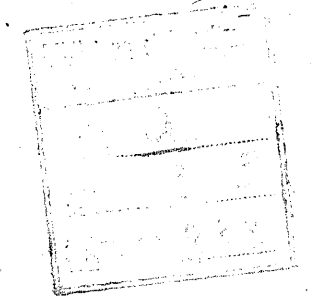
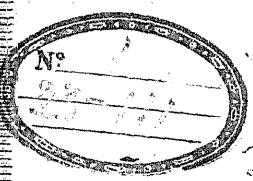

~~7.a.7~~

~~22~~

BENEDICTI ^{R12500}
PERERII

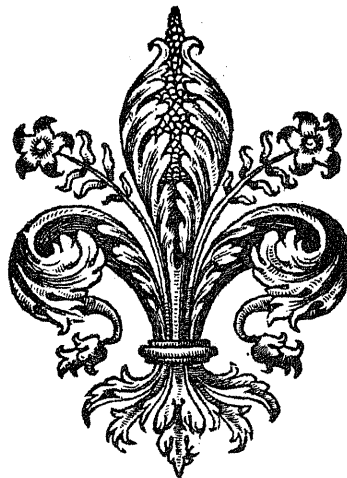
VALENTINI
E SOCIETATE
I. R. S. V.

Aduersus fallaces & superstitiosas artes.

ID EST,

De Magia, De obseruatione Somniorum, & de
Diuinatione Astrologica.

LIBRI TRES.

LVC DVNI,
EX OFFICINA IVNTARVM.

M. D. ICIX.

CAMILLO
CAETANO
 PATRIARCHÆ
 ALEXANDRINO.

Benedictus Pererius. S. D.

*TRIA sunt generatorem,
 CAMILLE Patriar-
 cha illustrissime, in quarū
 studio & observatione
 mortalium animi vesana
 quadam libidine, vel po-
 tius rabie noscendi, quæ
 futura sunt, fœdis & noxiis illuduntur fallaciis,
 atque impiis erroribus illigantur: Somnia, &
 natalitia Astrologorum Prædicta, atque Artes
 Magica. Neque verò earum rerum pestilens
 vis, priuatos tantum aut singulos homines, ve-
 rùm etiam Principes ac Reges, ipsâsque ciuita-*

A 2 tes

tes & Respublicas inuasit, infecit, ac perdidit. Ac licet has generis humani pestes omnibus fere seculis tum sapientes viri firmissimis rationibus profligare, tum prudentes Rerum publicarum rectores ac principes seuerissimis damnatas edictis & atrocissimis pœnis addictas, è societate hominum exterminare flagrantissime cupiuerunt, obnixèque contenderunt: perparum tamen adhuc profectum est. Adeo enim malum hoc in animis hominum heret infixum, vt penitus extrahi vix queat, nec eius sanandi potens atque efficax vllum iam remedium inueniri posse credatur. Itaque hic vsu venit, quod de Mathematicis scite quidam verèque dixit: Genus hominum, inquit, potentibus infidum, sperantibus fallax: quod in ciuitate nostra & vetabitur semper, & retinebitur. Sed nihilominus tamen mihi quidem valde utiliter, ac salutariter fecisse visi sunt, qui doctis aduersus eas artes editis libris, vanam & fallacem, ac perniciosam esse hominum generi, nimis curiosam & superstitiosam earum rerum obseruationem aperte demonstrarunt. Quorum ego prudens consilium, piùmque studium, atque utilem conatum amulatus, tres aduersus eas artes libros confeci, vnum de Magia, alterum de Obseruatione

Tacitus historiæ
lib. I.

tione somniorum, tertium de Diuinatione Astrologica. Ac primus quidem liber planè nouus est factus, nunc primum lucem aspiciens: qua reliquis autem duobus libris disputantur, ea fere sunt in Commentariis nostris partim in Daniele, partim in Genesim explicata. Sed quia non pauci eos Commentarios non legent, aut quod eos propter studiorum diuersitatem non iuuat legere, aut quia non vacat propter occupationes, putauit me pergratum plurimis facturum, si, quò latius horum librorum pateat utilitas, separatim eas disputationes, atque vnum in volumen, idque modicum inclusas, typis excudendas curarem: ratus scilicet fore, vt eas ipsas disputationes, tum propter exquisitam multisque optatam eiusmodi rerum cognitionem, tum etiam propter paruitatem commodatèque voluminis, & plures, & auidius atque utilius legant. Has ego lucubratiunculas apparere volui sub tuo nomine C A M I L L E Præsul ornatissime: quem omnes qui norunt, non possunt non amare propter singularem ingenij, ac morum suauitatem, & quod vera animi bona cum amplissimis nature ac fortune bonis adæquasti, admirari & obseruare coguntur. Video sanè perexi-

6 EPIST. DEDIC.
 guum esse murus, nec dignam tua nobilitatis ac dignitatis amplitudine: sed est tamen amoris & obseruantia plenissimum, & quanti ego te faciam, quantumque Caetanam familiam colat Societas nostra, certissimum testimonium.

* *

Quamuis

7

Quamuis auctor, post initium singulorum librorum, Capitulum & disputationum indicem contexat, & in editione prima posuerit: Eam tamen in hoc ipso limine visum mihi est adiungere, ut lector, quasi primo aspectu uideat quid in toto hoc libro continentur, Vale.

INDEX CAPITVM
 ET DISPUTATIONVM
 LIBRI PRIMI.

Qui est de Magia.

PRIMA.

- A**N omnia, quae feruntur à Magis facta, sint vel ab illis, vel ab aliis conficta.
- II. An omnes effectus Magia reuera tales sint, quales videntur.
- III. An sit aliqua Magia naturalis, & quae aut qualis ea sit, & vnde eam homines discant.
- IV. An sit aliqua Magia non naturalis, & Demonum magisterio, atque artificio hominibus tradita.
- V. An spiritus illi, quorum magisterio & auxilio mira faciunt Magi, sint boni, an mali.
- VI. Quae opera admiranda possint Demones, aut per seipsos, aut per Magos facere.

A 4

VII. Quas

- 8 INDEX CAPITVM. 5
- VII. *Quas res Dæmon. nec per se, nec per Mago possit efficere.*
- VIII. *An opera Magorum sint verè miracula, & quemadmodum à veris miraculis differant & interno sci queant.*
- IX. *Quotuplex sit Magia, & primo de Magia Astronomica.*
- X. *De Arte Cabalistica.*
- XI. *De Necromantica, id est, Mortuorum ex Inferis ad viuorum conspectum & colloquia euocatione.*
- XII. *An per artem magicam possit verum aurum fieri ab Alchimis.*
- XIII. *De origine Magia, & his qui in ea clari ac nobiles fuerunt.*
- XIV. *An Magia studium & vsus sit licitus.*
- XV. *De Magis Pharaonis, quorum mentio fit in libro Exodi: & qui nominatim fuerunt illi, qui resistunt Mofi.*
- XVI. *An prodigia, quæ Magi Pharaonis fecerunt, reuera fuerint talia, qualia videbantur, nec ne.*
- XVII. *Qua ratione & artificio, prodigia illa fuerint à Magis facta.*

C A

B E N E D I C T I
P E R E R I I, L I B E R
P R I M V S.

Q V I E S T
D E M A G I A.

V P L I C H M esse Magiam hic liber ostendit; alteram quidem Naturalem & veram, ex occultis rerum naturis & virtutibus profectam, intimamque ac præstantissimam Philosophiæ partem, & admirandorum effectricem operum, ab omniq; alienam superstitione, & à Dæmonum artificio ac maleficio puram; sed paucissimis tamen mortalium exploratè perceptam: Alteram verò (quæ vulgo iactatur & celebratur) ab omni ratione ac veritate vacuam, fallacem item & noxiam, Dæmonumque fraudibus & maleficiis implicatam, ob idq; meritò infamem & abominabilem, & è societate hominum exterminandam. Hinc præterea cognosce lector quatenus vtraque Magia progredi, & qualia quantavè opera possit facere, & an

Magia duplex vna bona, mala altera.

A 5

mira, quæ videtur facere posterior Magia, verè talia sint, qualia spectantibus videntur, an verò præstricta oculorum acie, spectantium fallant existimationem, nec veram habeant earum rerum, quas repræsentant, vim & naturam, sed nudas tantum atque inanes earum rerum similitudines & imagines ferant: Denique quæ videntur & vulgò creduntur Magorum miracula, quibus rebus differant à veris miraculis, quibus notis & signis facillè diiudicari & internosci queat. Libuit autem ante ipsum operis vestibulum, velut in conspectu lectoris ponere generales sententias & capita disputationum, quæ hic tractantur, quò scilicet cupidius ille, huius libri lectionem adeat, & ex ipsa lectione cam capiat vtilitatem, cuius ei afferendæ vtilitatis flagrans desiderium nec dubia spes, ad huius novoluminis scriptio- nem impu- lit.

CAPVT

CAPVT PRIMVM.

AN QVÆ A MAGIS FACTA ESSE
vel sermonibus vulgi feruntur, vel à scriptoribus
mandata sunt litteris, omnia sint fabu-
losa, ficta & falsa: an verò aliqua
fuerint, vti narrantur, verè
ab illis gesta.

NON EST dubium, quin eorum quæ *Magorum o-*
de Magis aut dicuntur, aut scribun- *pera magna*
tur, quamplurima sint ficta & falsa: *ex parte ficta*
nam plerique hominum nimis sunt
creduli & superstitiosi, & rebus admirandis fac-
cilè capiuntur, cum etiam *docti viri & Philosophi*
vt inquit Aristoteles, *quoniam fabula continet a-*
liquid nouum & mirabile, fabulis oblectentur. *Aristo lib. 1.*
Quis enim non videt, quæ Ouidius narrat in libris *Metaphys.*
Metaphoræos, omnia ficta esse à Poëtis, sicut
illa de Circe & Medea, & de sociis Diomedis
in aues conuersis, quæ longo post tempore cir-
ca templum Diomedis volitabant: de sociis
Vlyssis, quos Circe mutauit in bestias, de Arca-
dibus, qui traiecto quodam stagno vertebantur
in lupos: de socero Medæ, quem illa à senectute
ad iuuentutem reuocauit: de draconibus qui-
bus simul iunctis Medea volauit per aëra, & de
aliis id genus fabulis, quas Poëtæ cum ad oble-
ctationem legentium, tum ad mysticam homi-
num eruditionem adinuenerunt? Negari ta-
men non potest multa miratu dignissima verè
à Magis esse facta. Nam Scriptura in Exo. com- *Exod. 7.*
meinorat

memorat opera Magorum Pharaonis, & primo Regum capite viceſimo octauo, ſcribitur de Phytoniſſa, quæ ſuſcitauit Samuelem, & Pſalmo 57. de venefico incantante ſapienter aſpidem, ob id obturantem aures ſuas: & Matthæ. viceſimo quarto: *Surgent*, inquit Dominus, *Pſeudopropheta, & dabunt ſigna & prodigia*: non utique alia arte quàm magica. Ex hiſtoriis Eccleſiaſticis notum eſt, quæ opera admiranda Simon Magus ediderit magicis incantationibus: quam obrem (ut fertur) à Romanis publicam ſtatuam meruit hac inſcriptione: **S I M O N I D E O S A N C T O**: ut narrat Iuſtinus martyr in Apologetico, Irenæus libro primo contra Valentinum, Tertullianus in Apologetico, Eusebius libro ſecundo hiſtoriæ Eccleſiaſticæ. Propter quæ prodigia idem Simon tanta in admiratione fuit apud Samaritas, ut quemadmodum Lucas ſcribit in Actis Apoſtolorum capite octauo, de illo diceretur: *Hæc eſt virtus Dei, quæ vocatur magna*. Narrat beatus Hieronymus in vita Hilarionis, cum quidam iuuenis virginem **D E O** ſacram ad turpes amores illicere nulla ratione potuiſſet; eum ad magicas artes conuerſum, quas apud Memphim Ægypti didicerat, adeo illis profeciſſe, ut virgo inſano illius iuuenis amore fureret. Porrò quæ de Strygibus vulgo circumferuntur, non ſunt in totum falſa, ſed multa illis admiranda accidere, qui ea compererunt, viri fide digni, ſicut Sylueſter in opere ſuo de Strygibus, & Alphonſus de Caſtro in eo, quod ſcripſit de Punitiōe hæreticorum, non illi quidem tamquam dubia & incerta, ſed tamquam ſibi

Iuſtinus martyr.

Irenæus.

Tertullianus.

Eusebius.

notiſſima

notiſſima & exploratiſſima tradiderunt.

M I R A ſunt, quæ Philoſtratus in libris de vita Apollonij memorat, vel Brachmanas Indorum, vel Gymnoſophiſtas Æthiopum, vel ipſum Apollonium geſſiſſe. Tale eſt illud, quod is narrat libro tertio & capite tertio, vidiffe Apollonium apud Indos gemina dolia, vnum imbrü, alterum ventorum; illud, cum nimia ſiccitate India premebatur, apertum nebulas emittebat vniuerſam illam terram humectantes: nimios autem imbres occluſum cohibebat: alterum ad apertum eſſabat ventos regionem perflantes, quò ſalubrius eſſet Cœlum. Tale etiam eſt illud, quod ab eodem proditur libro tertio, capite octauo, cum Apollonius cum Iarcha, & aliis Brachmanis menſæ accubiſſet, tripodes lapideos ſua ſponte fuiſſe motos, & ab æreis pincernis calices in gyrum circumlatos eſſe, certa menſura vinum & aquam miſcentes, & cyathos proferentes. Nec ſileri debet, quod Philoſtratus libro quarto, capite decimoſexto ſcribit de puella, quæ tamquam mortua portabatur ad ſepulchrum: cuius funeri occurrens in via Apollonius, tamquam ſecretò quædam illi admurmurans, & inſufurrans, ad vitam & integram valetudinem reuocauit. Nec minus mirabile eſt, quod idem auctor narrat libro ſexto, capite tertio de ſtatu Memnonis, quam cum radius ſolis circa eius exortum attingebat, & ad os eius perueniebat, ſtatua more hominum loquebatur. His adde, quod ab eodem memoratur eiufdem libri ſexti capite quinto, iuſſu Veſpeſionis, qui princeps erat gymnoſophiſtarum, apud Æthio-

pes,

*Mira opera
Magorum ex
Philoſtrato.*

vlum quamdam voce quidem clara & distincta, sed tenui admodum & quasi foeminea saluffe Apollonium. Sed illud miratu digniffimum quod Philoftratus tradit capite fecundo, libri octaui, Apollonium cum effer in pratorio Domitiani Imperatoris, vt putabatur, ab eo condemnandus, repente ex omnium oculis euauiffi. Quamobrem tanto in honore fuit Apollonius apud pofteros, vt eum Hierocles cum CHRISTO Domino noffro conferre aufus fuerit. Sed eius audaciam fregit, infaniamque coarguit Eufebius Cafarienfis: Alexander autem Mammeas Imperator Romanorum in fuo Larario imagines CHRISTI, Abrahæ, & Apollonij habebat, quod hos tres maxime omnium miraretur & coleret.

Eufebius in libro contra Hieroclem.

VERVM, ficut à principio dixi, eorum quæ Magi feciffi dicuntur, quamplurima falfa funt, vel ab ipfis vel ab aliis conficta, & fuperfuitiofis, nimumque credulis hominibus perfuafa. Quis enim vera concedat, quæ Maga illa apud Virgilium libro quarto Æneidos promiffi dicitur:

*Hac fe carminibus promiffi foluere mentes,
Quas velit, aft aliis duras immittere curas,
Siftere aquam fluuiis, & vertere fidera retro,
Nocturno fç, ciet manes, magire videbis
Sub pedibus terram, & descendere montibus ornos.*

Plinio nulla efi Magia.

Quocirca Plinius nullam effer putauit Magiæ vim atque potefstatem, & quæ de Magis feruntur, omnia effer vana faltaque: totamque Magiam reicit & damnat. Nam libro tricefimo capite fecundo. *Immenfium*, inquit, & *indubitatum exemplum*

exemplum efi falfa artis quam dereliquit Nero. Non enim ad eam difcendam Neroni defuit vel ingenium, vel diligentia, vel qualibet facultas, nec ftudium, cum eius difcenda auidiffimus effer: quin etiam ad eam docendam Tyridates Armenorum Rex nobiliffimos Magos fecum ducens venit ad eum, cæni fç, magicis cum initiauit: fed is regnum quidem à Nerone accepit; Magiam autem qua nulla efi, docere eum non potuit. Proinde ita perfuafum fit, inftabilem, irritam, inane effer, habentem tamen quasdam veritatis vmbra, fed in his veneficas artes pollere, non Magicas, Hæc Plinius. Cui vt concedo plurima Magorum effer vana & falfa, ita effer talia omnia non affentior. Effer autem pleraque Magorum promiffa non folum inania & falfa, fed etiam incredibilia & ridicula, demonftrat Plinius libro vicefimo fecundo, capite quarto his exemplis; Magi aiunt Æthiopide herba amnes ac ftagna ficcari: coniectu, tactu, claufa omnia aperiri: Achimeneide coniecta in aciem hoftium, trepidare agmina, ac terga vertere: Latacem dari folitam à Perfærum rege Legatis, vt quocumque veniffent, omnium rerum copia abundarent. Apud Democritum inuenitur compositio medicamenti, quo pulchri, boni, & fortunati gignantur liberi. Et libro vicefimo quinto, capite nono. Circa herbam, inquit, quam noffri Ferbenacam vocant, Magi mire infaniunt: hac perunctos impetrare, qua velint, febres abigere, amicitias conciliare, nulli, non morbo mederi. Lege apud Aul. Gellium libro decimo, capite duodecimo, & apud Plinium libro vicefimo octauo, capite primo, quæ fabulantur Magi de Chamaleonte tradita à Democrito magiæ artis principe, qui, quo tempore Hippocra-

Figmenta Magorum Plinio.

Aul. Gellius. Plinius.

tes medicinam, eodem magicas artes in Græcia celebravit, hoc est, circa bellum Peloponnesiacum, anno post Romam conditam trecentesimo: ut auctor est Plinius libro tricesimo, capite primo.

C A P V T I I.

AN OMNES EFFECTVS MAGIÆ sint simulati, & tantum apparentes, hoc est, non tales reuera quales videntur, an verò sint aliqui eius effectus etiam veri & naturales, nempe tales reuera, quales videntur.

Opera Magorum vera aliquando sunt.

1. Reg. 28.

Matth. 24.

1. Theff. 2.

NONNULLOS effectus Magorum naturales & veros esse, tum ex sacris literis, tum ex aliis probatis historiis compertum est. Nam opera Magorum Pharaonis vera fuisse, satis indicat Scriptura cap. 7. Exod. itaque sentiunt Origenes & Augustinus. Id quoque declarat Samuel à Phytomissa suscitatus; quem fuisse verum Samuelem, licet nonnulli in dubium verterint, tamen auctor libri Ecclesiastici c. 46. nos dubitare non sinit. Ad hæc Dominus noster ait venturos pseudopphetas tempore Antichristi, qui faciant prodigia & portenta magna: quæ S. Paulus vocat mendacia, non quod omnia per se, & sua natura sint futura falsa: sed quod fiēt ad persuadendum falsum, & ad decipiendos homines, & quod putabuntur esse vera miracula, hoc est, supernaturalia opera, cum non sint talia. Nonne **D**EVS Deuterono. 13. denunciat venturos pseudo-

pseudopphetas prædicentes futurum aliquod portentum, quod ita veniet, ut ab illis fuerat prædictum? Dæmones item naturali solertia, quæ summa illis est, & scientia cunctarum rerum naturalium, quam propter peccatum non amiserunt, denique longissimi temporis experientia qua pollent, occultas & admirandas rerum facultates & virtutes, ipsarumque rerum inter se vel sympathiam vel antipathiam, & quemadmodum inuicem applicari & temperari debeant, quod mirabiles & inusitatos effectus producant, optimè norunt, & per Magos ministros suos præstare possunt. Atque hæc est doctrina Beati Augustini in lib. 3. de Trinitate, cap. 7. & 8. in libro Octogintatrium quæstionum, quæst. 79. & in quæstione 22. in Exodum, à Christianis Philosophis iuxta & Scholasticis Theologis recepta. Neque possumus negare (sunt enim multis Romanæ historiæ scriptoribus prodita) duarum Romanarum mulierum duo facta per quæ memorabilia. Cum enim mater deorum ex Pessinunte Phrygiæ, naui adueheretur Romanæ: ita dicitur hæsisse in Tiberi, ut non hominū, non boum vi moueri loco posset. **Q**. Claudia vestalis, quod suam castitatem probaret, discinxit se, zonamque naui alligans, eam quo volebat, deduxit. Thucia quoque vestalis, quod suam etiam probaret pudicitiam, aquam Tiberi hauritam cribro tulit usque ad Capitolium, anno urbis conditæ sexcentesimo nono, ut tradit Plinius lib. 28. cap. 2. Nec possumus inficiari opera Magorum, homines scæminasve inflammari ad libidines, & ad amores ante exosos: cuius rei exemplum af-

B fert

fert S. Hieronymus in vita Hilarionis à nobis supra commemoratum. Quamquã duo illa, quę virgines illas vestales egisse diximus, putat S. Thomas in quęstionibus de Porentia, q. 6. art. 5. etiã ministerio bonorũ Angelorum, Deo sic volente, castitatis virtutem & præstantiã commendare & probare hominibus, fieri potuisse.

Notabilis sententia B. Tho.

Plurima opera Magorum simulata.

CÆTERTVM plurima Magorum opera esse simulata, fallentiã oculos spectantium, nudamq; tantum eorum, quę repræsentant imaginem, non autem veram naturam habentia, multi tradiderunt atq; compererunt, & ego faciliẽ credo. Tales fuerunt (si tamen fuerunt) admirandæ metamorphoses, quas à Varrone proditas commemorat B. Augustinus li. 15. de Ciui. Dei, c. 17. & 18. de sociis Vlyssis à Circe mutatis in varias bestias, de sociis Diomedis in aues cõuersis, de Arcadibus traiecto quodam stagno transformatis in lupos, de stabulariis quibusdã mulieribus, quas narrat B. August. suo tempore in Italia viatores, quibus caseum dabant veneficiis imbutum, mutare solitas in iumenta, eorumq; opera ad portanda onera aliquamdiu vsas, rursus in pristinas hominum figuras reformasse.

TAL E quoque fuit quod Philostratus lib. 4. cap. 5. tradit accidisse Apollonio: erat enim quædam lamia, quę speciẽ gerens pulchrę mulieris, simulabat se captam amore cuiusdã Menippi iuuenis formosi, ei velle nubere. Die igitur nuptiis dicato mulier illa conuiuium apparauit lautissimum, maxima auri, argenti, ornamentorum, omnis generis vini, & dapum copia instructissimum, quò cum ingressus esset Apol-

Lamiarum ingenium & libido.

lonius,

lonius, ad eos qui aderant conuersus, inquit: *Tantali hortos videtis, qui sicut Homerus scribit, apparebant esse aliquid, cum nihil tamen essent: talem enim esse hunc omnem apparatus existimare debetis: neque enim quæ apparet materia, vlla subest, sed materia duntaxat simulachrum est & imago. Hęc autem sponsa, vna est è numero lamiarum, quas aliqui laruas, aliqui lemures appellant. Sunt autem ad amorem & venerem prona, & humanas carnes vehementer expetunt, venereorum cupidine allicientes eos quos cupiunt postea deuorare.* Atque his dictis totus ille apparatus ex oculis omnium euanuit: & illa mulier sese Lamiam esse confessa est, & voluisse Menippum voluptatibus explere, vt eius postea corpus deuoraret: consueuisse enim pulchrorum iuuenũ corporibus vesci, vbi ad summam sanguinis abundantiam peruenissent. Nõ sunt admodum dissimilia quę 26. quęst. 5. ca. Episcopi, de nonnullis strygibus narrantur, quas dæmones delusa earum imaginatione credere faciebant, longa terrarum spatia per aëra equitando conficere, & cum Diana & Herodiade in amcenissimis locis iucundissimè epulari & ludere, cum neque verè transferrentur, neque personis, quibus credebant, adessent, sed tantum imaginationum ludificatione.

Hoc etiam euidentissimis rationibus probari potest. Magi enim promittunt se ex lapidibus vel lignis leones, vel lupos subito producere posse: & nonnunquam in spectaculis ex terra: faciunt subito existere leones vel lupos, constat autem eiusmodi animalia perfecta citra supernaturalem Dei potentiam nulla ratione gigni

B 2 posse

posse nisi ex semine, nec ad iustam magnitudinem nisi statis temporum interuallis peruenire posse. Dicuntur etiam mortui à Magis reuocati ad vitam, sicut traditum est de puella illa, quam Apollonius reuiuiscere fecit, & de Alceste quodam ab Hercule ad vitam restituta. Plinius etiã lib. 7. c. 37. narrat Asclepiadẽ celeberrimũ tempore Pompeii Magni medicũ, quẽdam hominẽ mortuũ è funere retulisse & seruasse. Non posse autẽ Magos verẽ mortuos ad vitam reuocare, ita cõcluditur: Si animus hominis est mortalis, non potest semel extinctus idem numero reuiuiscere, sin autem est, uti verẽ est immortalis, non potest ullis hominum vel dæmonum artificijs, vel ullis naturalium agentium viribus rursus ad corpus suum animadum viuificandũq; reuocari: nam cum sit immaterialis & incorporeus, est supra omnis naturæ corporeæ facultates: nec vilius rei creatæ potestati subiãdet. Necessẽ est igitur resurrectiones mortuorum quæ à Magis factæ narrantur, vel esse fabulosas vel fuisse simulatas, & tantum in speciem factas.

CAPVT III.

AN SIT ALIQUA MAGIA
naturalis.

LICET iam vsus obtinuerit, ut nomen Magiẽ ferẽ in malam partem accipiatur, pro ea nimirum arte, quæ opera & adminiculo dæmonum res mirabiles vel facit vel facere simulat; & Magi vulgo dicantur qui ex cõmercio quod habent cum dæmonibus res stupendas efficiãt.
velati

Nulla vi
est arte
magica posse
mortuos
reuiuiscere.

veluti sunt præstigiatores, incantatores, Necromantici, & alij malefici homines: Attramen nec nomen Magiæ absolutè & præcise sumptum hoc significat, nec à principio sic fuit usurpatum, sed vniuersè pro quadam facultate, per quam homines efficiebant res inusitatas, & admirandas ratione quadam occulta, & aliis hominibus incognita. Sic generaliter sumpta Magia dupliciter diuidi potest: altera enim est naturalis, altera non naturalis. Naturalẽ voco, quæ cognitione & applicatione quarumdã singulariũ virtutum, quæ sunt in rebus naturalibus quæq; latent ferè mortales, agentia & patientia suo loco & tẽpore, & sicut opus est inuicẽ componendo & tẽperando effectus quosdam inusitados & admirandos, & quorũ ratio videtur incõprehensibilis moliuntur: Magia autẽ non naturalis dicitur, quæ etiam mira efficit, veruntamen non vtens viribus agentiuũ naturalium, sed sola dæmonũ opera & ope. Naturalis autẽ Magia rursus triplex tradi potest: alia enim dici potest humana, quia humano studio & diligentia comparatur: altera Diuina, quæ per reuelationem vel à DEO, vel ab Angelis bonis percipitur. Tertia dæmoniaca quam dæmones tradunt iis hominibus, qui se illis impia societate & scødere deuinxerunt.

Esse autem Magiam quamdam naturalẽ, quæ est secretior quædam & abstrusior sapientiæ pars, & quæ occulta quadam cognitione & vsu quarumdã rerum naturalium mira perficit, nullo modo viris doctis dubitandũ est. Quis enim vel tinctus dumtaxat literis philosophicis nescit

Triplex
Magia naturalis.

Esse naturalem quãdam
Magiam.

nescit esse multas virtutes rerum naturalium occultas mirabilium rerum effectrices, quasi quis bene nosset, & ad usum accommodare sciret, haud dubie mira posset efficere: *Multa sunt naturae miracula incomperta adhuc rationis, & (vt Plinii verbis utar) in natura maiestas et penitus abdita* Hæc, si quis hominum illis rebus naturalibus occultè vtens faceret, Magus vulgo diceretur, & non nisi auxilio dæmonum talia facere crederetur, cum tamen opera illa essent naturalia, & naturaliter à causis naturalibus profecta. De miraculis naturæ integrum librum scripsit Aristoteles, qui inscribitur De Admirandis auditionibus, quamquam eum nonnulli adscribunt Theophrasto. Plinius cum aliis libris multa, tum plurima secundo libr. Naturalis historiæ prodidit, & Proclus in lib. De Sacrificio & Magia, & beatus Augustinus libr. 21. De Ciuitate DEI, cap. 4. & 5. Albertus Magnus li. 2. Mineralium, Tractatu 2. cap. 11. & 17. & Fracastorius in lib. De Sympathia, & Ficinus libr. 4. Theologiæ Platonis, cap. 1. multaq; eius generis sparsa leguntur in libris Cardani de Subtilitate & varietate rerum, quorum hic nonnulla ex Plinio recensebo lib. 2. cap. 96. *Iuxta Harpasa opidum Asiae, cautes stat horrenda vno digito mobilis, eadem, si toto corpore impellatur resistens. Duo sunt montes iuxta flumen Indum, alteri natura est vt ferrum omne trahat, alteri vt respuat. Itaque si sint clauis in calceamento: in altero auelli non posse, in altero fisti. Et cap. 105. Hæc est natura Naphra circa Babyloniam profluens bituminis liquidi modo, vt in eam vndecumq; visum protinus transfiliat ignis. Ita ferunt à Medea pellicè crematam postquam*

Miracula
naturæ.

quam sacrificatura ad aras accesserat corona igne rapta, & cap. 107. In Nymphæo exit è petra flamma quæ pluuiis accenditur, & cap. 103. In Dodone Iouis fons cum sit gelidus, & immersas faces extinguat, si extinctæ admoueantur, accedit. In Illyriis supra fontem frigidum expansa vestes accenduntur. Idem Plinius li. vlt, cap. 4. Adamas (sic Græce dictus quod nec ferro nec igne dometur) hircino tamen rumpitur sanguine, & cum magnete lapide in tantum distidet, vt iuxta positus ferrum non patiatur abstrahi: aut si admotus magnes apprehenderit, rapiat atque auferat. Verum nihil esset mirabilius magnete si vis eius non adeo nobis esset nota & explorata. Nam rationem cur ferrum ad se trahat, & acum nauticam sua vi tactam eatenus agitet, quoad illa directo septentriones spectet quis nobilium Philosophorum non diligentissime inuestigauit? quis autem adhuc comperit aut satis explicauit? Sed omnia excedit miracula Eche-neis pisciculus quem Latini vocant Remoram, Remora cuius meminit Aristoteles libro 2. De Historia animalium caput 14. sed Plinius libro 32. cap. 11. non solum ab antiquis de eo prodita, sed etiam sibi suisq; temporis hominibus plane cognita & explorata tradens, ait, eum semipedalem esse, limaci magnæ similem adhaerentemq; nauigiis: licet ea sint ingentia cursuq; incitatissimo ferantur, eorum tamen ita frænare impetum, vt stare cogat non labore vlllo, nec renitendo, nec aliter quam adhaerendo. Fertur Aëtiaco bello tenuisse pratoriam nauim Antonij proferantis circumire, & exhortari suos, donec iret in aliam. Ideoque Casariana classis impetu maiore protinus venit. Tenuit etiam eius memoria Caii principis ab Astura Antium remigantis quinquerem

remem quadringētorum remigum viribus propulsam eiusq₃ adharens gubernaculo:feruntq₃ Casarem peculiariter miratum quomodo adharens tenuisset, nec idem polletet in nauigium receptus. Hactenus ex Plinio. Nec modo quæ ratione carēt, sed etiam homines mira edere & non cernentibus incredibilia cūm alij testificati sunt, tū haud dubium reliquit S. Augustinus multis certisq_{ue} eius rei positis exemplis. *Novimus*, inquit, li. 14. de Ciuitate Dei, ca. 24. *hominum quorundam naturas multum cateris dispares, & ipsa raritate mirabiles, quædam vt volunt de corpore suo facientium, quæ alij nullo modo possunt, & audita vix credunt. Sunt enim qui aures moueant, vel singulas, vel ambas simul. Suut qui totam cesariem, capite immoto quantum capilli occupant, deponunt ad frontem, reuocantq₃ cum volunt. Sunt qui eorum quæ deuorauerunt, incredibiliter plurima & varia, paululum præcordiis contrectatis, quod placuerit integerrimum proferunt. Nonnulli ab imo sine pedore vllō: ita numerosos pro arbitrio sonitus edunt, vt ex illa etiam parte cantare videantur. Ipse sum expertus sudare hominem solere cūm vellet: notum est quosdam flere cum volunt, atque vbertim lacrymas fundere, Presbyter fuit quidam nomine Restitutus in parœcia Calamensis Ecclesia, qui quando & placebat ita se auferebat à sensibus, & iacebat simillimus mortuo, vt non solum vellicætes, & pungentes minime sentiret, sed aliquando etiam igne vreretur admoto, sine vllō doloris sensu, nec in eo vllus inueniebatur anhelitus: Hæc ibi Augustinus.*

Hominum
naturæ mi-
rabiles.

Sphæra Ar-
chimedis.

I AM verò Sphæram illam, quam tradit Cicero 1. libro Tusculanarum disputationum, & secundo libro de Natura Deorum ab Archimede

mede primum, & deinde à Possidonio factam, omnes cœlestium orbū conuerfiones suis motibus clarissimè perfectissimeq_{ue} representantem, quis humanum, ac non potius diuinum aut dæmoniacum inuentum, & opus credidisset? Huc etiam referri potest, quod Albertus capite 3. libri sui de Moribus animalium commemorat, duos in Germania natos esse pueros, quorum altero iuxta domorum ostia incedente, omnia ostia versus latus sinistrum illius aperiebantur, tametsi clausa essent: idēque contigebat alteri puero ilius fratri, versus latus eius dextrum, & hoc dicit vidisse multos, negatq₃ id referri posse alio, quàm in proprietatem occultam, quæ vtriq₃ in eorum ortu indita est à cœlo, quamquam ego vereor ne illud non fuerit verum: aut si fuit, non puto id naturaliter sine interuentu & opera dæmonum fieri potuisse.

SI igitur tā mira sunt naturæ opera: cur non sapiens reconditori naturalium rerum cognitione vsuq₃; præditus similia facere posset? Atque hæc est Magia naturalis. *Tales erant apud Persas Magi* (ait Philo in li. Quod omnis probus *Quales Magi Persarum.* fit liber) *naturæ scrutatores, præ veritatis cognoscendæ studio, qui per orium diuinas virtute: contemplantur clarius, & alios iisdem inuitant mysteriis.* Et in libro de Specialibus legibus: *Veram*, inquit, *Magiam, hoc est, perspectiuam scientiam, per quam naturæ opera cernuntur clarius, vt honestam expetendamque non plebeij solum testantur, sed etiam Reges regum maximi, præsertim Persici, tam curiosi harum artium, vt regnare non liceat, nisi familiariter cū Magis versat o.* Beatus Hieronymus exponens secun-

dum Danielis caput: *Magis*, inquit, *sunt qui de singulis Philoſophantur, nec malefici ſunt ſed Philoſophi Chaldaeorum & ad artis huius ſcientiã reges quoque & principes eiufdem gentis omnia faciunt.* Vnde & Magi in Saluatoris noſtri natiuitate primi, ortum eius intellexerunt. Huius artis excellenti peritia, cenſet Philoſtratus Apollonium Tya-neum mirã, quẽ de eo narrantur, effeciſſe, idem-que ſenſit de illo Iuſtinus martyr, in Quęſtionibus ad Orthodoxos, quęſtione vigefimaquarta ita ſcribens: *Apollonius vt vir naturalium potentiarum & diſſenſionum atque conſenſionum earum peritus, ex hac ſcientia mira faciebat, non authoritate diuina. Hanc ob rẽ in omnib. indiguit aſſumptionẽ idonearũ materialũ qua eũ adiuuarent ad id perficiendũ quod efficiebatur. Et Apollonii quidem opera quoniam facta ſunt ex ſcientia rerum naturalium ad corporalem actionem hominũ, non euerſit DEVS Sic ibi Iuſtinus. Huius Magiã naturalis fiducia auſus eſt Archimedes admirandũ illud theoremã ponere.*

Quantumlibet onus quibuſlibet viribus mouere, nec poſuit modo ſed & apertiffime demõſtrauit: & quia id regi Hieroni incredibile videbatur, ſpeculationem illam ad praxim traduxit, ingentem nauem onerariam quam ingens hominum turba, vix maximo labore mouere poterat, hominibus multis ponderibusque impõſicis procul aſſidens, quieta impellens manu, vi quadam multifidę machinę, tranquillo quaſi mari prolaberetur, ad ſe adduxit. Cũque Marcellus maximo exercitu terra marique Syracuſis obſideret, Archimedes ad vrbis propugnationem, mirabiles terribileſque omnis gene-

ris

*Matth. 2.
Iuſtini
martyris
teſtimonium
de Magia
Apollonii
Tyanei.*

*Archimedis
ſcientie
potentia.*

ris machinas telaque; huius Magiã naturalis ſciẽtia adinuenit, quibus tantas hoſtium ſtrages paſſim edebat, vt Romani incredibili admiratione terroreque; percuſi, dicerent ſe non contra homines ſed contra Deos pugnare. Quid dicam de ſtupendo illo Archite Pythagorici commento? à quo plerique nobilium Græcorum tradunt, & Apud Aul. Gellium lib. 10. cap. 12. Phauorinus Philoſophus pro certo confirmat, ſimulachrum columbæ eſt ligno ratione quadam mechanica factum, volaſſe, ita erat ſcilicet libramentis ſuſpenſum, & aura ſpiritus incluſa atque occulta concitum. Hac etiam arte ferunt Albertum Magnum, caput æneum, quod maxima ſpectãtium admiratione loqueretur, fabricaſſe. Seuerinum etiam Boëtium, in epiſtola quadam ſiue à Caſſiodoro: ſiue à Theodorico ad eum ſcripta, dicitur huius artis vi, miracula feciſſe, hoc eſt, vt metalla mugirent, æneus anguis ſibilaret, aues ſimulatae dulciſſimẽ canerent; homines ærei in aère buccinarentur. Verum de his ſatis, illudque rarum & indubitatum ſit, eſſe quamdam Magiam naturalem, quam qui tenent (pauciſſimi autem benẽ tenent) poſſunt mira facere, quæ rude vulgus putat opera & auxilio dæmonum fieri: Tum quia opera illa ſunt inuſitata: Tum quod ſecreta quadam ratione & aliis occulta fi-ant. Quamobrem plerique putant eiufmodi homines habere conſortium cum dæmonibus, & non niſi eorum ope illa præſtare. Talem de ſe fuiſſe hominum opinionem quodam loco ſcribit Galenus, & Boëtius libr. primo de Conſolatione proſa quarta, quæritur ſe propter recon-

ditiõris

*Plutarchus
in Marcellis.*

*Columba li-
gnea Solans.*

*Caput æneũ
loquens.*

*Mira opera
Boëtii.*

ditoris Philosophiæ cognitionem, & quarundam rerum mirabilium effectiōnem, tamquam magicis & maleficis artibus imbutum, fuisse acculatum & damnatum.

Naturalis
Magia Sa-
lomonis,
3. Reg. 2.

MAGIÆ autem naturalis, non humano studio partæ, sed à DEO vel Angelis bonis acceptæ manifestū est argumentum perfectissima rerum omnium naturalium scientia diuinitus infusa Salomoni: per quam verisimile est, eum mira effecisse, aut certè si voluisset facere potuisset. Iosephus certè libr. 8. de Iudaicis antiquitatibus ait Salomonem instituisse occulta quædam remedia ad pellēdos morbos & fugandos dæmones: *Incantationes*, inquit: *composuit quibus morbi pelluntur, & coniurationum modos reliquit scriptos, quibus ita fugantur dæmones, vt deinceps numquam reuerti audeant: atq; id sanationis genus etiam suo tempore apud Iudæos in vsu esse: & se vidisse Eleazarum Iudæum, presente Vespasiano aliisque Principibus, multos à dæmonibus vexatos hac ratione liberasse. Modus curationis erat hic: admo- rari- bus dæmoniaci annulo, sub cuius sigillo inclusa erat species cuiusdam vadici à Salomone indicata, ad eius olfactum, per nasum contraheretur dæmonium, & collapsō mox homine, adiurabatur dæmonium, ne amplius rediret. Salomonis mentione facta, & incantationibus eius recitatis. Discessus autem dæmonis ab homine illud erat indicium, quod iussu Eleazari egrediens, vas plenum aqua ibi positum, inuisibiliter currebatur. Hęc ex Iosepho. Sed profecto illa ratio eiiciendi dæmonē, non ex Magia naturali, sed ex superstitiosa, & Diaboli artificio composita proficiscebatur, nec eā credibile est institutam esse*

à Salomone, nisi forte postquam is DEI gratiā 3. Reg. 3. perdidit in cultū idololatriæ prolapsus. Iuuenis etiā Tobias, mirabilē vim eius piscis, quē in Tigri cœperat, Angelo Raphaele docente, cognouit, nā sic Tobias dixit Raphael (vt legitur cap. 7. illius libri) *Cordis eius particulam si super carbones ponas, fumus eius extricat omne genus dæmoniorum, siue à viro, siue à muliere, ita vt ultra non accedat ad eos: sel autem eius, valet ad vnguendos oculos, in quibus fuerit albugo & sanabuntur.* Simili remedio piscis Gregorius Turonensis Episcopus, cum puer esset, diuinitus admonitus, patrem suum à grauissimo morbo liberauit.

NON NUM QUAM etiam Magiam naturalem discunt homines à dæmonibus. Sic enim Magos Pharaonis eam didicisse, certum est. Immo ferè qui hanc Magiam tenent, cum sint homines minimè probi, & Philosophiæ aliorumq; liberalium doctrinarum rudes & imperiti, non dubium est, quin vel ipsi eam artem à dæmonibus didicerint, vel ab his, quibus eam dæmones tradiderint. Vix enim vlli mortalium, aut certè paucissimis, nec nisi iis qui acerrimo fuerint ingenio, & longinqui temporis diligenti obseruatione vsi, talis Magia naturalis contingere potest.

CAPVT IIII.

AN SIT ALIQUA MAGIA NON naturalis, hoc est, quæ non ad naturam, sed ad dæmones necessariò referri debeat.

MULTA faciunt Magi, quæ nullo modo effici possunt per causas naturales, sed ea necessario

cessariò referri debent ad aliquas substantias in corporeas, quæ occultè cum ipsis Magis & per ipsas operantur. Magi enim nonnumquam faciunt statuas è ligno, vel alia materia factas, nullo extrinsecus impellente, moueri ex se motu progressiuo & humano, quin etiã loqui & respondere ad quæstiones de variis rebus propositas; si id fieret naturaliter, cum natura numquã det operationem aliquam, nisi dando formam, ex qua illa operatio procedit, supradictæ verò actiones, sint tantummodo animalium perfectorum, & quædam propriæ hominis: oporteret in illa statua productam fuisse animã sentientem perfectam, & animam rationalem. At nec huiusmodi animæ possunt esse subiectiuè in tali materia, qualem habent illæ statuæ, quippe quæ carent vita & sensu; nec animalia perfecta possunt generari nisi ex semine à sui similibus: nec potest natura simul & generare animal perfectum, & perfectam illi magnitudinem dare. Necessè igitur est, prædictas operationes statuarum, non à natura, sed ab aliquo dæmone, qui intra illam statuam latet, proficisci. Deinde Magi quædam manifestant occultissima, & quæ ratione humana nota eis esse non potuerant, veluti facta clam facta thesauros alicubi recõditos, res quæ in remotissimis regionibus geruntur, quæ quisq; olim vel dixit vel fecit, deniq; prædicunt quædam futura; hæc autem opera sunt mentis, & quidem sublimioris, atque præstantioris, quàm est humana. Præterea Magi cū volunt mira illa facere, certis quibusdam vestibus induuntur, ducunt quædam lineas, describunt si

*Magorū opera
execranda.*

curas

guras, pingunt characteres, & alia quædã adhibent, quæ per se nec vim habent naturam producenti illos effectus, nec præparandi materiã ad illos producendos, aut accipiendos: non igitur Magi opera illa faciunt per causas naturales.

AD hæc, supra omnis naturæ corporeæ potestatem est illud quod nonnumquam faciunt Magi, vt ad eorum præsentiam, & fores, & alia loca quæ clausa sunt, repentè patefiant: interdum etiam se vel alios repentè ex hominũ conspectu subducunt, quod de Apollonio Tyaneo memoriæ proditum est: is enim cum sisteretur in prætorio ante Domitianum Imperatorem, repente ex oculis omnium euanuisse dicitur.

His accedit, quod Magi non faciunt hæc, nisi pronunciando certas quædam voces & verba, in quibus totam illi, vel maximam vim artis Magicæ ponunt: voces autem & verba, cū ex se non habeant aliam vim quàm significandi, vel quodammodo afficiendi auditum, non possunt esse causa vt aliquid fiat, nisi dupliciter: vel ratione rerum, quæ illis verbis dicuntur, quæ res intellectæ ab audientibus, eos variè afficiunt & mouent, præsertim adiuncta decenti conuenientiq; actionis & pronunciationis ratione, & hoc modo oratorum & concionatorum verba, mouere solent audientes, sed hic modus mouendi, non nisi ad audientes qui intelligunt, pertinere potest. Vel mouent verba, propter suauitatem modi, quo modularè & artificiosè cum suauitate & dulcedine auditum afficiunt; qua ratione non solum homines, sed etiam animalia vocibus musicis variè affici & permoueri cernimus:

*Quomodo
voces possunt
esse causæ effici-
cientes aliarum
re-
rum.*

neutrur.

neutrum autem horum reperitur in vocibus Magorum, non igitur per illas voces, tanquam per causas naturales, illos suos effectus producunt. Iam verò, cum Magi ad faciendum quod volunt, adhibeant quasdam inuocationes, obtestationes, comminationes, sacrificia, prostrationes corporum, & alia eiusdem generis: quis non liquido cernit hæc non posse referri ad naturam corpoream, ratione & intelligentia carentem, sed ea naturæ alicui incorporæ & intelligenti, cuius Magi opem implorant, & sine cuius concursu, quod intendunt efficere non possunt, exhiberi?

POSTREMÒ, ne quis vel ambigendi, vel cauillandi reliquus sit locus, illud meo iudicio omnem tollit dubitationem, quòd non solum Magi miranda illa opera per seipfos faciunt, sed quasi quædam dictata tradentes aliis, eadem per illos perficiunt, quin etiam vsu venit quosdam planè ignorantes, an illa essent vel à dæmone tradita, vel magis prauitatibus infecta, fidem tamen habentes illis sibi dictatis, eisque vtentes, mira etiam fecisse: quod apertè demonstrat, facultatem eiusmodi res perficiendi non esse naturalem. Non me fugit, Petrum Apponensem, Cardanum, maximè verò Pomponatium in libro De Incantationibus, eiusmodi opera Magorum, exclusis dæmonibus, ad solas causas naturales conatos esse referre, sed frustra & infelicitè. Verùm eorum opinionem infra explicabimus & refellemus. Sciendum autem est, hanc nostram sententiam, quam hic docuimus & confirmauimus, ab omnibus Platonicis fuisse probatam

batam, & literis traditam, hoc enim sensit Plotinus, Porphyrius, Iamblicus, Proclus: hæc etiã fuit & Pythagoreorum doctrina, imò ante hos omnes idem in Pemandro sensit & docuit Mercurius Trismegistus.

CAPVT V.

AN SPIRITVS ILLI, QUORVM
opera & auxilio Magi mira faciunt, sint
boni, an mali..

SUBSTANTIAS incorporeas quæ fauent Magis, còsque iuuant, ad illa opera facienda, quæ non fiunt per causas naturales, sed exdunt naturæ corporeæ potestatem, non esse bonos Angelos, sed malos, quos trito iam vocabulo dæmones appellamus, multis sanè firmis manifestisque argumentis ostendi & concludi potest. Primò, eiusmodi spiritus iubent se à Magis adorari tamquam deos, sibiq; sacrificia fieri, hoc autem est proprium dæmonum, qui honorem diuinitatis, quem à principio affectantes assequi non potuerunt, decipiendis hominibus; aliquo modo obtinere cupiunt. Boni autem Angeli, eiusmodi honores non solum non optant, sed etiam vehementer auersantur. Vnde legimus in Apocalypsi, Angelum quemdam prohibuisse ne Ioannes ipsum adoraret, dixisseque: *Vide ne feceris, conseruus enim tuus sum, &c. Deum adora.* Deinde Magi sunt homines flagitiosissimi, & artibus magicis abutuntur ad inferendum exitium aliis, hoc est ad patranda adulteria, furta, homicidia, atque ad eò infanticidia: boni autem Angeli, nec maleficis hominibus

C fauent,

*Dæmones
sunt spiritus
illi qui Ma-
gos docent.*

Apocal. 19.

uent, & ab eiusmodi sceleribus abhorret. Post hæc, Magi multa miscnt mendacia, multasque fallacias, quibus homines circūveniunt, & decipiunt: ad quod Angeli boni coope rari non possunt. Præterea Magi inuocando eos, quorum abutuntur opera, minantur illis quædam impossibilia nisi venerint, & cum venerunt, imperant illis, & cogunt, ne inde discedant, hoc autem imperium non possunt habere homines in Angelos bonos: habent autem in dæmones, vel quia superior dæmon, cum quo Magi habent societatem, & scædus fecerunt, cogit inferiores dæmones parere iussis Magorum, vel simulant dæmones se cogi à Magis, cum tamen id voluntariè faciant, nec ab illis cogi queant, quò facilius decipiant homines, tantam vim & auctoritatem Magorum admirantes, & illis fidem adhibentes. Quod autem Dominus noster argumentatur, se non eiicere dæmones potestate principis dæmonum, quia non potest Satanæ Satanam eiicere: alioqui regnum eius diuideretur, nec diu stare posset: intelligendum est de perfecta eiectione dæmonis ab homine, hoc est, tam ex corpore eius quàm ex animo: vel de eiectione, quæ proficitur ex odio dæmonis, & desiderio evertendi imperium, quod habet in homines. His adde, quia vt bene inquit Eusebius lib. 5. de Præparatione Euangelica cap. 7. vnde potuerunt Magi discere verba illa & cæremônias, quibus dæmones aduocant, eosque vel loco, vel annulo, vel vase, vel statua, vel aliis rebus adesse cogunt? Vnde scire quibus sacrificiis, libamentis aut suffimentis dæmones auertantur,

*Quomodo
Magi dæmo-
nibus impe-
rent.*

*Matth. 12.
Luc. 11.*

tantur & fugentur, vel oblectentur & alliciantur? & alij quidem dæmones, aliis rebus: vnde, inquam, homines hæc discere potuissent, nisi ab ipsisdæmonibus?

QVID quod non est credibile hominè posse imperari Angelis bonis, eosque vel reluctantes cogere, & compellere ad aliquid faciendum: quod tamen Magos facere disertissimis verbis declarauit Porphyrius Philosophus in epistola ad Anebonum Ægyptium, quam Eusebius lib. 5. De præparatione Euangelica cap. 6. scriptis suis inseruit: ex ea verò nonnulla quæ ad rem præsentem maximè pertinent, hic adscribam. Proponit autem in ea epist. Porphyrius nonnullas dubitationes circa ea quæ Magi faciunt dæmones inuocando. Prima dubitatio est: *Quomodo Magi inuocant & obsecrant dæmones rãquam superiores, & eisdem tamen tanquam inferioribus imperant, & quod volunt, facere eos cogunt.* Secunda: *Cur dii Magorum iubent homines esse iustos, ipsi autem à Magis iusti, multa patrant iniqua & flagitiosa.* Tertia: *Nolunt illi exaudire magum, qui non multis dieb. ante se abstinerit à Venere, ipsi tamen iussu Magorum illiciunt & incitant homines ad turpes & nefandas libidines.* Quarta: *Volunt Magum inuocaturũ ipsos, ante ab esu carniũ abstinere, cum ipsi tamen nidore ac sanguine casorũ animalũ maximè oblectentur.* Quinta: *Ei qui mortuum tetigit ad operationes magicas accedere non licet: cum tamen mortuũ & cadaueribus animalũ res magica ferẽ rãgantur.* Sexta: *Magi minantur Soli & Lunã, & diis cœlestib. dicentes se cõsifuros cœlum & arcana Isidis edicturos, & Osiridos mēbra Typhoni tradituros, nisi dii adueniant, & respon-*

*Dubitationes
nouem Por-
phyrij de isa-
qua faciunt
dicunt Magi
inuocando
dæmones.*

deant ipsis, absurdum tamen videtur, Deos quasi infantes eiusmodi fictis minis & terroribus commoueri. moueri autē eos istis minis Chereō sacer scriba testatur & hæc esse illa inquit, quibus Dæmones maximè coguntur. Septima: preces autem & orationes, quibus vtuntur Magi inuocantes suos Deos, inanes & ridicula videntur: sic enim eos compellant: Tu, inquit qui è limo emeristi, qui sedes in loco, qui nauigio nauigas, qui singulis horis formam commutas, & in singulis Zodiaci signis commutaris: Atque his precationibus & adiurationibus aiunt Deum se hominis visui subuicere. Octaua: Quid sibi volunt verba illa barbara, & nihil planè significantia, quibus Magi vtuntur ad Deos suos aduocandos? nam si ad verborum significationem Dÿ respiciunt, quacumq; voce eadem res significetur mouebuntur, non enim Dÿ sunt Ægyptij vel Scythæ, vel illis linguis vtuntur, aut illas tantum norunt. Nona: cum dæmones sint supra ordinem rerum sensibiliū quomodo possunt rebus vel allici, vel etiā cogi? quare aut Magorum malignitate hæc omnia sunt excogitata, qui nostras passiones Deo attribuere ausi sunt, aut aliter homines de Deo cogitant, quàm rei veritas habeat. Hæc in illa epistola Porphyrius. Iamblicus autem quem Simplicius & alij ob magnam peritiam rerum diuinarum, cum incredibili studio & religione cōiunctam diuum prænominauerunt, in libro quem De mysteriis Ægyptiorum scripsit, ad suprascriptas omnes Porphyrij dubitationes respondere conatur: sed eiusmodi sunt omnia eius responsa, ut mihi quidem videantur esse magis incredibilia & absurda, maioribusque implicata difficultatibus, quam illæ ipsæ, quæ propofitæ sunt dubitationes.

S E D

S E D quæret aliquis, cur Dæmones non nisi sub certis quibusdam cæli constellationibus, & nõ nisi certis quibusdam, vel lapidibus, vel herbis, vel figuris aut aliis signis adhibitis, aduocentur à Magis, nec aliter opera magica fiant? Respondeo, id quidem facere dæmones varias ob causas. Primo vt inducant homines in eum errorem, vt credant esse aliquod numen, & diuinitatem in stellis, easq; pro Deo adorent & colant. Deinde, vt simulando per stellas multa maleficia, malaq; incommoda, & detrimenta inferri hominibus, infament eas, & exosas reddât hominibus. Præterea, quia dæmones, cum non nisi per causas naturales operentur, animaduertunt, secundum certas aliquas constellationes, materiam circa quam operari volunt, magis affici & præparari ad affectus illos accipiendos. Hinc fit, vt nonnumquam, dæmones secundum incrementa Lunæ, maximè quosdam vexent, qui propterea vocantur Lunatici, quos Dominus sanasse dicitur in Euangelio Matthei. cap. 4. & 13. cum enim cerebrum hominis, auctore Aristotele: sit omnium corporis partium humidissimum, ideóq; maximè subiiciatur potestati Lunæ, quæ magnam habet potentiã & vim cōmouendi humores, in cerebro autem perficiantur actiones interiorum sensuū, hinc fit, vt dæmones secundum incrementa Lunæ, maximè perturbent phantasiam hominis, quia vident tunc cerebrum eius ad id esse magis præparatū. Porro dæmones, sicut dixit B. August. 21. De Ciuitate Dei, cap. 6. alliciuntur herbis, lapidibus, animalibus, carminibus, alijsq; cæremoniis, nõ tamquam,

tanquam animalia cibus, sed ut spiritus signis, curatione, ut hæc illis exhibentur in signum diuini honoris, cuius illi sunt cupidissimi. De hoc vide S. Thomam prima parte, quæst. I I 5. art. 5.

CAPVT VI.

QVÆ OPERA ADMIRANDA POSSUNT FACERE DÆMONES VEL PER SE IPSOS, VEL PER MAGOS.

DVO sunt hîc ponenda ex sacris literis satis manifesta, vnum est, Dæmones per se ex vno loco in alium moueri, & quidem maxima celeritate. Legimus enim in libro Iob, Satan DEO interroganti vnde veniret, respondisse, *Circuiui terram & perambulauit eam*, & Dominus in Euangelio ait quendam spiritum nequam egressum ab homine, quem tenebât, perambulasse per loca arida & inaquosa, & iterum assumptis aliis septem spiritibus nequioribus se, ad eundem illum hominem reuertisse: & Petrus admonet fideles, *ut sobrii sint, & vigilent, quoniam aduersarius eorum diabolus, tamquam leo rugiens circumit querens quem deuoret*. Alterum quod hoc loco ponimus est, dæmonem non solum posse mouere seipsum, sed etiam alia corpora, ex vno loco in alium transferendo. Id quoque ex sacris literis certum est: Dæmones enim per peccatum non perdidit dona naturalia: sicut igitur Angeli naturali vi mouent orbis cœlestes, sic Dæmones possunt mouere alia corpora: & sicut Angelus ille Prophetam Habacuh capillo capitis apprehensum, ex Iudæa, Babylonem vsque

Iob. 1. & 2.

Matth. 12.

1. Pet. 5.

Dæmones mouent corpora.
Dan. 14.

vsque transportauit, indeque reportauit in Iudæam, ita posset dæmon idem facere, quin imò id eum fecisse certum est, legimus enim diabolus, Dominum nostrum tulisse in pinnaculum templi, & in montem excelsum. Nec hoc loco disputandum est; an talis virtus motiua dæmonis, sit distincta ab intellectu & voluntate eius: nam distinctam esse equidem arbitror, licet plerique negent. Verum eius quæstionis tractatio aliena est huic loco. Nec definitio nunc quanta sit virtus motiua dæmonis, vel quot corpora aut quanta mouere queat & non amplius, id enim incognitum mortalibus puto, existimo tamen in dæmonibus superioribus maiorem esse hanc vim motiuam, inferioribus verò minorem: sicut enim eorum naturæ sunt vel perfectiores vel imperfectiores, ita quoque eorum potentie sunt vel fortiores, vel imbecilliores. Nam quia Angelus est terminatæ speciei & definitæ naturæ & perfectionis, ideo nec potest esse vbi que locorum, neque potest quantacumque velocitate quantumlibet corpus mouere. Præterea sciendum est, duplicem esse dæmonum actionem quæ à Philolophis vocatur transiens, alteram immediatam quæ immediatè proficiscitur à dæmone, & hæc est motus localis, quo mouet corpora: nam sicut intelligentiæ non per aliqua media instrumenta, sed immediatè mouent orbis cœlestes, sic dæmones immediatè possunt mouere corpora secundum locum. Altera eorum operatio transiens, est mediata, nempe quæ motionem localem ab ipsis factam cōsequitur: dæmones enim afferendo ex variis locis & inuicem

Matth. 4.

Duplex actio
dæmonum
transiens.

uicem applicando causas naturales & agentia inuicem & patientia componendo, varios producunt effectus, qui effectus immediatè quidem existunt ex causis naturalibus, mediatè verò à dæmonibus, qui illas causas præsentès fecerunt, & materiis quæ ab illis aptæ sunt pati accommodarunt. His positis, quænam opera mira dæmones possint facere, demonstremus.

*Opera quæ
possunt dæmo-
nes facere.*

PRINCIPIO per motū localem multa possunt dæmones facere, quæ fidè excedere videantur, quorū nonnulla hic subiiciam exempla. Primo possunt ignem ex superiore aëris parte dimittere, quo multa consumant & perdant: possunt etiā immittere vehementes & turbulentos ventos, qui magna diruant ædificia, sicut fecisse legitur aduersus Iob: *Cecidit (inquit scriptura) ignis de cælo & tactas oues puerosq; consumpsit: & repente ventus irruit à regione deserti, & concussit quatuor angulos domus, quæ corruës oppressit liberos tuos & mortui sunt.* Potest dæmon grauissimas tempestates & procellas in mari excitare, vel aquas maris ab imo commouendo, vel per concitatissimos ventos. Potest terram magnis motibus concutere, vel immittendo vehementem aliquem spiritum in cauernas terræ, vel in illis inclusum vehementissimè agitando. Sic fortasse fieri potuit, quod narrat Philostratus de duob. doliis, quæ vidit Apollonius apud Indos, quæ aperta, imbres & ventos emittebant, clausa verò eadem cohibebant, atque compecebant. Secundò potest transferre ex vno loco in alium quantumuis remotum, vel homines, vel animalia, vel quæuis alia corpora. Sic diabolus Christum

Iob 1.

stum tulit in pinnaculum templi & in montem excelsum, & historia Ecclesiastica narrat, Simonem Magum à dæmonibus per aera euectum esse in cælum. In historiis etiam Gentilium traditum est, nonnumquam visos esse serpentes, dracones & homines per aera volantes, quinetiam Albertus tradit nonnumquam boues seu vitulos pluuisse: quod hac ratione factum esse existimandum est. Tertiò potest dæmon subito res præsentès è conspectu hominum subtrahere, atque ita reddere inuisibiles, sicut Apollonius cum esset in conspectu Domitiani Imperatoris, repente ex oculis omnium excessit, & nisi volumus fabulam fuisse id, quod de Gyge memorat Plato & Cicero, hac etiam ratione dicemus, Gygem cum volebat, potuisse latere oculos præsentium & spectantium, idq; fecisse, non vi & potestate eius annuli, quem gestabat, vt illi tradunt, sed potius dæmonum artificio. Quarto potest facere, vt statuæ, vel aliæ res inanimatæ ambulent, & incedant more hominū, dæmone illas mouente, & motum moderante: sic factum est quod ex Philostrato supra commemorauimus, de tripodibus lapideis, & pincernis æreis, qui apud Iarcham præsentè Apollonio, in conuiuio per se mouebantur, & more famulorum ministrantium mensis, & pocula, & fercula conuiuuiis suo loco & tēpore præbebāt. Quintò possunt facere, vt statuæ, arbores, animalia loquantur more humano: qua ratione fieri potuit, quod narrat Valerius Maximus lib. 1. cap. vlt. de simulachro Iunonis Monetæ, quod Romani Veis Romam transferre religionis ergo cupiebant.

Matth. 4.

Plato in 2.
de Rep. Cice.
lib. 3. de off.

Statua per se
incedens.

Statua loquē
tes more hu-
mano.

cupiebant. Cum enim quidam militum per iocum interrogaret illud simulachrum an Romam migrare vellet, velle se respondit: qua voce audita iusus in admirationem & religionem versus est. Simulachrum etiam Fortunæ muliebris, à matronis Romanis cum æde sua consecratum bis locutum esse, idem Valerius auctor est, his verbis: *Rite me matrona vidisti. rite me consecrasti.* Et Caio Volumnio & Seruio Sulpitio Coss. dicitur, bos humano sermone locutus, bello etiam Punico secundo fertur Gneo Domitio, bouem dixisse: *Cave tibi Roma.* Huc quoque pertinet quod narrat Philostratus, cum Apollonius esset cum Gymnosophistis Æthiopum, quorum principes erat Thespecion, eius tacito iussu arborem vltimū humana voce Apollonium salutauisse. Néc putandum est vel leones, vel arbores vel alias res inanimas modo hominum loqui posse, sed Dæmonem esse qui sermones illos articulatos & humanis similes in aëre formet iuxta vel intra illa corpora. Sic Angelus, qui occurrit Balaam ei mortem intentans, fecit, vt eius, asina loqueretur: nam etiam videmus esse quosdam, qui per organa, vel alia instrumenta musica, tanto artificio modificare ac temperare possint flatum, quo illa pulsantur & resonant, vt voces & cantus hominum æmulari & reddere videantur. Sexto, possunt facere vt animalia mirabili quadam ratione se ipsa moueant; & quædam agant, quæ sine intelligentia & ratione, nec ea quidem vulgari, sed admodum solerti & prudenti minimè fieri posse videantur: tale est quod narrat Valerius libro 1. capite octauo quod est de

Num. 2. 1.

de Miraculis de serpente illo Æsculapii, quem Romani quasi volentem & intelligentē, & quædam rationis ac religionis, nec non diuinitatis cuiusdam signa dantem, Epidauro Romam aduexerunt. Huius etiam generis est, quod narrat Philostratus lib. 5. cap. 15. de leone quodam mansuetissimo, qui loro, veluti canis, in Ægypto per vrbes ducebatur, contrectantibus se non modo non nocens, sed etiam blandiens, qui ad genua Apollonij modo supplicantium hominum humiliter se abiecit: quem aspiciens Apollonius, ad eos qui aderant: *Hic*, inquit: *leo me rogat vt vos doceam hominis animam illum habere: fuit enim hic quondam Amasis Ægypti rex*, quæ simulatque dixit Apollonius, leo miserabiliter fremens, lachrymabilem rugitum edidit, tum dentibus infrendens, cum plorare videretur, vbertim lachrymas fundebat: *Hunc*, inquit Apollonius: *Leonem, censeo Leontopolim mittendum, & in templo collocandum: regem enim in regiam belluam conuersum tamquam, egenum mendicare indignum iudico.* Hæc ille: quæ omnia arte magica Apollonij, & opera Dæmonum facta sunt, quo facilius error Pythagoricus de trāsmigratione animarum humanarum in varia bestiarum genera hominibus persuaderetur. Septimo: quod in historiis Romanorum legitur, & à nobis supra est commemoratum, Claudiam mulierem Vestalem quo suam pudicitiam probaret, nauim ita hærentem in Tiberi, vt multi eam homines loco mouere non possent, zona sua quo volebat nullo labore traxisse: Et Tucciam item Vestalem, aquam Tiberi haustam, ad Capitolium vsque

Fabula Leonis, Apollonij.

vsque cribro tulisse: hæc inquam, facta sunt opera Dæmonis, qui & nauim occultè promouebat, & aquam ne per cribrum dilaberetur, suspensam tenebat. Octauo: potest facere, vt subito globus aliquis igneus vel flamma appareat, vel circū aliquem fulgeat, sicut Plinius lib. 2. cap. 107. Seruio Tullio dormiēti, ex capite flammam emicuisse; & L. Martio in Hispania interemptis Scipionibus concionāti, & milites ad vltionem exhortāti, arsisse simili modo. Nono: potest aquas fluminū dirimere, & eas retro pellere ita vt flumina retro fluere videantur, quod Plinius suo tempore accidisse scribit lib. 2. cap. 103. his verbis

Annēs retro fluere, & nostra vidit atas Neronis principis annis supremis, sicut in rebus eius retulimus.

Decimo: potest Dæmon varia corpora variè formata assumere, eaque mouere, ita vt homo vel Angelus, vel eo, aut aliud quoduis animal videatur, idque facit vel ad exterrendos: vel ad decipiendos homines. Legimus enim. B. Antonio dæmones in variis animalium formis & quidem horribilibus ac terrificis, ad eum perterrefaciēdum & à sancto proposito remouendum apparuisse. Sic accipiendum est quod scribit Valerius Maximus lib. 1. cap. 8. Romanis apud lacum Rheginum pugnantibus cum acie Tusculanorum, Castorem & Pollucem Romanarum partium propugnatores, visos hostiles copias penitus fudisse: & Publ. Vatini noctu urbem petenti, obuios esse factos duos iuuenes, excellenti forma, albis equis insidentes, nunciātes illo ipso die Persam regem à Paulo fuisse captum: quod ita euenisse postea compertum est.

Annēs retro fluere, res.

est. Undecimo: potest Dæmon representare, varias figuras cuiuslibet rei, vel auri, vel gemmarum vel dapum, vel hominum. Nam sicut scultores sculproresue ex materiis sibi subiectis, varias formas & figuras rerum effingunt, & interdum tales vt veræ ac naturales videantur, sicut traditur de illis vuis à Zeuxide pictis, adeo perfecte naturales vvas reddentibus, vt eas ab auibus appetitas esse dicatur. Sic Dæmon ex aère condensato vel alia quauis materia, cuiuslibet rei figuram effingere potest: cuius rei supra ex Philostrato exemplum posuimus, lamæ cuiusdam quæ Menippo, quem decipere volebat maximas opes pretiosa ornamenta, magnam copiam vini & epularum ostentabat, quæ Apollonius ostendit esse tantum inania simulacha & imagines earum rerum quæ videbantur. Duodecimo: possunt concitare & conturbare humores vel spiritus qui sunt in corpore humano, disungere etiam atque distrahere partium compages & connexiones, qua re grauissimos morbos & acerbissimos cruciatus efficiunt, sicut in iis qui à Dæmonibus torquentur, cerne-re licet. Decimotertio: possunt etiam spiritus animales, qui interiorum sensuum functionibus peragendis inseruiunt, ita mouere & conformare, vt res quasdam vel præteritas, vel præsentis, vel futuras repræsentent: possunt etiam eosdem spiritus, in quibus insunt species rerum sensibilibus, extrinsecus per sensus exteriores impressæ, vsque ad ipsos sensus exteriores deuoluere, ita vt etiam qui vigilant, videantur sibi aliquid videre, audire & facere quod reuera non est, hoc

Plinius libro 35. cap. 10.

hoc enim videmus accidere phreneticis: quod igitur homini vi alicuius morbi contingit, dubitandum non est etiam id dæmonum artificio in homine effici posse. Decimoquartò, possunt dormientium phantasmata mouere & conformare ad representandum aliqua futura, quæ dæmones cognoscunt esse futura, vt ita decipiant homines fidem habentes somniis, & ex ipsis actiones humanas vel suas, vel aliorum cognoscere & dirigere velint, atque hinc quidẽ ortum duxit diuination per somnia, cuius diuinationis exempla sunt quamplurima apud Valerium Maximum lib. 1. & apud Ciceronem in libris de Diuinatione. Simili dæmonum artificio, fidem & veritatem inuenit apud Gentiles Augurum & Aruspicum disciplina, per volatũ, vel garritum auium diuinans, vel per inspectionem extorum animalium cæstorum, vel per electionẽ sortium, eiusmodi enim rebus dæmon se ingerit & immiscet, quò mentes hominum superstitionibus imbuat, & variis erroribus implicet. Nam quod in Romanis historiis traditur, in victimæ optimæ quam Iulius Cæsar immolauerat, extis non esse inuentum cor, & in aliis vel iecur, vel principem aliam partem corporis non esse repertã, non alia ratione, quàm dæmonis occulta vi, partes illas ablatas esse credendum est. Decimoquintò, possunt dæmones sensus exteriores immutare & seducere dupliciter. Primo extrinsecus, obiciendo sensibus varia sensibilia non vera, hoc est, non talia qualia videntur, sed solas eorum imagines & simulachra, vel intrinsecus commouendo spiritus & humores, quorum commotione

motione etiam sensus exteriores variè afficiuntur & turbantur, vt non rectè iudicent de suis obiectis: id quod cernimus sensibus exterioribus phreneticorum accidere. Decimosexto, possunt varias passiones, vel amoris, vel odij, vel timoris vehementer excitare in homine, idque facere dupliciter, vel obiciendo species rerum, quæ ad tales passiones excitandas plurimũ valent, vel interius mouendo phantasmata ad similes res representandas, vel agitando & accendendo humores, qui sunt harum passionum materia, nimirum vel sanguinem, vel atram, aut flauam bilem. Atque hæc sunt & alia horum familiaria quæ dæmones per motum localem facere possunt, & interdum quidem faciunt: neque enim quæcumq; possunt facere, licet eis facere, sed quantum eis per diuinã providentiã permissum est, habente enim potentiam à Deo restrictam & quasi ligatam, quam eis interdũ laxare solet Deus, vel ad exercendos bonos, vt aduersus Iob, vel ad puniendos malos, vt aduersus Achab & prophetas eius. Sicut enim dæmones permissu Dei, ingressi in porcos, præcipitarunt eos in mare, sic homines in omnia malorum tam culpæ quàm pœnæ genera deturbarent; si eis Deus quantam vellent potentia ac malitiæ suæ exercendæ potestatem faceret.

PER alteram porro actionem Dæmonum, quæ non est motus localis eorum, sed eum consequitur, hoc est per, actiones causarum naturalium, quas dæmones inuicem applicarunt & temperarunt, mira quoque dæmones possunt efficere. Sunt enim singulares quædam virtutes

Dæmonibus non licet quæcumlibet facere.

*Iob 1. & 2.
3. Reg. 22.
supra 18.
Math. 9.*

occultæ & ignotæ hominibus, sunt, inquam, in certis quibusdam aquis, terris, succis, gemmis, lapidibus, herbis, lignis, animalibus, & in ipso hominis corpore mirabilium, ac penè incredibilium operum effectrices: quarum rerum exempla, supra tractando tertiam quæstionem, nonnulla posuimus, sed plurima reperiuntur apud Solinum, Plinium, & Albert. in libris de Mineralibus & Animalibus. Hæ virtutes quibus in rebus naturalibus insunt, vbi locorum lateant, quibus cum rebus componi & misceri ac temperari debeant, quo tempore tempestiuè & opportunè ad operandum adhiberi oporteat, notissimum est dæmonibus: quas etiam vndecumque & quocumque voluerint, maxima facilitate, celeritateq; clam homines transferre possunt. Huiusmodi autem effectus, quatuor ob causas sunt hominibus admodum mirabiles. Primo, quia sunt noui & inuisitati. Secundo, quia modus quo dæmon illos molitur, est occultus & inuisibilis. Tertio, quia sicut homines variè temperando & accommodando res naturales possunt aliquos effectus producere, quos nonnumquam per se causæ naturales produxissent, sicut patet in arborum incisionibus, in distillationibus aquarum, in ciborum & condimentorum confectionibus, & in medicamentorum compositionibus, sic dæmones, effectus aliquos singulares per causas naturales possunt producere, quos ipse per se numquam produxissent. Quarto, quia vt inquit S. Tho. 3. libro aduersus Gentes cap. 103. & 1. p. q. 110. art. 2. ad 3. cum angeli vel dæmones adhibent causas naturales

ad

ad effectus aliquos procreandos, vtuntur eis tantumquam instrumentis, non secus quam medicus vtitur herbis ad sanandū, ex instrumento autē procedit effectus, non tantū virtuti eius respondens sed etiam ea superior & præstantior, nempe respondens virtuti principalis agentis à quo mouetur ad operandum illud instrumentum, quemadmodum securis non solū secat sed etiam facit lectum vel mensam, vel hominis statuam, vt est instrumentū hominis ex arte operantis: & calor naturalis, qui est in semine, vel in animali, non solum calefacit, rarefacit, aut segregat, sed etiā generat sanguinem carnes & ossa, in virtute animæ vel animalis cuius est instrumentum. Sic etiam causæ naturales interdum producunt effectus præstantiores suis ipsarum virtutibus, ex eo quod sunt instrumenta Angelorum vel Dæmonum, à quibus mouentur & reguntur. Possent igitur Dæmon plurimos morbos arte medicinæ quam homines callent, incurabiles, magna celeritate ac facilitate sanare: tum quia nouit optimè omnes morborum etiam abstrusorum causas & affectiones, tum quia scit omnia genera remediorum, & idoneam eorum applicationem, sed non omnes tamen possent sanare, quia sunt morbi aliqui simpliciter incurabiles.

CAPVT VII.

QVAS RES DÆMON NEC PER
Magos, nec per se ipsum possit efficere.

PER motum localem, qui est immediata eius
operatio transiens, multa non potest facere

D Dæmon.

*Dæmones nō
possunt sub
vertere totum
vniuersum.*

Dæmon. Primò enim, vt inquit S. Thomas in Quæstionibus de Potentia, quæst. 16. art. 8. & 3, libro aduersum Gentes, ca. 108. non potest destruere aut subuertere ipsum vniuersum, sunt enim Dæmones partes vniuersi, pars autem non habet vim atque potestatem in totum, cuius est pars, & vt inquit Paulus ad Hebr. 2. *Non subiecit Deus angelis orbem terræ.* Nec possunt pervertere ordinem vniuersi, cum auctore Aristotele bonum vniuersi sit ordo: Non possunt item perturbare, vel suis locis commouere principes partes mundi, ex quibus eius integritas coalescit. Nō possunt sistere cœlum, vel motum eius in contrarias partes agere. Non possunt elementum aliquod ex vno loco in alienum transferre. Non possunt facere, vt detur vacuum: cum vacuum tollat coniunctionem, connexionē atque subordinationem omnium partium vniuersi, in quo eius conseruatio atque gubernatio consistit. Dixi non posse dæmonem eiusmodi res facere, vel simpliciter, vel secundum potentiam ordinariam eis à Deo concessam, & quam eis concedi poscit æquissima diuinæ prouidentię ratio. Et cum dæmones habeant vim motiuam definitam, alij quidem maiorem, alij verò minorem, non possunt quantumlibet corpus quantumlibet velocitate mouere, ne dum in instanti. Non possunt facere, vt duo corpora sint simul in eodem loco, vel vnum corpus in duobus locis simul, vel vt vnum penetret dimensiones alterius. Nec potest dæmon distans à corpore, illud mouere secundum locum, quia mouens & mobile debent esse simul: alioqui posset mouere

*Quæ est
quanta dæmo
non possit
efficere.*

re

re per vacuum, & per quantamcumque distantiam. Non potest transferre corpus de extremo ad extremum, & non per medium.

MULTA quoque sunt, quæ per alterā actionem dæmonum quam mediatam diximus, cuiusmodi est naturalis alteratio, corruptio, generatio rerum naturalium, non possunt à dæmonibus effici. Non enim potest Dæmon immediatè producere vllam formam substantialem vel accidentalē: cum enim sit incorporeus, non potest immediatè alterare materiā corpoream, vnde formę naturales educuntur. Secundo, non potest aliquid creare ex nihilo, tum quia id requirit infinitam virtutē actiuam, qualem Deus solus habet: tum quia nec motus localis dæmonis, nec operatio, quàm per causas naturales exercet, in nihilo recipi, aut circa nihil versari possunt. Tertio, non potest ex quolibet facere quodlibet. Quarto, nec per quamlibet causam vel instrumentum potest quemlibet effectum producere: sicut medicus non potest per quamlibet medicinam, quemlibet morbum sanare, nec artifex per quæuis instrumenta, quodcūque voluerit opus perficere: atque hoc est quod Augustinus compluribus locis docet, nec dæmones nec Angelos esse creatores rerum, nec posse transmutare formas rerum, nec materiam corporealem ad nutum illis obedire. Quinto, non possunt dæmones producere formas substantiales non præuiis alterationibus & præmissis dispositionibus. Sextò, nec possunt eas in instanti, aut quantumlibet paruo tempore producere. Septimò, non possunt quamlibet rem naturalem

D 2

turalalem

52 DE MAGIA
turalē immediatē in quamlibet aliam transmutare etiam adhibendo causas naturales. Octauo, non possunt animalia perfectā sine semine producere, quare si visi sunt vniquam vel ex lapidibus & lignis producere equos vel leones, vel ex nubibus pluere vitulos, non est putandū sic eos fuisse generatos, sed vel aliunde inuisibiliter per Dæmones illuc translatos, vel non fuisse vera animalia, sed eorum tantum imagines & simulachra cernentium oculos fallentia. Nonno: nec potest animal producere subito secundum perfectam magnitudinem & virtutem eius: deniq; quod superat vires agētium naturalium, quodque naturali eorum dispositioni & ordini repugnat, & ad quod virtus agentium naturalium nullo modo se extendit, id fieri à Dæmone nequaquam potest. Decimo: non potest peruertere atque immutare ordinem qui est inter formas & dispositiones rerum naturalium, vt possit posteriores inducere non inductis prioribus, aut extremas non inductis mediis. Vndecimo: non potest mortuos ad vitam reuocare propter causam supradictam. Duodecimo, non potest impedire, ne agens naturale habens omnia requisita ad agendum, non agat. Disputari posset hoc loco an vlla res naturalis habere possit vim in Dæmones, expellendo eos, vel etiam actiones impediendo, propter id quod dicitur in libro Tobie, cap. 6. & 8. de iecore cuiusdam piscis cuius fumo fugabantur Dæmones in perpetuum, & de melodia Davidis qua expellebatur spiritus malus à Saule. Vide 1. Reg. cap. 16. & 4. Regum, cap. 3. Lyranum & Burgensem super

LIBER PRIMVS. 53
per primum Regum, cap. 16. & ibidem Testamentum quæst. 40. Vide Iosephum octauo Antiquitatum de radice Salomonis, cuius odoratu Dæmon exibat per nares eius hominis quem tenebat. Verum hac de re nostram lector disputationem & sententiam reperiet in alio libro qui hunc proximè sequitur, & in quo eam quæstionem tractamus, explanantes illa verba quæ sunt in Cantico trium puerorum: *Benedicite cete, & omnia quæ mouentur in aquis domino.*

CAPVT VIII.

AN OPERA MAGORVM SINT VERA miracula, & quomodo à veris miraculis differant ac dignoscantur.

ADMIRANDA Magorum opera non solū ^{Miracula} Ethnici, sed etiam nostri Theologi interdum vocant miracula, vel quia verorum miraculorum sunt simillima, vel æstimatione hominum quod ea ipsi nec facere, nec quemadmodum facta sint intelligere possunt, non naturæ, sed diuinitatis opera existimantium. Et sanè nonnulla faciunt Magi in speciem non dissimilia eorum quæ faciunt sancti: namq; Magi Pharaonis similiter vt Moses, & virgas suas verterunt in serpentes, & aquam mutarunt in sanguinem, & magnam ranarū vim subito producerunt. ^{Exod. 7:} Sannat interdum Magi ægrotos, & Dæmones ex corporibus hominum eiciunt. Nec tamen hæc operū similitudo facit, vt Magorum opera vera sint miracula, alioquin miraculū non esset idoneum declarandæ probandæq; Deitatis atque

D 3 veritatis

veritatis argumentum, quare ratio fidei & doctrinæ Christianæ, quæ miraculis tamquam veris diuinæ potentiaæ sigillis obfignatur, & quasi quibusdã fulcris quodãmodo suffinetur, omnino periret. Docere igitur conuenit hoc loco, cur eiusmodi magorum facta non sint miracula, & quibus rebus differant, quibusve notis atque insignibus à veris miraculis internoscantur.

Quod sit miraculum.

TRIPLICITER igitur potest intelligi aliquid esse miraculum. Primo simpliciter & absolute, nempe cõparatione cuiuslibet naturæ, hac significatione, nullum planè est miraculum: nihil enim est, quod diuinæ potentiaæ & sapientiaæ cõparatione, miraculum dici queat. Nam miraculũ alicui dicitur, quod eius & facultatẽ & intelligentiã excedit: Deus autẽ nihil est quod admirari possit, quippe cum & causas omnium quæ fiunt optimè nouerit, & ipse princeps causa sit efficiendi omnia. Nam qui per ludũ & iocũ (vt est in Prouer. Salomonis) ex nihilo mundũ condidit, quid ei magnum, ne dum miraculum, esse queat? cum est apud Esaiam cap. 40. & in li. Sapietiaæ, cap. 9. *Omnes gentes totũque terrarum orbis apud ipsum sit tamquam gutta roris antelucani, & quasi puluis & tamquam inane & nihil.* Deinde potest appellari miraculum respectu hominũ, qui quæ sunt ipsis inusitata, & quorum causas ignorant quoniam ea maximè admirantur, dicunt miracula: quæ ratione non modo Dæmonum & Magorum, sed etiam sapientum hominum inuenta quædam noua, & artificiosa opera, qualia fuerunt illa Architaæ & Archimedis, quæ supra commemorauimus, miracula nominantur. Sed

verè

verè ac propriè miraculum, dicitur opus quod ideo verè ac meritò mirandum est; quia omnis naturæ creatæ vim atque potestatem excedit. Hoc autem multis modis potest euenire: namque excessus naturæ creatæ, vel est in eo quod fit; quale nullo modo natura potest facere, cuiusmodi est, vt duo corpora simul sint in eodem loco, & se permeent, vel vt corpus humanũ euadat immortale, impassibile & gloriosum: atque hæc tenent primum locũ & gradum in miraculis. Vel excessus est non in eo quod fit: sed in eo vel ex quo vel in quo res fit, potest enim natura producere aurum vel arborem, sed non ex nihilo, potest dare vitam, sed non mortuo, potest item facultatem videndi largiri, sed non nato cæco: & hæc secundum locum in miraculis tenent. Vel excessus nec est in eo quod fit, nec in eo ex quo aut in quo fit, sed vel in modo, vel in ordine, vel in alia quapiam circumstantia, aliisve rebus cum quibus omnibus naturaliter opus illud fit, Exempli causa: potest medicus sanare ægrotũ, verũ non subito: nec absque medicina: potest Magus vel Dæmon, vel etiam natura ex ligno producere serpentem, verũ non immediatè: atque hic est infimus miraculorum gradus & locis. Sed quia hæc breuiter diximus, vereor ne obscure dicta sint: quare quo melius intelligantur, latius explicabuntur. Dæmonum & Magorum miracula non veta, differunt à veris miraculis: quæ in scripturis & historiis Ecclesiasticis à seruis DEI facta legimus his quinque modis, Dignitate virtutis efficientis: Qualitate eorum qui faciant: Diuersitate factorum: Modo facien-

Tres gradus verorum miraculorum.

Quinque differentia verorum

D 4 di,

*miraculorum
à falsis & si-
mulatis.*

di, & Fine, cuius gratia fiunt vera miracula, cum (vt supra diximus) omnis naturæ creatæ vim exuperent, solius DEI potestate possint effici, nam quamuis per Angelos vel seruos DEI fieri videantur, illi tamen non agunt virtute sua, sed DEI cuius sunt administri, & tamquam instrumenta. Magi autem opera sua faciunt, vel virtute quarumdam rerum naturalium quibus vtuntur occultè, vel opera Dæmonum, qui clam Magis auxiliantur. Vera miracula licet interdum faciant etiam homines mali, rarò tamen, nec nisi ad confirmationem veritatis, & diuinæ virtutis declarationem: ferè autem magi homines sunt flagitiosi & malefici, quos proinde diuinis humanisque legibus consulere, & adire prohibemur. Quæ faciunt Magi, vel sunt tantum phantastica & simulata, & ideo nec diuturna, vel sunt perniciosa, vel inutilia: vera autè miracula, sunt opera solida & vera vtilissima hominibus: & nõ nisi magna aliqua necessitate, & vtilitate facta. Magi opera sua faciunt: vel per causas naturales; vel ope Dæmonum; vtuntur multis præstigiis, mendaciis, ludificationibus hominum, figuris, characteribus, verbis vel nihil, vel absurda significantibus, aliisque superstitiosis cæremoniis, miscentq; sacra profanis: namque nõnulla verba sacra, quæ vsurpant, adiunctis superstitiosis scædant & contaminant. Docent enim ea dici debere sub certo quodam constellationum situ, certòq; loco & tempore, toties signo crucis factò, tot candelis accensis adhibitis vel, filis aut velis, aut chartis, quas vel pueri vel virgines tantum tetigerint: adhibent etiam quædam, quæ nihil

nihil prorsus ad effectum producendum pertinent sed ridiculam habent vanitatem; dicunt enim oportere tali hora, & toties, & tali aqua lauare faciem; radere capillos, hac vel illa veste indui. Sed quod impietatis plenissimum est, sanguinem ex humano corpore mittunt, eoq; libamina quædam consecrant, nomina quorundam dæmonum vsurpant, quibusdam animalibus familiariter vtuntur, & cum eis colloquuntur, Dæmonibus sacrificant, nomen & fidem CHRISTI abiurant, prohibent homines signare se signo Crucis, & alia faciunt partim superstitiosa, partim ridicula, partim penitus execranda. Nihil tale Sancti faciunt edendis miraculis, sed vel interiore vel etiam exteriori supplicatione & inuocatione diuinæ virtutis, vel factò signo Crucis vel aliquibus verbis sacris recitatis, miracula operantur. Ad extremum, cur vel Dæmones vel Magi faciant illa sua miracula, nõ est obscurum, nimirum vel lucri, vel gloriæ & honoris cupiditate, sibi diuinum nomen & cultum aucupantes, vel vt veritatem peruertant & falsitatem hominibus persuadeant, vel ad patranda maleficia, veluti furta adulteria, homicidia. Sancti autem faciunt miracula, non sua causa, cum & diuitias cõtemnant, & honores fugiant: sed, vt DEVM honorent, ecclesiam ædificent, hominesq; non solum corpore, sed multo etiam magis animo iuuent. Qui igitur sanè mentis est, & studiosus veritatis amatorq; virtutis, non erit ei difficile vera miracula à falsis discernere, qui autè flagitiosè viuit, & CHRISTI doctrinam odit, nec studio veritatis, sed vanæ curiositatis

tatis cupiditate miracula quærit, is iusto DEI iudicio permittitur, vt quia veritati consentire & acquiescere noluit, circumueniatur mēdacijs & falsis miraculis persuasus, peruersam doctrinam, falsaq; dogmata. pijs verisque repudiatis, amplectatur. Hoc est enim, quod docuit beatus Paulus in 2. epist. ad Theſſal. cap. 2. præmonens venturum Satanam, vel Antichristum: *in omni virtute in signis & prodigijs mendacibus, & in omni seductione iniquitatis, non quidem omnibus, sed iis qui charitatem veritatis non receperunt, vt salui fierent, his enim mittet Deus operationem erroris, vt credant mendacio, iudicentur omnes qui non crediderunt veritati, sed conſenſerunt iniquitati.*

CAPVT IX.

QVOTVPLEX SIT MAGIA.

VARIAS Magiæ species, nec hanc artē in totum, vel commendemus, vel damnandā execrandāq; existimemus, & ne hoc institutæ tractationi desit, vel tantum indicare conuenit. Ac primo, quam alij Magiæ varietatem tradiderint ostendamus. Plinius libro 30. cap. 2. complures Magiæ species ab Oſthane principe eius artis doctore traditas esse commemorat: *Namq; ait, & ex aqua & ex spheris, & ex aere, & stellis, & lucernis ac peluibus, securibusq; & multis alijs modis diuina promittit; præterea vmbra inferorumq; colloquio.* Hæc ibi Pli. Sed Iamblicus in libro suo de Mysterijs Agyptiorum, Proclus in libro de Sacrameto & Magia, & Porphyrius in libro de Sacrificijs duplicem faciunt Magiam, sicut etiam

Varia species
Magiæ.

ex Porphyrij doctrina refert beatus Augustinus libro 10. de Ciuitate DEI, cap. 9. Alteram vocant Theurgiā, nempe bonam & laudabilem, qua certis quibusdam hostijs, & sacrificijs munditia, quadam animæ & corporis, aliisque sacris cęremonijs, bonos ac beneficos dæmōnes inuocant quorum afflatu & auxilio, & occulta manifestant & futura prænunciant, & mira edunt opera quæ supradicti scriptores miris laudibus in cœlum efferunt. Alteram appellant Goëtiam, & Necromantiam, quæ mortuos excitat & consulit, & per eos responsa de rebus occultis, vel futuris reddit. Dicitur Goëtia à planctu, quo circa mortuorum sepulchra eorum animæ ex inferis euocantur: Necromantia verò, quia fit deuinatio ex mortuis euocatis petita. Suidas autem distinguit Magiam, quam ait Persarum esse inuentum, in Goëtiam, Magiam propriè dictam, & Pharmaciā: *Magia, inquit: est inuocatio Dæmonū: scilicet beneficorum ad aliquod bonū conficiendum: cuiusmodi Apolloni Tjaneici prædictiones fuerunt. Goëtia fit per coactionem & inuocationem mortuorum, sic enim dicta est à planctu qui fit circa sepulchrum. Pharmacia verò fit, cum aliquid porrigitur alicui sumendum ore, quod mortem ei fit allaturum, vel vehementes aliquas perturbaciones & mutationes, aut corporis aut animi in eo fit effecturum, certis incantamentis præparatum.* Hæc Suidas.

Duplex Ma-
gia. D.
August.

NOBIS autē omnes Magiæ species hac ratione & ordine distingui posse videntur. Magia, alia est Naturalis, quæ per res naturales singulari quorundam hominum, artificio adhibi-
tas

tas mira facit, Altera est non naturalis, quæ Dæmonum inuocatione, & ope vitur ad operandum. Hæc in Theurgiam, & Goëtiam, & Necromantiam, de quibus paulo ante diximus, rectè diuiditur. Nam si quæ sunt aliæ, ad has species commodè reuocantur. Illa, quam naturalē diximus partim est Physica, cuius nomine medicinā etiam cōplectimur, quæ circa occultas rerū naturalium virtutes, rerū mirabilium effectrices, versatur: partim est Mathematica, cuius excellenti peritia quàm mira fecerint Architas & Archimedes, supra cōmemorauimus, Rursus Magia tam naturalis, quā non naturalis, bipartito diuiditur, altera enim habet veros & naturales effectus, altera simulatos tantum, nec tales reuera, quales videntur: hanc vno vocabulo Præstigiaticam appellamus, suis enim præstigiis adeo præstringit & eludit sensus humanos, vt faciat videre quæ non sunt, & non videre quæ sunt, idque vel interuentu & adminiculo Dæmonum, vel operatione naturalium agentium, vel incredibili tractu atque agitatione manuum. Itaque qui edit panem, videtur farinam spuerè; qui vinum bibit, per frontem, aut iugulum id reicere, videntur gladij vorari, ingens vis euomi acuum minorum, & zonularum, quarum rerum circulatorum miri sunt artifices. Hæc diuiditur in Opticam, & Pharmaticam: illa, manuum, digitorum aliarumque partium corporis incredibili agilitate & motione, defixum in res obtutum spectantium frustratur, hæc collyriis, suffumigationibus, alligationibus, potionibusque sensus interiores & exteriores ita perturbat, vt secus quàm

quàm reuera est, iudicent de sensibilibus exterioribus. Vitur etiam illa prior laminis, annulis, imaginibus, speculis vario situ, varioque modo positis & transpositis.

MAGIÆ porrò Naturali, quidam duas alias species adiungunt: alteram vocant Astronomicam, alteram Cabalisticam, quæ an sint meræ nugæ & quorundam hominum commenta, an reuera aliquid solidi habeant & præstent, nunc paucis diiudicandum est. Astronomicam appellant, quæ certas quasdam imagines & figuras, annulos, sigilla, statuas, & alia quædam horum similia fabricatur, in quibus, eius cultores & defensores affirmant, cœlestium corporum virtutes & influxus recipi, receptosque miros effectus præstare. Sed hæc vana sunt; nec modo à Christiana veritate & pietate, sed etiā à Philosophica ratione, & disciplina longe remota. Virtus enim cœlestis per se vniuersalis est, & indeterminata ad hunc vel alium quemlibet effectum producendum: determinatur autem per causas naturales particulares: Illæ autem imagines & figure Astronomicæ, nō sunt causæ naturales, nec habent vim, aut efficiendi quippiam, aut præparandi materiā ad hunc, vel illum effectum recipiendum. Deinde cœlum naturaliter operatur, illæ autem imagines sunt ingenio & artificio hominum inuentæ, & pro eorum arbitrio adhibitæ, non igitur per illas, virtus cœlestis modificari, aut determinari potest. Postea, lignum quocumque modo figuretur, non potest in se recipere immediatè formam equi, vel leonis, nec vitrum aut aurum formam plantæ: multo igitur

Contra Magiam Astronomicam.

tur minus huiusmodi materiæ, propterea quod ab ipsis Astronomis variè figurentur, idoneæ habitæsq; reddentur ad certas quasdam virtutes siderum recipiendas, & ad aliquos mirabiles effectus producendos. Adhæc, quæ est naturalis conuenientia illarum Astronomicarum imaginum cum cælo? neque enim est vel secundum figuram, vel secundum naturam, vel motum, vel qualitates: quomodo igitur res naturales sine ipsis figuris non sunt idoneæ ad diuinos illos siderum influxus accipiendos, signatæ autem & adornatæ istis imaginibus, statim fiunt idoneæ? His accedit, quod insignia visu, effectûq; sidera, si Mathematicis demonstrationibus credimus, ampliora sunt quàm vniuersa terra, quomodo igitur influxus illorum ad vnam imagunculam astronomicam restringitur, vt non etiam per alias res quamplurimas tali figura carentes diffundatur? Nullus igitur nouus effectus ab huiusmodi Magia astronomica proficiscitur, & si quis fortè cernitur aliquando, is non earû imaginum aut siderum potentia, sed occulta demorum opera, quo eiusmodi fraudibus mortales circumueniant, proficiscitur.

CAPVT X.

DE MAGIA CABALISTICA.

*Cabalistica
Magia que
sit.*

SEd venio ad Cabalisticam, quam Philosophi quidam Iudæorum, & de nostris nonnulli vanitatis magis, quàm veritatis studiosi, & res curiosas atque inauditas quàm veras & solidas discendi, auidiores, affirmant scientiâ esse Mosis primùm

primùm à Deo in monte Sina traditam: deinde non quidem literarum monumentis, sed ore tenus à prioribus, per quamdam veluti manuum traditionem & receptionem, posteris traditam, adhuc fuisse cõseruatam, ideòq; dictam esse cabala quod verbum Hebraicæ idem sonat quod Latinè recipio, nimirum eam doctrinam posteriores à prioribus ore tenus auditione accipiebant, & animo memoriaq; custodiebant: qua etiam ratione ferunt veteres, disciplinam Pythagoricam multis sæculis esse cõseruatam, Complectitur autem hæc Magia Cabalistica vniuersam Philosophiam, diuinam & humanam, nec non & naturalem, omniumque rerum doctrinâ mysticæ ac symbolice continet, non eam, more aliarum humanarum disciplinarum, rationibus & argumentis disputationibusque tractans, sed numeris figuris, ac Symbolis, itaq; in ea singulæ literæ, figuræ, nomina, elementa, apices, lineæ, puncta, accentus, spiritus, & si quid aliud est minutius, profundissimam quamdam & abditissimam ingentium rerum significatricem doctrinam habent. Hanc Magiam qui bene teneat, eum nihil non pollere aiunt, omnia scire & præscire, naturæ imperare, cunctasq; res ei obedire, hac Mosen prodigia illa fecisse in *Exo. 3. 78* Ægypto, & in deserto, hac Iosue, Eliâ, Elisæû, & *seq.* Isaiâ, Danielelem, Samuelem tot, tantaq; *Gen. 2.* fecisse miracula. Dicunt enim nomina, quæ DEVS per Adamum cunctis rebus secundum suas cuiusq; rei proprietates imposuit, fuisse Hebraica, quibus rerum omnium substantiæ, qualitates, & proprietates exprimentur, quocirca his nominibus

Ioannes Vniclef Cabalisticus non ignorans.

nibus naturales res appellanti, confestim res omnes se illi subiiciunt, & eius obsequio se totas addicunt. Huius amētiae expers nō fuit VViclef, qui vt memorat Thomas VValdensis in opere suo de Sacramentalibus, dixit: *in statu innocentia Adam imposuisse nomina animalibus secundum naturales eorum proprietates, quibus nominibus appellata ab homine statim ei obedissent, eiusq; omnia iussa fecissent: & huius rei reliquias remanere in exorcisis, & incantatoribus, & ad id magnam vim habere voces Hebraas.* Cuius sententiae doctam copiosamque refutationem lege apud ipsum VValdensem.

Refellitur Cabalistica ars.

VERVM adeo est inerudita, insulsa, & ridicula hæc Cabalistarum opinio, vt nihil æquè mirum sit, quam vlli hominum sanæ mentis aliquando eam probari, & persuaderi potuisse: sed ita est profecto, sunt ingeniorum similiter vt hominum monstra quædam, & portenta, è quibus eiusmodi opinionum commenta & deliramenta proficiscuntur. Principio, nonnè incredibile est. Solem & Lunam & cætera astra, elementa item & stirpes cum ratione careant, diuinam illam vim, quæ latet in vocibus Hebræis sentire, eaq; sic affici, & permoueri, vt homini pro eius arbitrio pareant? Sed esto: nouerint illam vim, vel omnes res naturales, vel certè animates. aut homines num ideo eiusmodi nominum, appellatione eas continuo moueri necesse est? Si quis mihi proponeret nomen, totam meam substantiam omnesq; proprietates perfectissimè declarans, num eo nomine appellatus ab illo cogerer eius imperio obsequi & quæcumque ille vellet facere?

facere? Si reconditissimam illam vim & efficaciam vocum Hebræarum, quam iactant Cabalisticæ, paucissimi hominum intelligunt, nec nisi qui illa eadem arte sunt initiati, quomodo eam agnoscent & sentient bruta, cæteraq; non ratione modo, sed etiam sensu carentia? Cur tribuunt tantam vim vocibus & characteribus Hebrææ linguæ, quam omnium vetustissimam & primam ferunt, cum certè cōstet alios esse characteres Hebræos, qui nunc extant, quam qui olim fuerant ante captiuitatem Babilonicam? quod beatus Hieronymus in prologo galeato affirmatè scribit: *Certum, inquit, est, Esdram post captam Hierosolymā, & restaurationē templi sub Zoro babelle, alias literas reperisse quibus nunc vtimur, cum ad illud vsque tempus iidem Samaritanorum & Hebræorum characteres fuerint.* Nec verum est, in lingua Hebræa reperiri voces, quæ omnium rerum naturas, infimasq; differentias & proprietates expriment, nec in declarandis rebus vberior est aut significantior Hebræa lingua, quam Græca, vel Latina, nec vllum est nomen in vlla lingua, quod simul alicuius rei & substantiæ & differentias atq; proprietates tā genericas quā specificas atq; indiuiduales aperiat: nec in vocibus Hebræis per se sumptis, plura maiorave latent mysteria, quàm vel in Græcis, vel in Latinis. Legimus in Scriptura, quomodo Moses & Aaron per virgam eis à Deo traditam plurima maximaq; fecerint prodigia. Legimus Iosue retinuisse cursum Solis & Lunæ, cum dixisset: *Sol contra Gabaon ne mouearis, & Luna contra vallem*

Hebræorum alij iam characteres quam olim.

Iosua. 10.

lem Aialem. Stetitq; sol in medio caeli, & non festinauit occumbere spatio vnus diei. Nec fuit antea & postea tam longa dies, obediente Domino voci hominis & pugnante pro Israel. Narrantur etiam Samuelis, Elisæi & Danielis miracula, nec tamen vsquam de istis Cabalisticis mysteriis vlla mentio, aut verbum fit. si tanta est Cabalisticæ Magiæ vis & potestas, vt caelis imperet, solē sistere, aut retrocedere cogat, maria diuidat, flumina siccet, totāmq; naturam cōmutet, & sibi ad nutū obedire faciat, cur isti sapientes Cabalisticæ, eius artis peritissimi, talia numquā patrarunt, vel etiam nunc patrare possunt? Certè Philosophi Iudæorū, qui sibi hanc sapientiā arrogant, si quid ea pollerent ad excutiendum iugū durissimè seruitutis, quo miseri iam mille & quingentis annis oppressi tenentur, vt debuissent.

CAPVT XI.

DE NECROMANTIA.

DE Necromantia non nihil dicamus, vt qualis quantāue sit eius vis, vel potius fraus & fallacia, ostendamus. Necromantici profitentur se animas mortuorum euocare posse, ex iisque cognoscere multa, quæ sunt occultissima, vel etiam futura: animas autem mortuorum, præsertim eorum, qui flagitiosè vixerunt, aut violenta morte de vita deturbati sunt, Magis eas inuocantibus adesse, respondere, multaque manifestare, docet Porphyrius lib. 2. De Abstinentia animalium, nam cū de prauis & fallacibus dæmonib. dixisset, mox subdit hæc de animab. Tales

*Porphyrius
de reuocatio-
ne animar: m
ex inferis.*

les, inquit, sunt & anima mortuorum, quæ vitæ op-
pleta è corpore migrarunt, conflantur enim etiam
tunc, ira & concupiscentia perturbationibus, & in
naturam conuersa dæmonum, similes illorum reddun-
tur, noxia ac turbulenta, in varias se vertūt formas, ac
modo cōspicuas se oculis præbent, modo recōdunt, & ita
eludunt aciem tum intuentium, tum etiam cogitan-
tium. Et quodam alio loco: Præua, inquit: anima
quæ corpus suum violenter reliquit, expoliata ad hoc
ipsum deinde se admouet, ibiq; moras trahit. Vnde non
numquam visa sunt anima lamentari: nam anima ca-
rentium sepultura, circa corpora immorantur, quibus
malefici sæpius abutuntur ad ministeriū suum explen-
dum, compellentes animas à positione corporis vel par-
tis cuiusdam assumptione. Quocirca qui vaticinārium
animalium insinuari sibi animas optant, præcipua il-
lorum mēbra deglutientes, veluti ceruorum, vel talpa-
rum, vel aliorū accipiunt, & ita præsentem sibi faciunt
animam, Deivitu vacinantem: talis enim anima vna
cum sui corporis integra sumptione, in corpus huma-
num se penitus ingerit. Hæc Porphyrius.

MAGNAM sanè huic arti fidem facere vi-
detur quod legitur primi libri Regum, capite vi-
gesimo octauo Pythonissam rogatu regis Sau-
lis, excitasse à mortuis animam Samuelis, fecis-
séq; vt Sauli de euētū impēdentis belli consulen-
ti, quæ mox ei euentura erant prænunciaret. Et
quidem beatus Augustinus lib. secundo ad quæ-
stiones Simpliciani, respondens ad tertiam
quæstionem, & in lib. de octo Dulcitij quæstio-
nibus, quæstione sexta disputat in vtramque
partem, an fuerit ille verus Samuel, an potius
Dæmon specie & figura Samuelis, propensior
E 2 tamen

*An fuerit ve-
rus Samuel
qui per Pytho-
nissam repre-
sentatus est
Sauli.*

tamen est ad credendum, illum non fuisse verum Samuelem, sed eius imaginem & simulachra, arte diabolica formatum, & aspectui Saulis presentatum: appellari autem in Scriptura Samuelem, quod illum habitu, specie & auctoritate representaret. Non enim raro tum in communi hominum loquendi consuetudine, tum in sacris literis rerum imagines & simulachra: nominibus ipsarum rerum appellantur. Hoc idem citra dubitationem vllam traditur in libro secundo de Mirabilibus sacræ Scripturæ, cap. 2. & in libro Quæstionum veteris & noui Testamenti quæstio. 27. qui libri, nomine beati Augustini in eius operibus numerantur. Tertullianus in libro de Anima, nõ solum hoc probat: sed contrariam sententiam omnino improbat: nam loquens de Samuele, hæc scribit: *Ecce hodie eiusdem Simonis hereticos tanta presumptio artis magica extollit, vt etiam Prophetarum animas ab inferis mouere se spondeant: & credo, quia mendacio possunt: nec enim Pythonico tunc spiritui minus licuit animam Samuelis effingere, post Deum mortuos consulente Saule. Absit autem, vt animam cuiusquam sancti, nedum Prophetæ à demonio credamus extractam, certi quod ipse Satanas transfiguretur in angelum lucis, nedum in hominem lucis, etiam Deum se asseueraturus; signaq; portentosiora editurus; ad euerzandos, si fieri possit electos.* Hæc Tertullia. Quibus verbis aliisque proximè consequentibus apertè docet non fuisse illum verum Samuelem. Sanctus Thomas 1. p. q. 89. art. 8. & secunda secundæ q. 95. art. 5. ad 2. & q. 174. art. 5. ad 4. dubitanter de hoc loquitur, secutus nimirum Augustinum;

2. Corin. 11.

stinum: idemque fit in Decretis 25. quæstione 5. cap. Nec mirum, sed vt Lyrano & Tostato, & ni fallor etiam, B. Augustino lib. de Cura pro mortuis agenda, cap. 15. Sic etiam mihi probabilius est, immò certum est, fuisse verã animam Samuelis, quæ Sauli apparuit, exercete quidem Pythonissa artem suam magicam, sed non eius artis vi & potentia, sed **DEI** imperio ab inferis excitatam, quæ dispensatione diuina Pythonissam & Saulem latente, ostendit se aspectibus iniqui regis, diuina eum sententia percussura, vt impius rex, quæ post mortem supplicia suæ impietati debita passurus erat, iam tum acerbissimo doloris sensu prægustaret. Nec ad hoc probandum aut persuadendum opus est testimoniis, vel argumentis, cum id in sacra Scriptura perspicuè traditum sit. Nam in libro Ecclesiastici, cap. 46. sic est: *Et post hoc dormiuit Samuel, & notum fecit regi, & ostendit illi finem vite sue, & exaltauit vocem illius de terra in prophetia, delere impietatem gentis.* Et sanè B. Augustinus libro illo de Cura pro mortuis agenda, & S. Thomas secunda secundæ non obicurè significant, si liber Ecclesiastici tamquam sacer & canonicus recipiatur, necessario sentiendũ esse, verum Samuelem apparuisse Sauli. Loquuntur autem illi conditionaliter de auctoritate libri Ecclesiastici, non quod non eum pro sacro & canonico haberent, sed quia nec Hebræi eum recipiunt & reponunt in libros Canonicos, & quidam Catholicorum olim, de eius auctoritate dubitarunt. Quare nobis; vt de eius libri fide & auctoritate, sic nec de vero Samuele Sauli post mortem

prophetante, dubitare licet. Nec obstat huic sententiæ, quod ille Samuel dixisse legitur Sauli: *Cras tu & filij tui mecum eritis*; cum certum sit diuersas esse sedes post mortem, bonorum & impiorum, & in Euangelio legatur Abraham dixisse illi epuloni, *inter se, & ipsum, maximum & intransibile chaos intercedere*, hoc, inquam, non obstat. Nam illa verba Samuelis, vt bene interpretatur S. August. respondens ad tertiam quæstionem Simpliciani: non ad æqualitatem fœlicitatis, sed ad similem conditionem mortis referri debet, vt sit sensus: *Cras & non amplius eris inter viuos, sed inter mortuos, inter quos ego sum quin etiam & tunc, & vsque ad Christi Domini resurrectionem, omnes tam boni quàm mali, apud inferos, licet sedibus disclusi, detinebuntur.*

Sed redeo ad Necromantiã, quæ olim multis locis & apud multas gentes celebratissima fuit. Osthanes apud Plinium lib. 30. cap. 2. huius artis nobilissimus professor, promittebat quorumlibet mortuorum excitationes & colloquia cum viuis, & sanè maioris est admirationis, quod extremo illo capite subdit Plinius: *Adolescentibus nobis, inquit, visus Appion Grammatica artis, prodidit Cynocephaliam herbam, quæ in Aegypto vocaretur Osyrites, diuinam non in viuos modo, sed etiã in mortuos habere potentiam, eaq; se euocasse vmbas ad percunctandum Homerum, qua patria quibusq; parentibus genitus esset.* Cicus Asculanus in commentariis, quos in sphæram edidit, nominat librum qui olim extabat, & inscribebatur **SCRIPTURA CHAM**; opus magicæ ac maleficæ impietatis plenum continens elementa

&

& praxim Necromantiæ. Tertullianus lib. De Anima, vbi de inferis & defunctorum euocatione differit: *Publica, inquit, iam literatura est, quæ animas etiam iusta etate sopitas, etiam proba morte disunctas, & prompta humatione dispunctas, euocaturam se ab inferorum incolatu pollicetur.* Fuerunt quondam multa apud varias gentes loca, Necromantiæ vsu nobilitata, vbi & à defunctis oracula, & responsa petebantur. Homerus lib. vndecimo *Odyssæ*, Cymmericum oraculum ad Auernum Capaniæ lacu celebrat, quo Ulysses cõcessit, vt Thiresiam de reliquo itinere suo consuleret, cuius etiam meminit Strabo lib. 5. *Geographiæ*. Tesprotium in Epiro Orpheus celebre fecit, in eo manes cantu permulcendo, & Euridicæ coniugi ad superos reditum impetrasse creditum fuit. Vnde Virgil. lib. 6. *Æneidos*:

Si potuit manes accersere coniugis Orpheus,

Threicia fretus cythara, sudibusque canoris.

Apud Lucanum Eriotione venefica Thessala mortuum euocat, qui Sex. Pompeio exitum Pharsalicæ pugnæ denunciet. Phigaria Arcadiæ ciuitas, habuit huiusmodi Necromantas, à quibus occulta & futura sciscitari vsitatum fuit. B. August. lib. 9. de ciui. Dei. c. 11. citat Apuleium affirmantem animas hominum dæmones esse, & ex hominibus fieri lares, si meriti boni sunt: Lemures autem aut laruas, si mali, qui nullis bonis sedibus in terra vagatione puniuntur, inane terculamentum bonis hominibus, cærerum noxium malis. Cum verò incertum est, quæ cuiq; fortitio obuenerit, vtrum larfit an larua, manes Deos nominant, & fanis atq; cæremoniis vulgò

E 4

admittun-

Luca 16.

Antiquus
Necroman-
tia vsus.

admittuntur, vt oracula reddant, v t in Bœotia Amphiaraus, in Africa Mopsus, in Ægypto Ofliris, alius alibi gentium, Æsculapius vbiq;. Hæc ex Apuleio; quem ibi Augustinus verè grauitèrque refellit. Et apud Tertullianum in libro De Anima sic habes: *Nosomanas propria oracula, apud parentum sepulchra mansit ando captare Eracledes scribit. Celtas apud virorum fortium busta, eadem de causa abnoſtare, Nicander affirmat.*

Confutatur
Necromãtia.

VERVM has omnes mortuorum, quæ arte Necromantica fiunt, apparitiones, vanas & fallaces esse non est dubitandum, plerasq; enim ab ipsis Necromantis aliisve fictas esse cõpertum est. Si quæ autem reuera contigerunt, in his existimandum est, non animas defunctorum apparuisse viuus, sed ipsos Dæmones tales se ostēdisse Necromantis, vel eos consulentibus, tales inquam habitu, specie, etate voce & affectu, quales fuerant olim mortui, cum inter viuos versarentur. Hanc ego opinionem vt proculdubio veram putem rationibus, testimoniisq;, & experimentis adducor. Ratio nec obscura, nec sanè infirma fit ea, qua S. Thomas prima parte quæst. 117. art. 4. hoc ipsum confirmat: *Non potest, inquit: anima separata, naturali virtute sua mouere aliquod corpus: cum enim sit naturalis forma humani corporis, non habet vim mouendi secundum locũ, nisi corpus, quod informat, & viuificat: nam etiam cum est vni ta corpori si sit aliquod membrum mortificatum, non obedit anima ad mortum localem. Quare anima defunctorum, nec assumere corpora, nec cum illis ad viuos venire possunt.* Deinde, Necromantæ non habent vim & imperium in animas defunctorum, quæ

Argumenta
tio beati Tho
mae cõtra Ne
cromantiã.

tunt

sunt in cœlo, nec quæ sunt in Purgatorio: non enim conuenit, aut decet animas Sanctorum, impiis Necromantarum artibus subiacere, neque in animas, quæ sunt in inferno: nam cum illuc sint à DEO tamquam in carcerem detrusæ, vt æternas scelerum suorum pœnas luant, nulla inde vi possunt efferri, nec nisi DEI mandato egredi: non est autem credibile, DEVM id concessurum Necromantis, per quos Dæmon satagit mortales decipere, & à veri DEI cultu auertere: sic enim DEVS artem Necromanticã & per se infamem, & toties à se in sacris literis, reprobata, extremóq; mortis supplicio condēnatam, non solũ honoraret, sed etiam fide cultúq; apud mortales dignam redderet. Profecto, si cui mortuorum reditus ad viuos concedendus fuit, videbatur concedendus diuiti illi, cuius mentio fit apud Lucam cap. 16. qui obnixè rogabat Abraham, vt de iis qui simul erant in inferno, aliquem mitteret ad amicos, cognatósq; suos monendos, vt bene viuendo, diras, & perpetuas inferni pœnas euaderent, nec tamen ei concessum est. Non inficior, animas quæ sunt in Purgatorio, nonnumquam apparuisse viuus: id enim B. Gregorius in quarto libro dialogorum nonnullis & quidem certis probat exemplis. Nec equidem nego, etiam animas beatas vel Martyrum, vel aliorum Sanctorum, descendere in terras hominibus, eorum auxilium implorantibus, opem & solatium laturas: id enim confirmat B. Augustinus in lib. de Cura pro mortuis agenda, cap. 16. exemplo B. Felicis Nolæ Episcopi, quẽ ciuibus suis Nolanis, cum à Barbaris oppugna-

E 5 gentur,

rentur, apparuisse & subuenisse, affirmat Augustinus, se non incertis rumoribus, sed certis testibus audiuisse: Hæc, inquam, non nego; sed aio animas mortuorum, cum apparent uiuis, non id facere sua voluntate & arbitrato, nec naturali potestate, multoq; minus vi & potētia artis Necromanticæ, sed id fieri singulari quodam DEI consilio, voluntate, ac potestate. Nec animas defunctorum interesse rebus uiuorum minus est miraculum, secundum B. Augustinum loco supra dicto, & secundum B. Thomam prima parte, quæst. 89. art. 8. ad 2. quàm vel illuminatio cæci, vel alia quæ in magnis DEI miraculis numerantur. Adscribam hic in hanc sententiam B. Augustini verba ex eo loco quem proximè indicauit: *Verum ista, inquit, diuinitus exhibentur, longe aliter quàm sese habet vsitatus ordo singulis creaturarum generibus attributus. Non enim ideo putandum est uiuorū rebus quoslibet interesse posse defunctos: quoniam quibusdam sanandis vel adiuuandis Martyres adsunt: sed ideo potius intelligendum est per diuinam potentiā Martyres uiuorū rebus interesse, quoniam defuncti per naturam propriam, uiuorum rebus interesse non possunt.* Hæc Augustinus.

*Augustini ob
seruanda
sententia.*

*Notabilis Ter
tulliani
sententia.*

S ED audiamus Tertullianum qui in lib. de Anima, ubi de inferis & animarum euocatione agit hanc nostram sententiam grauissimis, differtissimisque; verbis comprobauit: *Necromantia, inquit, secunda est idololatria, in qua se Dæmones perinde mortuos fingunt, quemadmodum in illa Deos. Quid ni? cum & Dij mortui sint? Itaque inuocantur quidem defuncti, sed Dæmones operantur sub eorum obtentu. Hanc autem fallaciam Diaboli sub*

sub personis defunctorum delitescens (ni fallor) etiā rebus probamus, cum in exorcismis nostris interdum Dæmon aliquem se ex hominibus affirmat, interdum gladiatorem vel bestiarium sicut & alibi Deum, nihil magis curans quàm hoc ipsum excludere quod pradicamus, ne credamus animas vniuersas malorum ad nihilū redigi: vt & iudicij & resurrectionis fidem turbent. Et tamen ille Dæmon, postquam circumstantes circumuenire tentauit, instantia diuina gratia victus, id quod in vero est, inuitus confitetur: Sic etiā in Necromantia, qua iam quiescentes animas euellere ab inferis creditur, & conspectui exhibere, non alia fallacia vis est, operatio planè: quia & phantasma præstat, & corpus effingitur, nec magnum illi exteriores oculos circumuenire, cui interiorē mentis aciem excacare per facile est. Nulli autem animæ omnino inferos pate-

Lucæ 16.

re, satis Dominus in argumento illo pauperis quiescentis & diuitis ingemiscens, ex persona Abrahæ sanxit, non posse relegari renunciatorem dispositionis inferna, quod vel tunc licere potuisset & Moyse, & Prophetis crederetur. Sed etsi quasdam reuocauit Dei virtus in documentum iuris sui, non idcirco communicabitur fidei & audaciæ Magorum & fallaciæ somniorum, & licentiæ poetarum: nam in hac mortuorum resurrectione, qua Dei virtus in corpora animas representat, solida & contrectabili & satiata veritate præiudicatum est hanc esse formam veritatis, vt omnem mortuorum exhibitionem incorporalem, præstigijs iudices. Hæc Tertullianus.

S I M V L A N T igitur Dæmones, animas defunctorum secundum Augustinum & Chryostomum, quorum testimonia loco supra dicto

*Cur dæmones
simulent.*

Genti-

*animas de
mortuorum.*

Gentiliū animis hominum inferant ad eos decipiendos. Primū enim sic dæmon facilius homini quicquid vult persuadet, namq; homines animabus defunctorum, vel parentum, vel cognatorum, vel amicorum suorum, quos diligūt & à quibus se diligi non dubitant, libentius & promptius credunt, quàm dæmoni, quem naturaliter horrent. Deinde, ita persuadet hominibus infernum non esse carcerem perpetuum, ex quo non liceat aliquando egredi: nec esse adeò graues & perpetuas, inferni pœnas, sicut homines putant. Adhæc sic facit, vt homines putent animas etiam post mortem habere corpora, vel posse quælibet se in corpora induere, vel in quælibet hominum aut bestiarū corpora migrare, qua re concipitur error Pythagoricus de transmigratione animarum, eoq; concepto labascit fides & spes Christianæ resurrectionis. Præterea, hac ratione faciunt Dæmones vi uiui mortuos, vel tanquam terrificos, & noxios sibi metuant, & variis superstitionibus placare sibiq; conciliare studeant, vel tamquam beneficos sibiq; vel amicitia, vel necessitudine deuinctos, nimīū superstitionis diligant & colant, vel tamquam animas hominū quorundam apud mortales, aut sapientia, aut fortitudine, aut potentia clarissimorū, non humanis modo, sed diuinis etiam honoribus presequantur atq; venerentur.

*Varia species
Magia secundum
dū Hugonē.*

H V G O sancti Victoris libro 6. Eruditionis Didascalicæ, cap. 5. numerosius & enucleatius eam de qua disputamus, Magiæ varietatē enarrans, ad hunc modum scribit: *Magica repertor primus creditur Zoroastres rex Bactrianorum, quem nonnulli*

nonnulli aſerunt ipsum esse Cham filium Noë, sed nomine mutato: hunc postea Ninus rex Assyriorum bello victum interfecit, eiusq; codices artibus maleficiorum plenos igne cremari fecit. Scribit autem Aristoteles de hoc ipso, quod vsque ad bis & vices centum millia versuum eius de arte Magica ab ipso dictata, libri eius vsque ad posteritatis memoriam traduxerunt. Hanc artem postea Democritus ampliauit, tēpore quo Hippocrates in arte medicina insignis habebatur. Magia, in Philosophia non recipitur, sed est extrinsecus falsa professione, omnis iniquitatis & malitia magistra, de vero natiens: & veraciter ladens animos, seducit à religione diuina, culturā Dæmonū suadet, morum corruptionem ingerit, & ad omne scelus ac nefas mentes sequacium impellit. Hæc generaliter accepta, quinque Diuisio Ma- complectitur genera maleficiorum, Mantice, quod Sic. nat diuinationem, & Mathematicam vanam, Sortilegia, Maleficia, Præstigia, Mantice autem quinque continet species sub se. Primam, Necromantiam, quod interpretatur Diuinitio in mortuis, vengds enim Græcè, id est, mortuus Latine, & vengdy cadauer dicitur: vnde est diuinitio, qua fit per sacrificium sanguinis humani, quem dæmones sitiunt, & in eo delectantur effuso. Secunda: est Geomantia, id est, Diuinitio in terra. Tertia: hydromantia, id est, Diuinitio in aqua. Quarta: est Aëromantia, id est, Diuinitio in aëre. Quinta: est diuinitio in igne, qua dicitur Pyromantia. Varro enim quatuor dixit esse, in quibus diuinitio constaret, terram, aquam, aërem, ignem. Prima ergo, id est, Necromantia, ad infernum videtur pertinere: secunda ad terram: tertia ad aquam: quarta ad aërem: quinta ad ignem. Mathematica diuiditur in tres species, in Aruspicinam, in Augurium, in Horosco-

parum

picam. Haruspices sunt dicti quasi horuspices, id est, horarum inspectores, qui observant tempora in rebus agendis, vel haruspices quasi haras inspicientes, qui in extis & fibris sacrificiorum futura considerant. Augurium vel auspiciam aliquando ad oculum pertinet, & dicitur auspiciam, quasi auspicium, quia in motu & volatu avium attenditur: aliquando ad aures pertinet, & tunc, dicitur augurium, quasi garritus aurium, quia aure percipitur. Horoscopia, quae etiam Constellatio dicitur, est quædo in stellis facta hominum queruntur sicut Genethliaci faciunt; qui natiuitates observant, qui olim specialiter Magi nuncupabantur, de quibus in Euangeliis legimus. Sortilegi sunt qui sortibus diuinationes querunt. Malefici sunt, qui per incantationes demoniacas, siue ligaturas, vel alia execrabilia remediorum genera, cooperatione Daemonum atque instructu nefanda perficiunt. Præstigia sunt, quædo per phantasticas illusiones circa rerum immutationem sensibus humanis arte demoniaca illuditur. Sunt ergo omnes simul undecim. Sub Mantice, quinque, id est, Necromantia, Geomantia, Hydromantia, Aëromantia, Pyromantia. Sub Mathematica, tres, Haruspicina, Auspicium, Horoscopia, Postea tres aliae, id est, Sortilegium Maleficium, Præstigia. Præstigias dicitur: Mercurius primus inuenisse: Auguria Phryges inuenerunt, Haruspicinam & Sortilegia Tages primus Etruscus tradidit: Hydromantia Primum à Persis venit. Hactenus Hugo.

CAPVT XII.

AN PER ARTEM MAGICAM VERUM aurum fieri possit ab Alchimis.

SI verum & perfectum aurum ab Alchimis potest effici, haud dubie Chymica facultas

vna

vna de præcipuis Magiæ partibus censenda est; nimirum tale opus Magiæ, tum propter vim & potentiam artis maximè admirandum esset: tum propter magnitudinem vtilitatis, optatissimum atque gratissimum mortalibus accederet. Audiatur lector quid eruditus vir Iulius Scaliger ea de re scriptum reliquerit. *Triplex est, inquit, Magia, vna hic infima & nostras, sane & fæda & sordida cum cantuunculis, cadaueribus, & funibus suspendiosorum: quæ si quis attrectare audeat etiam mereatur. Altera ex astris deducit vires in specula, sigilla, annulos tabellas: Tertia diuina est. Nomen apud vulgus odiosum fecit colluies impostorū. At Magus apud Persas nihil aliud quàm sapientem sonat, sed propter Smerdis proditorem & perfidiam, nomen Magorum infensum diu fuit. Hac Magia Dominum Iesum fuisse promissum regem, cognouerunt Magi, qui ad eum adorandum longinquis è regionibus profecti sunt, E Syrorū libris hæc descripsimus, Aiunt Magia & transmutatoria artis vires, vias & fines esse perquam similes. Opus & finem Magiæ, esse spiritum in corpore. Magi suas affectiones violentias appellant, propterea quod vires suas, supra eas quæ natura ordine fieri videntur exercent. Chimista suum opus nominant Fortitudinem: hoc enim significat decantatum illud, Elixir, in cuius fide omnem oppignorant naturam. Sic eo loco Scaliger. Ergo digna cum primis inquisitione ac disputatione res est, vtrum non modo ex solis causis naturalibus, & in solis naturalibus locis atque ordine tantum modòq; naturali aurum generari queat, verum etiam per artificialem viam ac rationem quam iactant Chimistæ perfectum viquequaque*

Scaliger contra Cardanum exercitat.

327.

Smerdes Magus inuasit regnum Persarum Herodotus li 3 & Iustinus lib. 1. Math. 2.

quequaue aurum, & tale omnino, quale est naturale, possit effici.

DVPLEX circa hanc quæstionem Philosophorum est sententia, multi negant, quidam vero aiunt. Nos primo loco aliorum sententias enarrabimus ac perpendemus, extremo autem loco etiam, quid sentiamus ipsi, & similius vero iudicemus, & breuissimè iudicabimus.

EXPONITVR SENTENTIA EORUM qui negant verum aurum posse fieri ab Alchimiſtâ.

Auicenna.

AVICENNA in quibusdam suis commentariis in libros Meteororû, vt refert Ægidius in 3. Quodlibeto, quæst. 8. de Alchimiſtico auro ita scripsit: *ſciant artifices Alchimia, ſpecies metallorum mutari non poſſe, quamuis ſimilia illis fieri poſſint: & quamuis Alchimiſtæ queant tingere ipſum æ colore quo volunt, donec ſit multum ſimile auro, & abſtergere immundicias plumbi, ita vt videatur argentum, ſemper tamen ſecundum ſubſtantiam manebunt æ & plumbum.*

Auerroes.

AVERROES in Paraphraſi ſuper primum librum de Generatione animalium, explanando primum caput, in eandem ſententiam hæc ſcribit: *Similiter etiam ſi datur aliquid artiſciale valde ſimile naturali, tanta poterit eſſe ſimilitudo, quod exiſtimabitur eſſe idem ſpecie, & ſi ars Alchimia habet eſſe, hoc eſt quod poteſt fieri in ea.* Et ibidem Auer. declarat: *ſicut ſe habent mures ex putri materia ad mures ex ſemine; inter eos enim eſt tanta ſimilitudo, vt quamuis reuera inuicem differant ſpecie,*
tamen

facere? Si reconditiſſimam illam vim & efficaciam vocum Hebræarum, quam iactant Cabaliſtæ, pauciſſimi hominum intelligunt, nec niſi qui illa eadem arte ſunt initiati, quomodo eam agnoſcent & ſentient bruta, cæteraq; non ratione modo, ſed etiam ſenſu carentia? Cur tribuunt tantam vim vocibus & characteribus Hebrææ linguæ, quam omnium veuſtiſſimam & primam ferunt, cum certè cõſtet alios eſſe characteres Hebræos, qui nunc extant, quam qui olim fuerant ante captiuitatem Babilonicam? quod beatus Hieronymus in prologo galeato affirmatè ſcribit: *Certum, inquit: eſt, Eſdræ poſt captam Hieroſolymã, & reſtauratiõẽ templi ſub Zoro babele, alias literas reperiffe quibus nunc vtimur, cum ad illud vſque tempus iudem Samaritanorum & Hebræorum characteres fuerint.* Nec verum eſt, in lingua Hebræa reperiri voces, quæ omnium rerum naturas, infimaſq; differentias & proprietates exprimant, nec in declarandis rebus vberior eſt aut ſignificantior Hebræa lingua, quam Græca, vel Latina, nec vllum eſt nomen in vlla lingua, quod ſimul alicuius rei & ſubſtantia & differentias atq; proprietates tã genericas quã ſpecificas atq; indiuiduales aperiat: nec in vocibus Hebræis per ſe ſumptis, plura maiorave latent myſteria, quàm vel in Græcis, vel in Latinis. Legimus in Scriptura, quomodo Moſes & Aaron per virgam eis à DEO traditam plurima maximãq; fecerint prodigia, Legimus Iofue retinuiſſe curſum Solis & Lunæ, cum dixiſſet: *Sol contra Gabaon ne mouearis, & Luna contra val-*
lem

Hebræorum
alij iam cha-
racteres
quam olim.

Iofua. 10.

lem Aialem. Stetitq; sol in medio cæli, & non festinauit occumbere spatio vnus diei. Nec fuit antea & postea tam longa dies, obediente Domino voci hominis & pugnante pro Israel. Narrantur etiam Samuelis, Elisæi & Danielis miracula, nec tamen vquam de istis Cabalisticis mysteriis vlla mentio, aut verbum fit. si tanta est Cabalisticæ Magiæ vis & potestas, vt cœlis imperet, solē sistere, aut retrocedere cogat, maria diuidat, flumina siccet, totamq; naturam cōmutet, & sibi ad nutū obedire faciat, cur isti sapientes Cabalisticæ, eius artis peritissimi, talia numquā patrarunt, vel etiam nunc patrare possunt? Certè Philosophi Iudæorū, qui sibi hanc sapientiā arrogant, si quid ea pollerent ad excutiendum iugū durissimè seruitutis, quo miseri iam mille & quingentis annis oppressi tenentur, vt debuissent.

CAPVT XI.

DE NECROMANTIA.

DE Necromantia non nihil dicamus, vt qualis quantāue sit eius vis, vel potius fraus & fallacia, ostendamus. Necromantici profitentur se animas mortuorum euocare posse, ex iisque cognoscere multa, quæ sunt occultissima, vel etiam futura: animas autem mortuorum, præsertim eorum, qui flagitiosè vixerunt, aut violenta morte de vita deturbati sunt, Magis eas inuocantibus adesse, respondere, multaque manifestare, docet Porphyrius lib. 2. De Abstinencia animalium, nam cum de prauis & fallacibus dæmonib. dixisset, mox subdit hæc de animab. Ta-

*Porphyrius
de reuocatio-
ne animarum
ex inferis.*

les

les, inquit, sunt & anima mortuorum, quæ vitis op-
pleta è corpore migrarunt, conflitantur enim etiam
runc, ira & concupiscentia perturbationibus, & in
naturam conuersa dæmonum, similes illorum reddun-
tur, noxia ac turbulenta, in varias se versūt formas. ac
modo cōspicias se oculis præbent, modo recōdunt, & ita
eludunt aciem tum intuentium, tum etiam cogitan-
tium. Et quodam alio loco: Præua, inquit: anima
quæ corpus suum violenter reliquit, expoliata ad hoc
ipsum deinde se admouet, ibiq; moras trahit. Vnde non
numquam vise sunt anima lamentari: nam anima ca-
rentium sepultura, circa corpora immorantur, quibus
malefici sapius abutuntur ad ministeriū suum explen-
dum, compellentes animas à positione corporis vel par-
tis cuiusdam assumptione. Quocirca qui varicinariū
animalium insinuari sibi animas optant, præcipua il-
lorum mēbra deglutientes, veluti ceruorum, vel talpa-
rum, vel aliorū accipiunt, & ita præsentem sibi faciunt
animam, De ritu vacinantem: talis enim anima vna
cum sui corporis integra sumptione, in corpus huma-
num se penitus ingerit. Hæc Porphyrius.

MAGNAM sanè huic arti fidem facere vi-
detur quod legitur primi libri Regum, capite vi-
gesimo octauo Pythonissam rogatu regis Sau-
lis, excitasse à mortuis animam Samuelis, fecif-
séq; vt Sauli de euetū impēdentis belli consulen-
ti, quæ mox ei euentura erant prænunciaret. Et
quidem beatus Augustinus lib. secundo ad quæ-
stiones Simpliciani, respondens ad tertiam
quæstionem, & in lib. de octo Dulcitij quæstio-
nibus, quæstione sexta disputat in vtramque
partem, an fuerit ille verus Samuel, an potius
Dæmon specie & figura Samuelis, propensior

*An fuerit ve-
rus Samuel
qui per Pytho-
nissam re-
sentatus est
Sauli.*

E 2

tamen

tamen est ad credendum, illum non fuisse verum Samuelem, sed eius imaginem & simulachra, arte diabolica formatum, & aspectui Saulis presentatum: appellari autem in Scriptura Samuelem, quod illum habitu, specie & auctoritate representaret. Non enim raro tum in communi hominum loquendi consuetudine, tum in sacris literis rerum imagines & simulachra: nominibus ipsarum rerum appellantur. Hoc idem citra dubitationem vllam traditur in libro secundo de Mirabilibus sacrae Scripturae, cap. 2. & in libro Quaestionum veteris & noui Testamenti quaestio. 27. qui libri, nomine beati Augustini in eius operibus numerantur. Tertullianus in libro de Anima, non solum hoc probat: sed contrariam sententiam omnino improbat: nam loquens de Samuele, haec scribit: *Ecce hodie eiusdem Simonis hereticos tanta presumptio artis magica extollit, vt etiam Prophetarum animas ab inferis mouere se spondeant: & credo, quia mendacio possunt: nec enim Pythonico tunc spiritui minus licuit animam Samuelis effingere, post Deum mortuos consulente Saule. Absit autem, vt animam cuiusquam sancti, nedum Propheta a demonio credamus extractam, certi quidam ipse Satanas transfiguretur in angelum lucis, nedum in hominem lucis, etiam Deum se asseueraturus, signaq; portentosiora editurus; ad euerendos, si fieri possit electos.* Haec Tertullia. Quibus verbis aliisque proximè consequentibus aperte docet non fuisse illum verum Samuelem. Sanctus Thomas 1. p. q. 89. art. 8. & secunda secunda q. 95. art. 5. ad 2. & q. 174. art. 5. ad 4. dubitanter de hoc loquitur, secutus nimirum Augustinum;

2. Corin. II.

stinum: idemque fit in Decretis 25. quaestione 5. cap. Nec mirum, sed vt Lyrano & Tostato, & ni fallor etiam, B. Augustino lib. de Cura pro mortuis agenda, cap. 15. Sic etiam mihi probabilius est, immò certum est, fuisse veram animam Samuelis, quae Sauli apparuit, exercete quidem Pythonissa artem suam magicam, sed non eius artis vi & potentia, sed Dei imperio, ab inferis excitatam, quae dispensatione diuina Pythonissam & Saulem latente, ostendit se aspectibus iniqui regis, diuina eum sententia percussura; vt impius rex, quae post mortem supplicia suae impietati debita passurus erat, iam tum acerbissimo doloris sensu praegustaret. Nec ad hoc probandum aut persuadendum opus est testimoniis, vel argumentis, cum id in sacra Scriptura perspicue traditum sit. Nam in libro Ecclesiastici, cap. 46. sic est: *Et post hoc dormiuit Samuel, & notum fecit regi, & ostendit illi finem vitae suae, & exaltauit vocem illius de terra in prophetia, delere impietatem gentis.* Et sane B. Augustinus libro illo de Cura pro mortuis agenda, & S. Thomas secunda secunda non obicure significant, si liber Ecclesiastici tamquam sacer & canonicus recipiatur, necessario sentiendum esse, verum Samuelem apparuisse Sauli. Loquuntur autem illi conditionaliter de auctoritate libri Ecclesiastici, non quod non eum pro sacro & canonico haberent, sed quia nec Hebraei eum recipiunt & reponunt in libros Canonicos, & quidam Catholicorum olim, de eius auctoritate dubitarunt. Quare nobis, vt de eius libri fide & auctoritate, sic nec de vero Samuele Sauli post mortem

prophetante, dubitare licet. Nec obstat huic sententiæ, quod ille Samuel dixisse legitur Sauli: *Cras tu & filij tui mecum eritis*; cum certum sit diuersas esse sedes post mortē, bonorum & impiorum, & in Euangelio legatur Abraham dixisse illi epuloni, *inter se, & ipsum, maximum & intransibile chaos intercedere*, hoc, inquam, non obstat. Nam illa verba Samuelis, vt bene interpretatur S. August. respondens ad tertiam quæstionem Simplificiani: non ad æqualitatem scelicitatis, sed ad similem conditionem mortis referri debēt, vt sit sensus: *Cras & non amplius eris inter viuos, sed inter mortuos, inter quos ego sum quin etiam & tunc, & vsque ad Christi Domini resurrectionem, omnes tam boni quàm mali, apud inferos, licet sedibus disclusi, detinebūtur.*

S E D redeo ad Necromantiā, quæ olim multis locis & apud multas gentes celebratissima fuit. Osthanes apud Plinium lib. 30. cap. 2. huius artis nobilissimus professor, promittebat quorumlibet mortuorum excitationes & colloquia cum viuis, & sanè maioris est admirationis, quod extremo illo capite subdit Plinius: *Adolescentibus nobis, inquit, visus Appion Grammatica artis, prodidit Cynocephaliam herbam, quæ in Aegypto vocaretur Osyrites, diuinam non in viuos modo, sed etiā in mortuos habere potentiam, eaq; se euocasse ymbas ad percunctandum Homerum, qua patria quibusq; parentibus genitus esset.* Cicus Asculanus in commentariis, quos in spheram edidit, nominat librum qui olim extabat, & inscribatur **SCRIPTURA CHAM**; opus magicæ ac maleficæ impietatis plenum continens elementa &

Luca 16.

Antiquus
Necroman-
tia vsus.

& praxim Necromantiæ. Tertullianus lib. De Anima, vbi de inferis, & defunctorum euocatione differit: *Publica, inquit, iam literatura est, quæ animas etiam iusta ætate sopitas, etiam proba morte disunctas, & prompta humatione disunctas, euocaturam se ab inferorum incolatu pollicetur.* Fuerunt quondam multa apud varias gentes loca, Necromantiæ vsu nobilitata, vbi & à defunctis oracula, & responsa petebantur. Homerus lib. vndecimo *Odyssæ*, Gymericum oraculum ad Auernum Capaniæ lacū celebrat, quocum Vlysses cōcessit, vt Thiresiam de reliquo itinere suo consuleret, cuius etiam meminit Strabo lib. 5. Geographiæ. Tesprotium in Epiro Orpheus celebre fecit, in eo manes cantu permulcendo, & Euridicæ coniugi ad superos reditum impetrasse creditum fuit. Vnde Virgil. lib. 6. *Æneidos*:

*Si potuit manes accersere coniugis Orpheus,
Threicia fretus cythara, fidibusque canoris.*

Apud Lucanū Eriotione venefica Theffala mortuum euocat, qui Sex. Pompeio exitum Pharfallicæ pugnæ denunciaret. Phigaria Arcadiæ ciuitas, habuit huiusmodi Necromantas, à quibus occulta & futura sciscitari vsitatum fuit. B. August. lib. 9. de ciui. Dei, c. 11. citat Apuleium affirmantem animas hominum dæmones esse, & ex hominibus fieri lares, si meriti boni sunt: Lemures autem aut laruas, si mali, qui nullis bonis sedibus in terra vagatione puniuntur, inane terculamentum bonis hominibus, cæterum noxium malis. Cum verò incertum est, quæ cuiq; sortitio obuenerit, vtrum larfit an larua, manes Deos nominant, & fanis atq; cæremoniis vulgò

E 4 admittuntur

admittuntur, vt oracula reddant, vt in Bœotia Amphiaraus, in Africa Mopsus, in Ægypto Osiris, alius alibi gentium, Æsculapius vbiq;. Hæc ex Apuleio; quem ibi Augustinus verè grauiterque refellit. Et apud Tertullianum in libro De Anima sic habes: *Nosomanas propria oracula, apud parentum sepulchra mansitando captare Eracledes scribit. Celtas apud virorum fortium busta, eadem de causa abnoctare Nicander affirmat.*

*Consultatur
Necromantia.*

VERVM has omnes mortuorum, quæ arte Necromantica fiunt, apparitiones. vanas & fallaces esse non est dubitandum, plerasq; enim ab ipsis Necromantis alijve fictas esse cõpertum est. Si quæ autem reuera contigerunt, in his existimandum est, non animas defunctorum apparuisse viuus, sed ipsos Dæmones tales se ostēdisse Necromantis, vel eos consulentibus, tales inquam habitus, specie, etate voce & affectu, quales fuerant olim mortui, cum inter viuos versarentur. Hanc ego opinionem vt proculdubio veram putem rationibus, testimoniisq;, & experimentis adducor. Ratio nec obscura, nec sanè infirma sit ea, qua S. Thomas prima parte quæst. 117. art. 4. hoc ipsum confirmat: *Non potest, inquit: anima separata, naturali virtute sua mouere aliquod corpus: cum enim sit naturalis forma humani corporis, non habet vim mouendi secundum locū, nisi corpus, quod informat, & viuificat: nam etiam cum est unita corpori si sit aliquod membrum mortificatum, non obedit anima ad mortum localem. Quare anima defunctorum, nec assumere corpora, nec cum illis ad viuos venire possunt.* Deinde, Necromantæ non habent vim & imperium in animas defunctorum, quæ
iunt

*Argumenta-
tio beati Tho-
ma cõtra Ne-
cromantiam.*

sunt in cœlo, nec quæ sunt in Purgatorio: non enim conuenit, aut decet animas Sanctorum, impiis Necromantarum artibus subiacere, neque in animas, quæ sunt in inferno: nam cum illuc sint à DEO tamquam in carcerem detrusæ, vt æternas scelerum suorum pœnas luant, nulla inde vi possunt efferri, nec nisi DEI mandato egredi: non est autem credibile, DEVM id concessurum Necromantis, per quos Dæmon fatagit mortales decipere, & à veri DEI cultu auertere: sic enim DEVS artem Necromanticã & per se infamem, & toties à se in sacris literis, reprobata, extremóq; mortis supplicio condēnatam, non solū honoraret, sed etiam fide cultúq; apud mortales dignam redderet. Profecto, si cui mortuorum reditus ad viuos concedendus fuit, videbatur concedendus diuiti illi, cuius mentio fit apud Lucam cap. 16. qui obnixè rogabat Abraham, vt de iis qui simul erant in inferno, aliquem mitteret ad amicos, cognatósq; suos monendos, vt bene viuendo, diras, & perpetuas inferni pœnas euaderent, nec tamen ei concessum est. Non inficior, animas quæ sunt in Purgatorio, nonnumquam apparuisse viuus: id enim B. Gregorius in quarto libro dialogorum nonnullis & quidem certis probat exemplis. Nec equidem nego, etiam animas beatas vel Martyrum, vel aliorum Sanctorum, descendere in terras hominibus, eorum auxilium implorantibus, opem & solatium laturas: id enim confirmat B. Augustinus in lib. de Cura pro mortuis agenda, cap. 16. exemplo B. Felicis Nolæ Episcopi, quæ ciuibus suis Nolanis, cum à Barbaris oppugnan-
rentur,

rentur, apparuisse & subuenisse, affirmat Augustinus, se non incertis rumoribus, sed certis testibus audiuisse: Hæc, inquam, non nego; sed aio animas mortuorum, cum apparent viuis, non id facere sua voluntate & arbitrato, nec naturali potestate, multoq; minus vi & potētia artis Necromanticæ, sed id fieri singulari quodam DEI consilio, voluntate, ac potestate. Nec animas defunctorum interesse rebus viuorum minus est miraculum, secundum B. Augustinum loco supra dicto, & secundum B. Thomam prima parte, quæst. 89. art. 8. ad 2. quàm vel illuminatio cæci, vel alia quæ in magnis DEI miraculis numerantur. Adscribam hic in hanc sententiam B. Augustini verba ex eo loco quem proximè indicaui: *Verùm ista, inquit, diuinitus exhibentur, longe aliter quàm sese habet vsitatus ordo singulis creaturarum generibus attributus. Non enim ideo putandum est viuorū rebus quoslibet interesse posse defunctos: quoniam quibusdam sanandis vel adiuidis Martyres adsunt: sed ideo potius intelligendum est per diuinam potentiā Martyres viuorū rebus interesse, quoniam defuncti per naturam propriam, viuorum rebus interesse non possunt.* Hæc Augustinus.

*Augustini ob
seruanda
sententia.*

*Notabilis Ter
tulliani
sententia.*

Sed audiamus Tertullianum qui in lib. de Anima, vbi de inferis & animarum euocatione agit hanc nostram sententiam grauissimis, disertissimilq; verbis comprobauit: *Necromantia, inquit, secunda est idololatria, in qua se Demones perinde mortuos fingunt, quemadmodum in illa Deos. Quid ni? cum & Dij mortui sint? Itaque inuocantur quidem defuncti, sed Demones operantur sub eorum obtentu. Hanc autem fallaciam Diaboli*
sub

sub personis defunctorum delitescens (ni fallor) etiā rebus probamus, cum in exorcismis nostris interdum Demon aliquem se ex hominibus affirmat, interdum gladiatorem vel bestiarum sicut & alibi Deum, nihil magis curans quam hoc ipsum excludere quod predicamus, ne credamus animas vniuersas malorum ad nihilū redigi: vt & iudicij & resurrectionis fidem turbent. Et tamen ille Demon, postquam circumstantes circumuenire tentauit, instantia diuina gratiæ victus, id quod in vero est, inuitus confitetur: Sic etiā in Necromantia, quæ iam quiescentes animas euellere ab inferis creditur, & conspectui exhibere, non alia fallacia vis est, operatior planè: quia & phantasma prestatur, & corpus effingitur, nec magnum illi exteriores oculos circumuenire, cui interiorem mentis aciem excacare perfacile est. Nulli autem anima omnino inferos patere, satis Dominus in argumento illo pauperis quiescentis & diuitis ingemiscens, ex persona Abrahæ sanxit, non posse relegari renunciatorem dispositionis inferne, quod vel tunc licere potuisset & Moysi, & Prophetis crederetur. Sed etsi quasdam reuocauit Dei virtus in documentum iuris sui, non idcirco communicabitur fidei & audaciæ Magorum & fallaciæ somniorum, & licentiæ poetarum: nam in hac mortuorum resurrectione, qua Dei virtus in corpora animas representat, solida & contrectabili & satiata veritate præiudicatum est hanc esse formam veritatis, vt omnem mortuorum exhibitionem incorporalem, præstigijs iudices. Hæc Tertullianus.

Lucæ 16.

SIMVLANT igitur Dæmones, animas defunctorum secundum Augustinum & Chryostomum, quorum testimonia loco supra dicto memorat sanctus Thomas, quo facilius errores
sub
Genti

*Cur demones
simulent.*

*animas de
mortuorum.*

Gentiliū animis hominum inferant ad eos decipiendos. Primū enim sic dæmon facilius homini quicquid vult persuadet, namq; homines animabus defunctorum, vel parentum, vel cognatorum, vel amicorum suorum, quos diligunt & à quibus se diligere non dubitant, libentius & promptius credunt, quàm dæmoni, quem naturaliter horrent. Deinde, ita persuadet hominibus infernum non esse carcerem perpetuum, ex quo non liceat aliquando egredi: nec esse adeo graues & perpetuas, inferni pœnas, sicut homines putant. Adhæc sic facit, vt homines putent animas etiam post mortem habere corpora, vel posse quælibet se in corpora induere, vel in quælibet hominum aut bestiarū corpora migrare, qua re concipitur error Pythagoricus de transmigratione animarum, eoq; concepto labascit fides & spes Christianæ resurrectionis. Præterea, hac ratione faciunt Dæmones vi uiui mortuos, vel tanquam terrificos, & noxios sibi metuunt, & variis superstitionibus placare sibiq; conciliare studeant, vel tanquam beneficos sibiq; vel amicitia, vel necessitudine deuinctos, nimium superstitiosè diligant & colant, vel tanquam animas hominū quorundam apud mortales, aut sapientia, aut fortitudine, aut potentia clarissimorum, non humanis modo, sed diuinis etiam honoribus prosequantur atq; venerentur.

*Varia species
Magiæ secundum
autem Hugonem.*

HUGO sancti Victoris libro 6. Eruditionis Didascalicae, cap. 5. numerosius & enucleatius eam de qua disputamus, Magiæ varietatē enarrans, ad hunc modum scribit: *Magica repertor primus creditur Zoroastres rex Bactrianorum, quem nonnulli*

nonnulli asserunt ipsum esse Cham filium Noë, sed nomine mutato: hunc postea Ninus rex Assyriorum bello victum interfecit, eiusq; codices artibus maleficiorum plenos igne cremari fecit. Scribit autem Aristoteles de hoc ipso, quod vsque ad bis & vicies centum millia versuum eius de arte Magica ab ipso dictata, libri eius vsque ad posteritatis memoriam traduxerunt. Hanc artem postea Democritus ampliauit, tempore quo Hippocrates in arte medicina insignis habebatur. Magia, in Philosophia non recipitur, sed est extrinsecus falsa professione, omnis iniquitatis & malitia magistra, de vero mentiens: & veraciter ladens animos, seducit à religione diuina, culturā Dæmonū suadet, morum corruptionem ingerit, & ad omne scelus ac nefas mentes sequacium impellit. Hac generaliter accepta, quinque *Diuisio Magiæ.* complectitur genera maleficiorum, Mantice, quod sonat diuinationem, & Mathematicam vanam, Sortilegia, Maleficia, Præstigia, Mantice autem quinque continet species sub se. Primam, Necromantiam, quod interpretatur Diuinitas in mortuis, *νεκρός* enim Græcè, id est, mortuus Latine, & *νεκρός* cadauer dicitur: vnde est diuinitas, qua fit per sacrificium sanguinis humani, quem demones sitiunt, & in eo delectantur effuso. Secunda: est Geomantia, id est, Diuinitas in terra. Tertia: hydromantia, id est, Diuinitas in aqua. Quarta: est Aëromantia, id est, Diuinitas in aëre. Quinta: est diuinitas in igne, qua dicitur Pyromantia. Varro enim quatuor dixit esse, in quibus diuinitas constaret, terram, aquam, aërem, ignem. Prima ergo, id est, Necromantia, ad infernum videtur pertinere: secunda ad terram: tertia ad aquam: quarta ad aërem: quinta ad ignem. Mathematica diuiditur in tres species, in Aruspicinam, in Augurium, in Horosco-

parum

que quaque aurum, & tale omnino, quale est naturale, possit effici.

DVPLEX circa hanc quæstionem Philosophorum est sententia, multi negant, quidam vero aiunt. Nos primo loco aliorum sententias enarrabimus ac perpendemus, extremo autem loco etiam, quid sentiamus ipsi, & similis vero iudicemus, & breuissimè iudicabimus.

EXPONITVR SENTENTIA EORUM qui negant verum aurum posse fieri ab Alchymistis.

Auicenna.

AVICENNA in quibusdam suis commentariis in libros Meteororù, vt refert Ægidius in 3. Quodlibeto, quæst. 8. de Alchymistico auro ita scripsit: *sciunt artifices Alchimie, species metallorum mutari non posse, quamuis similia illis fieri possint: & quamuis Alchymista queant tingere ipsum a colore quo volunt, donec sit multum simile auro, & abstergeret immundicias plumbi, ita vt videatur argentum, semper tamen secundum substantiam manebunt a & plumbum.*

Auerroes.

AVERROES in Paraphrasi super primum librum de Generatione animalium, explanando primum caput, in eandem sententiam hæc scribit: *Similiter etiam si datur aliquid artificiale valde simile naturali, tanta poterit esse similitudo, quod existimabitur esse idem specie, & si ars Alchimie habet esse, hoc est quod potest fieri in ea.* Et ibidem Auer. declarat: *sicut se habent mures ex putri materia ad mures ex semine, inter eos enim est tanta similitudo, vt quamuis reuera inuicem differant specie,*
tamen

Hæc Philo. Vetus tamè opinio est plurimorum scriptorum probata consensu, principem huius Magiæ doctorem & quasi parentem fuisse Zoroastrem, vel Persem, vt Plin. & Diogenes Laërtius vocant, vel Bactrianum, vt Diodorus Siculus & alij nominant. Et Plinius lib. 30. cap. 1. ita de eo scribit: *Sine dubio in Oriente orta est magia, in Perside à Zoroastre, vt inter auctores conuenit. Eudoxus Zoroastrem hunc, sex millibus annorum ante Platonis mortem fuisse prodidit, sic & Aristoteles, Hermissus, qui de tota ea arte diligentissimè scripsit, & vicies centum millia versuum à Zoroastre condita, indicibus quoque voluminum eius positis explanauit, præceptorem à quo institutus est Zoroaster, tradidit AZORNACEM quinque millibus annorum priorem bello Troiano. De quo Zoroastre mira aliis locis scribit Plinius: Vnum enim eum (inquit) mortalium eodem quo natus est die risisse, cerebrumq; ita ei palpitasse, vt impositam repelleret manum, futura præfatio scientia: viginti annis in deserto Magia vacantem, caeco vixisse ita temperato, vt vetustatem non sentiret. Iustinus quoque historicus libri primi initio, inuentorem artis Magicæ facit Zoroastrem: idemque sentit B. Augustinus lib. 21. De Ciuitate DEI, cap. 14. Solum, inquit, Zoroastrem quando natus est, feruit, risisse, ne ei boni aliquid monstruosus ille risus portendit: nam Magicarum artium fuisse perhibetur inuentor, qua quidem illi nec ad presentis vite vanam felicitatem contra suos inimicos prodesse potuerunt: à Nino quippe Assyriorum rege, cū esset ipse rex Bactrianorum, bello superatus est. Suidas etiam ait, magiam inuentum esse Persarum, apud quos Magi magnam fidem & auctoritatem habuerunt. Auctor*

*Zoroastres
Magiæ pa-
rens.*

Plin. lib. 7.

G Historiæ

*Cham idem
qui Zoroa-
stres.*

Historiæ Scholasticæ enarrans historiam libri
Geneleos, cap. 39. Ninus, (inquit) vicit Cham qui
adhuc vivebat, & regnabat in Bactria, seu in Thracia,
vt alij volunt, & vocabatur Zoroaster inuentor artis
Magica, qui & hanc, & septem liberales artes in qua-
tuordecim columnis scripsit: septem aeneis, & septem
lateritiis, contra duplex orbis excidium quod timeba-
tur, vnum per aquas, alterum per ignem. Ninus verd
libros eius combussit. hinc etiam orta sunt idola. Hæc
ille. Verum de antiquitate Zoroastris non con-
uenit inter scriptores: nam Eudoxus & Aristote-
teles, vt ex Plinio retulimus, volunt eum anti-
quiorem fuisse Platone, sex millibus annorum:
Hermippus autē vel (vt citat Laërtius) Hermo-
dorus Platonius in lib. de Disciplinis facit eū
quinque millibus annorum bello Troiano ve-
tustiozem; è contrario autem Xanthus Lydius,
vt refert Laërtius, multo recentiozem eum facit,
hoc est, sexcentis duntaxat annis anteq̃ Xerxis
transitum in Græciam. Sed illi nimium multos
computant annos, hic nimium paucos. Constat
enim Zoroastrem fuisse tēpore Nini primi Af-
syriorum regis, quo regnante natus est Abra-
ham: ab ortu autem Abrahæ, vsque ad primam
Olympiadem fluxerunt anni mille centum sep-
tingenti & paulò amplius sexaginta, nā qui plu-
res quàm cæteri annos Monarchiæ Assyriorum
& Medorum vsque ad Cyrum attribuerunt, illi
mille trecentos sexaginta, huic trecentos quin-
quaginta assignarunt. Cœpit autem Cyrus reg-
nare initio quinquagesimæ quintæ Olympiadis:
Secundùm hanc igitur laxissimam computatio-
nem, à Nino & Zoroastre vsque ad primam O-
lympiadem,

*Laërtius ini-
tio Operis.*

lympiadem, numeratur anni mille quadringenti
nonagintaquatuor. Bellum porro Troianum
septem & quadringentis annis præcessit Olym-
piades: Xerxis transitus in Græciam, in 75. ex-
cessus Platonis in 108. Olympiadem incurrit.
Ex quo apparet multitudinem illam annorum,
quam Eudoxus, Aristoteles & Hermippus tri-
buūt antiquitati Zoroastris, vel esse fabulosam,
vel annos illos non quales nostri sunt, sed qua-
les Ægyptij & Arcades habuerunt, hoc est, tri-
mestres, esse censendos. Nec dissimile fuit eodē
in loco Plinij, quippe qui ait Mosem multis an-
norum millibus posteriorem fuisse Zoroastre;
cum subtilissima Chronologiæ ratione comper-
tum sit, paulò amplius sexcentis annis Mose
priorem fuisse Zoroastrem:

APVD Cassianum Serenus abbas collat. 8. c. *Cassiani de*
21. originem Magiæ & omnium maleficarum *origine Ma-*
artium altius repetit, nimirum etiam ante dilu- *giæ opinio.*
uium, ex eo tēpore, quo filij DEI, vt Scriptura *Genes. 6.*
narrat, permisti sunt filiabus hominū, ait enim,
scientiam omnium rerum Cælestium & sublunarium
quam Adā à DEO acceperat, tradidisse ipsum filio suo
Seth, cuius semen eam seruauit incontaminatā, & do-
nec diuisum à sacrilega propagine Cain perdurauit, eā
doctrinam ad DEI cultum, & ad vtilitatem vitæ com-
munis exercuit: cū verd fuisset impia generationi per-
mixtum, ad res profanas atque noxiās, quæ piè didice-
rat, instinctu Damonis deriuauit; curiosasq; ex ea ma-
leficarum artes atque præstigias, ac magicas supersti-
tiones audacter instituit. Sed quomodo hæc curiosa
& malefica doctrina diluuiο non perierit, in causa
fuit Cham, vt antique ferunt traditiones, qui
supersti-

superstitionibus & sacrilegis artibus fuit infectus, easq; artes, cum in arcam, in quam cum Noë patre suo iustissimo, & sanctis fratribus ingressurus erat, inferre nõ auderet, diuersorum metallorum laminis, qua scilicet aquarum non corrumpentur iniuria, & durissimis lapidibus qui vim ignis non sentirent, insculpfit: qua diluuiio peracto, eadem qua ille celauerat curiositate perquirens, sacrilegiorum ac perpetuae nequitiae seminarium transmisit in posteros: Hac itaque ratione illa opinio vulgi, qua creditur Angelos vel maleficia, vel diuersas artes hominibus tradidisse, in veritate completa est. Haec enus Abbas Serenus.

Prima origo
Magiarum
artium à De
mone.

Sed mihi verius sentire videntur, qui diabolum primum Magiarum artium auctorem & parentem faciunt, à quo mortales earum cognitionem acceperint, & vsum didicerint. Et sanè primum Magiæ vsum & effectum memoria repetentibus, haud improbabiler videri potest, Magiæ vsum vnà cum mundo cœpisse, & quidē in Paradiso, salua etiam tunc & integra illibatâque hominis innocentia. Ibi enim diabolus formam sibi induens serpentis, vel occultè per verum & naturalem serpentem Euam alloquens, blandissimis deceptam promissis, ad vetitum pomum maximo sui suæq; totius humanæ sobolis exitio, edendum induxit. Nec mirum videri debet, si diabolum Magiæ auctorem faciamus; cum ipse vti apud Ioannem capite octauo Dominus noster dixit: *Homicida sit ab initio, & in veritate non steterit, quia non est veritas in eo. Cum loquitur mendacium, ex proprii loquitur, quia mendax est & pater mendacij.* Rectè igitur Lactantius lib. secundo Diuinarum institutionum, omnium malefica-

Lactantius.

maleficarum artium inuectores, & magistros fuisse Dæmones, confirmat his verbis: Eorum inuenta sunt Astrologia & Aruspicina & Auguratio, & qua dicuntur Oracula, & Necromantia & ars Magica, & quicquid prater ea malorum exercent homines vel palam, vel occultè: qua omnia per se falsa sunt, vt Sibylla Erythraea restatur. Haec & alia multa in eandem sententiam eo loco Lactantius commemorat. Sed nemo grauius & elegantius omnes Magiæ species omnesque fallacias ex Dæmone perfectas esse ostendit quàm Cyprianus in libro de Idolorum vanitate: *Nequissimi, inquit, spiritus, sub statu ac imaginibus consecratis delitescunt, hi afflatu suo vatium pectora inspirant, extorum fibras animant, auium volatus gubernant, sortes regunt, oracula efficiunt, falsa veris semper inuoluunt: nam & falluntur & fallunt, vitam turbant, somnos inquietant, irrepunt in corpora, mentes terrent, membra distorquent, valitudinem frangunt, morbos laceffunt, vt ad cultum sui cogant, vt nidore altarium & rogi perorum saginati, remis qua constrinxerant, curasse videantur. Haec est de illis medela, cum illorum cessat iniuria, nec aliud illis studium est à Deo homines auocare, & ad superstitionem sui ab intellectu veræ religionis auertere: cum sint ipsi pœnales, quarunt sibi ad pœnam comites, quos ad crimen suum fecerint errore participes. Hi tamen adiurati per Deum vnum à nobis, statim cedunt & fatentur, & de obsessis corporibus exire coguntur. Videat illos nostra voce & operatione, quasi flagris cadi, igne torreri, eiulare, gemere, deprecari, vnde veniant, aut quando discedant, ipsis etiam qui se colant audientibus confiteri, & vel exiliunt statim, vel euanescent gradatim, prout fides patientis adiuvat, aut gratia curant*

Praclara
Cypriani sen
tentia.

tis adspirat. Hinc vulgus in odium nostri nominis cogunt, ut nos odisse incipiant homines, antequam nosse, ne cognitos aut imitari possint, aut damnare non possint. Hæc Cyprianus.

SED ne Christianorum hominum dumtaxat hæc videatur opinatio, excitabo etiam testes Philosophos Græcorum, & quidem nobilissimos. *Aristoteles in primo de Philosophia libro, ut Laërtius initio sui Operis memorat, Magos Aegypti antiquiores esse prodidit, duos, iuxta illos esse principia, bonum Dæmonem & malum: alterum ex his Iouem & Onomasdem, alterum Plutonem & Arimanium dicit: quod Hermippus quoque in primo de Magis ait, atque Eudoxus & Theopompus, qui & reuicturos homines, iuxta Magorum sententias dicit, immortalesque futuros: & vniuersa illorum mysteria & effectus precationibus quibusdam constare. Ista Eudemus quoque Rhodius tradit. Hæc Laërtius. Verum nihil luculentius testimonio Porphyrij: quod libro quinto De præparatione Evangelica, cap. 7. his verbis refert Eusebius: *Magica artis dii Gentilium & inuentores & doctores fuerunt. Vnde namque homines quibus rebus Dæmones colantur & cogantur, quam ab ipsis Dæmonibus discere potuissent? Neque putes id à nobis tantum dici: Porphyrius testis citetur, qui in libro de Responsis sic ait: Non solum felicem conuersationem suam, verum etiam quibus rebus gaudeant & quibus alligentur, Diis hominibus significarunt. Ad hæc quibus rebus cogantur, & qua sibi afferenda sint, & quos dies vitare oporteat, figuras quoque ipsas simulachrorum quales esse debeant, & in quibus locis ipsi versentur, & omnino nihil est, quod à ipsis alij homines non didicerint. Atque hæc Porphyrius ex variis**

Porphyrius.

riis Proserpiæ responsis demonstrat & confirmat. Quid ergo mirum, Magicæ artis & inuentionem & studium & usum fuisse antiquissimum? Certè nos supra à Mundi vsque primordiis, Magicæ originem repetiuimus, & liber Exodi satis clarè ostendit, iam tempore Mosis, hoc est, plusquam trecentis annis ante bellum Troianum, Magicam claram & celebrem fuisse, Magosque magna apud eam gentem, & sapientiæ & diuinæ cuiusdam virtutis auctoritate & existimatione floruisse, utpote qui se Mosis opponere ausi fuerint, similiter illi mira quædam operantes. Nec DEVS per Mosem tam graues pœnas aduersus Magos constituisset, nec tam seuerè eorum consuetudinem & congressum Iudæis interdixisset, nisi iam tunc eorum ars sicut hominibus exitiosa erat, sic nota & celebris fuisset. Porrò circa belli Troiani tempora claram fuisse Magicæ famam, non obscurè indicat Homerus, præsertim in Vlyssis erroribus; adeò ut totum opus non aliunde constet. Siquidem Prothea & Syrenum cantus apud eum, non aliter intelligi volunt; Circe utique & inferorum, euocatione hoc solum agi. Deinde apud Thessalas vrbes diu Magicæ, magna celebritate viguit. Orpheus quoque magnam ei fidem & auctoritatem addidit. Sed primus extat, ut inquit Plinius, de eo commentatus Osthanes Xerxem Regem Persarum bello quod Græcis intulit, comitatus, qui velut femina artis portentosa sparfit, obiter infecto quocumque commeauerat mundo; & hic maximè ad rabiem, non auuditatem modo

Exod. 7.

scientiæ eius Græcorum populos egit. Sed ante hunc, clarissimum in ea arte Pythagoræ nomen fuit. Is autem quem dixi Pythagoras, & post eum Empedocles, Democritus & Plato ad hanc discendam nauigauere, exiliis uerius, ut inquit Plinius, quam peregrinationibus susceptis, hanc reuersi prædicauere, hanc in arcanis habuere. Sed maximè omnium Democritus, & aliorum suisque editis de ea voluminibus, eodem tempore in Græcia, quo medicinam Hippocrates, hoc est, circa Peloponnesiacum Græciæ bellum, & annum Romæ conditiæ trecentimum, eam illustrauit. Multis post hos sæculis, Apostolorum temporibus apud Brachmanas Indorum Iarchas, & apud Gymnosophistas Æthiopum, Tespeñon Magiæ existimatione illustres fuerunt: quo tempore Simonem cognomento Magum, propter hanc artem multum claruisse, omnis loquitur Ecclesiastica historia. Is Apostolorum æmulus, non apud Samaritas modò, sed apud Romanorum quoque principes, ad Magicas eius præstigias attonitos, honores etiã diuinos obtinuit: ex quo uelut parente, multiplex hæreticorũ soboles prognata, & sub Christiano nomine magicas artes professa, religionem & disciplinam Christianam apud ignaros, infamem & odiosam fecit. Verùm omnes ante se postque eius artis famæ celebres, longè superauit Apollonius Thyaneus, eius perdiscendæ studio totum penè orbem peruagatus, & cum iis congressus quicumque tunc in ea clari habebantur. Is Magiæ scientiã tantam nominis claritatem gloriãque sibi comparauit, tantaque sui admiratione hominum

*Simon Magus.
Actor. 8.*

*Apollonius Thyaneus
magus omnium
maximus.*

minum animos impleuit, ut à multis eius sapientiam, operaque æstimantibus, & uiuus & mortuus quasi DEVS haberetur. Taceo hinc Plotinum, Porphyrium, Iamblichum, Proclum, Apuleium aliosque Pythagoricæ ac Platoniciæ sectæ plurimos, qui Magiam & coluerunt studiofissimè, & pugnacissimè defenderunt, & tamquã inter omnes sapientiæ partes clarissimam, utilissimamque, summis laudibus prædicauerunt. Sed quæret aliquis, quomodo Magia artiũ omnium uanissima & fraudulentissima, tantũ in toto terrarum orbe totque seculis ualuit? Huic quæstioni respondens Plinius primo capite tricesimi libri. *Authoritatem*, inquit, *ei maximam fuisse nemo miretur: quandoquidem sola artium, tres alias imperiosissimas humane mentis complexa, in unam se redegit. Natam primum è Medicina, nemo dubitat, ac specie saluari irrepsisse, uelut altiore sanctiorẽque quam medicinam: ita blandissimis desideratissimisque promissis, addidisse vires religionis, ad quas maximè etiam nunc caligat humanum genus. Atque ut hoc quoque suggererit, miscuisse artes, mathematicas, nullo nõ auido futura de sese sciendi, atque ea è Cælo uerissimè peti credente. Itaque possessis hominũ sensibus triplici uinculo, in tantum fastigium adoleuit, ut hodieque etiam in magna parte gentium praualeat, & in Oriente regum regibus imperet.* Hæc Plinius.

*Vnde tanta
Magia aucto-
ritas.*

CETERVM illud hoc loco magno nostro gaudio ingentique gloria Christianæ religionis considerandum est, cum primum Euangelicæ doctrinæ lux mundo affulsit, omnium magicarum fraudum caliginem fuisse discussam, atque dissipatam. Simul enim fides CHRISTI præ-

*Religio &
disciplina
Christi tenet
bras Magiæ
& veterum
maleficarum
artiũ è Mun-
do discussis.*

dicata & recepta mūdo fuit, omnis magicarum artium, oraculorum, vaticinationum cæterarūque diabolicarum fraudum vis concidit, defecit euanuit. Post Euangelium (inquit Tertullianus in libro de Idololatria) nusquam inuenies aut Sophistas, aut Chaldaeos, aut Incantatores, aut Coniectores, aut Magos, nisi planè punitos. Vbi sapiens? vbi literator? vbi conquisitor huius aut? Nonne infortunauit

Esaiæ. 29.
1 Corint. 1.
Ibidem.

DEVS sapientiam huius sæculi? Sic Tertullianus. Atque hæc ita fore, vti cernimus euenisse, multò antè CHRIS TVS Dominus discipulos suos docuerat: nam apud Ioannem cap. 12. dixit: Nunc iudicium est mundi, nunc princeps huius mundi euicetur foras: & ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me ipsum: Et apud Lucam capite 11. Cum fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt ea quæ possidet. Si autem fortior eo superueniens vicerit eum, vniuersa eius arma aufert in quibus confidebat, & spolia distribuit

Christiana religio quot & quanta maleficia ex Orbe expulerit.

Quantum (inquit Eusebius libri primi de Præparatione Euangelica, cap. 2.) recepta CHRISTI fide mundus profecerit, ipsis oculis cernimus. Non enim Persæ qui eum secuti sunt, matres suas nefandis nuptiis cognoscunt: non humani vescuntur carnibus Scythæ, nec carissimos, falsa religione impulsæ liberos iugulant: non Massageta ac Derbices propinquos atque affines suos senectute confectos immolant, aut eorum carnes epulantur: non Tybareni senes suos precipitare, Hyrcanæ rapaci auium generi, non Cassij canibus proiungere solent, quæ quidem antea religiosissime faciebant: nunc verò Euangelica virtute vndique hæc terra, sæcla & immanis flagitia explosa sunt. Quis iam doctrinam Christianam amplexus, Deos putat aut inania & surda simulachra, aut maleficos

Dæmonas

Dæmonas in eis habitantes, aut partes mundi quæ conspiciuntur, aut mortuorum vmbas. aut etiam animalium vel abiectissima & nocentissima? quibus tamen rebus vniuersæ penè gentes ante prædicationem Euangelij diuinos honores cultusque tribuebāt. Non satis existimari potest, inquit Plinius libi. 30. cap. 1. quantum Romanis debeatur, qui sustulere monstra, in quibus hominem occidere religiosissimum erat, mandati etiam saluberrimum. Quis ergo fatis æstimet quantum debeant CHRIS TO, cum aliæ gentes, tum in primis & gens & vrbs Romana, cuius fidei ac doctrinæ beneficio, maximis est malis liberata, summisque beneficiis affecta? Roma enim (vt ait B. Leo sermonè primo de Natiuitate Apostolorum Petri & Pauli) DEVM suum ignorans, cum penè omnibus dominaretur gentibus, omnium gentium seruebat erroribus: & magnam sibi videbatur assumpsisse religionem, quia nullam respuebat falsitatem, in qua diligentissima superstitione habebatur collectum, quicquid vsquam fuerat vanis erroribus institutum, vnde quantum est per Diabolum tenacius illigata, tantò fuit per CHRIS TVM mirabilius ab soluta.

CAPVT XIV.

AN MAGIÆ STUDIUM ET
vsus sit licitus.

DVPLICEM supra Magiã fecimus, vnã naturalem, alteram non naturalem. Naturalis cum sit doctrinæ Physicæ, Medicæ, ac Mathematicæ pars nobilissima, per se bona & honesta est, hominumque studio, & cognitione dignissima.

dignissima. Fortasè aut̄ eius studium, & tractatio publica meritò prohiberi posset in Republica, videlicet, si timeretur ne ea in vulgus prodita, multi (quæ est humani ingenij ad mala procliuitas) ad perniciem, exitiumq̄; aliorū abuterentur. Nam licèt medicina quoque abuti possint medici, & ob eandem causam etiam prohibēda videretur, attamen alia est ratio Medicinæ, alia Magiæ: nam Medicina, & eius vsus est per se necessarius mortalibus, & abusus manifestior est, quàm vt omninò celari queat; ideoq̄; punitu, ac emendatu facilior. Magiæ verò, nec vsus societati hominum est per se necessarius, & est abusus occultus: latet enim per quas res, & qualiter Magia operetur. Quamobrem valde timēri potest, ne, quò est occultior in operando, eò magis fiducia impunitatis, lubrica sit ad nocendum.

Magia naturalis cur prohiberi possit non medicina

De studio Magia.

MAGIA verò non naturalis, præsertim quæ commercio & scædere inito cum Dæmone nititur, dupliciter addisci potest, vel speculatiuè tantum, vel etiam practicè, hoc est, vel noscendi tantum causa, vel etiam vtendi & exercendi. Nuda cognitio Magiæ per se mala non est: omnis enim cognitio veri bonum quoddam & perfectio est intellectus; si enim cognitio malorum bona non esset, DEVS eam non haberet, atqui DEVS omnium bonorum pariter atque malorum scientiam perfectissimam habet, si per se mala esset cognitio huius Magiæ, ergò nulli prorsus eâ discere, aut nosse liceret. Quomodo igitur Ecclesiæ Doctores & rectores, huius Magiæ vanitates, fallacias, maleficia, impialque superstitiones detegere, & cōfutare possent? quomodo

Magia cognitio non improbat.

modo probare, mira illa, quæ faciunt Magi, vel esse meras imposturas, vel opera Dæmonū, vel occultarum virtutum naturalium effecta? quomodo demonstrare, nullum opus Magorum verè posse dici miraculū? quomodo docere, Christi miracula multum differre, ac præstare Magorum miraculis, & nec Magos virtute diuina operari, nec CHRISTVM, eiusque seruos miracula magicis artibus edidisse? Atque hoc animo, & consilio nonnullis Magiæ studere cōcessum est. Nos Christiani (inquit Tertullianus libro de Anima) fallacem Magiam non socia conscientia, sed inimica scientia nouimus, nec inuitatoria operatione, sed expugnatoria dominatione tractamus, multiformem hanc lucem mentis humana, totius erroris artificem, salutis pariter, animæq̄, vastatricem. Itaque mihi quidem videtur rectè dixisse Ioan. Picus Mirandulanus: Quò quis est Magia peritior, eò clariùs eum cernere, quantum inter Magorum, & CHRISTI, atque Sanctorum miracula intersit. Sed studium eius potest tripliciter non esse bonum; vel si quis illud præferat studiis vtilioribus, & tantum propter inanem quamdam curiositatem illud capebat; vel si ad malè agendum id referre velit; vel si propter imbecillitatem mentis periculum sit ne huius Magiæ fraudibus, & superstitionibus circūueniatur. Meritò igitur id studij publicè Christianis vetitum est, nec vlli nisi permissu rectorum Ecclesiæ conceditur.

VSVS autem huius Magiæ in totum damnatus est & vetitus, non solum lege diuina, & Ecclesiastica, sed etiam ciuili, nec Christianorum tantum, sed etiam Gentilium. Non est autem vsus

De vsu Magia.

fus Magiæ licitus: aut enim ibi est peccatum infidelitatis, si quis Dæmoni credens, tribuat ei diuinum numen: aut est peccatum idololatriæ, si oblationibus & sacrificiis cultum Dæmonibus adhibeat: aut saltem est peccatum inobedienciæ, quia tam Magus, quàm qui opera Magi vitur, facit contra prohibitionem diuinam & Ecclesiasticam. Causa autem huius prohibitionis triplex est; Primò, quia is peccat in se ipsum, committens se in magnum discrimen, scilicet deceptum magicis fraudibus in graues errores labendi. Deinde iniuriam facit Ecclesiæ, cum Dæmone habens commercium, & familiaritatem, qui est omninò præcisus ab Ecclesia, eique aduersarius. Postremò grauissimè D E V M offendit dum confugit ad Diaboli opem & auxiliū; quasi non sit omnipotens, & homini abunde prouidens, & cōsulens D E V S Christianorum. Quàm grauibus autem, & minacibus verbis D E V S, & vsum, & studium huius Magiæ prohibeat, ex variis Scripturæ locis liquidò cernitur. In capite 19. Leuitici sic habes: *Non augurabimini, nec obseruabitis somnia. Non declinetis ad Magos, nec ab ariolis aliquid sciscitemini, vt polluamini per eos.* Et capite sequenti 20. *Anima quæ declinauerit ad Magos & ariolos, ponam faciem meam contra eam, & interficiam illam de medio populi sui.* Et cap. 18. Deutero. *Non inueniatur in te, qui sciscitetur ariolos, & obseruet somnia, & auguria: nec sit maleficus, nec incantator, neque qui Pythones consulat, aut querat à mortuis veritatem. Omnia enim hæc abominatur Dominus, & propter istiusmodi scelera delebit has gentes in introitu tuo.* Et quarto libro Reg. cap. 1. *Qchoziæ Regi*

Israël,

*Magia vetita
diuinis legi-
bus.*

Israël, qui miserat nuncium ad consulendum Beelzebub Deum Accaron de ægritudine sua: Elias hæc renunciari iussit: *Nunquid non est D E V S in Israël, vt eatis ad consulendum Beelzebub Deum Accaron? Quamobrem hæc dicit Dominus, De lectulo, super quem ascendisti, non descendes, sed morte morieris.* Et libro secundo Paralipomenon, cap. 33. inter alia scelera regis Manassis, hæc connumerantur. *Obseruabat somnia, sciscitabatur auguria, maleficis artibus inseruiebat, habebat secum magos & incantatores: multaq; mala operatus est coram Domino, vt irritaret eum.* Cuius feuerissimi præcepti hanc rationem reddit Philo in libro de Specialibus legibus: *Non sinit noster legislator procrastinari veneficorum supplicia, sed absque mora vult exigere* *Egregia Philo-
lous senten-
tia* *quod dilatio, noxiis opportunitatem peccandi præbeat, cæteris metum afferat, existimantibus, quicquid illorū vita accedit, suæ securitati decedere. Idcirco sicut viperas, scorpiones, aliasq; venenosas bestiolas, priusquam mordeant aut sauciant, aut etiam se commoueant, sine mora ad primum aspectum occidimus, præcauendo naturalem eorum malitiam priusquam noceant: eodem modo eiusmodi homines plectēdi sunt, qui Magicis suis artificibus & maleficis artibus incautos homines non solum errore implicant, sed in graues calamitates intrudunt.* Sic Philo. Quàm essent autem hæc artes magicæ, & Apostolis, & nascentis Ecclesiæ Christianis abominabiles, & exosæ, vel vnus locus qui est in 19. cap. libri de Actis Apostolorum, apertissimè declarat, vbi sic legimus: *Multi ex his, qui fuerant curiosa sectati, contulerunt libros, & combusserunt coram omnibus.* Vt autem & multitudinem & pretium librorum intelligeremus;

subditur,

subditur, eos quinquaginta denariorum millibus fuisse æstimatos. illos autem libros de rebus curiosis, Chrysoftomus, Augustinus, Beda, Oecumenius, aliiq; de rebus Magicis scriptos fuisse interpretantur. Restat ut de Magis Pharaonis, qui se opposuerunt Mofi, nonnulla disputemus.

DE MAGIS PHARAONIS,

Exod. 7.

Exod. 7.

SACRA Scriptura narrat Pharaonem adversus Mosem iussisse accersiri sapientes & maleficos, qui per incantationes Ægyptiacas, & arcana quædam similia fecerunt, tribus prioribus prodigiis à Mose factis: sapientes vocat, vel Astrologos, vel Philosophos, præsertim Magiæ naturalis peritos: Maleficos autem, qui Magiam illam quam supra nominavimus, non naturalem tenebant, & exercebant. Itaq; horum nomine significantur præstigiatores. Necromantici, & qui magicis artificiis abutuntur ad patranda scelera, velut adulteria, furta, homicidia, atque ob id dicuntur malefici: nam & faciunt mala, & malo modo, nimirum Dæmonum auxilio cum multis item fraudibus, mendaciis, & hominum deceptionibus. Dicuntur autem, ut refert Iosephus lib. 2. Antiquitatum, illi Megi fuisse sacerdotes: apud Ægyptios enim tales erant existimatione omnis sapientiæ sacerdotes, quales apud Indos Brachmanes, apud Æthiopes Gymnosophistæ, apud Græcos Philosophi, & apud Iudæos Prophetæ. Dicit autem Scriptura, eos operari solitos per incantationes Ægyptiacas, & per quædam arcana: nam operabantur cantando quædam verba modo

modo carminum: sed quia vel verba illa erant secreta. Onkelus vertit, susurrations: vel modus, quo operabantur, erat secretus & occultus, idè vocantur arcana. Dicuntur autem Ægyptiaca, non quod primum in Ægypto inuenta fuerint: sed quia verbis, & ritibus Ægyptiacis constabant: vel quia non idem est genus, & modus incantationum apud omnes gètes, sed alius alibi gentium. Septuaginta interpretes vocant Sophistas & Pharmacos, id est, veneficos & incantatores, Onkelus Magos, Aquila vertit, *μυσιμαστας*, id est, occultorum cognitores, & patratores.

CAPVT XV.

QUI FVERINT ILLI MAGI QUI
resisterunt Mofi coram Pharaone.

SCRIPTVRA neminem eorum nominatim appellat. Sed B. Paulus posterioris Epistolæ ad Timotheum ca. 3 ait Iannes & Mambres resistisse Mofi. Chrysoftomus illum locum exponens ait: Paulum illorum duorum nomina conperta habuisse ex antiqua, certaq; Hebræorum traditione, vel ex Spiritus sancti reuelatione. Sic etiam Theodoretus & Theophylactus. Alij dicunt fuisse librum quemdam Apocryphum, qui inscribebatur liber Iannis & Mambres, ex quo libro voluit Paulum transcripsisse illorum Magorum nomina. Quod probare videtur Origenes Tractatu 35. in Matth. vbi exponens verba illa Pauli, ait nomina illa Magorum non inueniri in Scripturis publicis: sed in secreto quodam libro, qui inscribitur: Liber Iannis & Mambres.

H

Mambres.

Mambres. Quapropter nonnulli epistolam Iulian Pauli reicere ausi sunt, tamquam apocryphis videntem testimoniis: cū tamen inquit Origenes, nemo adhuc ausus sit reicere priorem epistolam ad Corinthios, in cuius capite 15. citatur sententia quædam ex Menandro Poeta. Hactenus ex Origene, à quo non discrepat vulgo putatus Ambrosius eundem illius Epistolæ locum explanans. *Exemplum, inquit, hoc de apocryphis est. Iannes enim & Mambres fratres erant magi, vel venefici Aegyptiorum, qui arte Magia sua, virtuti DEI quæ per Moysen operabatur, emulatione commentitia resistere se posse putabant. Sed cum Moysi virtus in operibus cresceret, humiles facti, cum dolore vulnerum fateri coacti sunt Deum in Moysen operari.* Gelasius Papa d. 15. c. sancta Romana Ecclesia, hunc librum Iannes & Mambres inter apocryphos numerans reprobat. Horum etiam Magorum meminit Plinius lib. 30. cap. 1. & vocat Iamne & Iotape, falsò dicens eos fuisse Iudæos; sed in eo præterea fallitur, quòd istos multis annorū millibus fuisse dicit post Zoroastrem, cum ex Iustini lib. 1. constet Zoroastrem fuisse tempore Nini primi Assyriorum regis, quo regnante natus est Abraham, à cuius ortu vsque ad tempus istorum prodigiorum, non nisi quingentique anni fluxerunt, quin ab ipso diluuium non amplius septingentis nonaginta septem præterierunt. De his quoque Numenius Pythagoricus in 3. lib. de bono, ita scribit: *Iannes & Mambres, Aegyptij erant, magicis artibus adeò præpotentes, ut Museo Iudæorum duci, viro DEO coniunctissimo, soli resistere posse à cunctis Aegyptiis iudicari sint: multas*

Exod. 8

tas enim calamitates quas Museo Aegypto intulit, soluere visi sunt. Hæc refert Eusebius libro 9. De præparatione Euangelica, cap. 3. Hos autem Magos fratres fuisse, & Ambrosius loco supra dicto affirmat, & ex narratione B. Macharij & Palladij mentionem incidimus, non alienum fuerit hoc loco quæ narrat Palladius vitam Macharij scribens de mirabili horum Magorum sepulchro ab ipso Machario visa & comperta, & deinde narrata Palladio, hic adscribere: *Dicebat Macharius Iannem & Mambrem fuisse fratres, propter magica artis excellentiam, maximam apud Pharaonem & Aegyptios tunc temporis habentes auctoritatem, atque potestatem: qui dum viui essent, intra quandam Aegypti solitudinem, in hortis quibusdam sepulchrum sibi construxerunt ex lapidibus quatuor pedum magnitudine, multumq; auri illic condiderunt, & omnis generis arbores plantauerunt, & maximum aquæ puteum foderunt, sperantes fore, ut post suum obitum in illo paradiso deliciis fruerebantur. Hic autem locus, ut communi illius regionis fama ferebatur, à demonibus tenebatur, atque custodiebatur. Incessit Macharium cupido visendi locum, profectusq; cum iam propè accessisset, obuiam illi occurrerunt ad septuaginta demones variis formis, alij clamantes, alij exilientes, alij magno cum fremitu in eum stridentes dentibus, alij figura coruorum in eum inuolantiū, quibus euanescentibus, ingredienti iam in paradisum, occurrit diabolus cum districta romphaea ei mimitans: quem factò crucis signis repellens, ingressus est locum, ornataq; contemplatus, reperit cadum æneum; catena ferrea pendentem ex puteo, iam tempore consumptum*

Memorabilis
historia.

fructum malorum punicatorum, quæ nihil intus habebant, fuerant enim arefacta sole, & plurima aurea donaria. Hæc Palladius de sepulchro horum Magorum ex Macharij relatione.

CAPVT XVI.

AN PRODIGIA QUÆ MAGI ILLI fecerunt, fuerint vera, an tantum simulata.

MAGNA quæstio est, variis scriptorū sententiis in vtramque partem agitata, an serpentes illi seu dracones, in quos Scriptura narrat virgas à Magis proiectas, fuisse Ægyptiacis incantationibus, atque arcanis conuersas, fuerint veri & naturales serpentes, non minus quàm is, in quem virga Aaron mutata fuit, an potius fuerint simulachra quædam tantum & imagines serpentum, qui à Dæmonibus, serpentū modo mouebantur. Quod autem de serpentibus Magorum diximus; de aqua mutata in sanguinem, & ranis productis itidem intelligi volumus.

Exo. 7. & 8

Prima opinio fuisse veros serpentes.

MULTI, & graues scriptores existimarunt serpentes illos fuisse naturales: hoc enim docet Theodoretus in Quæstionibus suis in Exodum quæst. 18. idemq; apertius & copiosius B. Augustinus libro 3. de Trinitate, cap. 7. & 8. & in libro octogintatrium quæstionum quæst. 79. quem in hoc fere secuti sunt Theologi Scholastici. S. Thomas affirmatissimè hoc tradit in Commentariis super 24. caput Euangelij secundum Matthæum, & prima parte quæst. 14. art. 4. in eadem inclinat sententiam B. Bonauentura 2. Sententiarum, Distinct 7. quæst. 2. Caietanus adeo clarum

clarum id esse inquit in Scriptura, vt in dubium minimè verri possit. hoc etiam sentiunt Lyranus, Tostatus, & Paulus Burgenfis, & confirmari potest argumentis B. Thomæ desumptis ex prima parte loco supra citato.

VERVM ex aduerso multo plures, & antiquiores, nec minus doctrina & antiquitate præstantes, prodigia illa Magorum non fuisse veros & naturales effectus, sed tantum simulatos, & apparentes, & artificio quodam magico, ac diabolico spectantium oculis imponentes, & senserunt & scriptis suis prodiderunt. Nam Iosephus lib. 2. Antiquitatum ait illos serpentes Magorum, specie verorum serpentum reptasse, sed fuisse præstigias, veritatis specie hominibus non admodum cautis imponentes. Simile quippiam innuit Philo libro primo De vita Moïsis hoc factum Magorum enarrans. Iustinus martyr in libro Responsorum ad quæstiones Orthodoxorum in responsione ad quæstionem 26. Quæ, inquit: à Moïse facta sunt miracula, quia diuina virtute sunt edita, facta sunt mutatione rei proposita, in naturam eius quod efficiebatur: at, quæ à Magis, opera Dæmonis sunt facta, spectantium oculis præstigias offundebant, vt qui serpens non esset eum viderent quasi serpentem, & non sanguinem, quasi sanguinem, & non ranas quasi ranas. Tertullianus in libro De anima: Possunt, inquit: & solent Dæmones phantasmata præstare & corpora fingere, quibus exteriores oculos circumueniant. Corpora enim videbantur Pharaoni, & Ægyptis magicarum virgarum dracones: sed Moïsis veritas, menaciū eorum deuorauit. Gregorius Nyssenus: Qui ex virga Moïsis, inquit: factus est serpens:

Altera opinio non fuisse se veros serpentes.

vere animatus, Magorum virgas reuera ligna, visus autē deceptione serpentes, facile deuorauit. Græcus interpretēs quē citat Catena in Exod. ait illos serpentes Magorum fuisse meras præstigias, nihil verorum serpentum præter speciem & imaginem habentes. hoc etiam super cap. 7. Exodi affirmant Rupertus, Rabanus & Hugo de S. Victore. Idem quoque satis indicat Ambrosius interpretans cap. 3. posterioris epistolæ ad Timotheū Iannes, inquit, & Mambres virtuti Dei quæ per Moysen operabatur, commentitia emulatione resistere conati sunt. Eundem Pauli locum explanans B. Hieronymus: *Sicut, inquit: illi Magi artis magicæ præstigijs Moysi, sic nonnulli argumentorum fallacijs, Christianæ veritati, ac simplicitati resistere, ac illudere conantur.*

Auctoris sententia fuisse veros illos Magorum serpentes.

NEVTRA hæc opinio euidenter ex sacris literis, aut humanis rationibus, vel probari, vel reprobari potest: videtur tamen aliquanto probabilior B. Augustini sententia. Scriptura enim Exodi 7. iisdem verbis, eodémq; modo narrat virgam Aaron versam esse in serpentes, & item virgas Magorum: ergo si ille Aaron fuit verus serpens pariter etiam serpentes Magorum veri fuisse videntur. Ibidem quoque dicitur virgam Aaron deuorasse virgas Magorum, hoc est, serpentem ex virga Aaron factum, deuorasse serpentes ex Magorum virgis factos, non diceretur autem deuorasse illos, nisi fuissent veri serpentes. Deinde sequenti capite 8. traditur Magos defecisse inter terrore signo, nec potuisse producere cyniphes: ex quo satis intelligitur, verè & non in speciem tantum eos duo priora signa fecisse

fecisse. Moses item detexisset fallaciam, si non fuissent veri serpentes. Quid, quod Scriptura vocat simpliciter serpentes, & ex nulla circumfariâ narrationis colligi potest eos non fuisse veros serpentes: nec repugnat fuisse veros, ergo probabile valde est veros & naturales serpentes fuisse.

CAPVT XVII.

QUOMODO MAGI FECERINT ILLOS serpentes.

QUATVOR vel quinque modis cogitare possumus Magos fecisse serpentes, sanguinem, & ranas: duobus vel tribus in speciem tantum, & simulatè, duobus alijs, verè. Primò enim species, & phantasmata virgarum & serpentum, aquæ & sanguinis & ranarum, quæ erant in phantasia & imaginatrice facultate, Dæmones commouendo, & turbando spiritus, in quibus erant illæ species potuerunt facere, vt illæ species refluere ad sensum communem, vel etiam ad sensum visus, verbi gratia, primò species virgæ, mox ea sublata, species serpentis: ita vt videretur virga conuersa in serpentem. Vide hæc tractata apud S. Thomam prima parte, quæst. 114. & 111. art. 3. & 4. idemq; in alijs fieri cernitur. Namq; in somno motu vaporum ascendentium in cerebrum, atque descendendum, refluentibus speciebus rerum sensibilium ad primum sensitiuum, dormientes videntur sibi & videre & audire, & vi morbi idem contingit phreneticis. Deinde potuit fieri, vt dæmon virtute aliqua naturali occulta, spectantium visum ita infice-

Qua ratione virga in serpentes conuer-ti potuerunt.

ret vel turbaret, vt viderentur esse quæ non erant, & non esse quæ aderant: quemadmodum ægrot^o corrupto palato & gustatu, dulcēs cibos iudicat amaros. Tertio modo potuerunt Dæmones virgas illas Magorum subitò conuertere in serpentes, applicādo illis inuisibiliter aliqua agentia naturalia nobis ignota, ad producendos serpentes potentissima & efficacissima. Quartò modo fieri potuit, vt dæmones non aduertentibus, qui spectabant, virgas à Magis proiectas, subitò è conspectu illorum clam auferrent, & pro illis serpentes mole æquales ipsis, vel ante præparatos, vel aliunde tunc celerrimè asportatos, intuentium oculis subiicerent, ita vt virgæ in serpentes viderentur esse conuersæ. Potuit etiam quinto modo illud fieri, vt dæmones virgas illas in modum, & formam serpentum figurarent, vel figuram serpentum illis affingerent; & in illis motum, qualis est verorum serpentum, ipsi efficerent.

Qui negant illos serpentes Magorum, fuisse veros & naturales, eos necesse est sequi, vel duos priores modos, vel certe quintum modum. Sed contra priores duos modos illud pugnat, quod Scriptura ait factos esse serpentes, non igitur solùm erant in imaginatione, vel aspectu intuitum, sed extrà quoque erant serpentes; non enim dixisset Scriptura, Magorum virgas versas esse in serpentes. Contra quintum modum facit, quòd Scriptura dicit, serpentem factam ab Aaron, deuorasse serpentes Magorum: quomodo autem deuorasset illos, nisi fuissent veri serpentes, B. Augustinus, S. Thomas, Bonauentura, Caie

Caietanus & Burgenfis sequuntur tertium modum; qui tamen sicut nec Lyrano, nec Tostato, ita nec mihi fit probabilis. Certum enim est, nec dæmones potuisse immediatè producere serpentes sed tantum adhibendo causas naturales eorum productrices. Certum etiam est, nullum agens naturale naturaliter operādo posse subito producere formam ex materia non ante disposita & præparata. Certum etiam est, diuersas formas exigere diuersas materiæ præparationes & quòd formæ sunt nobiliores, eò plures, & operosiores præparationes deprecant: maior enim præparatio fit materiæ ad formam mixti, quã ad formam elementi, & maior ad formam animalis perfecti, quàm vel mixti inanimati, vel plantæ. His positis, quæ secundum veram Philosophiam negari non possunt, quæramus an dæmones producerint illos serpentes immediatè ex virgis? at materia virgæ est admodum remota, & aliena recipiendæ formæ serpentis. Si dicant non immediate ex virga productos esse serpentes, sed variis transmutationibus præmissis: at tot, & tam variæ transmutationes subitò fieri non potuerunt, statim enim atque Magi proiecerunt virgas, apparuerunt serpentes. Quid? quòd cum naturaliter producitur serpens, non statim producitur magnus, sed primò paruus, deinde paulatim acquirit iustam magnitudinem: at illi serpentes statim producti sunt magni, nimirum æquales virgis Magorum, non enim visum fuisset virgas mutatas esse in serpentes, nisi serpentes fuissent æquales virgis.

CAIETANVS vt vim harum rationum ab
H 5 ipso

*Caietanus re-
fellit.*

ipso, vt arbitror, præuifam effugeret, duo reperit effugia, alterum est, eo tempore, quod effluit dum Pharao vocauit Magos, & ipsi ad eum adierunt, Dæmones vitimam dispositionem pro forma serpentis induxiffe in illas virgas, atque ita cum proiectæ fuerunt, statim potuiffe produci serpentes, alterum est, licet agens naturale per se non possit ex virga, & subito producere serpentem tamen vt est instrumentum Dæmonis illud posse, sicut motus, & lumen cœli multa producunt, quæ sunt ipso nobiliora, quatenus sunt instrumenta intelligentiæ mouentis. Sed contra primum effugium facit illud, quod sic non fuiffent illæ virgæ, non enim potest manere forma virgæ cum vltima & proxima dispositione materiæ & formæ serpentis, præterea dubium est, an illi serpentes, seu vt alij vertunt, dracones potuerint aliter generari quàm ex semine. Secundum effugium nihil valet: nam licet agens naturale, vt est instrumentum vel hominis, vel Angeli, possit vel citius, vel melius aliquid facere, tamen non ob id potest ex qualibet, & in qualibet materia effectum suum producere, nec potest posteriorem formam inducere non inductis prioribus. Posterior enim, & nobilior forma præsupponit necessariò priores, & sicut inter formas, ita inter earum dispositiones, est ordo naturaliter immutabilis, vt non possit esse posterior in materia, nisi antea fuerit prior. Præterea verus sanguis naturaliter non potest produci, nisi in animali, & per calorem animalis, & per certa instrumenta, quæ in solo sunt animali.

RESTAT igitur quartus modus supra expositus,

fitus, qui & Lyrano, & Tostato, mihi quæ sit verisimilior: nam secundum eum modum defendimus fuiffe veros serpentes, atque ita euadimus difficultates obiectas contra primum, secundum & quintum modum, nec tamen dicimus eos productos fuiffe ex virgis, ne vergeamur illis rationibus, quibus tertius modus premitur, Vnus tantum scrupulus hæret, quomodo si non fuerunt serpentes producti ex virgis, dicantur virgæ conuersæ in serpentes? sed respondendum est, Scripturâ id dixisse, non quod ita fuerit secundum veritatem, sed quia ita videbatur, & æstimabatur spectantium iudicio. Nam & hoc quoque dicere oportet eos qui negant illos fuiffe veros serpentes, & Caietanum qui vult illas virgas habuisse vltimam dispositionem pro forma serpentis: sic enim non poterant esse veræ virgæ, vt ostendimus, sed secundum speciem tantum: quare secundum eum, nec Magi proiecerunt veras virgas, nec veræ virgæ sunt conuersæ in serpentes.

SED dicit aliquis, cur permittit Deus, vt Magi, qui contradicebant Mofi, prodigia facerent, cum ea res & diuinam virtutem quæ per Mosem operabatur, obscurare videretur, & Pharaonis animum magis in perfidia, & inobediëntia obfirmatum, & obstinatum redderet? Ad hoc Chrysoft. homil. 46. in Acta Apostolorum, ita respondet: *Permittit Deus Magis aliquid aduersus Mosem, ne Magus putaretur esse Moses: Permittit illos docere omnes quârum Magia imponat sensibus: vltra autem non deceperunt, sed ipsi se victos confessi sunt: & nõ potest, inquit: sine certamine clara esse victoria, & quo pot-*

Auctoris sententia quomodo facta sit à Magis illa Sargaria in serpentes mutatio.

Cur Deus si passus illa prodigia fieri à Magis.

sentior

tentior est hostis, eo illustriorem reddit eius gloriam, à quo se victum esse ipse confitetur: sicut Magi victos se à Mose confessi clariorem eius gloriam effecerunt. Theodoretus in Quæst. suis in Exod. quæst 18. Nequis, inquit: *suspicaretur Mo- sem arte magica mira illa fecisse, permisit Deus Magos similia aliqua facere, vt quantum inter diuinam virtutem & magicas operationes interesset, tum euidentia rerum, tum etiam Magorum confessione, clarissime innotesceret. Mutat Aaron virgam in serpentem, mutant etiam Magi virgas suas in serpentes: sed serpens Aaron prauitatis, Magorum serpentes deuorauit. Mutant Magi aquam in sanguinem: sed non rursus possunt sanguinem mutare in aquam. sicut fecit Moses: produciunt ranas, sed eas auferre sicut Moses non possunt: & qui maiora animalia fecerunt, minora, id est, cyni- phes, facere non potuerunt. Denique nec vlcera ipsi ca- uere, nec vlcerum dolorem quo vehemèter afflictaban- tur, mitigare, nedum auferre potuerunt. Quamobrem Mo- sem longe superiorem, quam ipsi essent, & diuinam virtutem qua operabatur, artibus suis magicis pra- stantio- rem confessi, dixerunt: *Digitus Dei est hic.**

Exodi. 7.

Exodi. 8.

VERVM nos quia hunc de Magia librum, vt perspicuitate orationis, & varietate, atque ordine disputationum, delectumq; probabiliorem sententiarum, firmiterq; rationum, sic breuitate (quæ magna est legendi, discendiq; illecebra) commendatum lectori, & probatum esse cupimus, expositis iam. quæ ad propositi à nobis argu- menti tractationem, & explicationem pertinebant, hic ei finem imponamus.

INDEX

INDEX
 QVÆSTIONVM
 LIBRI SECVNDI
 QVI EST DE
 SOMNIIS.
 PRIMARIA

- Q**uestio An somniis habenda sit fides.
 II. De causis verorum somniorum.
 III. Quibus signis dignosci queant somnia diuina à non diuinis.
 IIII. Cur Deus in somno arcana homines doceat.
 V. Cur à Deo somnia dētur indoctis hominibus se- pius, quam sapientibus.
 VI. Cur diuina somnia nonnumquam sint obscura & perplexa.
 VII. An licitum sit homini Christiano obseruare som- nia.
 VIII. Cuius hominis sit rite interpretari somnia.
 IX. An in somno vsus rationis, & voluntatis liber esse queat.
 X. De somnio Salomonis, in quò donum sapientie à Deo promissam ei, & tributum est.

QVÆ-

B E N E D I C T I
P E R E R I I , L I B E R
S E C V N D V S ,

Q V I E S T .
D E O B S E R V A T I O N E
S o m n i o r u m .

NON vnum est genus, nec vna somniorum ratio, quocirca nec par est omnium causa, vt æquè omnia vel approbari, vel improbari debeât. Multa quidem somnia derident sacræ literæ: alia etiam damnant, quædam vero commendant, ac venerantur. Sunt enim pleraque inania: nec pauca sunt naturalia ex certis naturæ causis protecta. Sunt itè alia Dæmonis calliditate, ac malitiâ mortalibus injecta deniq; nonnulla diuinitus hominib. data sunt. Dignè porro somniorû tractatio, pulcherrimam, per se, ac iucundissimam parit cognitionem, & ad obscuros diuinæ scripturæ complures locos illu-

LIB. II. DE OBSERVAT. SOM. 127
illustrandos valet plurimum: regendæ verò, ac moderandæ hominum vitæ vtilissima esse potest. Sed in primis ad redarguendam quorundam hominum inscitiam (sed veriùs dixerim, stoliditatem & vecordiam) qui nimis curiosè & anxie ac superstitiosè obseruât somnia, permagno est adiumento. His ego rebus adductus, de somniorum natura, varietate, ac veritate nonnullas quæstiones scitu maximè dignas atquè vtilis hoc libro explicandas suscepi.

Q V Æ S T I O I .

AN VLLA SOMNIIS HABENDA
sit fides.

N diuersa vulgi, ac sapientum super hac re distrahuntur sententiæ: quamquã vno verbo ea quæstio posset expediti facta somniorû distinctione: nonnullis enim somniis sine dubitatione fides habenda est: plerisque tamen penitus deroganda. Nimirum, aut omnibus, aut nullis credere somniis, par est vecordia, & videtur extremæ vtrumque vel stoliditatis, vel contumaciæ. Sed profectò, & scitum, & verum est illud Ciceronis dictum: *nihil tam absurde dici posse, vt non ab aliquo Philosophorum dicatur.* Quid enim esse potest magis ἀλογον & ἀδύνατον, quã omnia somnia vera & credenda esse arbitrari? Ecce tibi Protagoras vnus sanè ex illo prisorum philosophorum senatu, omnibus somniis fidem arrogat, magna auctoritate decernens, veritatem & falsitatem non ipsa natura rerum, sed sola existimatione hominum

Cice. in 2. de
Diuinatione.
Omnia somnia esse vera,
Protagoræ
& Stoicorum
opinio

hominum constare: hominem esse menturam omnium, & tale vnumquodque esse, quale videtur homini, siue sobrio, siue vinolento, siue sano, siue infano, siue vigilanti, siue dormienti. Affines huic errori fuere quidam Stoici, nimio plus superstitiosi, ac penè fanatici philosophi, qui nulla reiciunt somnia, in omnibus esse rati vim significandi, ac denotandi aliquid. Existimari tamen aiunt, quædam somnia inania & falsa, quod sint admodum tenuiter expressa, ob idque obscura, & ad intelligendum difficilia? & quia propter ambiguitatem, varias ad res videntur posse applicari, propterea nihil certum ex eorum obseruatione nobis constare: præsertim verò, quòd ad eorum somniorum vim despiciendam, par hominum solertia & sagacitas non facilè inueniatur. Ex aduerso, his contraria sentientes Xenophanes Colophonius, vel ipsa vetustate memorabilis Philosophus (nascens enim in Græcia philosophiæ propemodum æqualis fuit) mollis itè ac delicatæ Epicuræ disciplinæ sectatores, omnium somniorum fidem & auctoritatem sustulerunt. Non esse autem vllis credendum somniis, sic illi argumentabantur. Vna vis est, eademq; natura omnium somniorum: par igitur credendi aut omnibus, aut nullis ratio esse debet. Sed plerisque somniis non esse credendum, confessio est omnium: nihil ergo causæ est, cur plerisque reiectis, aliquibus præcipuè credere debeamus. Ad iuce, quòd si quædam somnia vera & certa sunt, aliquas esse certas ipsorum effectrices causas necesse est. At quas? naturam, inquit, & Deum. Sed natura quidem

*Xenophanis
& Epicuri
vri opinio
omnia somnia
esse vana.*

amica

amica est ordinis & constantiæ, in somniis nullus ordo inest, sed plena temeritatis inconstantia. Dei autem maiestate alienum & indignum videtur, obire Deum lectos dormientium, concurrere grabatos, & stertentibus iniicere somnia, quæ illi expergiscetes, vel non recordentur, vel non intelligant, vel etiam contempnant, vel si curanda sibi putent, stulta impleri superstitione, dies noctesque animi pendeant, aut inani impendentium malorum metu perterriti, aut fallaci futurorum expectatione bonorum elati. At, quanto & rationi conuenientius, & Dei præstantia dignius, atque vtilitati hominū consultius fuisset, visa dare non sordidis, & indoctis hominibus, sed optimis & sapientibus viris, non dormientibus, sed vigilantibus, nempe magis ad intelligendū idoneis: nec per circuitionem, & anfractus, atque ænigmata, sed propriè, aperte, & explicatè significare Deum, quod ab homine vellet intelligi.

Hæc isti de somniis balbutiunt, in totum ea vel approbantes, vel damnantes; videlicet per extrema, veritati deuia inerrantes. Sed vera sententia, quasi media insiftens via varia facit somniorum genera: quorum plurima tamquam inania, & ab omni ratione vacua, nec vlla fide digna, planè abiudicat, & reicit. Hoc, cum luce Solis clarius sit, superuacaneum est argumentari. Id enim quotidiana docet experientia, totas quotidie noctes somniamus, quotum igitur, quodque de tot somniis, verum euadit? Euadit quidem aliquod nonnumquam verum, sed quia id rarissimè, ac sine ratione vlla contingit, nihil

Vera sententia de somniis.

Pleraque somnia esse vana.

I afferri

Cause somniorum.

afferri potest, cur non casu, & temerè accidisse credatur. Idem quoque ratio ipsa fateri cogit. Nam quæ alia est istiusmodi somniorum causa nisi quia spiritus, sentiētī animæ, præsertim autem phantasiæ, cuius est fingere somnia, deseruientes: in quibus insident atq; inhærent, rerum in vigilia perceptarū reliquiæ, ac vestigia, quas in scholis appellamus species: eiusmodi inquam spiritus, in somno vaporibus cibi, potufq; caput subeuntibus agitati, & huc illuc iactati, varia reddūt visa & somnia; sed propter inordinatam eorum spirituum iactationem, valdè incomposita, sæpe etiam turbulenta & distorta, denique talia, vt nullam vim significandi aliquid habere queant. Sic profectò sunt somnia, vt quæ in nubibus variè figurantur, vel animantium, vel aliarum rerum similitudines & imagines, quas cernimus breuissimo tempore in alias, atque alias commutari, & mox dissolui omnes, ac penitus euanescere. Has imagines, qui certam vilius rei significationē facere putaret, obtusus & excors haberetur: at non minoris videtur inscientiæ, certas significandarum rerum notas, & signa eiusmodi somniis attribuere. Si ebriorum, phreneticorum, & insanorum visa negligimus, & pro nihilo ducimus, æquè profectò ridenda, & contemnenda sunt somnia, quin eò magis, quod plerūque magis ipsa sunt inordinata, confusa & monstrosa. Facetè quidam, sed vere tamen dixit; si natura sic esset comparatum, vt ea dormientes agerent, quæ somniant, fore omnino necessarium, vt alligarentur, omnes qui cubitum irent, quippe magis ridicula & absurda, magis que

magisq; incredibilia, quàm vlli faciant infani, facturos esse somniantes. Hanc quoque sententiam cōfirmat diuina Scriptura, deridens leuitatem, & vanitatem eorum, qui somniis hoc est rebus futilissimis, ac mendacissimis credendo, dignos se præbent, qui omniū irrisione ludantur. Itaque in lib. Ecclesiaste cap. 5. sic est: *Vbi multa sunt somnia, plurima sunt vanitates, & innumerati sermones.* In lib. item Ecclesiastici cap. 34. ita legimus: *Somnia extollūt imprudentes, quasi qui apprehendit vmbra; & persequitur ventum, sic & qui attendit ad insomnia, multos errare fecerunt somnia, & exciderunt sperantes in illis.* Denique, cū Scriptura vult significare aliquid vanum, instabile, fugax & fallax, somniorum comparatione, ac similitudine per sæpe declarat.

Testimonia diuina scriptura de vanitate somniorum.

CÆTERVM, vt plurimis somniis abesse veritatem, fidemque non est negandum: ita quædam esse vera, & certa somnia fatendū est. Nam si nullis insomniis, quidquam veri, & certi esset, inscianter profectò, ac superstitiose clarissimi medicorum, somnia quæ frequenter ægris cōtingunt, ad eorum morbos diiudicandos, curādosq; tam subtiliter & curiose obseruarēt. Stulto item labore physiologi se fatigarēt, somniorum causas, vires, ac significationes tāto studio, & diligentia venando ac speculando. Mendaces præterea essent tot superiorum temporum historiarū, clarissimis testatæ, consignatæq; monumentis, referatæque exemplis verorum somniorum, quæ ad verbum cum rerum euentis mirifice conuenerunt. Quid in sacris literis, quot memorantur somnia, non vera, & certa modò,

Multa somnia esse vera.

sed etiam diuinorum mysteriorum plenissima, Repetat memoria lector somnia Abrahæ, Abimelech, Iacob, Laban, Ioseph, Pharaonis, Salomochæi, Iudæ Machabæi: in nouo autem Testamento, somnia beati Ioseph, Magorum, vxoris Pilati, denique somnium D. Pauli, quod à Luca in libr. de Actis Apostolorum narratur. Hanc somniorum distinctionem, etiã Homerus pœtico more, fabularum integumentis velatam, significauit, cum duas finxit portas, vnam corneã, per quam emitterentur ad homines vera somnia: alteram eburneam, per quam ederentur falsa. Homerum imitatus, vt ferè solet, Virgilius lib. 6. Æneidos, eandem sententiam expressit his versibus.

*Sunt gemina somni portæ, quarum altera fertur
Cornea, qua veris facilis datur exitus vmbri,
Altera candenti perfecta nitens Elephanto,
Sed falsa ad Cælum mittunt insomnia manes.*

Cur autem pœta, veris somniis corneam portam, falsis eburneam assignauerit, causam exponit Macrobius in eo Commentario, quo somnium Scipionis explanauit.

Matth. i. c. 27.

Actor. i. 6.

Homeri commentum ad significandam verorum acque falsorum somniorum distinctionem.

Odyss. r.

Macr. lib. i. cap. 3.

Q V Æ S T I O I I.

DE CAUSIS VERORVM somniaorum.

DICTVM est, alia esse somnia falsa, & alia vera: reiectis igitur falsis, vera contemplerur. Verùm, quia quæ sint vera somnia, & quo insigni, atque nota internoscantur à falsis, planè intelligi

intelligi non potest, nisi verorum somniorum causas omnes rimemur, & aperiamus, propterea, quid ab aliis de huiusmodi causis creditum & proditum sit, hoc loco docere conuenit. Hippocrates in libro de Insomniis, duo statuit somniorum verorum genera; alterum nominat diuinum, alterum naturale. Diuina somnia inquit à Deo mitti, & semper memorabiles aliquos casus, insignesq; vel ad lætitiã, & tristitiã, vel ad foelicitatem & miseriam, siue priuatã, siue publicã, euentus portendere, horum autem somniorum interpretationem, ex vatibus, rerumque diuinarum interpretibus petendam esse. Tale fuisse dicitur somnium Cyri maioris, qui

monarchiam Periarum condidit, ad cuius pedes dormientis, sol visus est, terque ab illo appetitus manibus, ter se conuoluens, elapsus est. Quo somnio Magi Periarum sapientes, significari responderunt, eum triginta annos, & ita sanè contigit, imperio potiturum. Naturalia somnia, ex causis ferè intra corpus dormientis latentibus, existere putat Hippocrates, atque hisce somniis affectiones ipsius corporis aut bonas, aut malas, indicari, hoc est, vel plenitudinem, ac redundantiã, vel contra inopiam, atque inanitatẽ, vel aliquem eorum, qui sunt in corpore humorum, aut corruptum, aut suo loco motum, aut inordinatè, & immoderatè agitatũ. Horum verò somniorum obseruationem & coniectationem spectare ad medicum, eãque ad dirigendas, ordinãdasq; curationes permagni referre arbitrat. Plato in Conuiuio, somnia vera & prænuncia futurorum, à dæmonibus proficisci existimat:

I 3 dæmones

*Varia de somniorum causis, auctorum sententiæ.
Hippocrates.*

Somnia Cyri.

Plato

*Dæmonum
natura &
munus secun-
dum Platonē.*

dæmones enim esse medios inter Deum, qui est immortalis & incorporeus, atque homines corporatos mortales: quippe cum sint ipsi & corporei, quales nos sumus, & immortales qualis est Deus. Deum namque censet Plato non immiscere se rebus, humanis nec proximè cum hominibus societatem aliquam & consuetudinem habere, sed commercia & colloquia inter Deū, hominēsq; siue vigilantibus ipsis, siue dormientibus; per dæmones agitari & confici nimirum, dæmonum munus & officium esse inquit, preces & vota hominum referre ad Deum, & Dei munera, & auxilia deferre ad homines: per hos, vaticinia, incantationes, Magia, omniq; diuinandi ratio, & prodigiorum effectio, ad homines peruenit. Itaque dæmones esse Dei nuncios, interpretes, & ministros: hominum vero esse quasi patronos, aduocatos, magistros: & vt fictio Apulei verbo dicam salutigerulos. Atq; hæc non solius Platonis: sed ante Platonem etiam Empedoclis & Pythagorę fuit sententia: de qua & contra quam, in libro 8. de Ciuitate Dei, cap. 20. & 21. & in lib. 9. acute, docteq; disputat Augustinus. Aristoteles in libello, quem inscripsit de Diuinatione ex somniis ducta, negat vlla dari hominibus à Deo somnia. Vera autem somnia, inquit, vel esse naturalia quædam signa, & ex naturalibus causis profecta. quę scilicet periti Philosophi, medici vtiliter obseruant vel esse quodammodo principia quædam eorū, quę postea vigilantes acturi sumus: nonnumquam enim in quiete quædam occurrunt, quę videntur ad aliquid agendum posse conducere, quibus post, somno

Aristoteles.

somno excitatati ad bene agendum accommodatè vtimur & iuuamur. Stoici tres causarum somniorum constituunt. Primam Deum, qui cum sit rerum omnium scientissimus & prouidentissimus, hominiq; beneuolus ac beneficus, quo sit homo cautior dat ei somnia quę sint ipsi futurorum indicia, & eorum, quę agenda ipsi, cauendaq; sunt, documēta. Alteram causam ponunt fatum, quo cuncta sunt velut æterna quadam serie, nexuq; colligata: siquidem rerum omnium futurarum, putant Stoici, & antecedentes causas, & præcurrentia signa, tum aliis in rebus, tum etiam in ipsis somniis præmitti.

Tertiam causam faciunt naturam animi nostri quę diuina est: animus enim hominis, exterioribus sensibus per quietem confopitis, & ab omni actione vacantibus, ipseque negotiis, curisq; omnibus solutus ac liber, vegetior fit & habilior ad intelligendum, tunc enim clarius præterita meminit, præsentia sentit, futura prouidet. Porphyrius veritatem somniorum refert, partim ad innitas animis hominum notiones, & velut in ignitas rerum omnium notas, quas ex altera vita detulit animus, ad hoc corpus veniens: sed eo vehementer obrutus, atque oppressus: non potest eas vigilantibus sensibus cernere: in quiete vero, clarius ei apparent, atque innotescunt. Partim refert somnia ad dæmones: ad bonos quidem bona, & veracia: ad malos autem, praua fœda, & fallacia. Synesius multa disputat de spiritu phantastico, quod est vehiculum animæ eo namque medio, ceu quodam vinculo, cum terrestri hoc corpore colligatur & copulatur in

*Porphyrius
quid de
veritate
somnia-
rum
sensit.*

*Synesius mi-
ra sed falsa
tradit de spi-
ritu Phantastico.*

quo item solutus corpore animus, ex vno loco in alium mouetur, atque in eo maleficiorū pœnas persoluit apud inferos, nec sine eo, dum est in corpore, quicquam potest intelligere. In hūc porrò spiritum, omnium quæ sunt, fuerunt, e-runtque simulachra imprimuntur, & in eo lu-cent tamquam in speculo, præsentium quidem rerum, clariora, præteritarum autem, quo sunt vetustiores, minus perspicua, minima verò futu-rarum, quæ scilicet nec sunt, nec fuerunt vni-quam. Sed quia futuri effectus, in potestate cau-sarum cohibentur, quasdam habent prægressio-nes, & præcurfiones signorum, quæ hoc minus manifesta sunt, quo illa longiùs absunt, atque in hoc genere, ponenda censet somnia. Quapro-pter, ferè obscuris imaginibus & similitudinibus, res per somnia significantur, non æqualiter tamen, sed prout varia est illius phantastici spi-ritus temperies & ratio, similiter vt in speculis, pro varietate eorum materiæ aut figuræ, variæ ac diffimiles redduntur imagines. Monet præ-terea Synesius non parum conferre ad quietam & veraciam in somno visa percipienda, benè præpa-rare hunc spiritum phantasticum, moderato nempe victu, honestis studiis, & actionibus, fe-dandisq; animi perturbationibus. Pythagoras iturus cubitum, cantu & sono lyræ somnum ca-ptabat, atque hac ratione ad bona, lætâq; som-nia accipienda, se ipse comparabat: ob eandem-que causam, esu fabæ suis interdicebat: quod ha-beret is cibus inflationem magnam, tranquillitati mentis vera quarentis contrariam. Verùm hæc de spiritu phantastico à Synesio prodita, nugæ

Mos Pytha-
goræ.

nugæ sunt, & Pythagoræorum, ac Platoniorum figmenta, vel ipsis poetarum fabulis inaniora veritatis, atque incredibiliora.

SED, vt aliquid etiam ex auctoribus Eccle-siasticis delibemus, beatus Gregorius in quarto libro Dialogorum cap. 48. sex causas colligit somniorum: *Aut enim, inquit, ex plenitudine, vel in-^{D Gregorij.} nantate corporis somnia existunt, aut ex antecedenti-^{sex causas} bus diurnis cogitationibus & curis: aut ex illusione da-^{somniorum tra-} monis, aut ex cogitatione hominis simul & illusione^{dit.} demonis, aut ex reuelatione Dei, aut denique ex cogi-tatione hominis simul & reuelatione Dei.* Eisdem sex causas somniorum, cum idem Gregorius com-memorasset in lib. 8. Moralium, cap. 13. mox eas aptis diuinæ scripturæ sententiis & exemplis il-lustrat atque confirmat. Duo, inquit, *prima, quæ diximus somniorum genera, omnes experimento cog-noscimus: quatuor autem reliqua in sacris literis inue-nimus. Nisi enim somnia plerumq; ab occulto hoste per illusionem fierent, nequaquam scriptura dixisset, Eccle-siast. 34. Multos errare fecerunt somnia, & illusiones vana, vel certè in Leuit. cap. 19. non esset scriptum, Non augurabimini, nec obseruabitis somnia. Quibus verbis, cuius sint detestationis, ostenditur, quæ auguriis con-iunguntur. Rursus nisi aliquando ex cogitatione simul & illusione procederent, Salomon minimè dixisset Ec-clesiast. 5. cap. multas curas sequuntur somnia. Et nisi aliquando somnia ex mysterio reuelationis orirentur, Ioseph Geneseos 31. præferendum se fratribus, per som-nium non videret, nec Maria sponsum, vt ablato puero in Aegyptum fugeret, per somnium Angelus admone-ret. Rursum, nisi aliquando somnia ex cogitatione simul & reuelatione procederent, nequaquam Daniel visio-^{Matth. 2.} nem^{Daniel. 2.}*

nem Nabuchodonosor edifferens, à radice cogitationis inchoasset, dicens: Tu rex cogitare cœpisti in stratu tuo quid esset futurum post hæc. Hæc ibi Gregorius. De causis igitur somniorum, sic ab aliis proditū est.

Quatuor causas
se verorum
somniaorum.
Prima causa
aliqua corporis
affectio.

EGO causas somniorum, quæ ad significandum aliquid valent, & dignæ sunt obseruatione diligenter scrutatus, eas ad quatuor præcipuas reuocari posse animaduerti.

PRIMA causa continet aliquam corporis affectionem, quæ in ipso corpore præpoller, ac præualet, vt si flaua, vel atra bilis, pituitosusve humor, aut sanguis redundet, aliudve aliquid vitiatum, & corruptum immoderate iactetur in corpore. Galenus in libro de Præfagiis, quæ ducuntur ex somniis, narrat quemdam somniasse alterum crus factum esse sibi lapideū, mox autem cœpisse illum ea parte corporis fieri paralyticum. Præterea qui in stãte crisi sudaturi sunt, sæpe somniant se sudare, aut in balneo calidis aspurgi aquis, aut in flumine lacuue natãre. Illud quoque nonnumquam vsu venit, vt quod dormientes agimus, aut patimur, etiam somniamus vt qui in somno sudant, aut febris corripiuntur, itidem se affici somniant. Proditum est à Plinio in libro septimo, capite quinquagesimo, P. Cornelium Ruffinum dormientem amisissie visum, idque cum sibi accideret, etiam ipsum somniasse.

Secunda animi
vehemens
perturbatio.

ALTERA causa somniorum spectat ad aliquem vehementem, concitatumque animi affectum & perturbationẽ, amorem dico, spem, metumque; & odium. Nam qui ardentè amant, frequenter amores suos somniant: qui timent,

anmi-

minacibus & terrificis in somno visis sæpe turbantur. Huc etiam pertinet vetus consuetudo & vitæ, quam agimus, exercitatio. Piscator enim ferè somniat maria, lacus, flumina, retia, pisces: venator, memora, saltus, montes, feràsque: miles tubarum sonitus, fragores armorum, vulnera, sanguinem, cædes. Lepidè, quidam apud Theocritum piscator: *omnis*, inquit: *canis panes somniat & ego pisces*. Continet eadem hæc causa antecedentes vigilantium curas, & sollicitudines, & quæcumque nos vehementer premunt, & angunt: quarum rerum, sæpissime in somno, similia visa contingunt. Quamobrem in libro Ecclesiastæ cap. 5. scriptum est: *Multas curas sequuntur somnia*. In hoc genere somniorum, equidẽ reponerem somnium illud Annibalis, & proditum à Multis. Ardebat Annibal inlaciabili odio Romani nominis, omniq; cupiditate perdẽdi funditus imperium Romanum flagrabat: quò autem facilius id perficeret, bellum ex Hispania transferre in Italiam cupiebat, arcem imperij Romani petiturus. Cum igitur variis super ea recognitionibus, ac deliberationibus æstualet, visum habuit in somno, mire proposito suo, votoque respondens. Visus ipsi est iuuenis, specie supra humanam, qui se diceret à Ioue missum ducem ei ad inuadendã Italiam, iussitque ne respiceret, quid retro, & à tergo fieret. Pavidus primo Annibal, non est ausus oculos ab illo quoquam deflectere. Sed prout est humanum ingenium ad vetita pronum, diu temperare oculis non quiuic, respiciensque vidit horrendum non visu modo, sed etiam dictu ostentum, belluam vastam &

Somnium An-
nibalis Ita-
lia vastitat:
portendens.

imma-

immanem, multis circumplicatam serpentibus, quacumque incedebat, omnia proterentem, atque peruertentem: Caelum item nigerrimis undequaque occæcatum nubibus, densisque ac fulguribus mixtos præcipitare nimbos. Attonito Annibali, percontantique ex illo suo duce, quid illud monstrum, & portentum esset, respondit ille, vastitatem esse Italiae, pergeret ipse porro ire, quod parabat, nec præterea quicquam inquireret, si neretque in occulto esse fata. Atque hoc quidem somnium ex antegressis in vigilia Annibalis cogitationibus, & curis extitit: sed eius tamē somnii veritatem, rei euentus satis superque comprobavit: plus enim mali Annibal Italiae attulit, quam illo fuerat viso præmonstratum.

Tertia demonum calliditas.

Quædam somnia mitti à dæmone.

TERTIAM causam somniorum, ego potestati & calliditati dæmonis adiudico. Is enim multa dormientibus inspirat, & suggerit somnia, semper insidiosè ac malitiosè, quo videlicet quacumque possit ratione incommodet, ac nocet homini. Esse autem quorundam somniorum dæmonem architectum, atque effectorem, eò liquet, quod ex sacris literis planè intelligitur, observationem somniorum adeo exosam esse Deo, ut ea Magorum, augurum, & incantatorum maleficiis aggregata, extremis damnetur suppliciis. Nimirum non aliam ob causam, ut interpretatur beatus Gregorius in lib. 4. Dialogorum, cap. 48. nisi quia dæmon plerumque fe somniis inamiscet, implens noxia superstitione hominum animos, eòsque non tantum vanè deludens, sed etiam perniciosè decipiens. Hoc genere somniorum solitum esse olim dæmonem genti-

gentibus impietate cæcis multifariam illudere, constat argumēto Æsculapij, Serapidis, & Amphiarai: nam ut apud Philostratum, Pausaniam, & Strabonem scriptum est, templa eorum aduentibus, qui variis morborum generibus afflictabantur, fama erat tres illos vulgò existimatos, quasi Deos singulorum morborum curationes per somnia præscribere consueuisse. Ex hoc genere fuisse reor nobile illud somnium Alexandri Magni, scriptorum, qui res eius prodiderunt, auctoritate, apud multos fidem promeritum. Cum enim in quodam prælio Ptolemæus, qui primus post Alexandrum Ægypti rex fuit, venenato telo ictus, summo cum dolore ex eo vulnere moreretur: assidens ei Alexander, somnòque sopitus, vidit in quiete draconem radiculam ore ferentem, simulque commostrantem, quod illa loci nasceretur, quæ scilicet præsentissimam vim haberet Ptolemæum, multosque milites eodem teli genere vulneratos, protinus sanandi. Quæ sita est herba, inuenta, adhibita, mox consecuto, qui promissus fuerat effectu. Sunt autem duo somniorum dæmonis præcipua genera, alterum pertinens ad occultarum rerum demonstrationem & significationem. Potest enim dæmō naturales effectus ex certis causis aliquando necessariò prouenturos, potest quæcumque ipsemet postea facturus est, potest tam præsentia, quam præterita, quæ hominibus occulta sunt, cognoscere, & hominibus per somnium indicare. Alterum somnii genus vim habet concitandi perturbationes animi, agitatissimæ, turbatissimæque, qui sunt in corpore humoribus & spiritibus, quò

Somnium Alexandri Magni.

Duo genera somniorum dæmonis.

nimi-

142 DE OBSERVAT. SOMNIO.
nimirum inflammentur homines, vel ad libidinem, vel ad odium & vindictam, vel alios prauos animi affectus.

*Quomodo
internosci
possint somnia
dæmonii
ab aliis somniis.*

DUPLICITER porro, & quidē satis probabiliter coniectari potest, quæ somnia missa sint à dæmone: primò quidē, si frequenter accidant somnia significantia res futuras, aut occultas, quarum cognitio non ad vtilitatē, vel ad ipsius, vel aliorū, sed ad inanem curiosæ scientiæ ostentationem, vel etiā ad aliquid mali faciendum conferat: eorum somniorum auctorem esse dæmonem, non temerè credetur: quippe qui ea ratione tentet animos hominū vana imbueri superstitione, quin etiam crimine impietatis obstringere. Deinde, si sobriis, castis, & religiosi viris, tetra, obscæna, plenaq; crudelitatis & impietatis somnia sæpenumerò contingant, ea proficisci à dæmone, nō immeritò existimabitur. Dæmon enim conatur impuris somniis polluere, ac scædare dormientium corpora, vt eius sceditatis, etiam animos expergilcentium, quodammodo participes faciat. Quod sine hoc quidem assequi potest, illud saltē curat, vt pios homines talibus visis contristando, perturbando, & affligendo, ac orationem, ad charitatis officia, ad diuinorum sacramentorum perceptionem, segniores, frigidioresq; reddat. Cuius diabolicæ calliditatis & malitiæ, luculentissimum in vigesima secunda Collatione cap. 6. Cassianus narrat exemplum. Verūm hac de re Iustinus Martyr in responsione ad quæstionem vigesimam primam Orthodoxorum disertè, doctèque sententia in suam exposuit. Nam cum hæc sibi

fibi ab illis posita esset quæstio, ad eā ipse quæstionem ita responderet, vt nos hic diximus. Restat quarta & vltima somniorum causa, quam diuinam ritè nominare possumus: cuius potissimum gratia omnis hæc nostra instituta est disputatio, huic enim vel declarandæ, vel illustrandæ adhuc prædicta deseruiunt. Somniorum autem quæ à Deo missa sunt exempla: passim in diuinis libris sunt obuia: nos supra ex sacris libris multa protulimus, pluraq; possent afferri, si quis omnia vellet colligere. Cæterū, vt vis & natura diuinorū somniorum plenius planiusq; cognoscatur, quæstiones aliquot more scholastico, distinctè quidem, sed carptim, breuiterq; perstringam, multa etiam, breuitati seruiens, lectoris cogitationibus integra, illibataque referuabo.

QVÆSTIO III.
QVIBVS SIGNIS COGNOSCI
queat, sit aliquod somnium à Deo missum, necne.

DUPLICITER prout nunc mihi succurrit, deprehendi potest, quodnam à Deo sit missum somnium. Primò quidem, ex præstantia rerum, quæ per somnium significantur: nimirū si ea per somnium innotescant homini, quorum certa cognitio, solius Dei concessu ac munere potest homini contingere, huiusmodi sunt quæ vocantur in scholis Theologorum, futura contingentia, arcana item cordium: quæq; intimis animorum inclusa recessibus, ab omni penitus mortalium intelligentia oblitescunt, denique præcipua fidei nostræ mysteria, nulli, nisi

*Quarta causa
somnia
diuina.*

*Dupl: & varia
cognoscendi
diuina somnia.*

Deo

Deo docente manifesta. Somnium igitur quod eiusmodi rerum cognitionem & demonstratorem cōtinebit, diuinum esse existimari poterit. Deinde, hoc ipsum maximè declaratur interiori quadam animorū illuminatione atque commotione, qua Deus sic mentem illustrat, sic voluntatem afficit, sic hominem de fide & auctoritate eius somnij certiore facit, vt Deum esse ipfius auctorem, ita perspicuè agnoscat, & liquidò iudicet, vt id sine dubitatione vlla credere, & velit, & debeat. Huc spectat memorabilis illa in lib. 4. Dialogorum, cap. 48. B. Gregor. sententia:

Memorabilis sententia D. Gregorij. Sancti viri, ait, Gregorius, inter illusiones, atque reuelationes, ipsas visionum voces & imagines, quodam intimo sapore discernunt, vt sciant quid à bono spiritu percipiant, & quid ab illusione patiantur. Nam si erga hæc mens hominis cauta non esset, per deceptionem spiritum, multis se vanitatibus immergeret, qui nonnumquam solet multa vera predicere, vt ad extremum valeat animam ex vna aliqua falsitate laqueare. Hactenus Gregorius: apud quem hanc ipsam sententiam, sed plenius ac luculentius tractatā, in libro octauo Moralium, cap. 13. lector inueniet. Quemadmodum igitur naturale mētis nostræ lumen facit nos euidenter cernere veritatē primorum principiorum, eamq; statim, citra vllam argumentationem, assensu nostro completi: sic in somniis à Deo datis, lumen diuinum animis nostris affulgens, perficit, vt ea somnia, & vera, & diuina esse intelligamus, certòque credamus. Rectè igitur illud traditur in lib. Ecclesiast. cap. 34. *Nisi à Domino missa fuerit visitat. o. ne des in somnis cor tuum. ex quo significatur, nonnulla*

nulla somnia dari hominibus à Deo, animos eorum mirabiliter visitante.

HÆC autem Dei per somnia visitatio, sicut ex diuinis literis colligitur multis & diuersis modis fieri solebat. Nonnumquam enim Deus per somnia turbabat, & terreat hominem, sicut de Abimelech, & Laban narratur in lib. Genes. *Variis modis Deus afficit homines per somnia.* Terrebis me, inquit Iob 47. *per somnia, & per visiones, horrore concuties me.* Aliquādo in somno horretur, & incitat hominem Deus ad magnū quidpiam & arduum subeundum, certam spem prosperi exitus præsignificando: velut in Gedeonis & Iudæ Machabæi somniis euenit. Sæpe monet & docet, quid hominem agere, aut fugere oporteat: talia fuere beati Ioseph & Magorum somnia, huc spectant illa verba, quæ sunt in cap. 33. libri Iob: *Quando homines dormiunt in lecto, tunc aperit aures virorum, & erudiens eos, instruit disciplina.* Quin. etiam solebat olim Deus spiritum propheticum nonnullis in somno largiri: nam in libro Numerorum, cap. 12. ait Deus: *Si quis fuerit inter vos Propheta Domini, apparebo illi in visione, aut per somnium loquar ad illum.* Et apud Ioëlem in cap. 2. inter alia Spiritus sancti dona, numerantur somnia. Legimus etiam in 3. Reg. Salomoni fuisse à Deo promissum in somno prudentiæ, & sapientiæ donum. Interdum quoque futura alicuius viri excellentia, dignitatis & gloriæ, præmonstrata est per somnium, id quod adolescenti Ioseph, & Mardocheo accidisse legimus in sacris literis. Quibusdam præterea in somno patefacta sunt diuina mysteria, cuiusmodi fuit somnium Iacob de illa mystica scala, & Danielis

Iuda 7.
2 Mach. 11.
Matth. 2.
3. Reg. 3.
Genes 37.
Esther 11.
Genes. 18.

Daniel. 7.

Danielis de regno Christi. Denique præsignificavit aliquando Deus; & prædocuit futuros rerum humanarum euentus: cuius generis fuere somnia Abrahæ, Genes. 15. Pharaonis, Gen. 41, & Nabuchodonosor, Danielis 2. & 4.

*Variis modis diuina con-
tingunt somnia.*

Genes. 15.
Daniel. 2.

Genes. 41.
Genes. 37.

Mat. 1. & 2.
Ahor. 16.

Genes. 4.
Daniel. 2.
Genes. 40.

Genes. 2.
3. Reg. 3.
Mat. 1. & 2.
Ahor. 16.

VARIIS item modis diuina somnia hominibus contigerunt, interdum cum magna corporis & animi commotione, & horrore sicut accidit Abrahæ & Nabuchodonosor. Nonnumquam datum est alicui somnium, sed non eius somnii intellectus, sicut in somniis Pharaonis & Nabuchodonosor animaduertere licet. Danieli tamè cæterisq; prophetis, simul cum somniis, intelligentia eorum diuinitus suggerebatur. Quamquam duorum somniorum, quibus Ioseph supra fratres ipsius futura dignitas, & potestas præsignabatur, nulli tunc datus est intellectus: sed postea ipso euentu, successuq; rerum, veritas eorum somniorum cognita est, atque comprobata. Illa quoque in somniis diuinis varietas cernitur: alia enim clara sunt & aperta, euidenter res ipsas significantia, vt fuere somnia beati Ioseph, trium Magorum, & D. Pauli: alia verò sunt inuoluta & obscura, per varias similitudines rectè aliquid insinuata: huiusmodi fuere somnia Pharaonis de septem spicis, & bobus, & Nabuchodonosor de statua, & arbore, necnon & pincernæ, atque pistoris ipsius Pharaonis. Adhæc, interdum videtur in somno loqui cum homine, vel Deus ipse, vt in somnio Iacob, & Salomonis, vel angelus, vt in somniis beati Iosephi, vel homo aliquis, vt in somnio D. Pauli. Præterea sæpe Deus vltro mittit somnia, nonnumquam etiam

etiam rogatus, quemadmodum interpretationem somnii, quod acciderat Nabuchodonosor Deus in quiete tradidit Danieli, qui eam ab ipso vigilans intentissima precatione postulauerat. Quin fuisse quondam apud Hebræos admirabilem quamdam rationem, & consuetudinem in rebus maximè dubiis, atque grauissimis, consulendi Deum, vt quod verum esset, aut quod factum esset opus, per somnia indicaret, ex cap. 28. 1. lib. Reg. intelligitur. Postremò quædam somnia diuinitus data respondent antecedentibus in vigilia hominum cogitationibus, & curis: ad hoc genus referri debet primum somnium Nabuchodonosor, à Dan. 2. cap. narratum, itemq; primum B. Ioseph, quod in cap. 1. narrat D. Matthæus, atq; illud Annibalis supra memoratum, illud quoque Scipionis Amiliani, à Cicerone, vel acutè confictum, vel disertissimè narratum.

QVÆSTIO IV.

CVR DEVS IN SOMNO ARCANASUA
sua hominibus reseret.

CVM animus hominis in somno, minimè docilis, minimeq; habilis ad percipiendas res diuinas esse videatur, dignum sanè videtur inquisitione, cur Deus per somnia & arcana suæ prouidentia, & mysteria rerum cœlestium, non rarò docere homines voluerit. At eniuverò, multas eius rei, variâsq; causas afferre possumus. Primam causam tangit Hippocrates in principio libri de Insomniis, animum homini-

*Quinque
causæ cur
dormienti-*

148 DE OBSERVAT. SOMNIO. *bus multa diuinitus reuelantur.*

bus in vigilia variis distingui occupationibus grauib; distineri negotiis, curisque distrahi; per sensus item exteriores euocari ad ea, quæ extra ipsum sunt, & per varia eorum sensuum spectacula diuagari, multipliciq; rerum humanarum strepitu interpellari, & à sui, rerumq; celestium consideratione auocari, incertis præterea fluctuare deliberationibus, variisq; studiis, & affectibus æstuarè, qui nõ sinunt eum, quod verum & rectum est, id aut liquido cernere, aut incorruptè iudicare. Cõtra verò in quiete & somno, ab eiusmodi omnibus interpellationibus & impedimentis vacuus, & liber animus, sibi totus præsens, & præsto est, sibiq; attendit in se suas omnes vires, atque facultates collectas, & coniunctas habet, expeditus, & acer ad intelligendum, atque omnium, quæ illi extrinsecus obiecta sint, amplissimè ac facillimè capax. Alteram eiusdem rei causam hanc ponere licet, quæ vigilantes accipimus, ea solemus subtiliter ratiocinando discutere, & examinare, reuocare ad calculos, atque humanæ rationis trutina diligenter expendere: ad rationis enim normam exigimus omnia: cui si congruant, quæ nobis oblata sunt, à nobis approbatur, si discrepent, abiudicantur, atque reiiciuntur. In somno autem res sibi obiectas animus hominis citra examen accipit, paratior, promptiorq; ad visis diuinitus datis credendum, atque obsequendum. Constat autè inter omnes, qui de rebus diuinis scripserunt, ad eas res non tantum intellectu, sed etiam affectu, & quodam animi quasi sensu, gustuq; percipiendas, satius esse agi, & regi hominem

Habilior animus noster in somno ad percipiendas diuinas reuelationes.

nem extrinsecus, quam ipsum agere se: & audite rem esse potius, quàm arbitrum, & æstimatorem, deniq; simpliciter credere potius, quàm causas credendi disquirere, & expendere. Tertia causa ex Aristotelis libello, qui inscribitur de Diuinatione quæ fit ex somniis, desumpta est: ait ille: *Quemcumque motum, quo animus dormientis extrinsecus pulsatur & cietur, quamuis leuem & exiguum, magnam tamen habere vim commouendi animum, vehementerq; in ipsam imprimi, atque aliè in eo inharere: id autem fieri propter nobis silentium, & sensuum exteriorum vacationem & quietem, atq; omnium, quæ animi intentionem remittere solent, vacuitatem, tunc enim sensibus somno consopitis, languentèque corpore, quæ extrà sunt, nequaquam sentiuntur.* Quapropter opportunissimè Deus eo tẽpore docet hominem sine vlla eius perturbatione sine aliorum hominum obseruatione, denique sine vllius rei interpellatione: præsertim autem, quia quo magis animus noster à sensu confociatione, & corporis contagione abstrahitur, tanto videtur effici vegetior, & acrior ad res diuinas intelligendas. In somno autem, qui est imago quædam, & repræsentatio mortis, videtur animus quodam modo seiuuari à confortio corporis eiusque vinculis, si non omnino, certè aliquatenus relaxari. Quartam causam esse arbitror, vt ea re ostendatur, quanto sit Deus potentior & efficacior ad hominem docendum, & erudiendum, quam sit alius quiuis homo: quippe homo hominem docere, nisi vigilantem, audientem, & attendentem non potest: Deus autem, etiam altissimè dormientem, atque somniantem.

Aristoteles.

Deus ad docendum quanto potentior sit aliis.

tem. Quo satis declarat se in omnes humani animi vires, ac facultates summum imperium, & efficacitatem habere. Quintam causam equidem posuerim, ne videlicet quispiam existimaret mortem auferre homini omnem scientiam: aut non esse aliam viam, rationemque comparandi scientiam, quam per sensum, discursumque rationis, & ex antecedenti aliarum rerum cognitione. Aueroes quidem super libello Aristotelis de Diuinatione per somnia, in commentario suo, non audet inficiari prophetiam posse homini accidere, vel in somnio, vel per reuelationem, negat tamen ea ratione vel artes, vel scientias speculatiuas posse vlli contingere: Vna, inquit: est natura hominis, vnus igitur dumtaxat erit intelligendi, & discendi modus, scilicet internunciis sensibus, variis item preceptis experimentis, diligentis, ratiocinatione. Nam si præter communem, & vsitatum discendi modum, esset hic alter per somnia, vel reuelationem, cum is multo sit facilior, atque præstantior, ille alter, quod difficilior, & laboriosior est, ed magis fuisset superuacaneus, non igitur datus esset homini: Deus namque, & natura, nec frustra quicquam faciunt, & de iis, quæ possunt fieri, quod melius & præstabilius est, numquam non faciunt. Sic ille. Quæ sane argumentatio, non esset plane infirma, si quisquam diceret (nemo tamen nostrum id dicit) modum illum discendi per somnia, vel per reuelationem, aut esse homini naturalē, aut esse frequentem, & vsitatum. Verum hæc Auerois commenta, vt alia eiusdem, de scientia, potentia, & prouidentia Dei, & humani animi natura ex inficitæ diuinarum rerum, & impietatis fon-

Contra impium Aueroem.

Auerois portenta ynde orta.

LIBER SECVNDVS. EPI
te redundantia, quam sint inerudita, obtusa, falsis, satis liquet vel solis exemplis, quæ memorantur in sacris literis, Adami, Salomonis, Danielis, multorumque; Prophetarum, quibus multarum rerum scientia subito data est à Deo: quin etiam Beseleel, & Oliab, quos in lib. Exodi proditum est, subito diuinitus edoctos, Mosaicum tabernaculum, simul cum omnibus eius instrumentis, atque ornamentis, summa arte perfecisse.

Genes. 2.
3 Reg. 3.
Exod. 3.

QVÆSTIO. V.

CVR A DEO SOMNIA DENTVR
obscuris & indoctis hominibus, non autem
sapientibus.

VEL hæc vna ratione Aristoteles, & Cicero omnium somniorum, quæ diuina, creduntur fidem & auctoritatem eleuari, & eludi posse putauerunt. Nam, si quæ somnia, inquit: darentur hominibus à Deo, ea non obscuris & indoctis hominibus, sed viris sapientia, prudentiaque præstantibus dari par erat. In quo fefellit eos, quod distinctionem diuinorum somniorum, eorum dico, quæ verè diuina sunt ab iis quæ non sunt, esse tamen falsò putantur, plane ignorauerunt. Enim verò Dij Gentiliū (quos fuisse dæmones nobis Christianis nequaquam dubium est) quemadmodum futuros rerum humanarum casus, & euentus certo prouidere, ac scire non poterant, id enim solius Dei est, ita nec eos certis aut verbis, aut signis prædicere, ac præmonstrare poterant. Quapropter somnia: quibus præsignificabantur futura: non dabant viris doctis, & prudentibus: videlicet

Error Aristotelis & Ciceronis.

Cur dæmones somnia olim dare soliti fuerint non doctis & prudentibus sed imperiis, & contemptis hominibus.

delicet ne illi eorum somniorum vanitatem, ac falsitatem deprehendentes, auctoritatem ipsorum Deorum apud alios contereret, eorumq; oracula tãquam diuinitatis vacua, & inania veritatis, in publicum etiam vulgi ludibrio & contemptui exponerent: dabant igitur ea somnia indoctis, & veri, falsiq; discernendi imperitis, maximè verò superstitiosis, ob idq; ad credendum quiduis, satis per se paratis, atque propensis. At verò somnia, quæ à vero Deo missa sunt, ea legimus plerumq; data viris sanctitate, ac sapientia eximiis, vt Abraham, Iacob, Salomoni, & Danieli. Data sunt tamen etiam nonnulla viris non admodum doctis, sed pietatis tamen, ac innocentia præstantia clarissimis: excellens autem virtus, & pietas, dociliorem reddit hominis animum, aptioremq; ad rerum diuinarum perceptionem, quàm humana vel prudentia, vel sapientia. Qui enim mundana excellunt potentia, vel sapientia: hi ferè sunt aut impij, aut superbi, aut turpissimis inquinati flagitiis: quæ res cœlestibus doctrinis, diuinisq; illustrationibus, aditum ad animos hominum, penitus occludunt. Nec me fugit, etiam quibusdam sceleratis atq; impiis hominibus, vt Pharaoni, & Nabuchodonosor, quædam diuinitus somnia contigisse, sed hæc illis, nec ipsorum præcipuè causa, neq; cum intelligentia eorum somniorum data sunt: quod scilicet illi, eorum interpretationem, cum apud suos sapientes inuenire non possent, à veri Dei cultoribus eam petere cogerentur, atque ea ratione verum Deum agnoscerent, ac venerentur, cuiusq; seruos in admiratione, & honore haberent.

Cur quædam somnia etiam impiis hominibus à Deo sint data.

heretico quod somnia Pharaonis & Nabuchodonosor à Iosepho & Daniele interpretata, manifestè declarant. *Genes. 41. Dan. 2. & 4.*

QVÆSTIO VI.

*CVR DIVINA SOMNIA NONNVM-
quam sint obscura, & perplexa.*

SED cur diuina somnia non semper sint clara & aperta, sed obscura, & perplexa; & aliarum rerum imaginibus, ac similitudinibus inumbra- ta, & offuscata, nec alijs tantum occulta, sed etiam iis, quibus dantur, minimè conspicua, causas rimemur, & aperiamus. Dij Gentiliū, hoc est dæmones, quia certam futurorum euentuum scientiam habere non poterant, ad significanda futura, dabant illi quidem non raro somnia, sed obscura tamen & ambigua, quæq; ad diuersos, etiã contrarios euentus facile detorqueri, & applicari possent: vt ad quodcumque cecidisset, somnium quadrare videretur. Quod si somnia euentis minimè responderent, id non falsitati somniorum, sed interpretum incitiæ, qui somnia propter obscuritatem & ambiguitatem non rectè essent interpretati, adscriberetur. At verò somnia, quorum auctorem fuisse Deum ex sacris literis cognouimus, sæpenumerò distinctè, & explicatè tradita sunt, qualia legimus fuisse Abimelech, Laban, Iudæ Machabæi, Salomonis, B. Ioseph, & trium Magorum. Non est tamen negandum quædam somnia esse dara rectè & obicure, sed hominibus gentilibus: ad eum nempe finem, vt intelligentiam eorum somniorum,

Astutia dæmonii in dandis somniis futura significantiibus.

Quædam casus sunt cur interdum diuina somnia sine valde obscura.

cum non ab aliis, quam à viris sanctis accipere possent, & ipsos Dei seruos honorarent, & ma Deum reuerentia, ac veneratione prosequerentur. Si quæ vero somnia etiam seruis Dei obscura data sunt, propterea id factum est, vt eorum sensum atque intellectum, summo illi studio, assiduis precibus, multisq; lachrimis à Deo flagitantes, tandem impetrarent, & propter difficultatem impetrandi, pluris facerent, & cariorum haberent. Denotatur præterea obscuritate somniorum, earum rerum, quæ significantur somniis, obscuritas. Adde quod per imagines, & similitudines, breuissimè plura & sublimiora mysteria significatur, quàm si apertis, & propriis fuissent expressa vocabulis. Nam quàm multa, quam varia, quam profunda mysteria, vna illa statua Nabuchodonosor in quiete visa, adumbravit, quæ si fuissent propriis verbis efferenda, vix longissima oratione declarari potuissent, Deniq; vult Deus nonnumquam, somnia esse ad aliquod tempus occulta, & incognita, quo ad nimirum, ipso euentu, rerumq; successu, eorum veritas agnoscat, & comprobetur: quod in duobus illis Iosephi somniis, promotionem eius ad summam potentiam & dignitatem præsignantibus, liquido cernitur.

Dan. 2.

Genes 37.

QVÆSTIO VII.

AN LICITVM SIT CHRISTIANO
homini, obseruare somnia.

DVÆ tanguntur his verbis difficultates, & prior quidem est, an sit fas Christianis, curiosè

io somnia obseruare: ad quam facilis est, & promptu responsio. Etenim quædam somnia licitum est obseruare, quædam verò minimè. Principio, somnia, quæ bonam, vel malam corporis affectionem aliquam, morboq; tam animi quàm corporis significant, vtiliter à medicis tam animi, quam corporis obseruantur & expenduntur. Tum, somnia, quæ nos crebro infestant, territant, conturbant & vexant, animaduertere quibus ex causis accidant, vt vel noti effectus ignotas nobis causas scrutemur, ac teneamus, vel vt rationem aliquam ineamus eam à nobis molestiam depellendi, licitum est, & à sanctis viris sæpe vsurpatum. Legimus enim apud Cassianum in Collatione 22. veteres illos monachorum magistros, & rectores, in perquirendis, & excutiendis quorumdã somniorum causis diligenter esse versatos. Postea obseruare somnia, quatenus in illis pernotescit homini veritas aliqua pertinens ad scientias speculatiuas, vel ad res gerendas conferens, nec vt superstitiosum, nec vt vanum damnari debet. Deniq; somnia, quæ nos sæpè commouent, & incitant ad flagitia, considerare num à dæmone nobis subiiciantur, sicut contra, quibus ad bona prouocamur, & instiganur, veluti ad cœlibatum, largitionem eleemosynarum, & ingressum in religionem, ea ponderare, num à Deo nobis missa sint, non est superstitiosi animi, sed religiosi, prudentis, ac salutis suæ satagentis, atque solliciti.

At verò, cuiuscumque somnij, quoquo modo nobis contingat, etiam si raro, sit emere, si fortuito eueniat, putare habendam esse rationē curamque

Quatuor genera somniorum, sine vitio possunt obseruari & curari.

Somnia que negligenda.

curamque suscipiendam, stolidi hominis ^{et ne} dicam stulti, Suprà enim ostensum est, maximam partem somniorum nihil veri, & certi habere. sed vanitatis, ac temeritatis esse plenissimam. Præterea obseruare somnia, quasi esset in ipsis aliquid diuinum, scilicet, quale Gentiles existimabant esse in garritu, volatu, cibatuq; auium, & in extis animantium, atque ex illis prænosse, ac diuinare velle futura, non modo non est licitum, sed est in Scriptura grauissimè reprehensum, damnatum, & interdictum, non minus sanè quam magorum, & incantatorum maleficia, quod ex cap. 19. Leuit. ex 18 Deuteron. ex 33. posterioris libri Paralipomenon, aliisque sacrorum voluminum locis perspicuè intelligitur. Et verò, scire velle futura, quæ Deus in sua solius potestate posuit, arrogas, & impia est curiositas. Putare autem certa futurorum signa contineri in somniis, quæ nullam cum rebus futuris connexionem & conuenientiam habent, fatuum est, parum dixi, planè impium, & stultum est: hoc enim arguit eiusmodi somniorum obseruatores, stultis, impiis & absurdis opinionibus esse infectos, atque deprauatos. Nam, vel isti putant res omnes futuras, ex naturalibus causis pèdere, & hoc falsum est, vel eas res quibuslibet somniis significari posse, quod planè stultū est, vel futura omnia certo prouideri, & sciri à dæmone, quod est perquam impium, vel denique à Deo promiscuè, atque indiscretè per quælibet somnia, & quibuslibet hominibus, præmonstrari futura, quod esse absurdum nemo non videt. Ad extremum, tanti facere somnia, & vsq;

*Somnicrum
obseruatio:
sit supersti-
tioso.*

ad e-

pèdere ex illis, vt ad eorum quasi normam arigat quis omnem vitæ suæ rationem, & respectu habito ad somnia, actiones, & negotia, vel suscipiat, vel omitat, non modo præstantia hominis indignum est, sed olet etiam fatalem illā Stoicorum, toties in Ecclesia damnatam, & à melioribus philosophis explosam, reiectamque necessitatem, Quod si merito vituperantur, & à sapientibus redarguuntur Astrologi, qui res humanas ex astris, quasi suspensas, & religatas omnino pendere arbitrantur: eo magis profectò, reprehendendi sunt superstitiosi somniorum obseruatores, quo magis astra dignitate naturæ æquabilitate motus, constantia ordinis, amplitudine potestatis, & præstantia efficacitatis, somniis antecellunt.

Maior vanitas est obseruatio somnia, quam astra.

QVÆSTIO VIII.

CVIVS HOMINIS SIT RITE INTERPRETARI SOMNIA.

AD posteriorem quæstionem, qua quæritur cuius hominis sit bene interpretari somnia hunc in modum respondemus. Somniorum, que vim habent ad aliquid significandum, & obseruatione, atque interpretatione digna sunt, ea non cuiusvis hominis est interpretari. Tria enim huiusmodi somniorum genera distingui possunt: nam multa sunt naturalia, quædam humana: nonnulla etiam diuina. Naturalium somniorum interpretatio, non est dubium, quin solertium & doctorum Physicorum, ac medicorum sit propria: eorum maximè, qui norant similitudines

Naturalia somnia cuius sit interpretari.

158 DE OBSERVAT. SOMNIO
 tudines in somniis ostensas comparare inter
 & quarum rerū similitudines esse: & ex quibus
 causis proficisci soleant, discernere, similiter, ut
 qui figuras aliquas & imagines dilaceratas su-
 mens in manus, earumq; partes dissipatas, bene
 componens inuicē, apteq; conformans, cuius rei
 fuerint similitudines, hominisne, an equi, an a-
 liarum rerum acutē dispicit, verēq; iudicat. Hu-
 manorum autem somniorum, ita erit quisque
 sagacissimus coniector, & idoneus, ac veridicus
 interpres, ut fuerit rerum humanarum peritissi-
 mus & callidissimus: ingeniorum item, studio-
 rum, morum & propensionum, quæ in variis
 hominibus magnam quoque varietatem ha-
 bent, exquisitam, multisque confirmatam ex-
 perimentis noticiam sit adeptus, quasi venas
 omnes rerum ciuiliū, & humanarum tenens.

*Diuina som-
 nia interpre-
 tari a ciuibus sit.*

Cvius autem sit exponere diuina somnia,
 in promptu est intelligere: patet enim, nemi-
 nem interpretari ea posse, nisi diuinitus affla-
 tum & eruditum. *Nemo enim nouit*, inquit Paulus
 1. Corinth. 2. *qua Dei sunt, nisi spiritus Dei.* Præser-
 tim verò cum diuinorum somniorum significa-
 tiones, ex solius Dei consilio & voluntate sint
 institutæ, ob idq; solius Dei reuelatione, notæ
 hominibus esse possint. Quocirca regem Nabu-
 chodonosor somnij sui, quo maximè territus
 fuerat, sollicitum & anxium, quod eius somnij
 rationem ex nullo suorū sapientum cognoscere
 potuisset, sic affatus est Dan. *Mysterium, quod rex
 interrogat magi, arioli, aruspices & sapientes ne-
 queunt indicare regi, sed est Deus in cælis reuelans
 mysteria.*

Daniel 2.

I A M-

IAMBlicvs existimat diuina somnia ferè
 contingere hominibus, nisi aut primo, aut
 extremo somni tempore: videlicet, quia tunc
 animus hominis, aut nondum est cibi, potusq;
 vaporibus occupatus & oppressus: aut iam eua-
 nescente somno, vaporūque discussa caligine
 ex illis sordibus emerit animus purior & acrior
 est ad diuinas illustrationes accipiendas. Qua-
 propter vates, ac somni orū interpretes, in mo-
 re habebant, ex deferentibus ad ipsos somnia
 sciscitari, quo ea tempore ipsis contigissent: nā
 si profundo somno accidissent, ea planè abiicie-
 bant, rati non esse consentaneum, animo tunc
 obruto, & demerso, dari cœlitus somnia: sin au-
 tem somnia illis accidissent, exeunte somno, &
 animo ad suas functiones prope iā expurgente,
 tunc ea somnia diuinitus missa, Deoq; aucto-
 re digna iudicantes, ponderanda sibi, & inter-
 pretanda suscipiebant. Legendus etiam est Phi-
 lostratus in cap. 14. lib. 2. de vita Apollonij. Ve-
 rum tamē Iamblici documenta ex superstitionis
 Agyptiorum sacerdotum obseruationibus, v-
 t dicam verius, figmentis: quorum fuit ille stu-
 diosissimus, exprompta sunt. Deus nēpe, istius-
 modi temporum legibus non est alligatus, nec
 opportunitate temporum eget ad operandum,
 vbicumque enim vult, quando cumque, & qui-
 buscumque vult, sua inspirat somnia: potest enim
 quouis tempore, imò etiam sine tempore, sedare
 subitò agitationem humorum, tranquillare
 spirituum animalium iactationem, purgare
 fantasiam, mentem illustrare, animūque ad
 percipienda diuina somnia idoneè comparare.

Q V Æ-

*Iamblici opi-
 nio de tempore
 quo diuina
 somnia contig-
 eant homini-
 bus refuta-
 tur.*

AN IN SOMNO, LIBER VSVS
rationis & voluntatis esse queat.

Sæpe in somno liber est rationis vsus.

Numquã in somno est perfectus liberi arbitrij vsus.

Quid ad eũ requiratur.

SÆPENVMERO in somniis, præsertim quæ doctis, prudentibus, & sanctis viris contingunt, animus hominis, quod pertinet ad vsum rationis, & agitationem mentis, solutus, expeditus, ac liber est. Etenim nonnumquam ratio dormientis plane cognoscit res simplices, easq; vel componit inuicem, vel disiungit, ratiocinatur, iudicat, miratur: noua quædam inuenit: quin etiam ad se ipse animus conuertitur, & ad suas actiones considerandas, & diiudicandas aciem suam, vimq; reflectit, cunctatur, hæret, dubitat: secum ipse disceptat: an tunc homo dormiat, necne. Hæc autem liberum esse tunc rationis vsum, manifeste demonstrant. Non propterea tamen existimandum est, quia in somno interdum soluta est vis rationis, esse itidẽ perfectum liberi arbitrij vsum. Nam ad plenum, & perfectum liberi arbitrij vsum, opus est perfecta hominis libertate, hoc est, solutione omnium sensuum & potentiarum: ita vt sit ipse homo, qui tunc agat, nec aliunde agatur, sitque Dominus sui, atque suarum omnium actionum, & in potestate eius sit tunc hoc, vel illo modo agere, aut etiam nihil agere: id quod in somno nequaquam euenit.

*

QVÆ

DE SOMNIO SALOMONIS,
in quo donum sapientiæ à Deo promissum ei,
& tributum est.

CÆTERVM nonnihil habet difficultatis, quod legitur in 3. lib. Regũ, cap. 3. Deum in somno visum esse Salomoni, iussisseq; vt peteretur ab ipso quodcumque omnium maximè optaret: ipsum autem petiisse sapientiam, & prudentiam benè regendi populum, cui præerat, posthabitis omnibus aliis bonis, quæ tamen, principibus huius mundi, super omnia, concupiscenda, & expetenda videntur; eam porrò petitionem vsque adeo placuisse Deo, vt summam ei se daturum sapientiam, & præterea quæ non postulasset bona, cumulatissimè largiturum polliceretur. Ex qua narratione ipsius Scripturæ, satis intelligi videtur, Salomonem in illo somno solutè ac liberè, non tantum ratione, sed etiã voluntate esse vsum: neque enim illa eius petitio facta in somno, tantopere Deo placere, tantumque sapientiæ munus promereri potuisset, nisi esset ex libera voluntate profecta. Hæc difficultas tribus modis posset discuti, ac dissolui. Nam primò quidem responderi posset, illã Salomonis in somno petitionem, placuisse Deo, non per se, sed propter antegressam eiusdem in vigilia similem quamdam petitionem, ex qua scilicet illa in somno extitit. Salomon enim ardentissimè expetierat, & à Deo postulauerat donum sapientiæ, ac prudentiæ; hanc eius petitionẽ, Deus illo somno declarauit fuisse sibi gratissimam,

Solutio triplex.

L

tissimam,

rissimam, & optatum habituram effectum. Sed hæc fortasse cuiquam videbitur non nihil & contorta responsio. Quocirca subiiciam alterum responsum: posset enim dici, à principio fuisse illud quidem somnium, sed postea Deo mirabiliter operante, conuersum esse in ecstasim, seu raptum, qualis nempè D. Paulo, & Prophetis sæpè contigit: in quo animus Salomonis, licet à corporis, & rerum externarum sensu abstractus, & similis dormientium esset, per Dei tamen potentiam factum est, vt solutus, & liber tunc fuerit ad exercendas actiones tum rationis, tum liberi arbitrij, ita vt liberè peteret, à Deo Salomon, quod vellet, & petèdo, quæ grata erant Deo, ea quoq; mereretur ab ipso cōsequi. Sed non placet hoc respōsum. Mitto nunc examinare, an in raptu & ecstasi, perfectus liberi arbitrij vsus esse queat: tantum dico, huic responso minimè suffragari diuinam Scripturam, quippe, suprà dicto loco narratura visionem illam Salomonis, præfatur, Deum apparuisse Salomoni per somniū, & narrata iam visione, subiungit. *Igitur euigilauit Salomon, & intellexit, quod esset somnium,* quò perspicuè significatur, illā visionem nullatenus fuisse raptum, vel ecstasim, sed totam fuisse somnium, diuinum tamen somnium, scilicet à Deo ad erudiendū docendūmq; Salomonem datum. Atque duas hæc solutiones propositæ quæstionis tradit D. Thomas in 1. 2. quæst. 113. art. 3. ad 2.

ERIT igitur, nisi fallor, similius & propius vero tertium responsum, quod etiam Tostato super 3. cap. lib. 3. Regum, in quæst. 12. maximè proba-

rum est. Dicimus, cum Salomon tunc veniè dormierit, & illa eius visio fuerit somniū quemadmodum Scriptura testatur, hinc necessariò effici, quicquid ibi factum esse dicitur, non reuera, sed per imaginariam tantum dormientis visionem esse factum. Videbatur igitur tunc sibi Salomon petere sapientiam à Deo, videbatur etiam ei Deus petitionem ipsius approbare, cum reuera tamen nulla fuerit tunc petitio, nullum meritum Salomonis, nullum item responsum, nullumque Dei promissum. Cur igitur, inquires, somnium illud à Deo datum est, Salomoni? Videlicet, nisi mea errat coniectura, tres ob causas. Primò, vt intelligeretur omnium bonorum auctorem, & largitorem esse Deum, & ab eo esse omnia bona expetenda, & postulanda. Deinde, vt manifestum fieret, quæ bonorum electio, & petitio, grata esset, & accepta Deo: ea nimirum, qua spiritualia bona corporalibus, cœlestia terrenis, denique ad communem aliorum vtilitatem, & salutem pertinentia, inanibus & infructuosis præoptantur, atque præferuntur. Ad extremum, vt exemplo Salomonis apparet, & extaret, quanta sit Dei benignitas & munificentia erga seruos suos, quorum optata & postulata non solum impleat, sed etiā longè superet, & abundanter excedat. Ecce Salomon solum à Deo sapientiam postulauerat, præ hæc cæteris bonis, quæ hominibus pretiosissima, & carissima sunt, contemptis: eui tamen Deus, & sapientiam supra ipsius votum, & reliqua bona, præter votum ipsius, largissimè donauit. Verum hæc nostra de somniis disputatio, hunc habeat

Cur somniū illud datum fuerit Salomoni.

164 LIB. II. DE OBSER. SOMN.
 terminum: vereor enim, ne si longius pro-
 fit, molesta & odiosa lectori esse incipiat. Que
 admodum enim somnus, quoad quietus & pla-
 cidus est, membra dulcissimè refouet, ac re-
 creat, virésque reficit, ac redintegrat, si tamen
 in eo nimis longa, nimisque serua, & grauiua con-
 tingant somnia, corpus pariter, atque animum
 languescit, & debilitat: sic omninò cauendum
 nobis fuit, ne nostra hæc de somniis disputatio,
 præter modum longa, gratiam perderet
 legentium, & quam ex ipsa fortasse
 voluptatem cœperant, in
 fastidium, odiũq;
 conuerteret.

INDEX

I N D E X
 DISPUTATIONVM

QVÆ SINGVLI HVIVS
 LIBRI CAPITIBVS
 explicantur.

CAPVT PRIMVM.

1. SENTENTIIS diuina scriptura, antiquis
 Sæclem Ecclesia institutis & exemplis, rationi-
 bus etiam Theologicis refelluntur Astrologi.
2. De vanitate oraculorum Apollinis.
3. Cur demones predicendo futura sæpè fallant.
4. Non posse veritatem Christiana religionis coha-
 rere cum veritate Astrologia iudiciaria.
5. Quam seuerè olim Ecclesia in istiusmodi Astro-
 logos animaduernerit.
6. De multis perspicuè falsis & impiis Astrologo-
 rum sententiis.

CAPVT II.

7. Astrologos iudicarios esse rerum cœlestium im-
 peritos.
8. Aduersus fictitiam antiquitatem obseruationum,
 quam iactant Astrologi.
9. De noua stella, qua superioribus annis visa est.
10. Quam sit difficile aspectum siderum in ortu cu-
 iusq; hominis exactè annotare.

CAPVT III.

11. Probatu octo rationibus, non posse Astrologos
 ex arte & scientia sua prænosse, ac prædicere
 futura contingentia.
12. Præter causas cœlestes, necessariã esse notitiam
 causarum

causarum particularium ad prænoscentes earum effectus.

13. De simili ortu, & dissimilibus euentis Geminorum.
14. Pulcherrima disputatio Bardesani aduersus Astrologos.
15. Vtrum sit facilius, diuinare quid facturus sit vir bonus, an vir improbus.
16. Quam sit vana, ac futiles prædictiones Astrologorum de aliquo, quod sit futurus summus Pontifex.
17. Nullam posse esse scientiam, vel artem istius Astrologie.
18. Vanitas & falsitas multarum prædictionum Astrologicarum.
19. Errores Astrologorum in Chronologia.
20. Astrologiam iudiciariam omni tempore à prudentibus & sapientibus viris esse contemptam, & damnatam.
21. Cui generi hominũ arrideant prædictiones Astrologica, quas S. Ambrosius comparat rebus aranearum.
22. Disputatur contra tria fundamenta Astrologie iudiciarie.
23. Vtrum astra natalitia cuiusque, possint esse certæ causæ omnium quæ ei euentura sunt.
24. Vtrum sit plus momenti in conceptu, an in ortu hominis ad diuinandum.
25. De vanitate Astrologorum diuinationem suam extendentium etiam ad ciuitates, non solum ad homines.
26. Cur Astrologi non, vt de hominibus, sic etiam de stirpibus & alijs animantibus ex obseruatione astrorum vaticinantur.
27. De antiquitate istius Astrologie apud Ægyptios,

& Chaldaeos.

CAPVT IV.

28. Vtrum astra, si non sunt causæ, saltem sint certa signa omnium futurorum.
29. Vtrum secundum Augustinum astra sint signa omnium rerum humanarum.
30. De natura, & varietate signorum.
31. An cometa signa sint humanarum rerum.
32. An qui astra faciunt signa rerum futurarum, simul etiam necessariò inducant, & astruât Fatũ.

CAPVT V.

33. De quatuor causis propter quas euenit vt nonnunquam Astrologi vera prædicant.
34. Instinctu Demonum agi nonnunquam homines ad diuinandum.
35. Quot modis Demon futura prænoscat, & hominibus præmonstrare soleat.
36. Quot modis, & quàm grauitè peccent, qui Demonum, vel istorum Astrologorum opera vtuntur ad diuinandum.
37. Istiusmodi Astrologos ferè improbos, & flagitiosos esse.
38. De vsu sortium apud Antiquos ad diuinandum futura.
39. Permissu Dei, nimis cupidus sciendi futura, laqueis Demonum irretiri, & varijs, ac perniciosis erroribus implicari.
40. Multos diuinare futura, magis ex prudentia, & vsu rerum humanarum, quàm ex arte Astrologica.
41. Nimiam credulitatem, ac leuitatem cõsulentium Astrologos, interdum conducere, vt eorum prædicta vera cadant.

B E N E D I C T I
P E R E R I I , L I B E R
T E R T I V S .

Q V I E S T .

D E D I V I N A T I O N E A S T R O L O G I C A .

AN T A est Astrologorum (qui vulgo Iudiciarij appellantur) vel impudentia, vel amentia, ut etiam sibi diuinam Scripturam suffragari, suæq; Astromantiæ fidem & auctoritatem firmare iactent. Etenim verba illa quæ dixit **D E V S** creâs luminaria cœli; *Et sint in signa & tempora, &c.* ad suam referunt diuinationem Astrologicam, per quam ipsi profitentur ex obseruatione siderum futura rerum euenta posse prædici. Quocirca **B. Basilius** & **Ambrosius** aliique permulti Patres in explanatione eorum verborû, benè longam & accuratam in refellendis istiusmodi Astrologorum prædictionibus orationem posuerunt. Quorum nos Patrum exemplis prouocati, & grauiissimis **D E I** sententiis contra Astrologos multifariam in diuina Scriptura proditis per-

moti,

*Astrologorû
impudentia
& amentia.*

Genes. i.

LIB. TER. DE DIVI. ASTR. 169
moti quin etiã iustissimo aduersus Astrologos, propter fraudulenta & perniciofa eorum signa, incensi, librum hunc ad confutandas eorum prædictiones à nobis scriptum, gratum multis atque vtilem fore existimauimus. Scripsit aduersus Astrologos copiosè quidem & eruditè **Ioan. Picus Mirandulanus**, sed multos ab eius lectione deterret prolixitas operis. Nos, licet in prædiuiti, atque vberi versemur argumēto; eo tamen breues erimus, quod non omnia, quæ disputari possent, sed aptiora dūtaxat causæ firmioraque tractabimus. Quinque autem erūt huius libri & disputationis aduersus Astrologos capita: Primò enim docebimus, sacræ & Ecclesiasticæ doctrinæ diuinationem Astrologicam esse contrariam: Tum ostendemus, Astrologos esse rerum cœlestium imperitos: Deinde, diuinatricem istam artem rectæ rationi ac philosophiæ aduersari demonstrabimus: Adhæc, probabimus, astra non solum non esse causas efficientes rerum futurarum, verum nec esse certa signa, quæ res futuras prænotent, ac præmonstrent: Ad extremum, cur nonnulla Astrologorum prædicta sint vera, causas expone-

mus.

Ioannes Picus Mirandulanus contra Astrologos scripsit.

L 5 DI-

DIVINATIONEM ASTROLOGICAM
*diuina Scriptura, disciplina Ecclesiastica, ac do-
 ctrina Theologica esse contrariam.*

CAPVT PRIMVM.

§. I. *Sententiis diuina Scriptura, antiquis item
 Ecclesiæ institutis & exemplis, rationibus
 etiam Theologicis refelluntur Astrologi.*

 LAMAT multis in locis diuina Scri-
 ptura certam futurarum rerum præ-
 scientiam & prædictionem, non esse
 hominum, sed ne dæmonum quidē,
 verum vnius Dei propriam. Quapropter apud
 Isaiam cap. 41. ita scriptum est, *Annunciate quæ
 ventura sunt in futurum, & sciemus, quia dñs estis vos:
 & cap. 44. Ego sum Dominus irrita faciens signa diui-
 norum, & harios in furorem vertens, conuertens sa-
 pientes retrorsum, & scientiam eorum stultam faciens:*
 Cap. autem 47. deridens Deus Babylonios &
 Chaldæos fideralibus suis obseruationibus præ-
 sidentes, *Sta, inquit, cum incantatoribus tuis, & cum
 multitudine maleficiorum tuorum, in quibus laborasti
 ab adolescentia tua, si forte quid profuit tibi, aut si possis
 fieri fortior. Defecisti in multitudine consiliorum tuo-
 rum: stent & saluent te Augures cæli, qui contempla-
 bantur sidera, & supputabant menses, vt ex eis an-
 nunciarent ventura tibi.* Et paulò ante dixerat: *Sa-
 pientia tua & scientia tua, hac decepit te.* Hieremias
 quoq; capite decimo, monet Iudæos, vt Astro-
 logicas

logicas obseruationes pro nihilo ducant, nihil
 sibi à stellis, vel sperandum, vel timendum
 esse. sic autem ait: *Iuxta vias gentium nolite discere;
 & à signis cæli nolite metuere, quæ timent gentes: quia
 leges populorum vana sunt.* Salomon autem Eccle-
 siast. capite decimo, scientiam futurarum rerum
 denegat homini, *Ignorat homo, ait ipse. quid ante
 se fuerit: & quid post se futurum sit, quis poterit indi-
 care?* idem cap. octauo eiusdem lib. *Homo, inquit,
 ignorat præterita, & futura nullo scire potest nuncio.*
 Liqueat igitur diuinationem Astrologicam in sa-
 cris literis contemni, derideri, ac reprobari.

CVM doctrina sacrarum literarum, etiam iu-
 dicium Ecclesiæ, vt par erat, mirè cõgruit. Sem-
 per enim Ecclesia inde vsque à primordiis suis,
 Iudiciarios Astrologos odit, fugit, damnauit.
 Extat aduersus ipsos plurima & seuerissima de-
 creta Ecclesiæ, quæ legere licet in secunda par-
 te Decretorum cap. 26. per primas quinq; quæ-
 stiones, & in Concilio Bracarēsi I. capite nono,
 & decimo, & in Toletano I. in assertione Fidei
 contra Priscillianistas. Fertur Alexander Papa
 huius nominis III. quendam presbyterum, qui
 semel dumtaxat consuluerat Astrologū de quo-
 dam furto in Ecclesia sua facto, in vnum annū
 priuasse altaris ministerio. Crebras item reperi-
 mus in scriptis Sanctorum Patrum aduersus As-
 trologos, quos illi nūc Chaldæos, vel Geneth-
 liacos, aliàs Mathematicos, aut Planetarios ap-
 pellant, disputationes, ex quibus apparet, quàm
 fuerit maioribus nostris genus hoc hominum
 exosum, & abominatum. Multa contra illos di-
 sputat Basilius hom. 6. in Genes. Chrysoftom. &
 Gre-

*Decreta Ec-
 clesiæ contra
 Astrologos
 Iudiciarios.*

*Alexander
 Papa.*

*Basilius.
 Chrysoftom.*

Gregorius Magnus in cap. 2. Matth. sed ceteros Augustinus lib. 2. super Genesim ad teram cap. 17. lib. etiam 2. de doctrina Christiana cap. 21. & aliquot proximè sequentibus capitibus, subtiliter tamen & copiosè primis aliquot capitibus lib. 5. de Ciuitate Dei. Eodem pertinet quæ contra Mathematicos in lib. 14. cap. 4. & in lib. 6. cap. 9. de Præparatione Evangelica argumentatur Eusebius.

RIDICVLVS fuit, vel potius amens Iulianus Apostata, qui in libris, quos aduersus Christianos effutit, probare voluit, ex his quæ scripta sunt in c. 15. Gen. Abrahamū, & Astrologiā & aruspicinam coluisse. Astrologiam quidem eius, significari putat illis verbis: *Eduxit Deus Abraham foras, & ait illi, Suspice Cælum, & numera stellas, si potes: Sic erit semen tuum.* Aruspicinæ verò scientiam eius, illis etiam verbis denotari ait, *Sume mihi vaccam triennium, & capram trimam, & arietem annorum trium, turturem quoque, & columbam. Qui tollens vniuersa hæc, diuisit ea per medium, & vtriusq; partes contra se. altrinsecus posuit: aues autem non diuisit. Descenderuntq; volucres super cadauera, & abigebat eas Abraham.* Deinde, subiicitur prædictio peregrinationis, & seruitutis posterorum eius per quadringentos annos. Sed hunc Iuliani errorem, vel potius furorem, egregiè confutat Cyrillus extremo lib. 10. eius operis, quod aduersus Iulianum edidit. Alij fidem huic vanissimæ Astrologiæ asserere, & altruere conantur ex illa stella quæ nato Christo apparuit, cuius aspectu excitati tres illi Magi, ductūque ad adorandum Christum venerant. Sed istos manifestis

Gregor. homil. 10. super Evangel. Augustinus. Euseb. Cas.

Iuliani Apostata calumniam.

Iulianus Apostata calumniam à Cyrillo repulsa.

Matth. 2.

Argumentis Chrysothomus, & Gregorius in homiliis super illud Euangelium scriptis, redarguunt, & conuincunt.

Chrysothomil. 6. in Matth. Greg. homil. 10. in Euang.

CÆTERVM, errorem Astrologorum etiam rationibus ex doctrina Theologica contextis refutare possumus. Principiò, *Nemo*, vt ait Paulus 1. Corinth. 2. *nouit quæ sunt hominis, nisi spiritus hominis*; sed homo nescit, quid ipsemet post multos annos, aut etiam dies acturus sit: nam vt inquit Scriptura, Prouerb. cap. 27. *Ne gloriaris in crastinum, ignorans quid superuentura pariat dies*: & *Non est via hominis in manu eius: homo enim proponit, Deus autem disponit.* Est namque non modò quorumlibet hominum, sed etiam Regum cor in manu Dei, & flectit illud quocumque vult. Si igitur ipsemet homo nescit quid futuro tempore facturus sit, quanto minus id scire potest Astrologus? Deinde, ne ipse quidem diabolus certò potest nosse res futuras: si enim futura omnia dæmon sciret, numquam profecto impulisset Iudæos ad crucifigendum, & occidendum Christum Dominum, quippe præuidisset per crucē, & mortem Christi, imperium, quod tam diu habuerat in homines, fore labefactandum & funditus euertendum, nec sanè dæmon tentaret & infestaret seruos Dei, à quibus in tētatione vincitur, ne videlicet propter victoriam tentationum crescente Sanctorum gloria, magis ipse, quæ eius est superbia, & inuidia, torqueretur.

Argumentis ex sacra Theologia ductis, astrologica diuinitas refellitur.

§. 2. De vanitate oraculorum Apollinis.

Hoc etiam patet argumento oraculorum, quæ olim reddebant dæmones, cuiusmodi erāt respon-

responsa & oracula Apollinis Delphici & oraculorum quorundam apud Græcos nobilissima & clarissima; quæ ad diuinationem astrologicam pertinuisse, locuples auctor, & testis est Porphyrius in libro de Oraculis (refert autem hoc Eusebius lib. 6. de Præparatione Euangelica, cap. 1.) ubi tradit quæcumque Dij ceu fatis definita prædicunt, ea ipsos stellarum motu ita esse futura significare; id quod maximè Apollo multis responsis aperuit. *In hisce autem oraculis, & diuinationibus sæpè mentitum esse Apollinem, idem auctor est Porphyrius, exquisitam enim futurorum cognitionem ait non hominibus modo, sed multis etiam Deorum incomprehensibilem esse, vnde interrogati mentiuntur nonnumquam, sed non sponte: solent enim præmonere, se tunc vera respondere non posse, homines tamen ex amentia perseverant irgere & cogere eos ut respondeant. Apollo igitur Delphicus, cum eiusmodi esset cæli & continentis affectio, ut verum prævidere non posset, retine, dicebat per Fatem, vim istam, & potentia verba hæc ne proferas, falsa enim dicam, si coges. Et in alio responso, Nihil hodie, inquit Apollo, Stellarum mihi via decendum præstat. Deinde, concludens Porphyrius ait, Manifestum iam fecimus, vnde falsitas ad Deorum oracula subrepat. Hæc ex libro Porphyrij de Oraculis, in libro sexto de Præparatione Euangelica, capite quarto Eusebius cõmemorat. Fuit etiam olim, quidam Oenomaus, vir apud Græcos tam philosophia, quàm eloquentia nobilis, qui responsis Delphici Apollinis sæpè delusus, atque deceptus, diligenter & curiosè collegit quàmplurima eius oracula, eaque ut vana, futilia, & falsa confutavit, ut refert Eusebius libro quinto, de*

Oenomaus. vehemens & disertus oraculorum Apollinis confutator.

Præparatione Euangelica, cap. 10.

§. 3. *Cur dæmones prædicendo futura sæpè fallant.*

QUATVOR porrò ob causas vsu venit in prænunciando futura falli dæmonem. Primò, quia nimis asseueranter affirmat, quæ pendent ex libero arbitrio hominis, quod cum sit admodum mutabile, & ad omnia flexibile, & planè liberum, nonnumquam extraordinaria quadam ratione operatur. Deinde, quod nos sæpè diuinitus incitati, & adiuti Dei gratia, contra facimus quàm antea facere cogitabamus, & quàm nostro ingenio, nostròque arbitratu facturi eramus. Fit etiam interdum, ut quod dæmon agere constituerat & prædixerat, prohibente, impedièntèque Deo, non possit exequi. Denique, multa Deus solet aliquando præter communem ordinem naturæ, præterque generalem suam, & ordinariam prouidentiam agere. Arque his rebus crebrò dæmon in errorem inducitur. Quis ergo credet, Astrologos prædicendis futuris rebus veraces esse, cum in eo vel dæmones falli sæpè contingat? Sed quid ego de dæmonibus loquor? Theologi docent, ne ipsos quidem spiritus cœlestes, ac beatas mentes, quæ liquidò cernunt, & clarissimè vident Deum, tenentq; perfectissimam cognitionem cœlorum, cunctarumque rerum naturalium, certò scire futura, quæ nimirum pendent ex libero arbitrio, nisi earum rerum Deus singularem ipsis notitiam impertiat. Cuius autem amentię est, Astrologis

Quibus ex causis accidat, ut dæmones futura ignorant.

logis tribuere, quod nec Angelis, nec beatorum
mentibus concessum est?

S. 4. *Non posse veritatem Christiana religio-
nis coherere cum veritate Astrologia In-
diciaria.*

Egregia ra-
tio ad usus
Astrologia-
tiana.

SE D illa in primis fortis est argumentatio.
si Christiana religio, & disciplina vera est, vt est
profectò verissima, non potest esse vera, nec
Christianis probari potest illa opinio Astrolo-
gorum, vt quam illa vanitatis, falsitatis & im-
pietatis persæpè damnauit: sin autem falsa est
doctrina Christiana, cum ipsa totū ferè orbem
complexa sit, omnésque propemodum gentes
suo imperio subiecerit, & plus mille quingen-
tos annos vigeat, & regnet in mundo, si omnia,
quæ apud homines fiunt ex cælo proueniunt, ac
pendent, necesse est tantam hominum ad fidem
Christi accipiendam, tuendamque propensio-
nem tantumque studium, ex insigni aliqua, &
præpotenti constellatione prouenire: quare cælum
inclinaret, & induceret homines ad malum.
Si enim fides Christi esset falsa, magis profectò
esset falsa, & detestabilis, quàm alia quælibet fe-
cta: ea namque docet de Deo, & rebus diuinis,
quæ si falsa sunt, nefariam sanè superstitionem
& execrandam impietatem contineant, necesse
est. At verò, cum vita, quæ ad normā fidei Chri-
stianæ agitur, sit optima, & inculcata, nec laude
tantum sed summa etiam admiratione dignissima,
hinc necessariò efficeretur, ab eadem con-
stella-

ratione proficisci bonum & malum: malum
quidem, propter falsitatem doctrinæ Christia-
næ; bonum autem, propter vitam, quæ ad eius do-
ctrinæ regulam informatur & dirigitur; probi-
tatem, atque præstantiam.

Præclara ar-
gumentatio.

AD hæc maxima probatio & confirmatio fi-
dei nostræ, & clarissimum diuinæ prouidentia
argumentum illud est, quæcumque circa Chri-
stum Dominum, & eius Ecclesiam uenerūt, ea
multis ante sæculis fuisse per Prophetas, ad vnū
omnia propriè, distinctè, explicatèq; prædicta:
si autem eiusmodi prædictio per Astrologiam
fieri posset, rueret funditus; & ad nihilum reci-
deret firmissimum nostræ religionis fundamē-
tum. Ne multa istiusmodi Astrologorum do-
ctrina veram Philosophiam moralem; nedum
sacram Scripturam & Theologiam; quantum
in ipsa est, planè peruerit, qui enim certum ha-
bet omnia pendere è cælo, ob idq; cuncta ho-
minum opera facta, casus & euenta ex cæli ob-
seruatione præsentiri & prædici posse, huic quo-
que necessario persuasum esse debet; materia-
lem & mortalem esse animū nostrum, nullumq;
esse liberum arbitrium, nec talè esse prouiden-
tiam Dei, qualem fides nostra prædicat: myste-
ria item Christianæ religionis pendere è cælo,
cunctaque miracula tam in veteri, quàm in no-
uo Testamento edita, licet dicantur, vt re vera
sunt, supernaturalia, ad cælestes nihilominus
causas & virtutes reuocari. Huic quoque opi-
nioni cōsequens est: neglectio & prætermis-
sio bonorum operum: licentia omnium cupidi-
tatum quorumlibet flagitiorum excusatio, de-

Caie. bronis,
sed vera &
memorabilis
prædictiones
astrologorum
sententia.

M simillima

niſque inutilitas, atque crudelitas humana pariter atque diuinarum legum. Caietanus Summula; vbi agit de aſtrorum obſeruacione ſimillimã docens eorum, quę diximus, verẽ magis & doctẽ, quã elegãter, & ornatẽ ita ſcribit: *Aſtrorum obſeruatio circa natiuitates, hominum & occurrentia humana, tripliciter peccato ſubiici potest. Primò, ſi ea qua fidei Chriſtiane myſteria ſunt, tanquam ſubſint cœleſtibus cauſis habeantur: ſecundò, ſi futura contingẽtia querantur, vel habeantur vt certa ex cœleſtibus cauſis: tertio, ſi electiones ſuas qui ſubiiciat cœleſtibus cauſis tanquam legi illarum, ita vt vitam, & actiones ſuas regulet ſecundum cœlos. Et quodlibet horum trium eſt ex ſuo genere peccatum mortale: quia primum eſt contra ſpiritalitatem Chriſtiana religionis: qua ſuper cœlos eſt, immutare potens etiam ipſos cœlorum curſus iuxta id quod ſcriptum eſt in Pſal. 148. Confefſio eius ſuper cœlum & terram, & hoc experientia teſtata eſt. Secundum vero, eſt contra veritatem doctrinã Chriſtiana & liberi arbitrij, quo domini ſumus noſtrorum operum. Tertium eſt contra dignitatem gratiã, legiſ diuina, ac humana mentis, qua ſuper omnia corporalia ſumus conſtituti. Et ſicut erraremus ſubiiciendo nos paſſionibus ira, odij, ſpei, timoris: ita quod haberemus impetus paſſionum pro lege: ita vilificamus nos, ſi inclinaciones cœlorum pro lege habeamus: corpora enim ſunt, & per modum paſſionum inclinant nos. Hęc Caietanus.*

IN Actis autem Apoſtolorum capite decimonono refert Lucas, multos de his, qui Epheli concionibus & ſermonibus B. Pauli conuerſi erant ad Chriſtum, & curioſa prius fuerant ſectati,

attuliſſe libros ſuos, & coram omnibus combuſſiſſe: fuiſſe eos libros de rebus ad iudiciariam Aſtrogiam pertinentibus, grauis auctor eſt in Commentariis ſuper Pſalmos dixit Auguſtinus: qui etiam Mathematicum quemdam, hoc eſt, iſtam Aſtrogiam profefſum, poſtea pœnitentem profefſionis ſuę, cupientẽque reconciliari Eccleſiæ, niſi publica & ſolenni pœnitentia præmiſſa, non recepit: verum ſententiam Auguſtini, quod ea maximẽ attingit id quod nunc agitur: totidem verbis hic adſcribam. Poſt enarrationem igitur ſexageſimi primi Pſalmi, cùm Mathematicus ille veniam publicẽ petens coram ſiſteretur, hęc dixit Auguſtinus: *Iſte ex Chriſtiano & fideli pœnitens rediit, & territus poteſtate Domini conuertitur ad miſericordiam Domini: ſeducus enim ab inimico cum eſſet fidelis diu Mathematicus fuit, ſeducus ſeducens, deceptus decipiens, illexit, ſefellit, multa mendacia loquutus eſt contra Deum qui dedit hominibus poteſtatem faciendi, quod bonum eſt, & non faciendi quod malum eſt. Iſte dicebat, quod adulterium non faciebat voluntas propria, ſed Venus: & homicidium non faciebat voluntas propria, ſed Mars: & iuſtum non faciebat Deus, ſed Iupiter: & alia multa ſacrilega non parua. Quã multũ eum putatis Chriſtianiſ nummos abſtuliſſe? Quã multi ab illo emerunt mendacium? quibus dicebamus: Filij hominum vſque quo graui corde, vt quid diligitis vanitatem, & queritis mendacium? Modo ſicut de illo credendum eſt, horruit mendacium, & multorum hominum interitum: ſe aliquando à diabolo ſenſit illectum, conuertitur ad Deum pœnitens.*

Notabilis oratio quã habuit Auguſt. in reconcilia-tione cuiusdam Mathematici cum Eccleſiã.

Pſalm. 4.

Nostis in Actibus Apostolorum esse scriptum, quod quia multi perditum, id est, talium artium homines, & doctrinarum nefariarum sectatores, omnes codices suos ad Apostolos attulerunt, & incusi sunt libri tam multi, ut pertineret ad scriptorem estimationem eorum facere & summam pretij conscribere. Hoc utique propter gloriam Dei, ne tales etiam perditum desperarentur ab illo, qui nouit querere quod perierat. Perierat ergo iste nunc quasi inuentus, adductus est: portat secum codices incendendos, per quos fuerat incendendus, ut illis in ignem missis ipse in refrigerium transferit. Ante Pascha enim cepit petere de Ecclesia Christi medicinam, sed quia talis est ars in qua exercitatus erat qua suspecta esset de mendacio atque fallacia, dilatus est, ne tentaret, & aliquando tamen admissus est, ne periculosus tentaretur. Haecenus Augustinus,

§. 5. *Quam seuerè olim Ecclesia in istiusmodi Astrologos animaduertit.*

CERTUM in primitiua Ecclesia istiusmodi astrologia non secus, quam ars magica, reprobata, verita & damnata erat. Narrat Epiphanius in libro de Mensuris & ponderibus, Aquilam Ponticum Scripturae interpretem ob eam maxime causam fuisse à Patribus, ex Ecclesia pulsum, quod natiuitatum obseruationibus, caeterisque diuinationibus astrologicis studiosè vacaret. Non est pro derelicto habendum, cum sit admodum memorabile, quod Origenem in commentariis super Genesis de ista astrologia prodidisse lib. 6. de Praeparatione Euangelica, capite 9. tradit Eusebius, sic enim scripsisse illum ait: Non solum

Gent-

Stellarum coniunctione, atque aspectu quae in terris sunt necessario accidere credunt, quam vim Fatum appellant, verumetiam multi ex fidelibus conturbantur, impossibile aliter fieri credentes quam stellarum cursus effecerit. unde sequitur nullam in nobis esse libertatem, nullam operationem nostram laudari aut vituperari iure posse, ita praedictum à Scripturis Dei iudicium, quo alij ad aeterna supplicia, alij ad aeternam beatitudinem praedestinantur, falso fore praedicaretur, Quid plura? ipsa quoque fides & Saluatoris nostri aduentus & omnis prophetarum labor, ac Apostolorum in constituendis Ecclesiis praedicatio, inania erunt nisi forte Christum quoque quis audeat dicere caelestium corporum vi coactum fecisse quae fecit: passum, fuisse: quae passus est, nec eius aeternitatis potentia sed illarum virtute cuncta euenisse: his impijs verbis etiam illud conficitur, ut fideles Fato ducti in Christum credant: denique, ut vel nullum sit boni & mali discrimen, vel etiam malorum auctor sit Deus, nullusque hominum propter bene vel male facta praemio aut poena dignus censerì debeat, nec orationibus, votis, & Dei obsecrationibus locus aliquis relinquatur. Sic Origenes.

EAT igitur Petrus de Aliaco, & istam Astrologiam amplectetur, exosculetur, praefractèque defendat, atque obnixè conetur eam cum philosophia, quin etiam (si Deo placet) cum Theologia consociare atque coniugare, scilicet falsitatem cum veritate, tenebras cum luce, daemone cum Deo. qui nec veritus est scripto prodere, diluuium Noëticum, & ortum Christi Domini, aliaque summa prodigia, & miracula, etiam fideralis scientiae peritia ex astrorum obserua-

M 3

serua

B Epiphanius.

* Origenem egre-
gia contra A-
strologos di-
sputatio.Animaduersione in Pe-
trum de A-
liaco.

§. 6. De multis perspicue falsis & impiis
Astrologorum sententiis.

SED quo manifestius appareat, quam sit im-
pia & execranda istorum doctrina, ponam hic
paucas quasdam eorum sententias & decreta, è
quibus iudicium fiet de illius artis impietate.
Quidam istorum, ex Marte in nona cœli regio-
ne fœliciter constituto, tantum præstari nobis
contendunt, vt ab obsessis corporibus sola præ-
sentia dæmones expellamus. Alij iactant se hac
arte de eius qui nascitur conscientia arcans &
secretis sine errore iudicatos. Vulgatum quo-
que apud illos est, duos esse planetas auctores
fœlicitatis humanæ. Venerem quidem præsen-
tis, Iouem autem post hanc vitam futuræ. Ma-
ternus porro eiusmodi figmentorum, & menda-
ciorum studiosissimus, & curiosissimus, cum
multa memoret, quæ à Saturno cõstituto in Leo-
ne accidunt hominibus, subdit: *eiusmodi homi-
nes longeuos fore, & post mortem animas eorum in
cælum alijs applicatas euolaturas. Saturnus enim, in-
quit: in Leone positus, animas eorum qui sic se habue-
rint in terra innumeris angustijs liberatas, ad cælum
& originis suæ primordia reducet.* Denique Albu-
mazar scribit: *qui Luna Ioui coniuncta in capite dra-
conis Deo supplicauerit eum quidquid petierit à Deo,
certissime impetraturum*: id quod Petrus Apponensis
expertum se esse confirmat: nam cum vigente
illa coniunctione, scientiam rerum à Deo pos-
tulasset, ait se post eam diem magnam sibi fa-
ctam esse scientiæ accessionem, sensisse. Hæc
autem

*Falsa est im-
pia quædam
Astrologorū
dicta & sen-
tentia.*

Maternus.

Albuzar.

*Petrus Ap-
ponensis.*

tem & alia eorum similia, quam sint nefaria,
detestanda, & Christianæ religioni exitialia,
quantumque valeant ad eleuandam, vel potius
delendam fidem eorum, quæ diuina Scriptura
docet immediate supernaturaliter, ac miracu-
lose fieri à Deo, nemo est tam hebes ingenio, &
tardus intelligentia, vt nõ clarissime intelligat.
Si quis autem hæc plerius, atque subtilius scire
auet, legat quæ in hanc sententiam cum alibi,
tum lib. 2. cap. 5. & in li. 5. cap. 11. & inde vsq;
ad finem eius libri, Picus Mirandulanus dili-
genter & copiosè tractat.

ASTROLOGIAM IVDICIARIAM A
Philosophia redargui & conuinci, primò quidem
ea ratione, quod istiusmodi Astrologi cœ-
lestium rerum sint impe-
ritissimi.

CAPVT II.

DIVINATIONEM Astrologicam fũilem
esse nulloque nixam fundamento, Philo-
sophus quidem ad hunc modum argumentabi-
tur, Astrologi nec certò sciunt omnes astrorum
vires defluxus, & effectus, nec si eas res scirent,
satis id foret ad certam rerum futurarum præ-
sensionem: ergo prædictiones astrologicas ina-
nes & fallaces esse necesse est. Duo in hac argu-
mentatione sunt posita, explicatius à nobis tra-
ctanda, & confirmanda, alterum est, imperitos
esse Astrologos rerum cœlestium; alterum ve-
ro est, vt essent illi imperitissimi earum rerum, non

*Multiplex &
præualida cõ-
tra Astrolo-
gos ex philo-
sophia argu-
mentatio.*

propterea tamen posse eos futura omnia per-
nosse, de priori autem dicamus prius.

§. 7. *Astrologos Iudiciarios esse rerum cele-
stium imperitos.*

Esse igitur Iudiciarios Astrologos, fideralis
doctrinæ ignaros, patet ex his quæ subiciam.
Principio valdè arduum & operosum est, etiam
quæ de cœlo videntur minùs difficilia, magisq;
nobis obuia, perfectè cognoscere: veluti quæ
fit cœli natura, magnitudo, numerus orbium,
& inter eos ordo, & differētia dignitatis, varie-
tatis motuum: denique astrorum numerus, eo-
rumquæ inter se in magnitudine, luce, potestate
& effectu comparatio, atque huius difficultatis
facit clarissimum indicium tanta opinionum
varietas, quantam esse his de rebus inter maxi-
mos Philosophos cernimus. Aristoteles certè,
Philosophorum omnium facilè princeps, inge-
nue fatetur se multarum rerum cœlestium non
exquisitam scientiam, sed opinabilem, & conie-
cturalem tantum notitiam tenere. Et quia ma-
nifestis certisq; rationibus destituatur, cogi se
non rarò probabilibus dumtaxat argumentis &
coniecturis vti. Videre hæc licet apud ipsum A-
ristotelem in secundo libro de Cœlo textu 17.
34. 60. & 61. hoc si est, quis credet Astrologis,
quos solis luce clarius est nulla re comparādos
esse maximis illis philosophis, quod est in cœlo
abstrusissimum, & iudicio summorum Philoso-
phorum mortalibus incomprehensibile, verita-
tem dico rerum omnium futurarum, esse liqui-
dò cognitam, exploratèq; perceptam? Deinde,
rogemus

*Cœlestia no-
bis magna ex
parte ignota
sunt.*

Aristoteles.

rogemus istos Astrologos, vt faciliores quati-
dam quæstiones de cœlo nobis enodent: per-
cunctemur ex ipsis: an cœlum sit natura quæ-
dam simplex; an composita ex materia & for-
ma; vtrum talis sit materia cœli, qualis est rerum
omnium sublunarium, an omninò diuersa: sit-
ne cœlum animatum an inanimatum: num sua vi
& à se moueatur, an extrinsecus ab Angelo, vn-
de potissimum in cœlis æstimari & iudicari de-
beat dignitatis eorum præstātia: quid causæ sit,
cur non omnes orbis vno motu circumagan-
tur, sed alij vno tantum, alij pluribus, alij verò
paucioribus: aperiant nobis quam habeat pro-
priam vim & potentiam singulæ stellæ in ele-
menta, metalla, stirpes, atq; animantes. hæc, in-
quam, & alia horum similia sciscitemur ex istis
Astrologis, profectò reperiemus ipsos doctrinæ
harum rerum planè rudes, & prorsus expertes.
Qui sit igitur credibile, planiora hæc, & apertio-
ra ignorantibus, mortalium intelligentiæ remo-
tissima, & occultissima, esse comperta, & ex-
plorata? Postea, doceāt nos isti de fluxu & effe-
ctus, qui nunc ex variis astris dimanant ad di-
uersas, & distitas mundi regiones, sic enim for-
tasse credemus illis futuros siderum effectus
prænucciantibus, quis enim nescit procliuius &
propensius esse præsentia nosse, quàm futura,
præsertim mutabilia, & quæ variè possunt con-
tingere, ob idq; incerta? Exponant item nobis
occultas proprietates, & vires, quas habent res
sublunares, quas miramur magis quàm intelli-
gimus in multis lapidibus, herbis, & animalib?:
hæc enim cum proxima sint, atque nobis con-
iuncta.

*Astrologorū
imperitia re-
darguitur.*

innēta, & cunctis penē sensibus nostris subiecta, & quæ quotidianis experimentis prueftigari, & explorari possunt, planiorem intelligentiam & faciliorem habent explicatum: cognitio vero rerum cœlestium maximi laboris & difficultatis est cū tam longe distet à nobis cœlum, nec alio quàm vnico oculorum sensu mortalibus pateat: quem tamen sēpē falli contingit propter tantam interualli longinquitatem, vel summam vertiginis cœli velocitatem, vel prauam affectionem mediij, aut visus, vel propter vitium astrolabij, tabularum, & instrumentorum astronomicorum. Atque hoc etiam apud sacras literas in ca. 9. lib. Sapientię testatur legimus: *Corpus, inquit: quod corrumpitur aggrauat animā, & terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem. Et difficile estimamus quæ in terra sunt, & quæ in prospectu sunt inuenimus cum labore. quæ autem in cœlis sunt quis inuestigabit? Sensum autem tuum quis sciet, nisi tu dederis sapientiam, & miseris Spiritum sanctum tuum de altissimis?* Extremum autem huius sententiæ, omnino redarguit Astrologos qui humana omnia euenta, quorum multa ex secretissimo Dei consilio, & voluntate pendent, diuinare se posse profitentur.

§. 8. *Aduersus fictitiā antiquitatem observationum, quam iactant Astrologi.*

PRÆTEREA iactant Astrologi, habere se innumerabilium annorum obseruationes, rerum euentis comprobatas, è quibus ars ipsorum collecta, & confecta sit: nam cū in omni præteriti temporis spatio, penē innumerabiles res eodem

eodem modo euenirent, iisdem signis antegressis, ars est effecta, eadē sēpē animaduertēdo atque notando: quare Chaldæos ferunt quadringenta septuaginta millia annorum, monumentis huiusmodi obseruationum astrologiarum comprehensa habuisse. Verū, hoc quam sit commentitium & improbabile, vel ex eo liquet quod Astrologi non potuerunt eiusmodi obseruationes & experientias, non dico millies vt ipsi iactitant, sed ne ter quidē bis colligere & comparare potuerunt, nam cœli facies, & omniorum signorum cœlestium positura, quæ semel fuit eadem omnino vel numquam, vel nō nisi post immēsa annorum spacia redire potest. quippe octauus orbis in quo sunt inerrantes stellæ, non ante sex & triginta annorum millia circuitum suum absoluit. quin doctissimi quidam Mathematici, optimis rationibus probarunt, motus cœli esse inter se incommensurabiles ob idque eandem cœli faciem, eandemque stellarum posituram sēpius euenire non posse.

HANC rationem Phauorinus philosophus apud Gellium lib. 14. cap. 1. paulo enucleatius, certè luculentius & elegantius tractat his verbis: *Sic Chaldæorum isto modo cœpta fieri obseruatio est, vt animaduertetur quo habitu qua forma, quaque positura stellarum aliquis nascetur: tum dein ceps ab ineunte vita, fortuna eius & mores & ingenij & circumstantia rerum negotiorumque, & ad postremum finis etiam vite spectaretur, eaque omnia vt vsu venerant, literis mandarentur: ac postea longis temporibus, cum ipsa illa eodem in loco, eodemque habitu forent, eadem ceteris quoque euen-*

Phauorinus contra Astrologos.

Astrologi scientiam ipsam ignorantes.

tura

tura existimarentur, qui eodem illo tempore nati fuissent: Si isto, inquit, modo observari coeptum est, ex eaque observatione composita quadam disciplina est nullo id pacto potest procedere, dicant enim quot tandem annis vel potius quot saeculis orbis hic observationis perfici quiuerit. Constare quippe inter Astrologos dicebat, stellas istas, quas erraticas dicerent, quae esse omnium rerum fatales dicerentur infinito prope & innumerabili numero annorum ad eundem locum eodem habitu simul omnes vnde profecta sunt, regredi ut neq; vllus observationis tenor, neq; memoria vlla neq; effigies literarum tanto aeo potuerint edurare. sic Phavorinus. Ad hec, licet Astrologi cognoscere possent singulares vires & defluxus cuiuslibet astri separatim, tamen quam vim habeant sidera, cum defluxus diuersotum astrorum vna coeunt & permiscetur, vel in caelo, vel in aere, vel in terra vel etiam cum causis sublunaribus earumque actionibus, ab ipsis nequaquam sciri potest. Audiatur lector Originem cuius ex Commentariis super Genesim hanc Eusebius extremo lib. 6. de Praeparatione Euangelica citat sententiam: *Quae autem* inquit: *commixtione compositione, ac temperie diuersorum aspectuum fieri asserunt profecto concedunt nullo modo sciri posse. Quomodo enim quantum diuinatur de lesione maligni aspectus propter aspectum benigni sideris percipies? & vtrum auferat malignus, quod a benigno conceditur, quoniam locum eius aspexerit, aut mutet, aut imminuat, aut mixtura quadam inde fiat quis percipiet? quae omnia si quis altius inspiciat facile credat non posse ista humano ingenio penitus percipi. Vnde si quis harum rerum periculum fecerit, videbit in pluribus errare, quam veritatem consequi*

Origenes.

Gener-

Genethliacos. Quamobrem Esaias etiam quasi haec omnibus impossibilia sint: ad filiam Chaldaeorum, qui maxime ista profitentur ait: *Adfint & saluam te faciant Astrologi, caeli Augures annuncient tibi quid euenturum sit.* His enim verbis docemur vel diligentissimos in hac re Chaldaeos, non posse predicere quae velit unicuique geniti Deus attribuere. Haec tenus Origenes.

Esaiæ 47.

HIS accedit, multas esse stellas, quae vel non clare cernuntur, vel etiam nullatenus cernuntur: arum vero quae cernuntur, paucas sibi esse cognitatas, permultas vero necdum exploratas fatentur Astrologi: qua ratione igitur ex paucis astris, quorum vires norunt, tam confidenter praenunciant futura, cum per aliorum siderum quae nesciunt influxus, notorum sibi siderum effectus, aut impediri, aut variari possint? nisi forte astrorum, quae latent ipsos, nullas esse vires nulloque defluxus, impudenter, & absurde mentiantur. Certè constat inter Astrologos numerari in octauo caelo mille, praeterque; viginiti duas stellas, quarum cum quolibet maior sit terra, necesse est ingentem esse earum vim & potentiam: huiusmodi stellarum, vel nullam, vel per exiguam notitiam habent Astrologi, quippe cum ars eorum iudiciaria ferè constet ex planetarum observationibus, in quibus tota propemodum versatur & consumitur. Vidit hoc, quae erat perspicacia ingenij Seneca, & in lib. 2. Natural. quae stionum, cap. 32. eleganter exposuit: *Quid est aliud inquit, quod errorem incutiat peritis natalium, quam quod paucis nos sideribus assignant, cum omnia quae supra nos sunt, partem sibi nostri vendicent?* Submis-

fiora

*fiora forsit an in nos propius vim suam dirigunt, & qua
qua frequentius mota, aliter nos, aliter cetera anima-
lia prospiciunt: ceterum & illa qua aut immota sunt,
aut propter velocitatem vniuerso mundo parem, im-
motis similia, non extra ius, dominiūque nostri sunt.*
Hæc Seneca.

9. *De noua stella, que superioribus annis
visa est.*

SUPERIORIBVS annis vidimus stellam
nouam ante illud tempus numquam in cælo vi-
sam, & iudicio Astrologorum in eodem loco,
vbi stellæ fixæ lucent positam: hæc cum ad ali-
quod tempus conspicua fuisset, repente tota ex
aspectu nostro discessit, & prorsus euanuit: hanc
stellam necesse est vel in cælo esse generatam
& postea corruptam, idemque in aliis sæpius
euenire, longis tamen temporum interuallis ve-
rissimile est: vel esse supra septem planetas alia
sidera errantia, quæ proprios quidem meatus,
sed nobis tamen ignotos habeant: vel denique
quas nos in octauo orbe stellas inerrantes, &
infixas putamus, eas quoque proprios circuitus
& motus agere: de quo addubitasse olim Hip-
parchum nobilissimum in Astrologia virum,
locuples auctor, & testis est Plinius in cap. vi-
gesimosexto, libri secundi. Hipparchus, inquit,
*numquam satis laudatus nouam stellam, & aliam in
xuo suo genitam deprehendit: eiusque motu qua die
fulsit, ad dubitationem est adductus, an hoc sapius
fieret, mouerenturque & ea, quas putamus affixas.*
Quid quod permagni ad artem suam referre
censent Astrologi, conuenientiam & discrepan-
tiam

tiā quæ est inter duos Zodiacos, alterum octaui, alterum noni cæli, exploratam habere? Duplex Zo-
diacus apud
astrologos.
quæ tamen ipsis nota esse non potest: quippe
cum nonum cælum omni stella luceq; careat,
nec aliud de ipso quàm motus, isque ex motu
octaui cæli deprehendi possit. Latet etiā Astro-
logos quemadmodum isti duo Zodiaci se ha-
buerint in exordio mundi, quod tempus ab ori-
gine mundi ad hanc diem exactum, certo teneri
nequeat: nam vt annorum eius temporis ratio
aliqua iniri, & numerus colligi possit, dierum
tamen & horarum non potest: quorum tamen
subtilis & certa cõputatio, isti doctrinæ Astro-
logicæ opus est.

10. *Quàm difficile sit, aspectum siderum
qui in cuiusque hominum ortu viget anno-
tare.*

IAM verò vix potest sine errore vilo notari
& cognosci positus astrorum qui est in eo mo-
mento, quo quisque nascitur. Etenim difficilli-
mū est, vel punctum temporis, in quo quispiam
oritur, vel in eo ipso puncto aspectum siderum
omnium, qui tunc viget, obseruare: sæpe nam-
que cæli, & stellarum aspectū, nubila & crasso-
rum vaporum interpositus, vel adimunt nobis,
vel interturbant, & infuscant: & quod caput est
rapidissima cæli vertigo facit, vt constellatio
p̄ius tranſuolet, quàm à nobis propriè annotetur:
quippe per singula ferè momenta, alia & alia
cæli facies, & identidem diuersa astrorū po-
situra existit. Profitentur isti Astrologi se cuius-
uis hominis euenta omnia prænunciare posse,
dummo-

diuinmodo sibi ortus eius certum tempus per-
notescat: at eiusmodi tempus subtiliter, & pro-
priè: ita nimirum, vt opus esset Astrologo ferè
nescitur. Nam vt dicatur, exempli caula: Pe-
trum esse natū vigesimo ab hinc anno, die Sep-
tembris vltimo, hora noctis decima, vel ineun-
te, vel media, vel iam exeunte: at momentum il-
lud, vel potius minimum illud tempus, quo Pe-
trus aluo matris fufus, & in lucē editus est, nec
obstetrix, nec parentes, seu cognati, subtilissimè
annotatum & perspectum habent: qua tamen
temporis illius subtilissima obseruatione & co-
gnitione ad diuinandum eget Astrologus.

B. Basilias
genua: Latio
contra Astro-
logos.

v. Cor. 15.

NON possum facere, vt adscribere hoc loco
prætermittā verba Basilij quibus ipsa hæc ratio
quam nos stricim attigimus, latius ab eo expli-
catur & acrius vrgetur. Sic enim ille homil. 6.
super Genesim scriptum reliquit: *Genethliaca
artis inuentores, cum in temporis amplo spacio com-
plures figuras suam ipsorum scientiam fugere perce-
pissent, in angustum admodum temporis contraxere
mensuras, vt minutissimo quoque, & subitaneo arti-
culo, quale est quod Apostolus dicit: In momento tem-
poris, in ictu oculi: plurimum differentie sit inter nati-
tatem & natiuitatē. Vt is quidem, qui hoc in momen-
to genitus est, futurus sit Rex ciuitatum, populorum-
que princeps, locupletissimus, præpotens. Is autem,
qui natus est temporis sequentis momento, pauper qui-
dam sit futurus, aut mendicus, circulator, vel præsti-
giator, ex ostiis ostia permutans quotidiani conse-
quendi causa victus, quamobrem eo orbe, qui signifer
appellatur, duodecim in partes diuiso, cum in triginta
diurnum spacio partem Sol eius globi transeat duodeci-
mam*

nam quem inerrantem appellant, triginta in portio-
nes singulas illas duodecim partes seruerunt, tum sin-
gulis portionibus illis in sexaginta minuta diuisis, mi-
nuta hæc singularursum in alia sexaginta modo simili
diuisere. Posito igitur enixu eorum, qui in lucem edun-
tur: videamus obsecro, si hanc exactissimam temporis
diuisionem Auctores hi sibi valeant conseruare. Nam
simul atque editus pusio est, mas an femella sit, obstre-
trix explorat, tum vagitum expectat infantis, nimiti-
rum indicium vitæ eius, qui natus recens est. Quot
hoc tempore vis sexagesima præterisse minuta? Dicit
obstetrix deinde Chaldaeo partum, qui editus est: quot
minutissima momenta vis interea dum obstetrix lo-
quitur prætercurrisse? præsertim si forte fortuna fue-
rit non in conclau mulierum Chaldaeus ille præsens,
sed in adium atrio, aut vestibulo, tempus horarū, re-
ponens. Et cum eum qui desiniturus est diligenter tem-
pus ac horam, exploratoria nimirum horarum perci-
pere oporteat instrumenta, siue diurna sint, siue noctur-
na: quot minorum hoc quoque tempore quaeso præ-
teruolat, præteritq; examen? Comperiam enim eam
esse stellam, qua tempus horarū sit exploranda, non
solum quanta in parte sit duodecima; sed etiam quam
iuxta duodecima portionem partis, in quotoq; minuto
sexagesima eorum, in qua subdivisa sunt singula sexa-
gesima illa prima, necesse est. Atque hanc tamen adeo
tenuem subtilēque temporis inuentionem, quam-
quam attingere nequeunt, singulis in stellis erranti-
bus faciendam esse necessario dicunt, vt qualem ad
celo adfixas stellas ipsa dispositionem habitudinēve
haberent: qualisq; ipsarum esset inter sese figura, cum
in lucem ederetur fœtus, comperitum sit tandem, ac
exploratum. Qua cum ita sint, si fieri non potest vt

Quanta sit
ignorantia
postionis ces-
celorum? et
qua quis nas-
citur.

N

tempus

ut tempus illud exactissime quisquam attingat, variationeque vel breuissimi temporis fit, ut tota via penitus aberretur: deridendi profecto non mediocriter esse videntur, tam ij, qui studio huius indulserunt artu, quam in ratione rerum nusquam esse constat quam illi qui hiantes ab illorum ore pendent intenti: perinde quasi omnia illi scire possint quae ipsis sunt euentura. Haecenus sunt, quae Basilius eo loco aduersus Astrologos disputat.

ETIAM SI ASTROLOGI SVMMAM rerum caelestium cognitionem teneant, non posse tamen eos futura diuinare, probatur octo rationibus.

CAPVT III.

SEd concedamus Astrologis quod ipsi falso & impudenter sibi arrogat, perfectam videlicet astrorum & caeli scientiam: hanc ipsam nunc contendo non posse certam futurarum rerum praenotionem, & diuinationem efficere: idque multis & validis rationibus confirmo.

11. Octo rationes, quibus probatur ex cognitione astrorum etiam perfecta, non posse diuinari omnia quae futura sunt.

Prima ratio.

PRIMA RATIO. Vera est & trita est in scholis illa Philosophorum sententia. Sicut res se habet ad esse, ita quoque se habet ad cognitionem, hoc est, propter quas causas, quaeque res fit, & est, per eas cognosci debet, si quidem perfectam eius rei scientiam adipisci volumus, ad generationem autem futurorum effectuum particularium

titularium: non modò concurrat caelum, sed etiam causa particularis: est enim caelum causa vniuersalis, quò fit, ut eius vis & efficientia sit etiam vniuersalis, & indeterminata ad producendum quoslibet effectus particulares; determinatur autem vis caeli per causas particulares, quamobrem verissimum est illud quod dixit Aristoteles: *Sol & homo generant hominem*, quin effectus particulares, licet quod attinet ad eorum effectiōnem & conseruationem, maximè pendeant ex causis vniuersalibus: tamen quòd pertinet ad propriam cuiusque eorum naturam, & ad naturales proprietates, tam specificas quàm indiuiduales, magis particularem causam quàm vniuersalem æmulantur, atque imitantur.

12. Præter causas caelestes, necessariam esse notitiam causarum particularium ad praenoscendos earum effectus.

CVm igitur præter causas caelestes, ad producendos effectus futuros, opus sit etiam causa particulari efficiente, & materia idoneè præparata, quorum si dabit alterutrum, prorsus nullus futurus est effectus: ex his necessariò concluditur, ad praenotionem futurorum effectuum, caelestium causarum notitiam non esse satis. Atque hoc etiam quotidianis & manifestis experimentis constat, cernimus enim agricolas eodem tempore, & sub eodem siderum aspectu varia seminum genera in terram iacere, ex quibus tantum diuersa nascuntur, quæ sanè diuersitas non ad causas caelestes, sed ad diuersas tantum species,

196 DE DIVINAT. ASTROL.
 cies, & vires feminum referri potest, Ad hanc
 eandem sententiam, in libro secundo de Genesi
 ad literam, cap. 17. ita scribit Augustinus: *Cum
 multa corpora diuersorum generum, vel animantium
 vel herbarum, & arborum, vno simul puncto tem-
 poris seminentur, vnoquoque puncto temporis innume-
 rabiliter multa nascantur, non tantum diuersis sed e-
 tiam usdem terrarum locis, tanta sunt varietates in
 progressibus, in actibus, & passionibus eorum, vt ve-
 re isti (sicut dicitur) perdant sidera, si ista considerent.
 Quid autem insulsus & hebetus, quam cum istis re-
 bus conuincuntur, dicere ad solos homines sibi subicien-
 dos fatalem stellarum pertinere rationem? sic Augu-
 stinus: cuius extremum dictum paulo vberius
 tractat apud Gellium libro 14. capite 1. Phauo-
 rinus: *Si vita, inquit, mortisque hominum, rerum-
 que humanarum omnium tempus, & ratio, & causa
 in cælo, & apud stellas foret quid de muscis, aut ver-
 miculis, aut echinis, multisque aliis minutissimis terra
 marisque animantibus dicerent? an ista quoque usdem
 quibus homines legibus nascerentur, usdemque itidem
 extinguerentur, vt aut ranunculis quoque & culicibus
 nascendi Fata sint de cælestium siderum motibus attribu-
 ta: aut si id non putaret nulla ratio videretur cur ea sy-
 derum vis in hominibus valeret, si deficeret in cæteris.**

13. De simili ortu, & dissimilibus euentis Ge-
 minorum.

Secunda ra-
 tio.
 SECUNDA RATIO. Si vera esset istiusmodi
 Astrologorum doctrina, necesse esset Geminos
 qui vno tempore concepti & nati sunt, simili-
 mos omnino fore: quod falsum esse, satis per-
 spicuum

LIBER TERTIUS 197
 picuum est, nam vt cæteram eorum dissimili-
 tudinem taceam, euenit nonnumquam, vt alter
 sit mas, alter verò femina. Cicero quidem in
 altero libro de Diuinatione. Proclum & Euris-
 thenem reges Lacedæmoniorum fratresque
 geminos commemorat, quorum tamen & exitus
 vitæ dissimilis, & gloria rerum gestarum di-
 spar fuit. Verum, in sacris literis luculentissi-
 mum eius rei habemus exemplum: Iacob enim
 & Esau eodē concubitu, vt inquit Paulus Rom.
 9. sati, eodemque tempore nati, dissimillimis ta-
 men ingeniis, studiis, moribus, & euentis fue-
 runt. Nec verò firmum est illud præsidium, in
 quod refugiunt Astrologi, cum hoc argumento
 vrgentur, videlicet breuissimam illam moram
 quæ inter Geminorum ortus intercedit, licet ea
 nobis perexigua videatur, in cælo tamen, ob e-
 ius vastitatem & rapidissimam conuersionem,
 esse admodum insignem, magnamq; facere va-
 riationem. Hoc Nigidius Figulus declarabat
 exemplo rotæ, quam incitatissimè contortam,
 cum bis eodem loco signare atramæto, vel per-
 cutere summa celeritate conatus esset cessante
 ipsius rotæ circumactione, reperta sunt duo illa
 loca ab ipso percussa vel signata, haud paruo in-
 ter se interuallo disiuncta. Hoc, inquam, præ-
 sidium & refugium infirmum est, parumque
 tutum Astrologis. Etenim, licet in ortu Gemi-
 norum aliqua fuerit mora, in eorum tamen con-
 ceptu prorsus nulla fuit. Deinde, si tam breui
 variatur ratio constellationis, sub qua quisque
 nascitur, erit profecto proprium tempus ortus
 cuiuslibet Astrologis incomprehensibile. De-
 nique

Similitudo
 Nigidij Fi-
 guli.

nique, valebit hoc loco aduersus Astrologos argumentatio illa beati Gregorij: *Si propterea Iacob & Esau nõ consentur nati sub eadẽ constellatione, quod non simul nati sunt, sed vnus post alterum, ob eandem profecto causam iudicandum erit nullum hominum sub eadem constellatione totum nasci. non enim totus simul ex vtero procedit, sed particulatim & mēbratim: primo enim effert caput, tum collum, deinde pectus, postremo pedes.* Iacob enim proximè natus est post Esau manu plantam pedis eius tenens: perinde quasi, sicut inquit Augustinus libro secundo de Genesi ad litteram, capite 17. vnus infans instar duorum vel duplo longior nasceretur.

*B Gregorius
homil. 10. super
Euangel.*

Augustinus.

*Phauorinus
apud Aulium
Gello. lib. 14.
cap. 1.*

Augustinus.

VERVM, hanc rationem admodum diserte Phauorinus aduersus Chaldæos disputans, exquutus est. *Atque id velim etiam, inquit, vt respondeant si tam paruum atque rapidum est momentum temporis in quo homo nascens Fatum accipit, vt in eodem illo puncto sub illo circulo cœli, plures simul ad eandem competentiam nasci non queant, & si idcirco Gemini quoque non eadem vita sorte sunt, quoniam non eodem temporis puncto editi sunt: peto, inquit, respondeant, cursum illum temporis transuolantis qui vix cogitatione animi comprehendi potest, quoniam pacto, aut consulto assequi queant, aut ipsi perspicere & deprehendere, cum in tam præcipiti dierum nocturnumque vertigine minima momenta ingentes facere dicant mutationes? Sic Phauorinus. Ipsum argumentum de Geminis diligenter, & subtiliter pertractat August. libro 5. de Ciuitate Dei primis aliquot capitibus, atque in 2. libro de Doctrina Christiana cap. 22. & verò maximum face*

accessit negotium Astrologis: si enim tam breui temporis momento mutantur omnia, vt non diuersa modo, sed etiam aduersa plerumq; eueniant, quis de nato puero possit quicquam certi prædicere, cum illud temporis punctum, quo vel conceptus, vel natus est, ita vti est, nemini possit esse cognitum? Itaque, vt magna in homines vi & potestate pollerent astra, quid ea tamen in singulorum hominum generatione, & ortu efficerent, incompertum esset nobis: quippe cum aspectus cœli, & positus astrorum, qui est tempore quo quisque nascitur, certo deprehēdi nequeat: incitatissimus enim cœli & astrorum motus tarditatem nostræ considerationis & obseruationis præteruolat, & anteuertit.

TERTIA RATIO. Missos nunc facio Geminos, quorum interruptus paitus aliquam præbuit latebram Astrologis, consideremus in præsentia quamplurimos prorsus eodem tempore, & in eadem regione, eodemque siderum aspectu & positura, ex diuersis tamen parentibus progeneratos: de istis non potest Astrologus ex obseruatione siderum non eadem euenta prænunciare, cum simul concepti, & nati fuerint, & sub eadem constellatione. At longè secus esse, quotidiana demonstrat experientia. quam multi enim toto orbe simul & generantur in vtero, & in lucem eduntur, quorum deinde maxima est ingeniorum, studiorum, morum religionis, caluum, denique vitæ, ac mortis euentorum dissimilitudo? Omnium Romanorum qui Cannensi pugna quàm plurimi cæsi sunt ab Annibale, idem fuit vitæ exitus, & interitus:

ritus: quis autem existimet, eodem illos omnes stellarum aspectu, positūque fuisse natos? Idem dico de tot millibus Turcarum, qui nauali pugna ab hinc octo & decem annos, memorabili ad immortalitatem victoria, à Christiana classe profligati, & internecione deleti sunt, quorum omnium eandem fuisse rationem ortus, eandemq; in generatione eorum viguisse cœli constellationem, stultum est dicere. An quo tempore natus est Homerus, Hippocrates, Aristoteles, & Alexander Magnus, non eodem quoque, alios complures natos esse putabimus? at quis illorum similis adhuc extitit? Phauorinus sic argumentationem hanc contexebat: *Quam multi homines vtriusque sexus, omnium aetatum diuersis stellarum motibus in vitam editi, regionibus, sub quibus geniti sunt longè distantibus, omnes tamen isti, aut hiantibus terris, aut labentibus tectis, aut oppidorum expugnationibus, aut eadem in naui fluctu obruti, eodemque genere mortis, eodemque ictu temporis intereunt? Quod scilicet numquam eueniret, si momenta nascendi singulis attributa, suas vnumquodque leges haberent. Quod si quaedam in hominum morte, atque vita etiam diuersis temporibus editorum, per stellarum pares quosdam postea conuentus, paria nonnulla & consimilia posse dicantur obtingere: cur non aliquando possint omnia quoque paria vsu venire, vt existant per huiuscemodi stellarum concursiones & similitudines. Socrates simul & Antisthenes, & Platonnes multi, genere, forma, ingenio, moribus, vita omni & morte pari? quod nequaquam, inquit, prorsus fieri potest. Non igitur hac causa Chaldaei probè vri queūt aduersus hominum impares ortus, interitus pares.*

Hæc

Phauorinus
apud Aulum
Gellium lib.
14. cap. 1.

Hæc Phauorinus.

14. *Pulcherrima disputatio Bardesani aduersus Astrologos.*

QUARTA RATIO. Bardesanes Syrus in doctrina rerum cœlestium excellenter versatus in eo dialogo, quem rogatu amicorum de Fato & aduersus Chaldæos conscripsit, futilissimas esse Astrologorum obseruationes, & rarò non eminentes eorum prædictiones ad hunc fere modum (vt memorat Euseb. lib. 6. de Præparat. Euang. cap. 8. demonstrabat:) *Apud Seras lex est prohibens occidere, fornicari, & adorare simulachra: vnde in illa regione nullum templum conspicitur, nulla mulier meretrix, nulla adultera, nemo fur, nemo homicida, nec voluntatem alicuius illorum ardentissima stella Martis in medio cœli constituta ad eadem hominis coëgit; nec Venus Marti coniuncta, vt alienam quispiam sollicitaret vxorem potuit efficere: at qui, singulis etiam apud eos diebus in medium cœli Martem peruenire necesse est, & in tanta regione singulis horis nasci homines non est negandum. Apud Indos autem & Brachmanes multa millia hominum sunt, qui Brachmanes appellantur: hi tam traditione Patrum, quam legibus nec simulachra colunt, nec animatum aliquid comedunt, vinum aut cerusiam numquam bibunt, ab omni demum malignitate absunt, soli Deo attendentes. At vero ceteri omnes Indi in eadem ipsa regione adulteriis, eade, temulentia, simulachrorum cultu inuoluuntur, inueniunturq; ibi nonnulli; immo vero gens quædam Indorum est in eodem climate habitans, qui homines venantes, atq; sacrificantes deuorant: nec vlli planetarum, quos fatiicos ac bonos appellant, à eade, ac sceleribus*

Quarta ratio

Seras leges diuinae.

Brachmanes qualiter vitæ agerent.

N 5 bus

bus istis eos prohibent: nec maligni, Brachmanas pellere ad malefaciendum potuerunt. Apud Persas lex erat filias, sorores, matres quoque ipsas in matrimonium ducere, nec in Perside solum, verumetiam quicumque Persarum ad alia climata orbis patria exiuerunt, nefanda hac diligenter matrimonia celebrarunt: quos, alia gentes hoc scelus abominata, Magusseos appellant. Suntque vsque ad hodiernum diem in media Aegypto, Phrygia, Galatiaque plurimi Magussei successione patrum, eisdem sceleribus contaminati. Nec dicere possumus in terminis, & dōmo Saturni, cum Saturno ipso in natiuitatibus omnium Marte aspiciente venerem fuisse. Amazones viros non habent, sed tempore veris fines suos egredientes cum vicinis conueniunt, Vnde omnes naturali lege eodem tempore pariunt, masculisque interfectis solas feminas aliunt, bellicoseque omnes similiter sunt, magnam exercitationis bellicae curam gerentes. Stultum autem est opinari, omnes istiusmodi feminas prorsus iisdem natalitiis astris esse genitas. Fit hoc confirmatius argumento exemploque Iudaorum, qui vbiicumque terrarum & gentium sine nati aut versentur, inuolabili obseruatione & infantes suos octauo die circumcidunt, & omnem diem sabbathi feriatum, festumque religiosissime agunt. Non sunt autem Iudaei omnes sub eadem constellatione procreati, nec eos à patriis legibus & institutis vlla vis & potentia caelestium corporum abstrahere potest. Sed quid dicemus de Christianis qui innumerabiles toto orbe sparsi, idem vita genus atque doctrina custodiunt, nec à disciplina quam ipsis Christus Dominus tradidit, vel promissis vllis, vel minis, aut suppliciis vel latum vnguem amoueri possunt, an dicturi sunt, Christianos omnes eodem astro

Iudaorum re-
ligio nota Phi-
lajophis.

Christianorum
virtus & con-
stantia.

astro esse natos? Sed illud maximum est argumentum qui ante susceptam Christi disciplinam patrias leges & instituta studiosissime acerrimeque tenebant, eos postea factos Christianos, illis desertis abiectisque, longe diuersam vitam agere, diuersos mores induere, & diuersissimam religionem & doctrinam colere. Itaque nec multas Parthi Christiani ducunt vxores, nec Medii canibus mortuos obiciunt, nec Indi mortuos suos cremant, nec Persa cum sororibus, aut cum filiabus nefario matrimonio miscentur, nec Aegypti Apim, aut canem, aut hircum, aut felem colunt: sed vbiicumque sunt eisdem legibus, moribus & institutis viuunt. Quid plura? singulis horis apud omnes gentes homines nascuntur: vbiq; autem leges atque mores propter liberam hominis potestatem praeualere videmus. Nec natalitia sidera nolentes Seras ad homicidium compellunt, aut Brachmanas ad esum carniū: nec Persas à sceleratis nuptiis remouent, nec Medos prohibent vita defunctos cambus exponere, nec Parthos multas ducere vxores: Singula namque gentes, vt volunt, & quando volunt libertate sua vtuntur, leges moribusque obediētes. Haec tenus sunt quae ex disputatione Bardeanis aduersus Astrologos commemoranda hoc loco centuimus.

QUINTA RATIO. Stante libero arbitrio hominis & immortalitate animi nostri, ars ista nullo modo stare potest. Si autem ea stet, illam funditus corruere necesse est. quo intelligere licet qualis istiusmodi ars existimanda sit, quae nisi perfundata, & obruta, subteraque nostrorum animorum libertate atque immortalitate, nihil progredi, nec villo modo consistere queat. Quod autem

Quinta ratio.

*Immortalitas
animi nostri
& libertas
collit hanc
fallaciam.*

autem si animus noster immortalis, & in agendo liber fit diuinitio astrologica nulla esse possit his argumentis concluditur. Primo Astrologi profitentur se futuras hominum actiones euentaque, ex suæ artis obseruationibus præsentire & prænunciare posse: hoc autem falsum est: futura enim quæ ex libera hominis voluntate proficisci debent nullo modo possunt esse nota Astrologis, nam vel cognoscerent futura in se ipsis, quod fieri non potest, quippe, quæ futura sunt, nondum per se actu sunt, quod autem non est, prout non est, non intelligitur, sed prout aliquo modo est, nimirum potestate in suis causis. Nec prænosci queunt futura in ipsorum causis, quæ tres sunt, Deus, cælum, voluntas humana, quæ autem ex Dei proposito, consilio, & absoluta voluntate euentura sunt ea nulli mortalium, vel ex cælo, vel alia quacumque ratione, nisi cui Deus ea voluerit aperire, cognita esse possunt: *Quis enim, inquit Scriptura: cognouit sensum Domini? aut quis consiliarius eius fuit? & ut scriptum est in 9. capite libri Sapientiæ: Que in prospectu sunt, inuenimus cum labore: quæ autem in calis sunt, quis inuestigabit? sensum autem tuum quis sciet, nisi tu dederis sapientiam, & miseris Spiritum sanctum tuum de altissimis? Ex cælo autem, futura, quæ pondent ex voluntate hominis non possunt cognosci, tum quia cælum est causa vniuersalis, quare futuri effectus particulares non nisi vniuersaliter & indeterminare in cælo contineri, & cognosci possunt: tum etiam quia cælum est causa corporalis, & materialis, quare animus noster, qui per se incorporeus, &*

expers

expers materiæ est, liberque in agendo, cæli efficientiæ ac operationi directè, & necessariò minime subiacebit. Voluntas porro humana, quæ est proxima causa humanarum actionum, respectu futurorum, quæ ex ipsa proficisci debent per se indifferens, & indeterminata est: multa enim acturi sumus, de quibus nihil dum cogitauimus, nedum deliberauimus: quomodo igitur causa indeterminata, & indifferens potest definitam, certamque futuri effectus cognitionem parere? Confirmatur hoc: exteriores actiones hominis pendent ex interioribus, ex deliberatione dico, & electione: non potest igitur futura hominis actio exterior prænosci, nisi cognita sit futuræ voluntatis electio, vnde illa proficisci debet: at futura hominis electio non potest alteri homini esse cognita si enim propositum animi, & deliberationem, quam quis in præsens habet mente conceptam, nemo alius scire potest quanto minus scire poterit consilium, propositum, & voluntatem alterius hominis, quæ multos post annos futura est?

15. Vtrum sit facilius, diuinare quid factururus sit vir bonus, an vir improbus.

DEINDE, aut consideratur homo, vt viuunt & operatur secundum rationem, aut secundum sensum & appetitum, si secundum rationem, si homo non pendet è cælo: est enim mens, & ratio expers materiæ, & incorporea: nullum autem corpus per se agere potest in id quod est incorporeum. ratio item libera est, suarumque actionum domina, & suo arbitratu, ac volun-

*Hominem vt
operatur secū
dum rationē
nō è cælo, nec
alia ex causa
illa præter
Deum per se
ac necessario
pendere.*

tate

tate potest ad hoc, vel illud agendum se ipsa applicare: nam quamuis vel à cœlo, vel ex naturali constitutione & temperatione sui corporis vel à diabolo, vel aliunde instigetur ad malè agendum: potest ea tamen reniti, & vi sua omnes instinctus, impulsus, & irritamenta extrinsecus ei obiecta comprimere, & irrita facere: quinetiam contra quàm incitatur agere. Hoc manifestum fit vel vnus Socratis exēplo, qui ex naturali corporis affectione, & comparatione, & hardus & mulierosus erat: sed eiusmodi vitiosas naturæ propensiones, adeo animi robore, & diligentia magnitudine emendauit, vt omnium sui tēporis prudentissimus, & continentissimus sit habitus.

Neque homines secundum sensum viuens actiones posse prauo sci.

Quam sit instabilis vita & actiones hominis viuens non secundum rationem sed secundum sensum.

HOMO autem viuens secundum sensum & appetitum carnalem; tam variabilem & incertam vitam agit, vt qualis futurus sit, nullo modo prædici queat. Quamobrem Salomon (quod est in 30. cap. libri Prouerb. dixit: alia quædam sibi esse cognitu difficilia, illud autem esse prorsus ignotum: *qualis sit via adolescentis in adolescentia sua.* Est enim ea atas ad eò lubrica ad quodlibet vitium, ad eò mollis, & flexibilis in omnes partes, ad eò vagans & errans per omnia, & nulla in re diu perseuerans: vt nulla certa ratione modoq; regi & duci, sed quocumque impellit cupiditas, illuc inconsultè & temerè rapi videatur: quò fit, vt facilius sit diuinare quid acturus sit qui viuunt secundum rationem & virtutem, quàm quid sit acturus qui rationis, & virtutum regula, & lege posthabita, suas dumtaxat cupiditates se&tatur. Sic etiam facilius est diuinare, quid facturus sit Rex, qui secundum rectam rationem

tionem iustalque leges imperat, quàm quid facturus sit Tyrannus, qui omnia pro suo commodo & libidine administrat. Qua ratione igitur astrologi certa scientia consequi possunt ea quæ nihil ratum, firmum, fixumque & certum habent?

AD hæc, aut istud Fatum cœlestè, & potentia fiderum potest ab homine impediri, ita vt effectus eius non eueniat, aut nullo modo impediri potest. Si potest impediri, & non euenire, ergo sicut effectus est incertus, ita prædictio eius certa esse non potest. Si non potest impediri, ergo nullum est liberum arbitrium, & ex eo conficitur animum nostrum esse materialem, atque mortalem, vt pote fiderum potestati necessariò subiectum. Nec verò si ita res se haberet, quicquam prodesse hominibus prædictiones Astrologorum: quid enim iuaret nosse tantò ante futura, si ea nullo modo declinari & caueri possent? quin, vt ego censeo, plus mali, quàm boni afferrent nobis, quos necesse esset non solū præsentibus malis torqueri, sed etiam tam longinqua, & ineuitabili eorum expectatione acerbissimè cruciari. Probè hoc intellexit Seneca, licet non minorem quàm Astrologi fideribus in homines vim & potentiam tribueret: in libro enim decimotertio epistolarum, octogesima nona epistola ita scripsit: *Venio nunc ad illum qui cœlestium notitia gloriatur.*

Pulchrum dilemma aduersus Astrologos.

Si Astrologorum prædictiones vere & certæ essent profecto multæ & olicis essent hominibus.

*Frigida Saturni quo sese stella receperet,
Quos ignis cæli Cyllenius erret in orbis.*

Virg. Geor. I.

Hoc scire, quid proderit? vt sollicitus sim, cum Saturnus & Mars ex contrario stabunt, aut cum Mercurius vespertinum

vesperinum faciet occasum vidente Saturno? Potius hoc dicam, vbiicumque sunt, ista propitia esse, nec posse mutari. Agit illa continuus ordo Fatorum, & ineuitabilis cursus. Per stas vices remeant: effectus rerum omnium aut mouent sidera, aut notant: sed siue quicquid euenit faciunt, quid immutabilis rei notitia proficiet? siue significant, quid refert providere, quod efugere non possunt? scias ista, nescias, fient. Hæc Seneca. Sed vide, quàm argutè ac philosophicè hanc ipsam sententiã breuissimis verbis cõcludit Phauorinus: Aut aduersa, inquit, euentura dicunt, aut prospera. Si dicunt prospera & fallunt, miser fies frustra expectando. Si aduersa dicunt, & mentiuntur, miser fies frustra timendo. Si vera respondent, eaque sunt non prospera, iam inde ex animo miser fies, antequam è Fato fias. Si foelicia promittunt, eaque euentura sunt, tum planè duo erunt incommoda, & expectatio te spe suspensum fatigabit, & futuram gaudij fructum spes tibi iam deflorauerit. Nullo igitur pacto vtendum est istiusmodi hominibus res futuras prasagientibus. Sic Phauorinus.

Phauorinus
apud Aulum
Gellium, lib.
14 cap. 1.

16. *Quàm sit vana ac futillis predictio Astrologorum de aliquo, quod sit futurus summus Pontifex.*

VERVM, illud maximè arguit predictio-
num astrologicarum vanitatem: etenim au-
dent etiam Astrologi prædicere, & promittere,
aliquem futurum, verbi gratia, summum Ponti-
ficem, atqui prouectio alicuius ad summum
Pontificatum, non ex ipsius, vel alterius vnus
hominis voluntate, aut potestate pendet, sed ex
voluntate

voluntate, atque suffragiis plurimorum Cardinalium, quorum munus est creare summum Pontificem. Quapropter, vt certò prænunciari possit Petrum, verbi causa, fore Papam, non satis est nosse compositionem astrorum, quæ in cœlo fuit nascente Petro, sed simul etiam opus esset Astrologo perspectos, & cognitos esse omnes siderum positus, & constellationes sub quibus nati sunt quorumcumque voluntatum, & suffragiorum concursus ad creandum illum Papam futurus est necessarius. Quare si verum est quod narrat in Augusto Suetonius. Nigidium Figulum in eiusmodi astrologia nobilissimum apud Romanos, accepta hora partus Augusti, obseruatisque natalitiis eius astris, exclamasse: *dominum orbis esse natum*: profectò existimandum est, id eum nec scienter, nec certa aliqua ratione, sed temerè ac fortuitò dixisse, & casu factum esse, vt ita contigerit, sicut ille prædixerat. Promotio namque Augusti per multos honorum gradus ad summum vsque principatum, & Monarchiam: ex multorum hominum studio, gratia, & opera pendebat, vt ad tantum Augusti dominatum, & imperium certò prænosendum, atque prænunciandum, solius Augusti generationis, & ortus consideratio satis esse nequaquam potuerit. neque enim natalitia Augusti sidera vim vllam habere potuerunt in eos, qui fuere Augusti suffragatores, adiutoresque ad consequendum principatum: scilicet multi eorum compluribus annis, vel ante vel post Augustum nati fuerant.

Inanis præd-
ictio Nigidij
Figuli de fu-
turo Augusti
dominatu.

O

17. Nullam

17. *Nullam posse esse scientiam vel artem istius Astrologiæ.*

Sexta ratio. Ars & scientia in his versantur, quæ semper aut plurimum eveniunt. qualis non est Astrologia.

Phaorinus apud Aulum Gellium lib. 14 cap. 1.

M. Tullius. Astrologi quam multa mentiantur.

SEXTA RATIO. Omnis scientia & ars ver-
latur in iis rebus, quæ aut semper, aut certè fre-
quenter ita contingunt, ut ab ea docentur: quæ
autem extra hæc sunt, & rarissimè accidunt, ea
quia nihil habent fixum & certum: propterea
nullam possunt scientiam, vel artem efficere.
Cum igitur prædictiones Astrologorum ferè
sint fallæ; nec nisi per quam rarò veridicæ sint,
fatis liquet eas non ex arte aliqua, & certis ob-
servationibus proficisci, sed incienter, & incon-
sulè ac temerè ab illis effutiri. Quamobrem
Phaorinus identidem commonebat, ut caue-
rent homines, ne quæ ipsis Chaldæi ad facien-
dam fidem irreperent, quod viderentur quæ-
dam interdum vera effutire, aut spargere. Non
enim comprehensa, aiebat, neque definita, neque per-
cepta dicunt, sed lubrica, atque ambagiosa coniecta-
tione nitentes, inter falsa, atque vera pedetentim qua-
si per tenebras ingredientis eunt: & aut multa tentan-
do incidunt repentiè imprudentes in veritatem, aut
ipsorum, qui eos consulunt, multa credulitate ducente
perveniunt callidè ad ea, quæ vera sunt, & idcirco vi-
dentur in præteritis rebus quàm futuris, veritatem
facilius imitari. Ista tamen omnia, quæ aut temerè, aut
astutè vera dicunt, præ cæteris, inquit, quæ men-
tiuntur, pars ea non sit millesima. Hæc Phaorinus
apud Gellium. Sed audi quid in eandem sen-
tentiam lib. secundo de Divinatione scriptum
sit apud Ciceronem: *Quid plura?* inquit, *quotidie*
refelluntur Chaldæi, quàm multa ego Pompeio, quàm
multa

multa Crasso, quàm multa huic ipsi Cæsari à Chaldæis
dicta memini, neminem eorum nisi senectute, nisi do-
mi, nisi cum claritate esset moriturum: ut mihi per mi-
rum videatur, quemquam extare, qui etiam nunc cre-
dat iis, quorum prædicta quotidie videat re & euentis
refelli. Seneca in eo libello, cuius inscriptio est: *Seneca.*
Ludus in mortem Claudij Cæsaris, initio introducit
Mercurium apud Parcas mortem Claudij pro-
curantem: & ut obiter Chaldæorum illudat vani-
tati, inter alias rationes, quibus conatur Mer-
curius Parcas inducere ad necem Claudij, hanc
affert, ne toties videlicet miseri Chaldæi men-
tiantur: *Patere*, inquit, *Mathematicos aliquando ve-*
rum dicere, qui illum postquam princeps factus est, om-
nibus annis, omnibus mensibus efferunt. Prædicebant
enim illi Mathematici Claudium singulis annis
& mensibus moriturum: quod etiam nostri tem-
poris astrologis contingit, à quibus mortes
summorum Pontificum in singulos annos, at-
que adeo menses prænunciari audimus, & ride-
mus. Beatus Ambrosius lib. 4. in Hexæmeron, *B. Ambros.*
cap. septimo. *Cum*, inquit, *ante dies paucos esset*
sermo de pluvia, quæ fore utilis diceretur, ait quidam:
Ecce Neomenia dabit eam, & quamvis cupidi essemus
imbrium, tamen eiusmodi assertiones veras esse nole-
bam. Denique, delectatus sum, quod nullus imber effu-
sus est: donec precibus Ecclesie datus, manifestaret non
de initio Lune sperandum esse, sed de providentia &
misericordia Creatoris, quo exemplo & vanitas istius
astrologiæ confutata est, & efficacia Christiane pie-
tatis, visque religiosarum precum re ipsa compro-
bara.

Seneca.

B. Ambros.

*Eniã pluviam
predicere fu-
turam sine
mendacis non
possunt.*

Albumazar. ALBUMAZAR princeps huiusce superstitionis astrologicæ, ex obseruatione, & præceptis huius artis, prædixit Christianã legem duraturã non plus annos mille quadringentos sexaginta. sed bene habet, quod post id temporis, exacti iam anni centum vigintiocto falsam esse illius prædictionem apertè demonstrant. Abraham Iudæus prænuñciauit ex obseruationibus astrologicis, expectatum à Iudæis Messiam venturũ anno post Domini nostri ortum millesimo quadringentesimo sexagesimo quarto: quod nimirum futura esset eadem astrorũ compositio quæ fuerat olim cum Moses ex Ægypto populum Hebræum eduxit: cuius prædictionis vanitatem dies ipsa redarguit. Petrus de Aliaco scriptum reliquit, quo anno generale Concilium celebratum est Constantiæ ad tollendum schisma, quod multos annos affixerat Ecclesiam, prædixisse Astrologos eius temporis, nullam fore in Ecclesia pacem & concordiam, sed habitu cœli & cõfirmatione astrorum præsignificari maximas fore dissensiones ingenti cum religionis Christianæ detrimento & exitio. Atqui per illud Concilium Constantiense, diuturnum illud & perniciosum schisma eo anno extinctum est, pace ac tranquillitate Ecclesiæ redita: qui euentus planè contrarius prædictionibus Astrologorum, sanè multum mouere debuerat Petrum Aliacensem, vt is nullam deinceps istj astrologiæ fidem haberet: præsertim verò,

Abraham Iudæus.

Petrus de Aliaco.

Conciliũ Constantiense Ecclesie pacem peperit contra Astrologorũ vanitatem.

verò, cum ipsemet vel suis deceptus obseruationibus, vel alienis occupatus & circumuentus opinionibus, veritus fuerit, ne illud tam graue & odiosum schisma breui Antichristum mundo pareret.

19. Errores Astrologorum in Chronologia.

ALBUMAZAR istorum Astrologorum corryphæus, nescio quas Saturni reuolutiones dilaudat: affirmat enim, quoties Saturnus denas sui orbis conuersiones perfecit, hoc est expletis annis trecentis, semper magnas quasdam res & admodum insignes euenire: Post alexandrum enim, inquit: annis trecentis apparuit Arelasor filius Bel qui Persas contriuit: & proxime post transactis aliis trecentis annis apparuit Iesus magister & dux Christianorum. O turpem ἀνισορροσίαν! O incredibilem temporum inscitiam! nam nec tunc fuit iste filius Bel qui Persas fregerit, & affligerit, & Christus Dominus noster non sexcentis annis post Alexandrum, vt iste mentitur, sed trecentis duntaxat & vigineti annis post Alexandri mortem natus est. Quamquam quis miretur in hoc lapsum Albumazarem, cum tam insigniter errauerit in Ptolemæo Mathematico, quem facit vnum de Ptolemæis Ægypti regibus, qui post Alexandrum Magnũ Ægyptiis imperarũt? cum in confesso sit nec Ptolemæum Mathematicum fuisse regem, & cum Hadriano Imperatore floruisse nouissimo Ptolemæorum Ægypti regum plus centum & sexaginta annis posteriorem. Istant item Astrologi nullam fuisse apud homines vlllo tempore mutationem legum, nullius

Albumazar.

Aliquot errata circa Chronologiã Albumazaris.

Prophetæ nobilis aduentû, nullâ nouæ religio-
nis introductionē nullam magnorum regnorū
cōuersionem, deniq; nullum insignē, & memo-
rabilem causam aut, quin magna aliqua con-
iunctio siderum, præcipuè verò Saturni & Iouis
præcesserit: *Hac, inquit, constellatio nascentem
orbem initiauit: illa præparauit diluuium: alia Abra-
ham vel Mosem genuit illa Iesu aduentum præuncia-
uit: alia Mahumeti legem antecepit.* quæ quàm sint
futilia, commentitia, & erroris plena, vel vno
hoc argumento constare potest.

*Quam mul-
ta peccauerit
cōtra veram
Chronogra-
phiam Petrus
Aliacensis in
suis rationib.
Astrologis.*

PETRVS Aliacensis istiusmodi figmētis stul-
tissimè credens ac vanissimè gaudens, in libro
suo de Concordia historiæ & astrologiæ, ad id
quod ex sensu Astrologorum proximè docui-
mus probandum, hoc quasi fundamentum sup-
ponit: Ab initio mundi vsque ad diluuium flu-
xisse annos bis mille ducentos quadraginta du-
os: à diluuiio autem ad Christi Domini aduen-
tum & ortum, ter mille centum & duos annos.
hoc posito, probare nititur, quicquid in orbe
terrarum valde memorandum, & insigne quo-
cumque tempore acciderit, eodē tempore ma-
gnam aliquam constellationem in cælo appa-
ruisse. At enim uero, cum perspicuè falsa sit cō-
putatio annorum, qua velut fundamentum illo-
rum ratio & doctrina fulcitur, nonnè conse-
quens est, quæ ducuntur, & pendent ex illa com-
putatione esse falsa? Etenim ab Adamo ad dilu-
uium non plus mille sexcentos quinquaginta
sex annos præterisse cōstat ea sacris literis, pau-
ciores nempe, quam illi numerant, annis propè
sexcentis: quo fit vt constellationem, quam a-
iunt

iunt isti fuisse in exordio mundi, sexcentis an-
nis mundum præcessisse necesse sit. Deinde
tempus, quod inter diluuium interfuit, & Chri-
sti Domini aduentum, ne numerum quidem
bis mille quadringentorum annorum imple-
uit. Ex quo efficitur, vt coniunctio astrorum,
quam aiunt ducentis annis antegressam dilu-
uium, nō nisi sexcentis octogintaquatuor annis
post diluuium potuerit existere. Præterea, di-
cunt quartam coniunctionem maximam fuisse
annis nongentis quadraginta duobus, post dilu-
uium: sexdecim nimirum annis ante natum A-
braham: quem tamen liquet ex sacra Chrono-
logia, ducentis nonaginta duobus annis natum
esse post diluuium. quare necesse est, quartam
illam coniunctionem sexcentis triginta annis
post Abrahæ ortum contigisse. Adhæc, nota-
runt illi sextam coniunctionem magnam ducē-
tos viginti quinque annos fuisse ante Christum,
nimirum falso: nituntur enim supradicta com-
putationē annorum à diluuiio ad Christi aduen-
tum quam nos mendosam esse ostendimus. quin
si veram sequamur Chronologiam, necesse esset
sextam illam coniunctionem sexcentis ferme
annis post Christi Domini ortum contigisse.
Postremo, quam fuerit Petrus Aliacensis veræ
Christianæ Chronographiæ rudis, & profus ex-
pers vel hoc vno indicio manifestum esse po-
test, affirmat anno ab ortu Christi septingente-
simo, ad quod tempus septimam coniunctio-
nem magnam refert, natam esse in Ecclesia pes-
stem Hæreticorum, maximè vero eam, quæ fuit
Arrianorum, quorum tamen hæresis circa an-

*Petrus Alia-
censis Chrono-
log: apstria ne
ra ex pers.*

num Domini trecentefimum exorta, ante sexcentefimum extincta est. Quis igitur tam multas istorum prædictiones nixas mendacissimis Chronologiis, inanes & mendaces esse dubitet?

SED quid ego falsarum prædictionū exempla colligo, quorū plena est & historia omnium temporum, & referta vita communis? Equidem reor, quàm difficile est prædictiones aliquas Astrologorum de futuris rerum humanarum euentis, etiam casu ac fortuitò veras inuenire: tam facillè reperiri posse innumera eorum prædicta perspicuè falsa, & rebus ipsis, euentisque

Lepidum Catoni dictum ut refert Cic. lib. 2. de Divinatione, in Astrologos belle cōpetēs.

conferata. Scitè dixit Cato: *mirari se quod non videret Aruspex Aruspicem, cum vidisset: quot enim quæque res euenit prædicta ab his? aut si euenit quippiam, quid afferrì potest, cur non casu id euenierit?* Quod de Aruspicibus Cato dixit, id profecto per quàm bellè quadrat in Astrologos, ut mirū videri debeat, cum mendaci homini, ne verum quidem dicenti credere soleamus, quo modo illis, si vel vnum eorum prædictum verum euasit, simpliciter credamus: & non ex multis potiùs falsis vni fidem derogemus, quàm ex vno, quod casu verum euenit, velimus innumerabilia falsa confirmare. Verùm dicet aliquis, Astrologos nonnunquam esse veridicos, & ea prædicere, quæ rei confirmet euentus: prædicunt sanè, sed inconsultè, inscienter, temerè: quis enim est qui totam diem iaculans, non aliquando colliniet? Verissimè dici potest de Astrologis, quod olim dixit quidam de oraculis Apollinis: *quæ vera fuissent memoria teneri & prædicari: quæ autem falsa, neminem recordari, aut taceri ab omnibus.* Nam qui

Notet hoc Lector.

qui veritatem illorum oraculorum defendebat pauca quædam vera crebro sermone vsurpabant, pleraque falsa silentio premebant, qui autem omnia contemnebant, nec vera, nec falsa curabant. Sed causas cur prædicta Chaldeorum sæpe vera esse videantur, extrema hac disputatione aperiemus.

20. *Astromantiam omni tempore à viris sapientibus, & prudentibus esse contemptam & damnatam.*

SEPTIMA RATIO. Si hæc diuinatrix astrologia vera esset & certa, sine dubitatione vera. *Septima ratio.* la pars esset philosophiæ omnium nobilissima & hominibus optatissima atq; honoratissima, tum propter materiæ quam tractat, cælum dico & sidera, dignitatem atque præstantiam: tum propter futurarum rerum, potissimè autem vitæ hominum, & mortis casuum, & euentorum prænotionem, quas res noscendi auidissimi sunt, & curiosissimi mortales. at cum ea doctrina omni tempore à præstantissimis quibusque Philosophis, quinetiam Astrologis, contempta, derisa & damnata fuerit: maximum profectò argumentum est, eam futilem & inanem, & ab omni ratione, fide, ac probabilitate vacuum ab illis esse iudicatam. Xenophon in libro de dictis Socratis, quod etiam refert Eusebius lib. 14. de Præparatione Evangelica, capite 4. tradit Socratem dicere solitum: *cognitionem futurarum rerum quæ in potestate Dei sunt, non esse hominibus procurandam: neque enim posse homines res cognoscere, nec Deo gratum esse, si quæ ille occultauit.*

occultavit ea mortales velint nimis studiosè curioseque rimari. Pythagoras, Democritus & Plato lógifimis peregrinationibus susceptis: Perfarú magos, sapiètes Chaldæorú, Ægyptiorúmq; sacerdotes adierunt, à quibus occultiora quædam, vel ad disciplinas mathematicas, vel ad religionem cultúmque Deorú pertinentia cognouerunt, diuinitricem autem astrologicam, vel discere ab illis neglexerunt, vel si eam quoque didicerunt certe numquam ea vsos esse ipsos, ex eorum scriptis manifestè perspicitur.

Pythagoras.
Democritus.
Plato.

Aristoteles. ARISTOTELES qui vir & quantus? quam solers, quàm subtilis & copiosus, in doctrina rerum cœlestium? quam cum aliquot libris diligenter explicuerit, nusquam tamè de istiusmodi Astrologia verbum vllum fecit. Cum autem in libris Meteororum, & de Partibus atque Generatione animalium, præsertim autem in libro Problematarum, multarum rerum obscurarum & admirabilium causas perquirat, ad nullius quæstionis enodationem vel admirandi cuiusquam effectus explicationem, istius astrologiæ opera & præsidio est vsus. Quin, multa sunt in eius scriptis quæ istam Astrologorum doctrinam omnino conuellant, veluti est illud: *Futurorum contingentium non esse certam & definitam veritatem: Quæ per accidens, quæque raro, vel ad vtrumlibet contingunt non posse scientia comprehendí: Versari in rebus humanis casum & fortunam quæ fugiant certam hominis intelligentiam: Particularium & corruptibilium esse ad vñ causas esse proximas & proprias particulares atque corruptibiles ob idque perfectè eorum cognitionem non satis esse cœlestes & vniuersales causas contèplari:*

Cœlum

Sententia Aristotelis quæ in Astronantiâ, è medio tollunt.

Cœlum non aliter agere in ea quæ sunt infra lunam, nisi per motum & lumen. Nec vsquam fere indicauit Aristoteles præter solam & lunam, vim & efficientiam aliorum siderum, illud quoque docuit decretis Astrologorum valde contrarium, cœlestia signa etiam corporeorum & sensibilibium effectuum, per alias causas auerti, & impediri posse.

CICERO lib. 2. de Diuinatione, laudat Eudoxum ætate Platonis & Aristotelis principem Astrologorum: item Panætium Stoicum, Arche laum etiam & Cassandram, ac Scylacem Halicarnasseum, Astrologorum sui temporis nobilissimos, qui totam hanc rationem Astrologiæ repudiarunt. Auicenna, qui post Hippocratem, & Galenum principatum medicinæ obtinet libro vltimo primæ Philosophiæ negat Astrologis esse credendum in diuinatione futurorum, quia ipsi nec puncta cœlestia teneant, neque naturas rerum inferiorum planè necessarias ad faciendum iudicium de rebus futuris, perspectas habeant, neque nitantur demonstrationibus, sed probationibus oratoriis & poëticis. Ptolemæus, quem isti huius artis principem & ducem sequi se dicunt, in libro primo de Iudiciis, cap. 2. *Non est, inquit, putandum, omnia à supernis causis directo deriuari necessitate quadam inuolabili vt nulla alia vis, quin ita operentur obistere valeat. Idem tractatu suo quem vulgo appellant Centiloquium, hoc est, Centum sententiarum, prima eius sententia sic habet: Soli numine diuino afflati prædicunt futura particularia. Quinta verò sententia huiusmodi est: potest, is qui sciens est,*

Eudoxus. Panætius.

Auicenna.

Ptolemæus.

Porphyr.

est multos stellarum effectus auertere, quando naturam earum nouerit, ac seipsum ante illorum euentum rite preparauerit, vnde manauit illa multorum sermonibus trita sententia, Sapiens dominabitur astris. Porphyrus in libro de Oraculis confessus est, exquisitam rerum futurarum scientiam ex inspectione siderum non mortalibus modo, sed multis etiam Deorum esse incomprehensibilem. Idem in vita Plotini scribit, eum, cum in ista astrologia factis multum temporis, studij & operæ posuisset deprehendisse tandem, Astrologorum iudicij & diuinationi futurarum rerum non esse credendum, eamque diuinationem tum sermonibus tum scriptis confutauisse. quod manifestum est cuius legenti eius libros de Fato, & Prouidentia, maximè vero eum qui inscriptus est: *An stella aliquid agant.*

Plotinus.

21. *Cui generi hominum predictiones Astrologorum arrideant & probentur, quas S. Ambrosius comparat telis aranearum.*

Professores
diuinae futu-
turae ex astris
publicis mul-
torum Prin-
cipum decre-
tis esse ei ita
ribus euictos

Si hæc porro Astrologia vera esset & certa, plurimum sanè adiumenti afferret, prouisione futurorum, ad bene regendam & administrandam rempublicam, ob eamque causam magno in honore & gloria fuissent Astrologi apud Reges & rerum publicarum Principes; at contra prorsus euenit, nam seuerissimis multorum Principum decretis & edictis explosam & damnatam & grauissimis suppliciis addictam eam artem inuenimus. Quoties Astrologi, seu Chaldei Roma eiecti sunt principe Tiberio, Vitellio, Diocletiano, Constantino, Theodosio, Valentiniano

niano

niano, præsertim autem Iustiniano, quibus huius artis studium & exercitatio, non solum ut inanis, & veritatis expers iudicata est, sed etiam ut ciuitatibus, & societati hominum noxia, & pestilens, semper visa est detestabilis? Sed quid attinet in re manifesta, quæ turbam testium non desiderat, longiorem orationem ponere? Audeo dicere, post hominum memoriam vix fuisse quemquam villo tempore vel magnitudine ingenij, vel præstantia doctrinæ, vel prudentiæ ciuili excellentia, vel eximia morum integritate, vel denique insigni aliquo nobilem, ac memorabilem virum, qui natalitia Chaldaeorum prædicta non quasi meras nugas, & quisquillas floccifecerit, penitusque contempserit. Vulgus modo stolidum, ad intelligendum hebes, infirmum ad iudicandum, facile credulum, & noua miraque audiendi, & noscendi curiosum, istis nugatoribus & aures & fidem libenter adhibet. Gaudent etiam hisce commentis leuissima quædam ingenia lucri magis, quam veritatis cupida, in republica literarum turbulenta ac seditiosa, & sapientiæ optimatibus semper infensa, rerumque vtilium & aliis notarum fastidiosa, nouarum autem & ignotarum, atque adeo etiam incomprehensibilium auidiissima: denique quibus non tam cordi & curæ est vera nosse, quam videri vulgo ea ipsos scire, quæ summi philosophiæ antistites nescire se contententur.

Hanc rationem egregio S. Ambrosij dicto concludam. Ita scribit Ambrosius libro 4. in Hexameron cap. 4. *Sapientia Chaldaeorum tele aranea comparatur, in quam si culex aut musca incidit,*

Cui generi
hominum præ-
dictiones As-
trologorum
arrideant &
probenentur.

B. Ambrosius
prædictiones
Astrologorum
comparat te-
le aranea.

derit, exuere se non potest: si vero validiorum animantium vllum genus incurrisse visum est, pertransiit, & casses rupit, infirmos atque inanes laqueos dissipauit. Talia sunt retia Chaldaeorum, vt in his infirmi hærant, validiores sensu, offensionem habere non possint. Itaque vos qui validiores estis, cum videritis Mathematicos, dicite: Telam aranearum texunt qua nec vsus alium quem potest habere, nec vincula, si tu non quasi culex aut musca lapsu tua infirmitatis incurras, sed quasi passer aut columba casses inuadidos præpetis volatus celeritate dissoluas.

22. Disputatur contra tria fundamenta Astrologiæ Iudiciariæ.

Octava ratio OCTAVA RATIO. Fundamenta, & firmamenta huius artis, aut nulla sunt, aut certè infirmissima, & fragilissima: hæc igitur ars nulla ratione firma & stabili vtitur ad diuinandum, quamobrem nullam quoque apud homines auctoritatem, fidem, ac probabilitatē habere debet. Primum fundamentum istius doctrinæ est, astra habere qualitates omnes elementorum: partim enim esse frigida, partim humida & sicca, si non formaliter saltem virtualiter, hoc est, si non actu, saltem effectu, si non in se habendo eas qualitates, certè habendo facultates earum qualitarum effectrices: Saturnum aiunt esse frigidum: Martem siccum, Lunam humidam. Verum hoc, & ratio confutat & experientia. Ratio quidem, quoniam sicut astra omnia sunt lucida & ex se lucem fundunt, ita quoque calida esse omnia, & calefacere necesse est: lux enim, non sicut omnis per se calefacit, ita frigefacere, aut

Astra omnia sunt calida.

per

per se humectare, vel exficcare potest. Stemus decretis Astrologorum aientium, vt Lunam, itidem cætera fidera luce à Sole mutuata fulgere. Si igitur omnium astrorum vna est, eademque lucis origo & ratio qui potest esse tam multiplex, dissimilis, atque discrepans ratio, & potestas agendi? Experientia item hoc ipsum redarguit: in plenilunio enim, cum est lumen Lunæ plenissimum, noctes quoque, Aristotele & experientia teste, calidiores existunt. Sed Astrologi præter lucem, alias in cælo, & sideribus vires, atque facultates, & à luce, & inter se multum diuersas, mirandorumq; operum causas, quas influentias appellant, commenti sunt. Nouitium sanè inuentum: nulli veterum vel Philosophorum, vel Astrologorum vnquam probatum: ac si licet ex eorum scriptis coniecturam facere, ne notum quidem illis. Postquam verò à recentioribus astrologis influentiæ inuentæ, & palam probatæ, ab aliis quoque doceri & defendi cœptæ sunt, quis ex Lycæo paulò grauior & probatior Philosophus nõ eas repudiavit, atque damnauit? Festiuè quidam *Afilum ignorantia* eas appellauit: ad influentias enim quasi ad vnicum perfrugium sese recipiunt, & hanc se in latebram coniciunt, quicumque mirabilium effectuum proprias & naturales causas, vulgaribus ingeniiis, nec in Philosophia exercitatis occultas, solerter inuestigare, ac reperire non possunt. Et verò, si admittuntur influentiæ, vix dici potest quantopore debilitetur robur Philosophiæ, deteratur eius dignitas, auctori- tas eleuetur, minuatur existimatio: deniq; studium

Aristoteles. Non esse potentias in cælo influentias.

dium eius apud homines, cultusq; languescat, Quid enim attinet in occultis rerum causis perquirendis & eruendis præclara ingenia Philosophorum tanto studio, & conatu laborare, cum in procliui sit, cuiuslibet effectus ex cælestibus influentiis rationem petere & afferre? quis enim effectus est, cuius naturalis, & vera causa paulò obscurior, & abstrusior est, quem non per istiusmodi influentias nullo negotio liceat explicare? Cur magnes ferrum ad se rapit? confestim respondebitur, quia propria eius influentia cælestis eam illi virtutem indidit. Vnde Remora tantulus piscis vim habet sistendi incitatissimum nauigium? in promptu est responsio, nimirum à cælesti quadam influentia, quæ tanta pisciculum illum vi, ac potestate roborauit. Quid moror? nullum erit problema, nihil in natura rerum adeo reconditum & ab intelligentia nostra remotum, denique nihil de his quorū peruestigatio summorum Philosophorum ingenia fatigauit & torfit, quod nõ quiuis è circulo astrologorum, & indoctorum hominum vno verbo, scilicet per istas influentias expedit queat.

*admodum
recondita
remota.*

VERVM labor equidẽ longiùs: reuertar igitur ad propositum. Si Saturnus, quia lucidus est per lucem calefacit, quomodo idẽ per influentiam frigefacit? nõne absurdum est in eodem astro duas esse facultates, vnam calefaciendi, alteram frigefaciendi, non diuersas modo sed etiam aduersas & contrarias? cernimus ita esse natura comparatum, vt omnibus in rebus, in quibus duæ insunt differentia vel proprietates

(vt

(vt more philosophico loquar) vna generalis, & quæ vni rei communis est cum aliis multis, altera specialis & propria eius rei (cuiusmodi sunt in homine sentientem esse & rationalem) vt semper differentia, & proprietates specialis, nobilior & perfectior sit generali, vt quæ illã contrahit & determinat, nouæ perfectionis gradum & rationem ipsi adiungens: sicut patet in prædicto exemplo hominis, in quo rationale nobilior est, quàm sentiens. At contra omninò se habet res in hac mirabili astrologorum doctrina. Etenim docent ipsi, in Saturno, exempli causa, duas esse proprietates seu facultates agendi, vnam generalem, & communem ei cum omnibus astris, quæ est vis illuminandi, & per illuminationem calefaciendi: alteram specialem & propriam Saturni, qua ratione differt ab aliis astris: quæ est facultas frigefaciendi, vel aliqua alia vis alicuius influentiæ. Certum autem est, lucem cælestem multo nobiliorem esse quacumque alia qualitate cælesti, & facultatem calefaciendi præstantiorem esse facultate refrigerandi. Præterea, duas esse in re quapiam facultates & proprietates ei rei naturales, quarum altera, vt diximus, sit generalis, altera particularis, inter se contrarias, quales sunt in Saturno secundum istos potestas calefaciendi per lucem, & refrigerandi per influentiam: nec fert natura rerum & id fieri non posse ratio ipsa decernit. Nam vt in corpore multiformi, & quod Græci vocant Heterogeneum, secundum diuersas partes inesse queant cõtrariæ qualitates & facultates, quemadmodum contingit corpori humano in cere-

P bro

bro & in corde : id tamen conuenire non potest in astrum Saturni, quod est secundum omnes partes vnus formæ, ac naturæ: neque enim vna pars eius habet lucem, altera verò influentiam, sed vt totum est præditum luce, ita conuenit in eo toto esse influentiam. Ne multa (nō enim consentaneum est alieno loco de influentiis aduersus Astrologos subtiliter disputare) satis argumenti est ad tollendas influentias omnium, quæ in natura rerum efficiuntur, tametsi noua, singularia, & mirabilia videantur: veras & naturales, & proprias causas, atque rationes ex duobus principiis cœlestibus, quæ omnib. sunt conspicua, & experimentis quotidianis explorata, motum dico & lucem, plenè cumulatæque ac probabilissimè peti, & duci posse. Figuras porro & effigies stellarum, quas designat astrologi in Zodiaco, similitudinem reddentes quorundam animalium, vel hominum, magnam vim habere in ortu cuiusque censent Astrologi; cum tamen per se ac natura sua non sint tales, sed sola eorum imaginatione cōstent, ab ipsis eo modo confictæ & figuratæ: possent enim fingi etiā ad similitudinem aliorum animalium, domum turrium, mensarum, aliarumve rerum. Quare valdè friuolum & ridiculū est, in eiusmodi figuris quicquam momenti ad diuinandum esse positum existimare.

23. *Vtrum astra natalitia cuiusquam possint esse certa causa omnium quæ ei euentura sunt.*

*Alterū astro-
manticæ fun-
damentum.*

SECUNDVM fundamentum Astrologorum est

est; natalitia cuiusq; astra esse obseruanda: ex his enim omnes vitæ casus & euentus prouideri, & prænotari posse. Sed quis non videt fundamentum hoc esse infirmissimum? cur enim astrologi non potius obseruent tempus, & cœli, atque siderum statum quo quisquis in vtero conceptus, formatus & animatus est? cum in eo plus momenti esse videatur ad diuinandum, quippe tunc primum existit homo, & tunc primum vis cœlestis in homine recipitur & imprimitur. Etenim, ante ortum per nouem menses quisque fuit in vtero, potestati & actioni cœlorum subiectus. Cur item non considerant astrologi alias constellationes & defluxus cœlestes, qui contingunt homini sæpius post ortum? Cum plerumque vsu veniat vt illæ virtutes cœlestes insigniores sint effectu, & valētiores ad immutandum hominem, quæque tempore ortus eius fuerunt: effectum enim illum & defluxum astrorum nascenti homini impressum, necesse est variari cōmutata sæpius humani corporis temperatione, vel ob alias potētes constellationes, vel ob educationem, vel ob variā viuendi consuetudinem & rationem, vel ob leges patrias, ad quarum normam cogitur quisque vitam, mores, studia, & actiones conformare. Quid quod fortasse nihil illius materiæ primigeniæ, quam quisque in ortu habuit, reliquum fit in extrema ætate? hoc enim visum est & multis & magnis Philosophis: nec S. Thomas in 1. Par. quæst. ult. art. 1. abnuere videtur. Quo concesso, vis illius primi defluxus, & effectus cœlestis in ortu hominis eis indita & impressa, necessario tandem

Quam inane sit, natalitia cuiusque hominis astra obseruare ad diuinandum.

An aliquid primigenia materia hominis maneat per totam vitam.

S. Thomas.

euanescet tota, nisi fingat quispiam eiusmodi virtutem cœlestem migrare ex subiecto in subiectum tamquam ex domo in domum mutando domicilia, aut cum præsentit interitum suum, aliam pro se sui similem, & quasi vicariam virtutem substituere.

24. *Vtrum sit plus momenti in conceptu hominis quam in eius ortu, ad diuinandum.*

Ptolemæus.

Plus est momenti in conceptu hominis quam in ortu.

PLVS autem esse ponderis, aut certè non minus, in conceptu hominis, quam in ortu, magister istorum Ptolemæus locuples testis est. Is enim in tertio Apotelesmatum ita scribit, *Cum principium temporale hominis aliquod statuatur, natura quidem, & per se illud erit principium, cum semen vtero genitali admittitur, potentia verò & secundum accidens, cum hora partus infans egreditur. Qui igitur horam admissi seminis vel casu, vel obseruatione deprehendit, illam sequi potius debet in proprietatibus corporis & animi dignoscendis, considerando quæ sint eo tempore stellarum configurationes. cum enim semel à principio semen ex ambientis aëris affectione, certa qualitate disponitur, licet per consequentis conformationis tempora varietur, quoniam tamen propriam cognatamque materiam naturaliter sibi asciscit magis etiam primæ suæ qualitatis dispositioni assimilabitur.* Hæc inibi Ptolemæus. Quibus verbis non obscurè docet, primum, & naturale, atque efficacissimum hominis principium, esse seminis admissionem, hominisque conceptum, atque huic principio potissimè insistendum, & inhærendum esse ad prænoscentas hominum affectiones & euentus, tam qui ad corpus, quam qui

ad animam pertinent. Sed quia bene nouerat Ptolemæus, punctum illud temporis, vel admissi seminis, vel conceptus, vix cognosci posse ab Astrologis, ne illorum iudicia, & diuinationes, quas ipsi ducunt ex ortu hominis infirmare videretur, innox subiecit: *Qui autem horam ignorant principij seminalis, eos necesse est sequi principium natiuitatis.* Haly nobilis Astrologus in eo libro quem scripsit de *Electionibus*, ingenue fatetur, efficaciam decernendi Fatum hominis esse in hora conceptionis, sed quia hæc nescitur ab Astrologis propterea eos ad horam natiuitatis cō fugisse. Quin cum Astrologi presuntur argumento Geminorum, quorum cum idem sit ortus, dispar tamen euentus, & exitus est, respondere solent diuersitatem euentuum qui sunt in Geminis, ex diuersitate conceptus eorum esse profectam.

25. *De vanitate Astrologorum diuinationem suam extendentium etiam ad ciuitates, non solum ad homines.*

SED vide quousque progressa sit istorum audacia & impudentia: etiam urbium non hominum modo, fata profitentur hac arte posse prænosci & prænunciari: obseruata enim astrorum compositione, quæ fuit cum vrbes conderentur, posse earum casus euentusque omnes prospici, ac prænotari. Fecit hoc in vrbe Roma rogatu Varronis, quidam Tarutius Mathematicus, vt in Romulo tradit Plutarchus: quæ historiam libro secundo de Diuinatione his verbis Cicero enarrat. *Quidam L. Tarutius Firmianus familiaris*

Tarutius Mathematicus, omnia quæ vrbi Roma

contigerunt
ad vim astro-
rum, sub qua
ea vrbs a Ro-
mulo condita
est referebat.

noster, in primis Chaldaeis rationibus eruditus, vrbs etiam nostra natalem diem repetebat ab iis Parilibus, quibus eam à Romulo conditam accepimus, Romamque, cum esset in iugo Luna natam esse dicebat, nec eius fata canere dubitabat. O vim maximam erroris, etiamné Vrbs natalis dies ad vim stellarum, & Luna pertinebat? fac in puero referre, ex qua affectione cœli primum spiritum duxerit num hoc in latere, aut in camento, ex quibus Vrbs effecta est potuit valere? Ita Cicero,

26. Cur observatio Astrologica non valeat eque in stirpibus & animalibus, quam in hominibus.

VERVM, quærerem equidem ex istis Astro-manticis, num velint eorum diuinationē etiam in animantibus & stirpibus valere, vt in homine? Si negent, prodent scilicet suam inficitiam, & suæ artis infirmitatem, inanitatē, atque fallaciam. Cur enim non æqualiter valeat in stirpibus, atque in homine? immo cur non plus valeat? stirpes namque multo magis, quam homo, à cœlestium corporum potestate & efficientia naturali necessitate pendent. Et cum minus multa & varia atque incerta stirpibus quam homini soleant accidere, facilius profecto esse deberet eorum diuinatio, quæ stirpibus quam quæ homini sunt euentura. Sin verò annuunt, similiter in stirpibus vt in hominibus valere astrologicam diuinationem, amice rogarē ipsos vt diligentissimè obseruarent statum cœli, & astrorum, eo videlicet tempore, quo vel prunus,

vel

vel cerasus, vel pyrus fereretur, aut cum fementis tritici fieret, & ex illa cœli obseruatione promerent etiam prognostica de illis arboribus, scilicet vt diuinarent, quantum illæ arbores prunorum: cerasorum, & pirorum copiam essent laturæ: quantum item ex illa tritici femente spicarum, & in singulis spicis quantum granorum numerus esset prouenturus. hæc si negent à se posse prænosci, fateantur etiam necesse est, non posse ab ipsis futuros hominum casus, euentusq; prouideri.

27. De antiquitate istius Astrologie apud Aegyptios, & Chaldaeos.

TERTIVM fundamentum eorundem Astrologorum est, artem hanc suam certissimis innumerabilium sæculorum experimentis, & constantissimis obseruationibus esse cōprobatam: aiunt enim, hanc disciplinam profectam esse ab Aegyptiis, & Babylonis, seu Chaldaeis, mortaliū omnium antiquissimis. tradit enim Aristoteles in libro 2. de Cœlo textu 60. & extremo libro 1. Meteororū: *Aegyptios omnium hominū vetustissimos haberi*: & in principio operis Metaphysicorum affirmat: *Aegyptios omnium hominum vetustissimos Mathematica studia tractare & colere cœpisse*. Iactabant etiam olim Astrologi, Chaldaeos quadringenta & septuaginta annorum milliā in periclitandis, experiendisque pueris quicumque nascerentur, posuisse. Verum adeo in aperto, & in promptu sunt omnibus istorum mendacia, vt à nobis ea vel confutari, vel etiam indicari non sit

Tertium fundamētum
Astromantie.

Aristoteles.

opus. Etenim ab exordio mundi ad hanc diem, nec dum sex millia annorum effluerunt. Ab origine verò gentis Chaldææ, hoc est, post euer-
sionem turris Babel, facta nempe linguarum diuisione, non sunt adhuc quatuor millia anno-
rum completa. Picus Mirandulanus in cap. 2. li.
12. aduersus Astrologos, testes ad redarguen-
dam Astrologorum mentitam vetustatem ad-
hibet Hipparchum & Ptolemæum, principes sanè astronomiæ: qui vbi pro dogmate aliquo
constituendo veterum obseruationes afferunt,
nullas profecto afferunt vetustiores iis, quæ sub
Nabuchodonosoro Chaldæorum Rege apud
Ægyptios & Babylonios fuere: ab initio autem
imperij regis Nabuchodonosori ad præsentem
annum, qui ab ortu Domini nostri agitur mil-
lesimus quingentesimus octogesima octauus,
non plus bis mille ducentos & triginta duos
annos præterisse constat. Porro commentitiam
Ægyptiacarum obseruationum antiquitatem,
perbellè ridet & redarguit Augustinus in cap.
40. libro 18. de Ciuitate DEI, ita enim scribit:
*Frustra vanissima præsumptione garrunt quidam di-
centes, ex quo rationem siderum comprehendit Aegyp-
tus, amplius quàm centum annorum millia numerari.
In quibus enim libris istum numerum collegerunt, qui
non multùm ante annorum duo millia literas magi-
stra fide didicerunt? non enim paruus auctor est in hi-
storia Varro, qui hoc prodidit. Sic Augustinus. Sed
huic disputationi in qua octo rationibus pro-
bare volumus diuinationem astrologicam esse
contrariam veræ philosophiæ, finem hoc loco
statuemus.*

*Picus Miran-
dulanus
Recentissimè
est Astrolo-
gia inuentū.*

Augustinus

M. Varro.

NON

NON MODO ASTRA NON ESSE
causas, sed nec esse signa rerum futurarum.

CAPVT IV.

BEATVS Augustinus lib. 5. de Ciuit. DEI,
cap. I. tradit fuisse opinionem quorundam
non mediocriter doctorum hominum, quibus
visum est non esse quidem astra causas huma-
norum euentuum, sed esse tamen eorum vera, &
certa signa.

28. *Virum astra, si non sunt causa, saltem sint
certa signa omnium futurorum.*

ORIGENES quidem certe in tomis suis
super Genesim, (sic enim memorat Euseb. lib.
6. de Præparatione Euangelica, cap. 9.) cum ex-
planaret verba illa, quæ sunt in primo capite li-
bri Geneseos: *Et erunt in signa*, è quibus videli-
cet verbis huius nostræ disputationis argumen-
tum pertexuimus, prodidit astra esse à Deo po-
sita in cælo, vt per varios aspectus, & coniu-
ctiones præsignificarent, quæ consequentibus
temporibus tum vniuerse, tum sigillatim euen-
tura essent, non tamen ea efficerent. Itaque cæ-
lum esse dixit, velut quendam librum, in quo
Deus depinxit atque descripsit quæcumque in
toto mundani æui decursu, suo quæque tempo-
re futura sunt. Ad hoc probandum, citat Ori-
genes librum quendam, cui titulus erat: *Narra-
tio Ioseph*, olim apud multos in auctoritatem &
fidem receptum: in quo Iacob Patriarcha indu-
citur filios suos alloquens hunc in modum: *Le-*

*Liber qui in-
scribebatur
Narratio
Ioseph
ab Origene
citatus.*

P 5 g.

Plotinus.

gi, inquit: *in tabulis cæli quæcumque contingent vobis, & filiis vestris.* Plotinus autem condiscipulus Origenis idem sensit, idque docet in libro qui inscriptus est: *Virum stellæ aliquid agant:* in libro autem de Fato cap. 6. hunc præterea stellarum usum esse tradit, ut qui illas suspiciant, & quasi literas considerent, qui nimirum huiusmodi literaturam nouerunt, futura legant, ex ipsis figuris, comparatione quadam analogica, eorum significationem, & intellectum solerter indagantes. Quin Porphyrius affirmat, cum ipse de se interficiendo vehementer cogitaret, Plotinum hoc cœlitus prouidisse, & à tanto facinore eum prohibuisse.

Porphyrius.

Iulius Serenus.

HANC sententiam Iulius Serenus libro 9. de Fato, cap. 35. minimè damnandam censet: & quo probabilem esse ostendat, aliquot ex diuina Scriptura productis sententiis, eam ornat atque confirmat. Hoc enim inquit: *non obscure indicat Isaias cum ait in capite 34. Complicabuntur sicut liber cæli: quæ oratione significatur, cælos post diem iudicij conuoluendos esse atque complieandos, quasi nunc cæli instar cuiusdam libri sint explicati, & aperti nobis, haud dubie ad legendum. Eodem pertinet illud quod est in Psalmo 21. Annunciabunt cæli iustitiam eius. & in Psalmo 18. Cæli enarrant gloriam Dei: & quod est in primo capite libri Genescos de stellis, Ut sint in signa: & in Psalmo 88. Conspicebuntur cæli mirabilia tua Domine. Nec verò, inquit Origenes, hæc opinatio tollit liberum hominis arbitrium, non magis profecto quam prædicta futurarum rerum à sanctis Prophetis edita, vel præscientia omnium rerum quæ est in Deo.* Plotinus scientiam astrorum ea ratione, ut astra

Origenes.

Plotinus.

signa

signa sunt humanorum euentuum, contingere homini aiebat, vel singulari quodam Dei munere, vel propter eximiam astrologiæ peritiam: ad eam enim comparandam, opus esse acerrima indagazione, summaque solertia.

IULIVS autem Serenus ne Augustinum qui dem ab hac opinione abhorruisse putat: quippe in 2. li. cõtra Manichæos cap. 21. cum is ageret de hominibus, quorum dum sunt in corpore mortali occulta sunt corda, ita scribit: *Neq; enim in illis corporibus cœlestibus sic latere posse cogitationes credendum est, quemadmodum in his corporibus latent, sed sicut nonnulli motus animorum apparent in vultu, & maxime in oculis, sic in illa perspicuitate ac simplicitate cœlestium corporum omnes omnino motus animi latere non arbitror.* Hæc ibi Augustinus.

Iulius Serenus.

29. *Vtrum secundum Augustinum astra sint signa omnium rerum humanarum.*

VERVM, si quis locum hunc non prorsus inconsiderate legat, plane comperiet Augustinum per cœlestia corpora non intellegere orbis cœlestes, sed corpora beatorum hominum, post resurrectionem cœlesti gloria & immortalitate donata, & ponere eam discrimen inter homines in hisce caducis corporibus viuentes, & eosdem post resurrectionem in glorificatis corporibus immortalem & beatam vitam agentes: quod illi arcana cordium multiplici simulatione callide tegant, & occultent, ideòq; sæpe alios fallant: in his verò manifesta erunt omnium corda omnibus, omnisque prorsus aberit simulatio

Excursus loci Augustini.

latio

latio, fictio, atq; deceptio. Atque hunc esse verborum Augustini germanum intellectum, ex proxime consequentibus eius verbis palam est: hæc enim subtexuit: *Itaque illi merebuntur habitationem illam, & commutationem in angelicam formam, qui etiam in hac vita cum possint sub tunicis pelliceis occultare mendacia, oderunt tamen ea, & cavent flagrantissimo amore veritatis, & hoc solum tegunt quod ij qui audiunt ferre non possunt, sed nulla mentiuntur. Veniet enim tempus, ut nihil etiam contegatur. Nihil est enim occultum, quod non manifestabitur.* sic Augustinus. Quare cum Augustinus satis explicatè & aperte loquatur de corporibus hominū glorificatis, non autem de cœlis vel astris, demiror sanè Iulium Serenum tam incogitanter & oscitanter legisse hunc locum, ut propter eum maximè, Augustino affinixerit huiusmodi sententiam, cuius nec vllum eo loci vestigium apparet: & extat apud eundem in libro 5. de Civitate DE I copiosa & grauis confutatio.

30. De natura & varietate signorum.

Astra non esse certa signa rerum futurarum

CÆTERVM, astra esse signa rerum futurarum, censeo equidem non solum esse alienum à vera philosophia, sed etiam sacris literis cōtrarium. Ac licet complures earum rationum quas superiori capite tractauimus, etiam valeant ad hoc probandum, nouis tamen aliquot argumentis quæ propriè eiusmodi sententiam refellant, hoc loco vtendum est. Principio, quod est naturale signum alicuius rei, id vel eius rei causam vel effectum esse, vel vtrumque ab eadem superiori & communi causa proficisci necesse est.

nam

nam quod præter hæc quartum membrum fingi posset, videlicet vt illud signum necessario sit coniunctum cum causa rei ab illo significatæ, id non est diuersum à tertio membro: talis enim connexio, & coniunctio non aliter esse potest, quam vt causa illa prius ex se pariat id, quod est signum: deinde id quod est signatum, aut vt idem quod causam excitat, vel admouet ad agendum, simul etiam adhibeat & applicet id, quod est signum ad præsignificandum: vtrumque autem horum ad communem causam refertur. Hinc igitur argumentari licet ad hunc modum: Si cœli & sidera sunt signa omnium rerum sublunarium, vel sunt earum rerum causa, sed hoc negat ista opinio: vel sunt effectus, quod nec illi dicent, nec vllus hominum sanæ mentis audebit dicere: aut, quod tantummodo reliquum est tam cœlestia, quam sublunaria ab eadem superiori & communi causa proueniunt: quemadmodum Iris signum est serenitatis, non quia sit eius causa vel effectus, sed quia eadem est communis vtriusque causa. At causam communem cœlestium corporum & sublunarium, necesse est esse vel corpoream, vel incorpoream: corpoream quidem nullam, opinor, ponent isti, nullum enim corpus superius cœlis est: relinquatur igitur vt omnia referant ad causam incorpoream, hoc est, vel Deum vel angelos qui mouent cœlos: ita vt, dum Angeli cœlos mouent, in ipsorum cœlorum statu habitique, & in siderum positu & conformatione, quasi quibusdam suis nutibus, & tamquam notis, atq; signis inibi descriptis euentarum humanarum

mararum

manarum prænotent, atque præmonstrent. At enimvero id multis de causis non est credibile. Etenim qui sic opinantur, fateri eos oportet induci homines ab angelis ad maxima scelera, & execranda flagitia.

*Angelorum
nulla est actio
transiens præ-
ter motum lo-
calem.*

AD hoc, Philosophia docet, necnō & Theologia idem tradit; Angelorum nullā esse actionem, quam vocant transeuntem, & quæ proximè ab ipsis provenit, aliam quam motum localem, nec angelos posse quicquam proximè agere, præterquam mouere motu locali. Angelos verò qui circumuoluūt orbis cœlestes, non aliter circa res sublunares operari censent Philosophi, & Theologi, quàm per motum & lumen cœli: nam influentias à lumine omninò diuersas paulò superiùs sustulimus. Per motum autem & lumen cœli, omnes futuros effectus rerum sublunarium, clarè, distinctè, certoq; præmonstrari, nemo dicet, qui verisimilia, & credibilia loqui velit. Deinde, cum eiusdem causæ duo effectus se inuicem necessariò indicant, vt ab eadem causa, sic eodem quoque modo ab illa provenire debent: alioquin fieri non potest vt se inuicem certò indicent: à Deo autem & angelis, quæ in corporibus cœlestibus fiunt, ea necessariò & inuariabiliter se habent: quæ autem in his quæ sunt infra lunam, valde mutabiliter, & vt ita loquar, defectibiliter contingunt.

HINC alia quoque subtexuntur argumenta. Etenim, quomodo astra quæ sunt certo numero comprehensa, & semper vniuersi modi & necessariò, ac immutabiliter ita se habent, signa esse possunt omnium rerum futurarum, quæ prope-

pemodum infinitæ sunt multitudine ac varietate, & inter se plurimum differentes, atque discrepantes? quomodo eadem siderum positura & conformatio, sub qua vel Gemini, vel alij quamplurimi eodem puncto temporis nascuntur, potest esse certū signum proprie & distincte præsignificans tot, tamq; varios, ac dissimiles casus, & euentus, qui in illis cernuntur? Quare si astra sunt signa rerum futurarum, earumdem quoque causas esse fatendum est, quod si causas esse negamus, etiam signa esse negandum est.

31. *An Comete signa sint humanarum rerum.*

DICES, cometas, qui in sublimi aère generantur signa esse, quæ insignes admodum casus futuros portendant, quorum tamen cometæ nec causæ sint, nec effectus: quare idem quoq; astris accidere respectu rerū sublunarium, non esse incredibile. At ego cometas certa signa humanorum casuum & euentuum numquam concedam, licet hoc tam vulgò persuasum sit, quàm est à Sapientibus improbatum. Quod si hoc, cum vulgò consentiens opinarer, dicerem cometas à stellis rerum futurarum effectricibus excitari, vt eas res antegressi præmonstrent. De stellis autem secus est, his enim nulla est corpora causa superior.

32. *An qui astra faciunt signa rerum futurarum, simul etiam necessariò inducant & astruant Fatum.*

SED quid multis moror? coguntur istius opinionis

opinionis auctores, quamquam id minime velint: Fati necessitatem inducere, & sane magis etiam quàm qui stellas faciunt causas rerum sub-lunarium. Etenim, vt stellæ causæ sint eorum quæ fiunt infra lunam, nõ ideò tamen Fati necessitas existet, quòd enim illarum afflatu, defluxuque in terris esset efficiendum, id posset vel contrariis materiæ affectionibus, vel obstantibus causis particularibus impediri. At si astra naturaliter futurarum rerum signa sunt, omninò euenire necessarium est, quòd ab illis significatur: alioquin essent signa inania, & fallacia. Et cum Deus ea instituisset ad significandum, & in cælo tamquam in quodam volumine ea descripsisset veluti notas futurarum rerum indices: si euentus rerum cum illarum significationibus non congruerent, vel Deus earum auctor, & institutor ignorans esset futurorum euentuum, vel fallax. Denique, si astra præsignificant, quæ futura sunt; aut præmonstrant, quæ facienda sunt à causis particularibus, non quidem omnibus sed aliquibus tantum: sed hoc improbable est, ac figmenti simile: cur enim stellæ prænotet futuros effectus aliquarum particularium causarum potius quàm aliarum, vel cur non similiter præmonstrent omnes, cum omnium similis ratio sit? aut stellas præsignificant omnes futuros effectus causarum omnium particularium: hoc si est, nullæ profectò reliquæ fiet causæ per quas quo minus eueniat, quòd à stellis præsignificatur, impediri & prohiberi queat. Ex quo fit necessario, vt omnia quæ infra Lunam fiunt, immutabili necessitate Fati nexa, vinculaque teneantur,

neantur: quòd nec istius sententiæ defensores sentiunt, & id sentire impium est.

TESTIMONIUM autem illud Esaiæ productum ex 34. capite, *Cæli sicut libri complicabuntur*: quòd inter cætera Scripturæ testimonia paulò superius commemorata, solùm habere aliquid difficultatis, & nonnihil negotij faceffere videtur; variè interpretatum reperio: ita tamen, vt nulla interpretatio, quæ modo vel probati sit Auctoris, vel sit ipsa probabilis, quicquam illi sententiæ suffragetur. Iustinus martyr respondens ad quæstionem nonagesimã quartam Orthodoxorum, qua quærebatur, quemadmodum intelligendum esset, quòd dicitur ab Esaiâ, fore vt cælum aliquando velut liber complicaretur, sic ait; *quemadmodum cæli creationem diuina litera per similitudinem conferunt aliquando cum pellis extensione, dicentes: Qui extendit cælum sicut pellem, aliquando cum firmato fumo, Cælum, inquit, ceu fumus firmatum est, aliquando cum rotunditate camera: Qui extendit, inquit, Cælum velut camera: Sic è diuerso, cæli dissolutionem per comparisonem conferunt cum aliis rebus, vt apud Esaiam cum volumine muoluendo & implicando, sicut apud Dauidem Psalmo 101. cum vestimento veterascente & commutando. Sic Iustinus. Hieronymus vero super illis verbis hæc scribit: Considerandum, quòd non dicat interire Cælos, sed replicari, siue complicari quasi librum, vt postquam omnia peccata aperta fuerint, & relecta, complacentur qui prius aperti fuerant, vt nequaquam vltra scribantur in eis delicta multorum. In Scriptura enim dicuntur cæli annunciare iustitiam DEI, reuelare iram eius, & probare ac*

Q testificari

*Explicatur
locum Isaiæ
ex cap. 34.*

*Iustinus mar
tyr.*

Psal. 103.

*Esaiæ 51.
iuxta 70.
Interpretas.*

*Esaiæ 40.
iuxta 70.
Interpretas.*

Beatus Hieronymus.

B. Thomas
Lyranus.

SANCTVS THOMAS, & Nicolaus de Lyra aliter exponunt: *Complicabuntur*, inquit, *Cæli tanquam liber, hoc est, non exercebunt vltra Ethnici astromantiam suam; nec posthac ex astris diuinare audebunt euenta hominum, quasi legerent in sideribus descriptos casus & euentus futuros.* Alij sic interpretantur: *Non patebit amplius introitus in regnum cælorum, sed ianua cælestis clausa erit.* Sunt etiam qui explanent hoc modo. *Ministerium & vsus cælorum atque syderum exhibitus homini ante diem iudicij, postea esse destinet: nam licet non prorsus interibunt cæli, alio tamen statu erunt, & quibus nunc funguntur ministeriis & obsequiis hominum causa, ab illis post diem iudicij quoquo modo vacabunt: quæ vacatio pulchrè declaratur ab Isaia similitudine libri, quem posteaquam eo vsi sumus, nec amplius nobis vsui futurus est, complicare & claudere solemus.*

NEC displicet mihi interpretatio eorum, qui aiunt, illa similitudine declarari; tantam fore diuinæ iræ & vindictæ demonstrationem aduersus gentes, de quibus illic Esaias loquitur, tantam rerum omnium perturbationem & confusionem; tantam denique hominum tristitiam dolorem & conflictationem; vt præ magnitudine mæroris atque doloris, & præ animi perturbatione, & oppressione, videantur hominibus cælestia lumina restingui, stellæ de Cælo cadere, motusque earum conturbari, deniq; cælum complicari, & recedere. nam quod hic dicitur complicari, in Apocalypfi dicitur, recedere vel abire. sic enim habes in cap. 6. *Et cælum recessit sicut liber inuolutus.*

S E B

SED quò planior sit, & facilior ad intelligendum etiam non valdè doctis similitudo libri, qua vsus est Esaias, sciendum est, apud Hebræos antiquitus libros sacros diuersa forma scribi, & compingi solitos esse, quàm nunc scribuntur libri apud nos. Habebant enim vnum dumtaxat folium siue membranam oblongam, quæ circa cylindrum siue axem ligneum circumplicabatur, instar lineæ telæ radio textorio circumuolutæ. Videbantur autem huiusmodi libri aliquam referre cælorum similitudinem. & imaginem; quia sicut axem illum ligneum, qui in medio voluminis est, complures ipsius membranæ ceu spiræ, altera super alteram ambiunt & circumdant: ita hanc terram, quæ medium totius vniuersi axem tenet, cælestes orbis alter super alterum, collocati in orbem circumplectuntur. Verùm de testimonio Esaiæ satis dictum sit; cuius cum tam multæ ac variæ sint expositiones, nulla earum tamen mirificos istos astrologorum Lectores, Interpretes, ac Vates adiuuat.

QVA RATIONE NONNVLII
Astrologi multa vera prædixerint.

C A P V T V.

RESTAT, quò tandem ad exitum hæc disputatio, finemque perducatur, vt causas aperiamus, cur permultæ quorundam Astrologorum prædictiones veræ fuerint, & cum rebus ipsis, euentisque mirabiliter congruentes. hanc enim quæstionem, cum eius mentio supra inci-

Q 2 disset,

Antiquus
mos Hebræo-
rum scriben-
dis.

diffet, quò melius, commodiori scilicet loco tractari posset, in extremam hanc disputationem reiecimus.

L I C E T igitur prædictiones Astrologorum plerumque falsas esse verissimum sit, & à nobis supra satis explicatum; quoniam tamen & olim proditum est à multis, hodièque admodum vulgare est. quinetiam à grauibus viris, quibus non credere difficile est, pro certo traditur, fuisse quosdam Astrologos, quorum pleræque omnes prædictiones veræ fuerunt, vñ ipso euentuque comprobata, & vix vnum aut alterum de plurimis eorum prædictis secus euenit, quàm illi prænunderant: age, nos etiam hoc credere in animum inducamus, ne peruulgatæ hominum opinioni quasi publica fide & auctoritate confirmatæ, aduersari videamur. Concessa autem veritate huiusmodi prædictionum, causas eius disquiramus, videlicet, qua ratione certò potuerint ab Astrologis futura prænunderari quæ quod incerta sunt, vim & notionem humanæ intelligentiæ fugiunt. Non longum faciam: equidem asseueranter affirmo, si quæ prædictiones Astrologorum veræ fuerunt, earum veritatem non ex veritate, firmitatèque artis astro-manticæ, quam nullam esse satis supèrque ostensum est, sed aliis ex causis proficisci: quæ autem sint huiusmodi causæ, breuibus explicabo.

33. *Quatuor causæ, propter quas nonnumquam prædicta Astrologorum vera canunt.*

34. *Instinctu demonum agi nonnumquam homines ad diuinandum.*

PRIMA CAUSA. Veritas istarum prædictionum nonnumquam prouenit ex pacto & societate, quam iniuit Astrologus cum dæmone; vel ex occulto eius afflatu & instinctu, quo etiã nescientes homines ad diuinandum instigantur. Hoc tradit Augustinus extremo cap. 7. libro 5. de Ciuitate DEI: *Non immerito, inquit, creditur, cum Astrologi mirabiliter multa vera respondent, occulto instinctu fieri spirituum non bonorum, quorum cura est has falsas & noxias opiniones de astralibus fati, inserere humanis mentibus atque firmare, non horoscopi notati & inspecti aliqua arte, qua nulla est.* Sic Augustinus.

35. *Quot modis Dæmon futura, aut ipse præsentire, aut homini præmonstrare soleat.*

DÆMON autem suggerit homini, quod ab eo diuinetur, vel palàm se oculis eius aspectabilem, & conspicuum offerens, eumque futura humanis verbis prædocens: vel formatis in aëre vocibus præsignificantibus futura, citra vllam corporis speciem & figuram: vel immissa scriptura aliqua quæ futurarum rerum prædictiones contineat: vel dormienti per somnia, aut vigilantia afficiendo & commouendo phantasmam, fingendoque phantasmata idoneè ad repræsentandum id, quod diuinandum est, atque incitando hominem ad prædicendum id, quod repræsentant phantasmata. Scire autem potest dæmon futura, quæ prædocet hominem, reuelatione Dei per bonos Angelos ei facta: nonnum-

quam enim Deus ad agendum aliquid vtitur dæmonum ministerio. Solet etiam dæmon prænunciare homini futura, quæ ipsemet postea facturus est: solet ob incomparabilem sui motus celeritatem, quæ in longinquis locis remotisq; mundi regionibus geruntur, ea ad homines, qui longissimè absunt, deferre. Potest item dæmon ex clandestinis consiliis, verbis, scriptis, ex signis, quæ in corpore tam exterius, quam interius apparent, occultas hominum cogitationes & deliberationes tam præsentis quam futuras, solertissimè coniectando, cognitas habere. Idemque coniicit ex præparatione causarum, aliarumque rerum, quæ ad gerendum aliquid debent concurrere. Denique, ob incredibilem subtilitatem & solertiam mentis, ob tantam tot millium annorum experientiam, propter perfectam rerum omnium naturalium absolutamque scientiam; callidissimus, atque sagacissimus est ad præsentendum & prænosendum futura.

*Dæmon qui
his modis ju-
tu. à præscire
possit.*

Augustinus.

Hoc ipsum quod hîc docuimus, quia enucleatè apertèque tradit Augustinus in libro 2. de Genesi ad literam, capite decimo septimo, libet verba eius adscribere, *De fatiis*, inquit, *siderum qualeslibet eorum argutias, & quasi de mathesi documentorum experimenta, quæ illi Apotelesmata vocant, omnino à nostra fidei sanitate respiciamus, Talibus enim disputationibus etiam orandi causas nobis auferre conantur. & impia peruersitate malis factis quæ relictissimè reprehenduntur, ingerunt, accusandum potius Deum auctorem siderum, quam hominum scelera. Idemq; fatendum est, quando ab istis vera dicuntur, in-*

stinctu

stinctu quodam occultissimo dici, quem nescientes humana mentes patiuntur. Quod cum ad decipiendos homines fit, spirituum seductorum operatio est: quibus quadam vera de temporalibus rebus nosse permittitur, partim quia subtilioris sensus acumine, partim quia corporibus subtilioribus vigent, partim experientia callidior propter magnam longitudinem vite, partim à sanctis Angelis, quod ipsi ab omnipotente Deo discunt etiam iussu eius sibi reuelantibus, qui merita humana occultissima iustitiæ sinceritate distribuit. Aliquando autem iudem nefandi spiritus etiam, quæ ipsi facturi sunt, velut diuinando predicunt. Quapropter bono Christiano, siue Mathematici, siue quilibet impiè diuinantium, maximè dicentes vera cauendi sunt; ne consortio dæmoniorum animam deceptam, pacto quodam societatis irretiant. Hactenus sunt Augustini verba.

36. *Quot modis & quàm grauius peccent, qui Dæmonum, vel istorum Astrologorum opera vtuntur ad diuinandum.*

CÆTERVM, grauius se obstringunt scelere, quicumque cupidi futura noscendi consulunt dæmones, vel Astrologos dæmonum operantes ad diuinandum. Multis autem modis in eo ipso peccari potest: primò si quis consulat dæmonem de futuris, vel dæmonis discipulum Astrologum, ratus esse dæmoni futura omnia exploratè percepta. hoc enim cum vnus Dei proprium sit nosse futura, si quis eandem cognitionem etiam dæmoni tribueret, impietatis & idololatriæ crimen esset. Deinde, si crimi-

ni vertitur cum excommunicato ab Ecclesia communionem & societatem habere, quantum crimen erit cum diabolo acerrimo Dei, & Ecclesie inimico & implacabili hominum hoste, pacto & societate coniunctum esse? & quem Deus ab omni societate fidelium ablegavit ad inferas, & tartareas sedes, æternisque suppliciis mancipavit, eo & amico, & magistro, atque doctore uti velle? Postea, qui dæmonis familiaritate utitur in magnum, certumque periculum animam suam obiicit, utpote quam dæmon eiusmodi prædictionum illecebris circumvenire, ac perdere vehementer cupit. Peccat etiam gravissimè, quisquis Astrologos consulit, quo per illos aliorum hominū occulta peccata cognoscit. His accedit, immane flagitium esse, propterea dæmonem, vel Astrologum consulere, ut eorum consilio, vel auxilio magnum aliquod scelus perpetrari queat.

37. *Istiusmodi Astrologos ferè improbos, & flagitiosos esse.*

ISTOS autem veridicos, ut ferunt, Astrologos dæmonum esse familiares, & discipulos, multa nec obscura sunt indicia: Primò, improbitas morū, vitæque impuritas, & sordes: Tum, contemptus omnium quæ ad Christianæ disciplinæ, ac pietatis cultum, exercitationemque pertinent: Postea, odisse lucem, fugitare conspectum, congressumque hominum, rarè versari in publico, ferè in obscuro & abdito, procūlque arbitris vivere: Ad hoc, de ipsorum fide ac religione,

religione, mala, nec sanè immeritò, ac temerè, hominum existimatio: Denique multi de istis capti à censoribus fidei nostræ, quos Inquisitores vocant, vel ultro, vel coacti, habita scilicet quæstione, admotisque cruciatibus, suam cum dæmone societatem, & familiaritatem confessi sunt. verum de primâ causa satis.

SECUNDA CAUSA. Astrologos diuinare futura, nonnumquam accidit ex occulta diuinæ providentiæ dispositione, quæ, ut in quarto & septimo libro Confessionum inquit Augustinus, *Augustinus.* cæcas & improbas mentes consultorum aliquoties ignoto quodam instinctu sic agitat, ut nescientes proferant, quæ consulentes, vel eorum meritis, vel ex abyssu iusti iudicij Dei oporteat audire.

38. *De usu sortium apud Antiquos ad prænoscentia futura.*

HVC referre etiam conuenit fortes antiquis vsitatas, quando videlicet versibus alicuius poëtæ sortitò acceptis, quid eis futurum portenderetur, inquirebant: quo modo nonnumquam contingebant illis carmina, vel præsentibus, vel futuris negotiis mirè congruentia: velut Alexandro Seuero etiamnum adolescenti, nec imperium speranti, dum Virgilianas sortes scrutatur, versus ex libro Æneidos 6. exière, qui futurum illi imperium præsignificabant his verbis,

*Tu regere Imperio populos Romane memento:
Hæ tibi erunt artes, pacisque imponere morem;*

Q 5

Parcere

Parcere subiectis, & debellare superbos.

Numer. 23.
& 24.

NE c mirum ita euenire, Deo volente, ideoque mentem mouente, linguam moderante, & sortes aptè ad id quod præsignificari vult miscente ac temperante: qui non solum ex ore Balaam arioli & falsi vatis, sed etiam ex ore afinæ qua ille ariolus vehabatur, verissima futurorum edidit oracula.

39. *Permissu DEI, nimis cupidos sciendi futura, laqueis demonum irretiri, & variis, ac perniciosis erroribus implicari.*

Augustinus.

NON est hoc loco in præteritis relinquendum, quod valde sapienter, & salutariter monet Augustinus in libro secundo de Doctrina Christiana, cap. 22. & 23. ait enim permissu Dei nonnumquam vsu venire, vt dæmones, vel per ipsos etiam homines multa vera prædicant, quod nonnulli eiusmodi diuinationum, etiam cum superstitione atque impietate nimium studiosi, atque curiosi, noxia persuasione seducti, in maiora & magis execranda flagitia, ita se derelinqui à Deo promeriti præcedentibus suis peccatis, prolabantur. Sed præstat hic Augustini verba subscribere. *Hinc fit, inquit, vt occulto quodam iudicio diuino cupidi malarum rerum homines tradantur illudendi & decipiendi, pro meritis voluptatum suarum illudentibus eos atque decipientibus præuicatoribus Angelis, quibus ista pars mundi infima secundum pulcherrimum ordinem rerum, diuina prouidentia lege subiecta est. Quibus illusionibus & deceptionibus euenit, vt istis superstitiosis & perniciosis diuinationum*

Valde obseruanda Beati Augustini sententia.

num generibus, multa præterita & futura dicantur; nec aliter accidant, quam dicunt: multaque obseruantibus secundum obseruationes suas eueniant, quibus implicari curiosiores fiant, & sese magis magisque inferant multiplicibus laqueis perniciosissimi erroris. Hoc genus fornicationis anima salubriter diuina Scriptura non tacuit, neque ab ea sic deterruit animam, vt propterea talia negaret esse sectanda, quia falsa dicuntur à professoribus eorum, Sed etiam si dixerint vobis, inquit, & ita euenierit, ne credatis eis. Non enim quia imago Samuelis mortui Sauli regi vera prænuuciauit, propterea talia sacrilegia quibus imago illa præsentata est minus execranda sunt: aut quia in Actibus Apostolorum ventriloqua femina verum testimonium perhibuit Apostolis Domini; ideo Paulus Apostolus pepercit illi spiritui, ac non potius illius dæmonij correptione, atque exclusione mundauit. Omnes igitur artes huiusmodi vel nugatoria, vel noxia superstitionis, ex quadam pestifera societate hominum & demonum, quasi pacta infidelis & dolose amicitia constituta, penitus sunt repudianda, & fugienda Christiano. Sic Augustinus. His causis adiiciunt quidam alias duas, minus fortasse probabiles, non minus tamen frequentes vsuque compertas.

Deuter. 13.
I. Reg. 28.

Act. 16.

40. *Multos diuinare futura, magis ex prudentia, & vsu rerum humanarum, quam ex arte Astrologica.*

TERTIA CAUSA. Non pauci diuinant non tã peritia artis Astromanticæ, quæ nulla est, quam singulari quadã sagacis ingenij solertia, & multiplici humanarum rerum peritia, vsuque & exquisita eorum hominum, quibus diuinatio

fit,

fit negotiorum. morum, studiorum, & ingeniorum obseruatione, atque notitia. Etenim quidam sunt, qui perspectis quorundam hominum temperamentis & affectionibus corporum, studiis item, exercitationibus, institutis, familiaritatibus, denique virtutibus, aut vitiis, multa euentura eis prouident, ipsisque magna asseueratione & auctoritate prænunciant, ac plerumque diuinant. Ad hoc genus diuinationum pertinet, si quis principem tyrannicè tractantem ciues, & crudeli dominatu prementem, à suis eum occisum iri prædixerit; hominèmq; frequentissimum in furtis & rapinis, suspensio periturum; religionis contemptorem, falsæque doctrinæ profeminatorem contra veritatem fidei, & Ecclesiæ Catholicæ auctoritatem, ignis supplicio mulctatum iri. Hoc genere diuinationis vsus est Annibal, qui perspecta imperitia atque temeritate Terentij Varronis & C. Flaminij Romanorum Coss. & Imperatorum, Afris victoriam, Romanis insignem cladem valdè fidenter, & asseueranter prædixit; eamque prædictionem mox certaminis exitus, plurimis Romanorum millibus interfectis, comprobauit.

*Diuinitio
Annibalís.*

41. Nimiã credulitatem ac leuitatem consulentium Astrologos, interdum conducere, vt eorum prædicta vera cadant.

QUARTA CAUSA. Non rarò Astrologorum diuinitio vera existit ob stultam consulentium credulitatem: multi namque facillimè credunt quæ dicuntur ipsis de rebus quas vel maxi-

mè

mè optant, vel timent vehementer, atque perhorrescunt. Solet enim eiusmodi credulitas instillare animis consulentium magnam spem rei bonæ à diuinis promissæ, vel ingentem metum iniicere tristium & acerborum casuum, calamitatisque ab illis prænunciatæ. Hi autem duo affectus animi, cum potentissimi sint ad afficiendum & commouendum hominem, crebrò efficiunt, certè multum proficiunt, vt humana negotia ad prædictos fines perducantur. Etenim vehemens quædam spes ardensque desiderium excitant, atque incitant homines vt ad bona ipsis promissa sedulo se comparent, & omnibus suis opibus, viribusque contendant: quò fit, vt ob eam rem plerumque quò intendunt, optatorum suorum & alienorum promissorum composites facti, perueniant. Ex aduerso autem metus, pauor, horroꝝque prædictorum malorum, atque calamitatum, sæpè faciunt homines cunctanter, ac dubitanter aggredi negotia, timidè, ac negligenter persequi, & quocumque obiecto impedimento turpiter & infœliciter deserre, eaque ratione in prænunciata ipsis mala delabi. Luculenta eius rei exempla reperimus in

T. Liuius.

ctores

*Nicias dux
Atheniensis
existialis in-
scitia.*

ctores fore præmonstrabant, sæliciter vicerunt.
Contra verò cum Nicias dux classis Athenien-
sium, incognita sibi lunæ defectione portendi-
ratus classis naufragium, si ea nocte portum e-
grederetur, cum stulto metu occupatus, oppres-
susque discessum differt; à Syracusanis cum tota
classe captus est. Verùm ne disceptatio hæc
longius, quàm initio promisimus, &
quàm fert instituti nostri ratio pro-
ducatur, hîc finem disputan-
di de Diuinatione
Astrologica fa-
ciemus.

* *
*

*Deo Iesu Christo Domino nostro, cui soli omnia
præterita, presentia, & futura cognita per-
specta, clara & manifesta sunt, gloria, ho-
nor & laus. Amen.*

*Libros hos tres R. P. Benedicti Pererij aduersus
fallaces & superstitiosas artes, &c. non modò
propter breuitatem, perspicuitatem, elegan-
tiam, verùm etiam propter orthodoxam &
accuratam pulcherrimarum & utilissima-
rum questionum explicationem, tum luce
tùm laude dignissimos iudico.*

ALBERTVS HUNGERVS, S. Theol.
D. Profeffor, & Procancellarius, atq;
Theologici Collegij pro tempore
Decanus in Catholica Academia In-
goltadiana.

I N D E X.

R E R V M
P R Æ C I P V A R V M
I N T R A C T A T V D E
M A G I A C O N T E N T A R V M

A

A R C H I M E D I S sphaera.	fol. 24. 25.
Archimedis scientia potentia.	26
Actio Daemonum est duplex.	39
Apollonij fabula leonis.	43
Astronomica Magia quid sit.	61
Aurum chemicum non potest vendi pro vero.	82. 83
Argentum viuum non est materia omnium metallo- rum sicut nec sulphur.	84
Authoris sententia de auro alchimistico.	91
Animalia generari possunt solo calore ignis.	93
Auripigmentum est species veri auri.	ibid.
Alchimia ars cur non videatur esse vera.	94
Alchimia	

I N D E X.

Alchimia vsus non est permittendus in Republica.	96.
An aliquid primigenia materia hominis maneat per rotam vitam.	227
Annibalis somnium de vastatione Italia.	139
Alexandri Magni somnium.	141
Animus noster cur sit habilior in somno ad percipien- das reuelationes diuinas.	148
Argumenta S. Scriptura quibus astrologica diuinitio refellitur.	173
D. Augustini notabilis oratio in reconciliatione cum Ecclesia cuiusdam Mathematici.	179
Animaduersio in Petrum de Aliaco.	181
Argumentatio valida contra Astrologos.	183
Astrologorum predictiones si essent vera, essent odiosae hominibus.	207
Astrologorum predictiones cui generi hominum arri- deant.	221
Astrologorum fundamenta.	222. 227. 231
Aristotelis sententia tollunt e medio Astromantiam.	218
B. Ambrosius comparat predictiones astrologorum tela aranea.	231
Astra non esse certa signa rerum futurarum.	236
Annibalis diuinitio.	256
Auctoris sententia quomodo facta sit a Magis Pharao- nis virgarum in serpentes mutatio.	123. 119
Amnes retrofluentes.	44
B.	
B. Oëtij opera mira.	27
D. Basilij argumentatio contra Astrologos.	192
R Columba	

I N D E X.

C

C OLVMBIA lignea volans.	27
Caput aneum loquens.	ibid.
Calor cœlestis & elementariis non differunt specie.	92
Cham fuit idem qui Zoroastres.	98
Cassiani opinio de origine Magia.	99
Causa quinque cur dormientibus multa diuinitus reuelentur.	147.148
Causa quatuor cur diuina somnia sint aliquando obscura.	153.154
Caietani sententia aduersus prædictiones astrologorum.	177.178
Catonis dictum in Astrologos.	216

D

D æmones cur simulent animas demortuorum.	76
Deus cur sit passus prodigia fieri à Magis.	123
Dæmonum natura & manus secundum Platonem.	134
Dæmones cur olim non doctis sed imperitis somnia dederint.	151
Dæmonum astutia in dandis somniis.	153
Deus variis modis afficit homines per somnia.	145.146
Decreta contra astrologos iudiciarios.	171
Dilemma aliquod contra astrologos.	207

E

Epicureorum opinio de somniis.	126
--------------------------------	-----

G

D. Gregorius sex somniorum causas tradit.	137
Eiusdem	

I N D E X.

Eiusdem memorabilis sententia de somniis.	144
---	-----

H

H istoria Iannis & Mambris Magorum Pharaonis.	115.
Homeri commentum pro distinctione verorum somniorum.	132
Hebræorum antiquus mos scribendi.	249

L

L Amiarum ingenium & libido.	18
Liberi arbitrij vsus nunquam est perfectus in somno.	160

M

M agorum signa.	45
Magorum opera varia.	13
Magi Persarum quales.	25
Magia naturalis.	21
Magia naturalis triplex.	ibid.
Magi quomodo demonibus imperent.	34
Magie varæ species.	58.59.76
Magia vsus.	109.110
Magia vetita diuinis legibus.	110
Magie vnde tanta auctoritas.	105
Magie origo prima à Demone.	100
Miraculum quid sit.	54
Miraculorum verorum tres gradus.	55
Miraculorum verorum quinque differentiæ à falsis & simulatis.	55.56
Mortuos nulla vi magica posse reuiuiscere.	20

R

2 Necro-

I N D E X.

N

N ecromantia vsus antiquus.	70
Necromantia confutatio.	72
Nicia ducis Atheniensium inscitia exitialis.	258

O

O pera qua possunt daemones facere.	40
Opiniones tres de serpentibus Magorum Pharaonis.	116.117.118
Oenomaus confutator oraculorum Apollinis.	174
Origenis disputatio contra Astrologos.	180.181

P

P orphyrj dubitationes nouem, quomodo Magi daemones inuocent.	85
Philonis sententia de origine Magia.	96
Porphyrius quid senserit de veritate somniorum.	135
Pythagora mos & consuetudo.	136
Petrus Aliacus plurimum peccauit contra chronographiam.	214
Professores diuinandi futura, aliquando fuisse eiectos & ciuitatibus.	220.221

R.

R emora piscis.	23
Refellitur ars Cabalistica tanquam inanis.	64
Rationes quinque pro Alchymistis.	88
Religio & disciplina Christi tenebras Magicarum artium & mundo discussit.	105. & 106
Ratio cognoscendi somnia duplex.	143
Ratio	143

I N D E X.

Ratio quadam contra Astromantiam. 176

S.

S alomonis Magia naturalis.	28
Statua per se incedent es.	41
Statua loquentes more humano.	41.42
Samuel an fuerit verus qui per Pythonissam representatus est Sauli.	67
Smerdes magus inuasit regnum Persarum.	79
Sulphur non est materia metallorum omnium.	84
Somnia omnia esse vera Stoicorum & Pythagora opinio.	125.126
Sententia quadam vera de somniis.	127
Somniorum causa.	127.138.140.143
Sententia varia de causis somniorum.	133
Somnium Cyri.	ibidem.
Senesius mira sed falsa de spiritu phantastico tradit.	135.136.
Somniorum daemones duo genera.	141
Somnia quadam impiis hominibus data sunt à Deo.	152
Somniorum quatuor genera sine vitio possunt obseruari.	155
Somnium Salomonis cur illi fuerit datum.	163

T.

B. Thomæ sententia de operibus Magorum.	18
B. Thomæ argumentum contra Necromantiam.	72
Testimonia scriptura de somniis.	131
B. Tertulliani de Necromantia.	74

V.

V oces quomodo possint esse causa efficientes rerum aliquarum.	31
R 3	Vtilitates

I N D E X.

<i>Vtilitates artis Chimica.</i>	86
<i>Vanitas maior eorum qui obseruant somnia quem a-</i> <i>stra.</i>	157
<i>Vfus rationis saepe est liber in somno,</i>	160
<i>Vita hominis est in stabilis, qui non secundum ratio-</i> <i>nem sed sensum viuit.</i>	206 & 207

X.

X <i>Enophanis & Epicuraorum opinio de somniis.</i>	120. & seq.
--	-------------

Z.

Z <i>Oroastres Magia parens.</i>	97
Z <i>odiacus apud Astrologos duplex.</i>	191

F I N I S.

